

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Slav 7196.527

Harvard College Library

FROM THE FUND OF

CHARLES MINOT

(Class of 1828).

Received MAY 25 1893

A. 8.

Č A S O P I S
ČESKÉHO MUSEUM.

OSMÝ ROČNÍ BĚH.

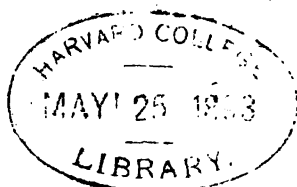
SWAZEK PRVNÍ.

W PRAZE,
NÁKLADEM ČESKÉHO MUSEUM.
1834.

~~IX.227~~

~~Slav 1001~~

Slav 7196.527

Minot fund.

1.

Torquata Tassa oswobozeného Jerusaléma zpěw šestnáctý,

přeložený

od

J a n a P u r k y n ě,
professora na universitě Wratislawské.

Obsah tohoto zpěwu.

Armida, kauzelnice pohanská, přilaudiwoši k sobě Rinalda, přednjho hrdinu wogeka křesťanského, bawj geg láskau w rozkošných zahradách swých, w paláci na ostrowě w Oceanu kauzelně wzdržlaných. I posláni genu dwa mužj, aby s pomocj křesťanského mağa odtud ho wybyli a do wogeka před Jerusalém opět přiwedli. Mağus dal jim prut kauzelný ku překonánj všech oblud, palác i zahrady ostrjhgajcjej, a listek, na němžto wšeecka bluditě sadů wyznačena byla; takže pronikše až k Rinaldowi, a w něm opět ducha bogowného zbudiwše, wybawili ho z osjdel Armidiných.

- 1.** Okrauhlé skwostné stawenj tam směle
Se w okol zhůru pne; u prostřed gesti
Sad přerozkošný, w němž prokwétá skwěle,
Cokoli krásného kde widno kwěsti.
Geg zewšad Ďasi, gehu strogitelé,
Swodnými komnatami na rozcestj
Obstawili, že neproniklý ležj,
An oklikaté k němu stezky běžj.

2. Hlawnjm pak wchodem oba wekročili,
 Ač menšjch na sta do paláce wedlo;
 Z kutého zlata weřege tam byly,
 A střjbrem skwaucj wrata oko shlédlo.
 Sochám se krásným oni podiwili,
 W nichž djlo se hmotau spor ladný wedlo.
 Gen mluwa chybji, ostatně gsau žiwy:
 Wěř oku, magjti žiwot opravdiwý.
3. Alcida tam gest besedugjcjho
 Uprostřed djwek meonických zřjti;
 Ač pekla řjši dobyl horaucjho,
 Ted' přede: Milek může radost mjti.
 Tu Jole, reka lidohubjcjho
 Zbrogj, mdlau rukau, hráti se neštjti,
 Swéwolně pléce lwowau kůžj kryge,
 Ač hnětena od srsti autlá šjge.
4. A naproti zas widět moře šedé,
 Kterak bělaunkau rozdauwá se pěnau;
 Uprostřed dwoge loďstwo půtku wede,
 S obau stran blesky od zbranj se ženau,
 Wlnách po swětlých záře sem tam gede.
 Tu zřjti Lewkate rozplameněna,
 Tu August Řjmany, a s druhé strany
 Antonius wedl Indy, Egypčany.
5. Gak kdyby po mořjch Cyklady plauły,
 Gak hora kdy se potká s horau druhau,
 Takým se pudem proti sobě hnuly
 S obau stran věžné lodě půtkau tuhau.
 Giž ohuě, oštěpy se zduchem suly,
 Rudau tu brázdau wražda tkwj a dlauhau.
 Ač bitwa geště nikam se nesklánj,
 Hle! wautěk králowská se chystá panj.

6. Antonius též na autěk se dáwá
 A naděto gipauštj swětawlády.
 Na autěk-li: on hrůzy nepoznává,
 Gen milenky geg odtud táhnau wnady.
 Widjš gak srdcem gehu spor pohráwá:
 Tam stud a hněw geg pudj, láska tady.
 Nestálé wálky teď se djwá wzteku,
 A teď dmaucjm se plachtám do autěku.
7. Giž skryt, kde Nil se we zátoku lege,
 A zdá se smrti čekati tam rázy;
 I řekbys, krásau že se obljěge
 Gegjho těšj geště za wše zkázy.—
 Tak na wratách tam různého se děge
 Řemesnau pracj obdoba nacházi.
 Od ładných děl rytjři dále spěli,
 I směle wkročili w dům podezřelý.
8. Gak w břehách klřkatých Meander čilý
 Pohráwá, během krautiwým se lina,
 Teď k wrchowišti, teď se k moři chýlj,
 Ssebau se sám potkává, dále plyna: •
 Podobně tamto matné cesty byly;
 Wšak list ty zmatky wšecky rozepjná,
 List onen, genž byl darem kauzelnjka,
 Genž gim w bludišti záwitky odmyká.
9. A když pronikli stezky zapletené,
 Tu zahrada se krásná rozewjrá;
 Tam rybnjk stogj, zde se potok žene,
 Zde kwjtj, tam se trawnjček prostjrá,
 Pahorky, doliny tam přitemněné,
 Les, geskyně se gednjm hledem zjrá!
 Wšak uňa, genž tu krásu způsobuge,
 Očjm se nikde zřegmš nezrazuge.

10. Řek'byś, (tak laď gest mjchán s bezřádností),
 Že wše gen zdobau wrozenau se swjij.
 Umau tu přiroďa; ta s ochotností
 Swým vlastnjm wzorem z žertu zdá se býti.
 Sám zduch tu znik swůg má od kauzelnosti,
 Zduch, z něhož zrůst má stromowj a kwjij.
 Tu rovně kwět se s owocem wydáwá,
 Ten kdy se rozwjij, to giž dozráwá.
11. Tu staršj fjk na témže stromu zrage,
 Kde mladšj geště w syrowosti swogj;
 Na wětwi gedné, různau barwu mage,
 Zlaté se gablko se zeleným pogj;
 Keř winný, od pně ku pni dosahage,
 W hognosti bugné na wýslunj stogj;
 Zde hrozen trpkau teprw šťáwu zbjrá,
 Tam giž se rdj a nektar uzavjrá.
12. Překrásnj ptáčkowé we čerstwém daubj
 Milostné pjsně tam o záwod pěj;
 Zduch wana, howor w temném wede laubj,
 A po wodách se šumy rozrážegj;
 Když pak umlkne ptactwo w háge hlaubi,
 Hned na odpowěď zpěwy s nebe zněj.
 Nechť náhodau, nechť aumyslem se stáwá,
 Wždy sworné zdušným ptactwo zwuky dáwá.
13. Ze ptáků geden, gsa peřj pestrého
 A šjrý gazyk mage, zob co ráže,
 Pozdwihl nenadále hlasu swého,
 An smluwau lidskau srownán býti může.
 Ten howor způsobu wedl ústroguého,
 Že znutil k podiwenj oba muže;
 Ostatnj ptactwo mlčj, poslauchage,
 Poslauchá wěřj, šustu zanechage.

14. „Hlediž, (tak zpíwal), gak se ze paupěte
 „Panenská růže skromně wywinuge,
 „Kljčj se djlem, djlem zřegmě kwete,
 „Tjm kraššj, čjm se wjce utaguge,
 „Až pak swé lúno směle porozmete,
 „A wadnauc, krásu dřéwnj potracuge;
 „I gisté bychom wjce nepoznali,
 „Že panny, mládenci kdys o ni dbali.

15. „Tak přegde, gako plynau naši dnové,
 „Kwět, zelenost zemského žiwobyťj;
 „A nechť se wracj gasno kwětenowé,
 „Pozwadlé wjce newykwétá kwjtj.
 „Trheyte růže, pleťte wěnce nowé,
 „Dokud mladosti ráno geště swjtj!
 „Trheyte kwět! buď láska naše sláwa,
 „Dokud za lásku láska nám se dáwa.

16. Tu mlčel pták: i slyšet odezwánj,
 Gak zpěwné přiswědčenj w ptačjm zboru.
 Holaubky množj něžná celowánj,
 Každý se žiwok lásce wzdáwa w skoru,
 K nj twrdý dub i čistý laur se sklánj,
 I každý strůmek celičkého boru.
 Od země wane, s nebe gemné hnutj,
 Co k užjwánj sladké lásky nutj.

17. Při ladném zpěwu, kráse tolikeré,
 Co swými wnadami ge k sobě laudj,
 Dwé mužůw přjsným krokem dál se bere,
 I city tužj w nepohnuté hrudi.
 Ted' skrze wětwe w zrak gim obraz pere,
 Widj tam, — widěnjli gich neblaudj, —
 Widj tam milenau při mlownjku,
 On w lúně gegjm, ona na trawnjku.

18. Gegj se řádra na polo gen krygj,
 Rozpautanými wlasj wětry hragj:
 Ač plamenem milosti oči nygj,
 Předc wláhou něžnau žiwost wydáwagj;
 Úsměwky wábné z bugných zraků bigj,
 Gak wlnkami kdy blesky pohráwagj.
 Nad njm se chýlj, on gj w lúně sedj,
 A w rozkochánj twářj w twář gj hledj,
19. A we pohledu žjžniwý cit pase,
 Oheň milosti útrobu mu tráwj.
 Ta wjčka gemu ljbá, se rtau zase
 Hubičky ssage, nakloňugje hlawy:
 On wzdychá, w rozkoš pohřžen, i zdá se
 Že duše poslednj swůg wýlet slawj
 I w ni přecházj; — an tu we skrytosti
 Těm skutkům lásky djwagj se hosti.
20. Neznámý nástrog po milenky boku,
 Prozračný krystal, zawěšen se zhljdá;
 Podává ona milosti otroku
 Sklo, gjmž se lásky tagemnost wyzwdjá;
 Ta s úsměchem, on plamen mage w oku.
 Tak předmět gedem w proměnách se střjdá;
 Armida w zercadlo se djwá gasné,
 W gegj pak oči on gen pátrá krásné.
21. Kochá se ona we swém panowánj,
 W swé kráse, on pak w nj a w swé porqbě:
 „Rač na mne zwrátit,“ tak gest geho zwánj,
 „Blažjcj oči, blaha gsauči w sobě,
 „By gako w zercadle, w mém milowánj
 „Twá sličnost byla zobrazena tobě:
 „Mé gistě srdce lépe wypodobj,
 „Než ono sklo, twých krásných audů zdoby.

22. „Ó byŕbys, mnaali zhrdáš, mohla zřiti
 „Twau vlastnj twář w pěknosti přirozené,
 „Ó gakby muselo tě oblažiti
 „To zřenj, ginde tobě odepřené.
 „Nemůže w malém skle swé mjsto mji
 „Milostný rág ladností obožené;
 „Tě hodné zercadlo gsau hwězdy, nebe,
 „Kde w krásy swětle zhljdaeš sama sebe.

23. Ta slýchá s úsměchem, i nepřestává
 Se we skle zhljdati, dlje w práci wnadné,
 Swé wlasý do pletenců zapletává,
 I wšecko ljčj na ozdoby řádné,
 Každičkau kadeř w prstény srownává,
 Co w zlato šmelc, w ně kwjtky wtýká ladné,
 Cizj pak krásau nádra liliowá,
 Růžj, zkrásiwši, we raušce ge chowá.

24. Páv pyšný krásněgi swá očkowatá
 W skwostnosti gasné péra nerozkládá,
 Ni duha na nebi peřestá, zlatá,
 Půwahněgi zrak w odiw nepobádá,
 Gak krásný pás, gimž bedra gegj gata,
 Gegž we dne w noci s těla neodkládá.
 W něm postawa bezhmotným wěcem dala,
 Co za nemožné ginjno, weň wetkala.

25. Tam něžné hněwý, tiché odpjránj,
 Lichotné waby, smjřenj radostné,
 Usměwky, luzné šeptý, sladká lkánj,
 Utuchlé zdechy, hubinky libostné —
 To wše spogiwši ona na wybránj,
 Ohněm pochodaě sléwala milostné,
 Až dokonána diwotworná krása,
 Kteraužto sličný sobě bok opásá.

26. Konečně milovánj přetrženo,
 Laučj se panna, dáwa poljbenj.
 Neb od nj za dne býwa ošetřeno,
 Gež bére z knih čarowných, poučenj;
 On tu zůstává; wygjt zamezeno,
 Ni změnit přjbytek mu wolno nenj.
 On sám procházi, gj kdy nenj tady,
 Paustewnjk z lásky, se zwěřj ty sady.
27. Když pak ge nočních stjnů tichost gemná
 K aukradkům milovánek powolává,
 Tu w citu bláhy noc gim plyne temná,
 I přjkrow gim tu k lásce mjsto dáwa. —
 Však ted', co w djla pospjšjc tagemná,
 Armida sad i reka zanechává,
 Ti dwa, co prvé we křowj se kryli,
 Rytjři w lesku zbranj wystaupili.
28. Gak bugný komoň, někdy wjtěz slawný,
 Od práce zbrogné wzat gsa proti woli,
 Když wilné chwjle a pokog ohawný
 We stádu trávj, blaudě kde chce koli,
 Slyšj-li trauby zwuk, zře meč výprawný,
 Hned zařehtage cwálá po okolj,
 A hledá pŭtky, w autok gjti žádá,
 I reka wzjti w swalowitá záda:
29. Tak mladý rek se měl, když nenadále
 Přátelských zbranj ohniwý blesk zočil;
 Tu duch bogowný, plápolawý stále
 Po sláwě, hned se bleskem tjmto zbočil,
 Ač láskau dosud mořen neustále,
 W gegjch se slastech dnem i nocj točil.
 Zatjm Ubaldo proti němu kráčj
 I šjtju hladinu mu w twář zatáčj.

30. On proti lesku obracuge zraky,
 I zhljďá sebe wprawém, gak byl, stawu:
 Zřj hebký šat, i čige zápach, gaký
 Obwjwá raucho, zdobenau zřj hlavu
 I meč; ba arci stranau wisj taký,
 Wšak ledwa znáti cenú gehu prawau.
 Okrášlen tak, že zdál se k ozdobenj,
 Ne nástrogem do wálék wywedenj.
31. Gak člowěk, byw pohřžžen we sná rogi,
 Po dlanhém k sobě třeštěnj přicházj:
 Tak on w swém obrazu zahlauben stogj,
 Wšak útěchy w tom zřenj nenacházj.
 Hned oči klopj, stud se k bázni pogj,
 W staudném se citu zrak po půď plazj;
 Tu auprkem by w morské wrh' se tůň,
 Tu w ohni skryl se, aneb w země lůň.
32. A k němu Ubald takto prohowořj:
 „Celá gest Asie, Ewropa w zbrogj!
 „Kdo sláwy žádá, Kristu kdo se kořj,
 „Teď w Sýrsko chwátá k poswátnému bogi:
 „Gen tobě, zdá se, zástawy se tvořj,
 „Genže uspán w kautku swěta we pokogi;
 „Tebau nehýbá powšechné to hnutj,
 „Tě zwůle ženská k zmařilosti nutj.
33. „Gaké to sněnj ctnost twau obestjrá,
 „Gakáž to mrzkost s prawé cesty swádj?
 „Wolá tě wogsko, wůdce, swatá wjra,
 „Twé blaho, sláwa odtud giti radj;
 „Uchop se zbraně, ať se uzawjrá
 „Ta naše zpráwa, ať se plémě hadj
 „Newěrcůw, podlehlé kdys twogj zbrani,
 „Osudným mečem do skonánj zranj!

34. Tu mlčel. Čestný ginoch zůstal chwjli
 Zkormaucen, bez hnutj i beze slova.
 Pak staudné city hněwu ustaupily,
 Pudj geg w boge włáda rozumowa,
 Až ljce rdělostj se zplamenily.
 Když pak se zmohla žnjcenost ta nowá,
 Hned wilné lásky wazby přetrhuge,
 Okrasami miarnými powrhuge.
35. I k odchodu se zchytiw, ze bludného
 Se labyrintu s druhy powykrádá.
 Zatjm Armida, zhljdši zkoleného
 Wrat strážce, an w své krwi se rozkládá,
 Tjm podezřiwa, hned i předraheho
 Miláčka zřj, an východu dopadá.
 O zřenj bolné! zřj, gak na autěku
 Spauštj se w nadných sladké lásky wděků.
36. Chce wykřiknauti: „Což mne ukrutniju
 Zde zanecháváš!“ bol gj hrdlo aužj,
 Že mluwa, we rtech nemageci zniku,
 Wracj se w utrobu a srdce saužj.
 Widj nešťastná sjlu přewelikau
 Na odporu, gjž maudrost zbožná slaužj.
 To znagje, předce důwody marnými
 Geg zdržet chce i půwaby lestnými.
37. Co gen Medea klenj někdyznala
 Bezbožná nezbednými usty láti,
 Čjmž samo nebe w běhu stawowala
 I znala z hrobů duše wywolati,
 Tjm lála: propať wšak se neozwala,
 Giž nelze slowem peklo odmykati.
 I nechá klenj, mnje že krásy dary
 Prosěj všechny překonagj čary.

38. Běžj pak, stydliwost gj nezdržela;
 Kdež gsau ted' lásky wjtězstwj a ceny?
 Dřjw pyšně w Milkůw řjši wládu měla,
 Stawjc neb rušjc mžikem na přeměny,
 I w nádhernosti lásku žádat směla,
 Milencům záštj dadauc za odměny.
 Milá gen sobě, těšila se z toho,
 Zranitli dáno krásným okem koho.
39. Ted' ráda, opuštěná, zanedbaná,
 Po zhrzugjcjm milenci se žene;
 Tu kráse wnada želenjm přidána,
 By žňala plamen lásky powržené.
 Po drsných skalách reka stjhá panna,
 Nedbá na autlé nohy rozedřené.
 Křik předeslala diwokému běhu,
 Až geg dosáhla u samého břehu.
40. Bez smyslů wolá: Ty, genž srdce moge
 Odnášjš djlem, djl mně ponechage,
 Wem mé aneb mi powrať srdce twoge,
 Aneb zkaz obé. Stůg, mé mluwy dbage!
 Necht slowko gedno wegde w ucho twoge
 Hubičce giž nedáno, ta ti zrage
 U lepšj ginde. Což se bogjš státi?
 Kdo uprech, smj giž také odpjrati!
41. Prawj pak Ubald: Déle nepřjslušj
 Gj odpjrati, pane, postůg málo.
 Wždyť snad zbraň krásy wjc tě nepornušj,
 Byť gj i želenj wnad přidáwalo.
 Tjm wětšj statnost, zachowášli duši,
 Byť i Sirénám ucho přisléchalo;
 Necht rozum wezme nade smysly wládu,
 Tak sám se zdwihneš z předešlého pádu.

42. Tu rek se zastawil, i uplakaná
 A sotwa dech magje přispjšj děwa
 W žalosti, gaka nikdy newjdána,
 Tjm krásnějšj, čjm wjce slz proléwá.
 Hledj naň, wšak bezmluwně, krásná panna,
 Buď z bázně, péče, neb že naň se hněwá.
 On na ni zřiti nechce, pohljdneli,
 Gen pokradmo a staudně zrakem střelj.
43. Gak umělý hudebnjk, dřjw než swého
 Powýšj hlasu k pěnj gimawému,
 Prw sklánj posluchače citliwého
 Předhránjm ladným ke zwuku zdobnému:
 Tak ona, w prostřed žele přehořkého
 Gsauc wěrna wždycky ljčenj lstiwému,
 Zagjkawými zdechj předehrává,
 Gakými srdce čilejšj se stává.
44. I dj: Giž nečekeg, ukrutný muži,
 Bych co milá milému prosby lila;
 Toť býwalo: teď gestliže tě saužj
 Památka lásky, aspoň přeg, bych byla
 Co nepřátelská slyšena, toť slaužj
 Za práwo w prostřed zbrogného též djla.
 Wšak, co požádám, wolně můžeš dáti,
 I déle nepohnut w swém hněwu státi.
45. Radostli tobě zášti naše twořj,
 Požjweg gj, na ugmůt nechci býti,
 Máš práwo, wjš gak hněw mi w srdci hořj
 Na Křesťany, gak proti tobě ljti.
 Rodem pohanka, wám wždy na přjkořj
 Gsem gednala, wás chtěla podmaniti,
 Tě zvláště stjhalá, tě gala, zbraně
 Tě prostila, w neznámé kryla straně.

46. I k tomu geště přidala gsem wjce,
 Z čehož se hanbjš nadewšecko giné,
 Že gsem tě wtáhla lásky do tkanice.
 Ba strašný klam to byl, že gsem w newinné
 Pauenské kráse, růžokwěté lje
 I stud swûg vzdala zwůli pohostinné;
 Že staršjm nedawši milostem zniku,
 Nowému gsem propadla milownjku.
47. Nechať se k ostatnjmu připočtá,
 Co hlásám, proti tobě prowiněnj,
 Buď k autěku pohnůtka důležitá
 I sjdla milostného k pohrzenj.
 Gdi, přepług moře, těš tě wálka ljtá,
 Zkaž wjru mau, máš mé w to dowolenj!
 Což wjru mau? ne mau, gá w lásky tužbě
 Gen tobě swatá, w twé gsem mbdloslužbě.
48. Dowol gen, bych tě následowat směla;
 To skrowná prosba dost i nepříteli.
 Což twá tě kořist opustit by měla?
 Gatý pocházj po zwjtěziteli.
 Byť ktwým se slávám ona přiwáděla,
 Že mne co laupež vaše roty zřely,
 Hrdau že gest Armidau pohrdáno,
 Co na twau služku poukazowáno!
49. Což otrokyně déle chowat bude
 Ty kadeře, tebau co potupeny?
 Odřjznu ge; ta zdoba služce chudé *
 Nepřjsluřj, gj bude beze ceny.
 Gen za tebau chci w bitwy krworudé,
 Gen tobě w slibu státi bez proměny.
 Schopnau se cjtjm nosit twé ratiště,
 Prowádět koně twého do bogiště.

50. Čiň ze mne pawézu, neb paweznjka,
 Gsem připrawena k službě dobrowolné;
 Ať nádra má, ať hrdlo mé proniká,
 Dřjw nežli tebe kopj progde bolné.
 Wždyť nenagde se toho ukrutnjka,
 Genž tebe šetře, mne by zbil swéwolně,
 Genž od pomsty by nestřeh' ruku zbrannau,
 Pro krásu tuto, tebau pohrdanau.
51. Wšak mlčiž, bjdná! nač se připomjná
 Ta krása zhaubná? platna wje ti nenj. —
 Dál nemluwj, pláč mluwu gj přetjná,
 Wyléwá slzy praudem w žalostěnj;
 Po plášti, po rukau se geho zpjná
 W prosebné postavě; on w newraženj
 Trhá se od nj, lásku přemáhage,
 Gj wchodu, slzám východu nedage.
52. Nesmjť giž láska srdce roznjtiti,
 Co mocj rozumu gest uledněné;
 Gen autrpnost, milosti družku, cjtj
 W swé duši, lásce tenkrát uzavřené;
 Tau pohnut gest, že těžko zahraditi
 Praud slzj, genž se gemu w gči žene;
 Předc autlé cjtj we wnitřnostech tlumj
 I w moci swé wše hnutj držet umj.
53. Pak dj: Armido, wěru mysl mi tjjžj
 Twůg osud krutý! O byť možná bylo
 Odnjti wražby lásky, genž tě wjjžj!
 Mé srdce cit swůg w záštj nezměnilo,
 Gest smjrliwé, po pomstě newyhljjžj:
 Nepřjslužj ti služky konat djlo.
 Ty zhřešila, dřjw meze we milosti
 Překročugjc, ted' zase w zůriwosti.

54. Však hřích to lidský, hřích to obyčejný,
 Wymlauwá mladost, pohlawj i wjra.
 I gá gsem zhřešil, žel mne hryze tegný,
 Má však ti mysl winu nepředstjrá.
 Twůg obraz wždy mně bude blahodějný,
 Ať w radowanj gsem, ať hol mne swjrá;
 Chci býti twým rytjřem wždy a všude,
 Dokud to ctj i wjrau přáno bude.

55. Ať gednau konec hřešenj se stává!
 Upuštme s toho, co gen stud nám tvořj!
 Ať wina každá w nepamět se dává,
 Ať zagde, we wzdáleném tom zamořj!
 Čekali mne w potomstwu věčná sláva,
 Gen ať o činech těch se nehowořj.
 Nechtěg, by krása, rekowská twá sjla
 I kráľowská twá krew se zhanobila.

56. Buď pokog s tebau! gdu; nedáno tobě
 Gjt se mnau, wůdce můg to zapowjďá.
 Ó zůstaň, utiš bauři we utrobě,
 Necht po giné tě dráze štěstj hljďá!—
 To když on mluwil, ona w stegně době
 Zamračená se tam i sem ohlďá,
 Okem pak geg měřjc w hněwném zhrďánj,
 Wypukne náhle w takowěto lánj:

57. Ty negsi syn Sofiin, negsi zplozen
 Ze kmene Attia, tys pošel z moře
 Bauřného, zimným Kaukasem gsi zrozen,
 Tě kogil tigr w ukrutné potwoře.
 Pryč s přetwarau! neb tobě nenj wrozen
 Cit lidský, neznáš lásky ani hoře.
 Což on se zastyděl? neb mé mu hnutj
 Gen slzku wyzwalo neb powzdechnutj?

58. Co mám prořci, neb co zamlčeti?
 On snad se w obět dal? hle teď utjká!
 Co wjtěz slawný chce mi odpauštěti,
 Mne hřjšan rozhrěšit se neodřjká!
 Ó gak mně radj! račte poslyšeti.
 Rozum Xenokratůw, stud milownjka!
 Ó bohové! wy dopauštjte sami,
 Že bezbožnjci bořj waše chrámy.
59. Gdi s pokogem, zlý muži, gakos tady
 Mne zanechal, opušt mne bez prodlenj!
 Však umořena aučinkem twé zrady,
 Duch nahý půgdu tobě we sleděnj!
 Co Furie tě zteyrám ohněm, hady,
 Dokud w tom budu mjtí obljbenj,
 A dáli osud, abys ušel moři,
 I šel do půtek na wálečném oři:
60. Tam teprw, lotře, zaplatjš twé winy,
 W swé krwi leže mezi mrtwolami.
 Armidu zwoláš ze smrtné hlubiny,
 Však darmo, tušenjli mne nemámj! —
 Tu žel gj mluwu přetrh' bolečinný,
 Duch zatagil se mezi žalobami.
 Upadla do mdlob, poty ledowity
 Čelem se lily, oči mrakem kryty.
61. Ba mrakem kryty! sudba záwistiwá
 Nowé gj neechce utěchy popřáti.
 Wzezřiž Armido! cožpak negsi chtiwá
 Nepřjtele we slzách uhljdati?
 Kdybys zaslechla žel, gegž z ust wyljwá,
 Twé srdce museloby zaplésati.
 Poslednj geště dáwá pozdrawenj,
 To možné, však nezgewné twému zřenj.

62. Co činiti? či na nahém gi pjsku
 Má polomrtwau opustiti zrádně?
 Cit, dwornost geg pobjzj we pokljsku,
 Odhánj nutnost nazpět welewładně.
 Giž plowe; wěge wětřjk z wonných ljsků,
 I hrage s wlasy weslárkyně ladně:
 Berau se wětrem plachty zlatoskwělé;
 Zřj na břeh, až pak břeh mu zmizj cele.
63. Přišedši k sobě panna, kam gen zřela,
 Wše pusté, němé, zhlédla w užasnutj.
 Hle odplawil se! dj: co mohl zcela
 Mne náhodě zde nechat beze hnuty?
 Nemeškal chwjlku, ač gsem hořem mřela,
 Samau mne opusti w, směl odeplauti!
 A gá tu w lásce na pomořj sedjm,
 Po něm pak, nepomštěná, w dálku hledjm!
64. Co platen pláč? nemámliž dosti zbranj
 I zámyslů? chci stjhat ukrutnjka!
 Před mým geg hněwem propast nezachránj,
 Ni chrám nebeský, nechať doň utjká!
 Chopjm geg, wyrwu srdce k rozsápánj,
 Na postrach pro každého bezbožnjka!
 Mistremli on, wje gá se pooslawjm
 We ukrutenstwj. Wšak kde gsem? co prawjm?
65. Armido ubohá! Wšak mělas dřjwe
 Kdy wězněm byl, naň zůřit, ukrutnosti
 Zaslaužil krutec; pozdě zášť msti wě
 Rozžjhá tě w daremné hněwiwosti!
 Mohauli wšak co wnady, umstwj lsti wě,
 Marnau se neukogjm taužebnostj.
 Má krásu! tobě křiwda učiněna,
 Přičiň se, abys byla odemštěna.

66. Hle! moze krása nechť se stane cenau
 Odetnutj té hlawy zlořečené!
 Tu záletnjci máte wyznačenau,
 Ač práci těžkau, sláwy však bezcenné.
 Chci za odplatu býti zaslanuženau,
 Se mnau pak wěno walné, neměřené.
 Nenagdeli se nikdo do zápasu,
 Wyhlásjm marným darem všecku krásu.
67. Ba darem neblahým, gjmž powrhugi;
 We záštj gest mi králownau se zwátí,
 We záštj, že gsem zrozena, že žigi.
 Gen pro mstu woljm w žitj setrwati!
 Tak lkawě slowa gegj hořekugj;
 Giž nelze dél na pustém břehu státi.
 Tam prostowlasá těká u pomoři,
 Wztek z očj giskřj, twář gj hněwem hořj.
68. Pak wrátiwši se k sjdlu swému, swolá
 Strašnýmj hlasy tisje pekelnjků.
 Zmráčj se prostraň nebeského kola,
 Wěčného slunce záře bledne w mžiku,
 Bauřej wichřici nic neodolá;
 Ze země wnitřnosti řwe na sta ryků;
 W palácu okolj tam hrozné skřeky,
 Huhnánj hnusná, sičenj a štěky.
69. Stjn nad noc černěgšj geg obkličuge,
 W němž swětlosti se sledu nenacházj;
 Gen zde neb onde blesk se zaněcuge,
 Mrakem se promkna ohniwými rázy.
 Konečně prchly tmy, však zasmucuge
 Se nebe, bledě slunce se wyzrázj.
 Palác gižzmizel, nenechaw ni známku;
 Gen řjci lze: zde bylo mjsto zámku.

70. Gak někdy spausta ohromná se twoř
 We zduchu z oblaků, pak zas se ničj,
 Rozplývá sluncem, neb se větrem bořj;
 Gak w nemoci sen wzegde, pak se kljčj:
 Tak onen krásný krag se mžikem nořj,
 Tak hrůza dřéwnj před okem se přjčj;
 A ona w wůz, co w blizku byl, si sedá,
 I známou dráhau k nebesům se zwedá.

71. Po oblacjch se wznášj, zduchem ljtá,
 Mhlau obkljčená, hlučnou chumelicj;
 Nad řjšj pólu gižného se zmjtá,
 Rodů neznámých temnou hostinicij.
 Alcida meze přegdauc, nezawjtá
 Ni k hesperské, ni k zemi černých ljcj.
 Gen nad mořem gi zřjti bez přestánj;
 Tak spřeženj swé k Syrii dohánj.

72. Damasku však minauc, bogj se drahé
 Swé vlasti pohledu, i snažně řjdi
 Swůg wůz, kde pořičj se zdwihá blahé,
 Na němž dědičný zámek státi widj.
 Tam w paušť ucházj, mezi skalj nahé,
 Stranj se služek, ostatnjch i lidj.
 I dlaho we pochybném dlela trudu,
 Až w krátce hněw se wjtězem stal studu.

73. Chci gjti odtud, prawj, dřjw než swoge
 Egyptský král od wzchodu wogska sžene.
 Lsti užigi, i w podwodiwé stroge,
 We twárnosti se změnjm newiděné,
 S lučištěm, s mečem wegdu w kruté boge,
 We záwod pozwu reky oslawené.
 Ať aspoň djlem dogdu odemštěnj;
 Pak studu, eti, buď dáno wyhoštěnj.

74. Sireyc, strážce můg, ať nic mně nepředhází,
Takť on to chtěl, ať sám se z toho kage.
On duši mogj ženské wtisknul rázy
Mužstwj, smělosti wdech' mne we zbrog dage,
Mne w dobrodružstwj wedl, na ukazy
Chrabrosti zbádal, stud mi odnjmage.
Nechť on se winj, zřjnoli mne, děwu,
We lásce hřešit, neb hřešit we hněwu.
75. Tjm končje řeč, rytjře hned i panny,
Swé zbrognoše i sluhj shromáždila,
I w krásný oděw drahocenný zbranný,
We králówskau se skwostnost přistrogila.
Pak sbor wybjdla w cestu uchystaný,
Pauť we dne w noci s nimi nastaupila,
Až došli rowiny wýslunné lauky,
Kde přátelské u Gazy stály pluky.
-

2.

Myšlénky

o starobylosti Slowanů w Europě.

Od P. J. Šafařjku.

Historie starých Slowanůw, gakžkoli mnoho o nj doma i we cizině psáno, geště wždy, chcemeli zrowna wyznati prawdu, toho stupně swětla a gistoty nedosáhla, na kterýžby gi každý wěrný vlastenec, a zwláště milownjk národnjch děgin, rád powýšenu býti spatřowal. Přjčina toho nedostatku dwogj se pokládati musj: gedna zawilost a uzlowatost samého předmětu, druhá nedostatečnost, nercili ničemnost našeho posawádnjho — wté straně — historictwj. Dřewnj Slowané, ač rozumjmeli dobře gegich děginám, co lidé krotej, pokoge, orby, řemesel a kupeckého obchodu milownj, prowadziwsj wždy raděgi žiwot obhágný, nežli podmaniwý, u starých historikůw, táhnaucjch se obwykle gen po hluku wálek, a tiché welikosti národůw málo wšjmawých, owšem mnohem méně prosluli, nežli giné laupežnické, swětoborné národy. My pak, něwděcnj synowé předkůw swých, gdauce obecnau kolegij lidj swěta tohoto, zprnewěčřiwše se rodu swému, hledagice půwodu swého, winuli gsme se téměř napořád ke Scythům, Sarmatům, Roxolanům, Jazygům, Hunům, Awarům, Bulharům a giným wrahům otcůw našich, hned bezstaudně a mermomocj gim do rodiny se wtjragice, hned tužebně a otrocky za otcowstwj

naš námi, gakoby osiřelými, gich uprošugje. *) Že nám cizozemci wěrně byli nápomocni, abychom co neyhlauběgi do toho scythicko-sarmatského bahna zalezli a w něm konečně zanikli, tomu hrubě se diwiti a gich proto winiti nemáme. Hoře historii toho národu, který wýkladu tagemstw swého vlastnjho a předkůw swých žiwota u cizozemcůw se domáhá a z rukau gegich očekává!

A wšak proto, přičinau toho smutného stawu staré historie našj, wždy geště, pokud národu našeho stává, a slunce oswěty gehu ne k wečeru, ale z gitra ku poledni se walj, zaufati nám neslušj. Přičiňme se gen wěrně, stále, rozwážliwě, a brána ku pewnému hradu starožitnostj našich naposledy i nám, gako giným staro-europeyským kmenům, Řekům, Latjnům, Celtům a Němcům, gistotně se otewře. Negeden owšem wěk pomine, dřjwe než se nám podařj, wšecky ty scythicko-sarmatské smeti, gimiž gsme sobě sami cestu k oné bráně wšetečně zasuli, dokonale odkliditi, a w nowě raženau cestau k žádanému ejli se dostati: ale čeho my daes nedowedeme, dowedau bohda zegtra a pozegitřj potomkové naši, a gednau předce djlo, máli kdy dokonáno býti, započato býti musj.

Prohlédagje k tomu tak vysokému cjli, newábáme se předložiti zde čtenářům tohoto časopisu některé předmětu toho týkagje se powšechné myšlénky o starobylosti Slowanů w Europě, s tau wýslovnau prosbau, aby ony uwažowány a sauzeny byly gen gako příprawa a přjstup k wyskaumánj půwodu národu našeho, nikoli pak gako částka samé našj staré historie anebo resultáty bádánj o pogitj Slowanůw. Nechť třebas to, k čemu nás

*) Wědomoť, že Slowané naši až podnes od těch nahoře gmenowaných národůw obyčegně odwozowáni a s nimi spleteni býwagj. Neynowěgi ge zase s turčinskými Bulbary čili, gak oni sebe sami gmenowali, Biliry, sbratřil G. Wernelin we knize: Drewnije i nyněšniije Bolgare, w Moskwě 1829. 8.

toto rozjímánj wěsti zaměřuge, nic nenj nowého; bledišť, z kteréhož nás na starožitnosti naše wzblédati uňj, wždy gest poněkud nowé, a což důležitějšj wěc gest — prawé. Bez takowýchto proprawných pracj nám nelze s prospěchem k wyskaumánj původu Slowanůw přikročiti, gakož tolikerj příkladowé gasně ukazuj, swědčej, že každé kwapné wpeřenj se takofka do středu samé zábadky, bez předběžného ohlédánj půdy, na njž ona postawena gest, wjce k nowému změtenj, nežli k gistému a trwalému wyswětlenj gi přiwodj. Aučel přjtomného pogednánj na gewě gest, t. dokázati potřebu wyšetřowánj původu Slowanů w oboru pranárodůw europejských, nikoli pak asiatských, gmenowitě scythických a mongolských, k nimž nás neynowěginěkterj sausedé naši dobromyslně odsjlagj. Dobřeť pak wjme, že opravdowá welikost a sláwa národu w giných docela wěcech, nežli w pauhé případné přjbuźnosti kmenowé hledati se musj, aniž my proti pokrewnosti scythické, mongolské, čudské atd. vlastně proto se zasazugeme, žebychom gi za ne-ctnau a nešťastnau pokládali, gako raděgi proto, žeť ona na mamu a neprawdě založena gest. Gsaue přeswědčeni, že nižádnému lidskému wtipu pogitj Slowanůw od Scythůw a giných půwodně sewero-asiatských kmenůw podstatnými důwody a s dostatečnau gistotau prowesti se nepodařj, za to máme, že kdokoli předky naše z oboru ostatnjch staroeuropejských kmenůw, t. Thrakůw, Řekůw, Latjnůw, Celtůw, Němcůw a Litwanůw, wylučuge, ten gednjm péra tahem zrušuge a zničuge celau naši starau historii, na njž nám předce něco záležj a záležeti musj. *)

*) Takowéto křiwé usudky o Slowanech we přespólnjch spisjch wždy napořád panuj. Newelmi dáwno geden z učejných pp. recensentůw we Wjd. let. lit. Slowany a Windy za lid mongolského plemene wyblásil. J. L. Parrot we knize »Uiber Liwen, Letten und Esten 1828. 8. ugišuge, že Slowané národ gsau orientálnj a docela nowý, kterýž

Podávajice pak tyto své myšlénky prostředkem časopisu tohoto váženému obecenství, zaumyslně ge obnažugeme ze všeho toho učeného strogidla, t. citatůw žili dokladůw, obšjrných mluwozpytných hlaubánj atd., kteréžby wjce k zaplašenj nežli k zanjmánj čtenáře poslaužití mohlo, a předkládáme ge w možné krátkosti a prostotě. Gsau to gakoby ratolesti stromu w zimnj době, bez listj a lupenu, k nimž sám laskawý čtenář kwěty umu swého přinesti a nimi ge, magjli se mu ljbiti, obložití musj.

— 1. K dokázánj toho, že národové kmene slowanského gsau obyvatelé Europy prastarj, od nepaměti, anebo-li — což gedno gest — od předhistorické doby zde s ginyými půwodnjmi kmeny indoeuropeyského plemene, gmenowitě s celtickým, německým, litewským, thrackým, řeckým a latinským, sjdljci, celý obor starožitnostj slowanských, co do resultatůw swých, owčím neylépe poslaužití může: a však nenj zbytečné o věci tak důležité giž i předběžně, aspoň powšechně rozgjmati, aniž nemožné některé hlawnj důwody ke stwrzenj gj o sobě přednesti. — To předewšjm gisto gest, že každý národ, který nynj w Europě bytuge, něgaké předky mjtí musil, a z ničeho powstati nemohl. Negeden sice národ w oběhu tisjiletj tak dokonale wyhrynul a zmizel, že po něm nic wjce, leda geho gméno we starých děgopisjch, nepozůstalo: ale každý dnešnj weliký národ musil své předky giž we hluboké starožitnosti mjtí. Dále i to na gewě gest, že každý nyněgšj půwodnj, čistý a samostatný kmen národůw, gakowý k. př. slowanský a německý gest, také

prý teprwa na konci 5ho stol., newědomo odkud a gak, w Europě se wypařil, a gehož gazyk we mluwozpytném ohledu za balatku nestoj. K. Halling wposudku spisu »Uiber die Abkunft der Slawen« we Wjd. let. lit. 1833. sw. 63 totožnost Wenedůw a Slowanůw a starobylost těchto w Europě, bez kusa důwodu, právě bezstaudně a protřele, zapjrá.

giž aspoň na začátku historické doby, t. asi přede třemi tisíci lety, zvláštním kmenem býti musil: nebo byl-li by teprwa později, w době historicky osvětlené a známé, ze smjšenj giných kmenůw powstal, tjm samým by přestal býti kmenem půwodnjm, čistým a samostatným. *) Kdoby, medle, gsa zdrawého rozsudku, twrditi směl, že Slowané negsau kmen půwodnj a přesný, gako Němci, Celtové, Latini, Řekové a g., nýbrž že teprwa w nowějšj době, asi po narozenj Kristowě, z mjchanice giných kmenůw se zrodili, asi tak gako dnešnj Walachové ze starých Getůw, Řjmanůw a Slowanůw! Kdoby koli tak saudil, tjm samým by se w tom wyzradil, že dějin starých národůw, přirozené gak tělesné tak i mravnj powáhy Slowanůw, a nade všecko ryzjho, samorostlého gazyka gegich naskrze powědom nenj. Nebo ať giž na ten čas nic nedjme o powaze Slowanůw, gazyk slowanský i matc-rij i formau swau widomý ráz neporušené půwodnosti na sobě nesa, gest nepřemoženým důwodem půwodnosti kmenowé samého národu. Mohl owšem některý starý kmen, bez utracenj giných známek půwodnosti swé, oswoğiti sobě gazyk anebo nowý anebo cizj, gakož k. př. Židé; ale tak půwodnj, samostatný, čistý, mluwnicky dokonalý, bohatý, na tolikero nářečj rozwedený gazyk, gakowý gest slowanský, bez národu půwodnjho, samostatného, prastarého nikterakž powstati nemohl. Hlawnj a kořennj gazykowé gak europejšj tak i asiatičtj od časůw Herodotowých až po zgewenj se Slowanů w krağinách řeckých, řjmských a německých w 6tém stol. gsau zpytatelům řečj lidských wjce méně známj; nechať se tedy kdo pokusj rozebrati Slowančinu, ač mnjli, že gest, gako řeči romanské a walaská, nowý zárod a smjšenina, tak aby z nj, po wylaučenj ginorodých saučástek, nic

*) Prawdiwá a záwažná slowa o tom čjsti se mohau w Monatschr. d. vaterl. Museums in Böhmen 1829. m. červen str. 488 násl.

buďto materij, buďto formau půwodně slowanského nepozůstalo! *) Aniž se wprawdě a rozumně smysliti můž, žeby Slowané tento swůg nynějšj gazyk, odřekše se swého vlastnjho, od některého cizjho wymřelého národu byli přewzali a sobě zosobili. — Byliť gsau tedy Slowané ode starodáwna zwláštnj kmen w pořadj ostatnjch půwodnjch kmenůw europeysko-asiatských, práwě tak, gako gazyk gegich w pořadj ostatnjch půwodnjch gazykůw usudkem všech nepředsudných skauumatelůw swé zwláštnj mjsto zaujmá.

2. Wědomoťgest, že národy slowanské podnes neyvětšj částku Europy sjdly swými zaujmagj, a že co do lidnatosti a počtu nižádnému wtéto části země osedlému kmenu neustaupagj. A však historie nás učj, že před tisjciletjm geště mnohem většj prostranstwj w Europě zaujmali; nebo téměř polowice zemj ke dnešnj gednotě státůw německých přináležejcjh, gmenowitě celé sewernej Německo, dále celé dnešnj Uhry před přigitjm Maďarůw, naposledy mnohé nynj od Turkůw opanowané krajiny na polauostrowu thrackém ba i wsamé malé Asii, nimi byly osazeny. Porownámeli známý počet lidu slowanského za našich časůw spočtem lidu německého, gakožto kmenůw co do množstwj lidu sobě neyblížšjch, nebo i gednoho i druhého se mezi 60—70 mill. počjtá, nabudeme odtud gisté mjry, mohaucj nám poslaužiti k oceněnj welikosti obogjho tohoto kmene i w časjch mnohem dřewnějšjch. To předewšjm zhodnowěrné historie patrné a dostatečně průwodné gest, že přede tisjciletjm, t. asi okolo 800, kmen slowanský německému co do sj-

*) Mjnjme, aby zkaušku tu wykonali znatelé gazykůw, gako k. př. neb. Rask, a z nynějšjch Klaproth, Bopp, Grimm, Pott a g., nikoli pak některý newypělý slowotepec, k. př. Parrot, Wenelin, Liebusch, Halling a g., nebo těmto poslednjm, w oboru gazykozpytu všemohaucjm, owšem všeho, co gen zachtěj, dokázati dobře možné gest.

del a mnohosti lidu aspoň dokonale se vyrovnal, až gestliže ho, což owšem podobněgšj, poněkud nepřewyšowal. Postaupjmeli o tři stoletj dále, t. asi do počátku 6ho stol., w kteréžto době Slowané pod tjmto swým gménem w děginách Europy známěgšj se stali, tedy i zde téhož poměru lidnatosti obau těchto kmenůw nebudeme moci zapjratí. Čili snad domnjwati se budeme, že gen krotej, pokoge a rolnictwj milownj, a proto ze všech stran potlačowanj a hubenj Slowané w oběhu těch tří stoletj [500—800] naspěch se rozplodili a rozmnožili, naproti pak tomu mohutným, násilným, panowanj swé na šjř a dál šťastně rozwinugjcjm Němcům wcelé té době lidnatosti anebo nic anebo gen prachmálo přibýlo? Takowéto domněnj by negen proti samé, na přirozeném běhu wěcj založené, wnitřnj prawdě podobnosti, nýbrž i proti wýslovným swědectwjm tehdegšjch děgopiscůw čelilo. Spisowatelé zagisté 6ho wěku, Jornandes a Prokopius, s podiwenjm a důrazem mluwj o množstwj národůw slowanských a o lidnatosti Slowanůw, onen kraginy za Tatrami, tento země od Černomořj k seweru ležjcj, nesčislnýmil národy windickými, antickými, slowanskými osazené býti udáwagice. Nedlauho potom widjme w samém skutku národy tyto po všech kraginách mezi Labem, adriatickým, aegaeiským a černým mořem rozwoďněné, a sjdla giných předešlých národůw nimi zauzata. Že pak toto tak mnohých a rozlehlých zemj zaugetj nebylo gen wogenské opanowanj, asi gako starého Ruska od Warjagůw nebo Moesie od Bulharůw, nýbrž skutečnegich zalidněnj, toho důkazem gest powšechně uwázanj se rolnického lidu w drženj orných polj a podnešnj národůw slowanských w těch kraginách obýwanj, ty toliko wygma, kteříž pozděgi tu od Němcůw, onde od Maďarůw, tam od Turkůw wypuzeni anebo do konce wyhubeni byli. Takowéto rozwoďněnj národůw slowanských po drahné části střednj Europy w krátkém oběhu 150

let [asi 490—638] nebylo možné bez nesmírné a w historii národůw téměř bezpříkladné lidnatosti kmene slowanského. Tím způsobem prošlakowawše náležitě a zřetelně množství národůw slowanských a lidnatost tohoto kmené, až do počátku 6ho stol. po Kr., pročbychom, stogíce na tak pevném a širokém základu, i dále pokročiti nesměli! Pročby se nám zdáti mělo nepodobným, že již negn w době okolo narozenj Kristowa, ale i we mnohem dřewnějšj, půwodnj a mnoholidný tento prakmen právě tak mezi jinými kmeny europejskými se wyznačowal, jako w 6tém stol. po narozenj Kristowě? Pročbychom za pravé pokládati nesměli, že již tehdaž na způsob jiných půwodnjch a lidnatých kmenůw europejských široko a daleko rozlehlé kraginy sjdly swými zaujmaly a w nich bytowal? Zagisté co o Němcjch toho věku platj, i o Slowanech, chcemeli sprawedliwě souditi, připustiti se musj. Gak weliké prostranstwj zemj w dnešním Německu, w Njzozemjch, w Dansku, [Skandinawsku a na ostrowjch přiležjch národy německé, gegichž stará historie pro wogny s Řjmany swětlegšj gest, okolo narozenj Kristowa zaujmaly, dostatečně wj se; o kmenu slowanském, gehož dřewnj historie pro zvláštnj přjčiny mnohem temnějšj gest, rovným právem téže welikosti domýšleti se lze. *) — Byl tedy kmen slowanský, jinak nelze rozumowati, již w neystaršj historické době, a gmeno-

*) Někteřj prowesti usilowali, že všickni Slowané w 2hém stol. geště tam bydleli, kde Plinius a Ptolemeus národek Serbůw u prostřed jiných národůw mjestj, t. w podkragj dnešnj řjčky Serpa čili Srba bljže Wolhy. To gest asi tak pravé, jako kdyby někdo twrdil, že všickni ti Němci, o nichž nám děgopisy řjmské wyprawugj, w 2hém stol. w dnešním Brunšwicku anebo Nassawsku obýwali.

witě giž drahně před narozenjm Kristowým, kneb weliký a lidnatý, a někde obšjrná sjdla zaugjmati musil.

3. Protě tomu se obyčegně namjtá, že nám o té takowé starobylosti Slowanůw sauwěká historie žádného swědectwj nepodává. Řecká a latinská, aspoň pod tjmto gménem, gakž se nám posawad zdálo, owšem anebo tuze málo, anebo zhola nic; a wšak i zde, aby z nedorozuměnj omyl newzešel, dobře se na pozoru mjti slušj. Předewšjm ani řecká ani latinská historie neobsahuge auplného wypsánj dějin wšech země této národůw a kmenůw, an odginud dostatečně wj se, že negeden národ ode starodáwna w Europě, zwláště w sewernj a západnj gegj částce, obýwal, o gehožto děginách gak řecká tak i latinská historie docela mlčj. Dále i to nemožné nenj, že praotcowé Slowanůw někdegšjm Řekům a Řjmanům známj byli, genom pod giným staršjm, nikoli pak pod nyněgšjm gménem; neboť gména národůw, gakož i národowé sami, w prodlauženém času doma i w eizině mnohým proměnám podléhagj, giná zacházegj, giná wznikagj, gakž to z historie dokonale známo gest. Naposledy, připustjmeli půwodnost, welikost a lidnatost kmene slowanského w 5tém a 6tém stol., gakž toho s dobrau rozwahau a při zdrawém sau-
du nikdo zapjratl nemůže, nelze nám gináč rozumowati, než že Slowané naši anebo w 5tém stol. nagednau z ničeho powstali, anebo z wnitřnj Asie nenadále a walně do Europy přirazili, anebo giž odedáwna zde w Europě, Řekům a Řjmanům buď docela neznámj, buď aspoň pod ginými staršjmi gmény zahalenj, sjdlili a bytowali. Prwnj gednak samo w sobě, gednak proto nenj možné, žeby tudyž půwodnost kmene slowanského přestala, a národy k němu přináležegj by za nowý zárod, pošlý ze směsice giných staršjch, gmjny býti musily, čemuž, gak giž nadpowědjno, weškera lidu toho i gazyku geho powaha se přjčj. Nezbywá tedy nic, než anebo

pokládati Slowany za přistěhowance z Asie, na wzor Hunůw, Awarůw, Kozarůw, Bulharůw ag., anebo ge uznati za starodáwnj obywatelē Europy. •

4. Domnínka, žeby Slowané we společnosti Hunůw, Awarůw a giných stěhowancůw teprwa we 4tém anebo w 5tém stol. z hořejšj Asie do Europy byli wtrhli, wálčj s nepřemoženými záwadami, a po nepředsudném, ostrém rozpytu sama od sebe w niweč se rozpadá. Spisowatelé řečtj a řjmštj, podawšj nám neydřewněgšj zpráwy o Slowanech na počátku 6ho stol., na pomezj někdegšjho řjmského, tu dobu řeckého cjsarstwj náležagjejch, gmenowitě Jornandes, Procopius, Agathias, Menander, Jan z Biclaru, Mauricius, Theophylactus a g., ani gen neymenšj zmjny o tom nečinj, odkud ti lidé vyšli? kde byla starodáwnj gegich sjdla? z kterého pocházeli rodu a plemene? nýbrž nazpět mluwj o nich pořád co o národu powšechně známém. Důležitých těchto obzwláštnostj při žádném giném w nowě zgeweném anebo posud neznámém třebas sebe nepatrněgšjm národu negen mlčenjm nepomjgeno, ale nadto s welikau pilnostj původu a pogitj geho šlakowáno w těch neywzdáleněgšjch stranách Skandinawie, w Kaukasu, ba i w samých neznámých kraginách sewernj Asie. Toto zamlčenj přjchodu Slowanůw z Asie u spisowatelůw 6ho stol., zagisté nepošlo manj a náhodau, nýbrž důkazem gest, že za gegich wěku Slowané powšechně pokládáni za národ domácj, ode starodáwna w Europě osedlý, nikoli pak nowý, cizj, teprwa w té době z Asie přibylý.

5. K této bezpřjkladné mlčeliwosti sauwěkých letopiscůw o tom domnělém přitaženj Slowanůw z Asie přistupuge i giný neméně wážný důwod. Všickni ti národové, co gich koli pod rozličnými gmény Hunůw, Sibirůw, Awarůw, Bulharůw, Kozarůw, Maďarůw, Plawcůw čili Pečencůw, Kumanůw atd., od 4ho až do 12ho stol., budto z wnitřnj Asie, budže z welikého pohorj

Uralského, se wyrogilo, a na Europu na způsob hladovitých kobytek přikváčilo, přináležej, dle sauhlasného usudku neyčelnějšich zpytatelůw děgin i gazykůw lidských ku plemeni sewerskému (obvykle, ač welmi nepřijhodně, prozwanému mongolským), a gmenowitě k odnoze gehu mongolské, turčinské a čudské čili finské, nikoli pak k indoeuropeyskému.* Nenj příkladu, aby i gen gedinký národ plemene indoeuropeyského w této pozdnj době, t. w 5tém stol. po Kr., z Asie do Europy byl se přistěhowal; gmenowitě pak všecky až posawad známé europeyské kmeny téhož plemene, t. thracký, řecký, latinský, celtický, cimbrický, německý a litewský, w dotčené době giž zde obýwali, a naopak z kmenůw asiatských téhož plemene ani geden w témže času prwotnjch swých sjdel neopustil. Wjmeť pak s dokonalau gistotau, že kmen slowanský gest oddjl welikého plemene indoeuropeyského, nemagicj žádných pokrewnjch swazkůw s kmeny plemene sewerského, k němuž onino přistěhowanci střednjho wěku náležej. *) Můžeme tedy směle twrditi, že přišel-li kdy tento kmen z Asie do Europy, musilo se to státi wonom newystihlém šeru prastarých a nepamětných časůw, we kterém ostatnj kmenowé téhož indoeuropeyského plemene, šj-

*) Příbuznost Slowanůw s kmeny plemene indoeuropeyského, gež němečtj spisowatelé nepřjměřeně indogermanským prozwali, we přjtomné rozprawě pokládáme giž za wěc gistau a od přjrodozpytcůw i gazykoznancůw dostatečně provedenau, pročez se při nj nikde nezastawugeme. Srow. o tom zwláštnj pogednánj w tomto Časopisu 1833. str. 257 násl. Wjmeť sice, že se pořád nalézagj pisálkowé a hlubálkowé, kteřj, gakož gme nahoře podotkli, o této příbuznosti nic newědj a wěděti nechtěj, a Slowany s Mongoly atd. bratřj. Ale s těmito rozumnými důwody potýkati se byloby zbytečné: časem swým bohda sami zmaudřegj a sprawedliwěgi o nás sauditi i psáti se naučj.

řice se pořád dál a dál od východu na západ, pomalu celau téměř Europu, wygma některé gegj neyzadněgšj končiny, čeledmi swými zalidnili. K wjře podobné gest, že kmen slowanský, gakož geg pozděgi u prostřed giných příbuzných kmenůw, gmenowitě thrackého a německého, osazený nacházjme, tak giž i za starodáwna, powšechně mluwě, táž samá sjdla měl, a tudjž ani dřjwe německých, ani pozděgi thrackých národůw w Europě se nerozhostil.

6. A wšakby se geště wždy smysliti mohlo, že gestli ne w době hunského stěhowánj, pro nahoře wyložené přjčiny, tedy předce několikero wěkůw dřjwe, Slowané od asiatické polowice swého plemene se odlaučili a do Europy připutowali, čjmby se poněkud wyswětliło, proč nižádné zmjny u starých děgopiscůw ani o gegich děginách we wnitřnj Asii, ani o gegich taženj do Europy nenalézáme. Domněnj to, na prwnj pohled nenepodobné, při bedliwěgšjm zpytowánj tratj wšecku cenu a platnost. Slowané od časůw nám wědomých z nižádné giné strany, leč od východu, bránau buď kaukaskau buď uralskau, do pozděgšjch swých sjdel připutowati nemohli. Giž pak wjme, že od 6ho stol. př. Kr. celá ta strana, kdež se Europa s Asij stýká, ginoplemennými, gmenowitě scythickými národy osazena byla, přes které žádnému welikému a mohutnému kmenu nebylo možné wlámati se do Europy bez náramného gegjho ztřesenj a bez pozbuzenj zwláštnj pozornosti všech staroeuropeyských kmenůw. Mnohé osady řecké na Černomořj a Maeotu, prowodjcj kupecký obchod daleko na východ i půlnoc, byly swědky wšelikých taměgšjch přjhod a proměn. Též samé Massagety, Skythy a Sarmaty, kteřj za času Herodota i wýpraw Alexandra W. obýwali u kaspického moře, Kaukasu a Maeotu, nalezli a poznali zde i mnohem pozděgšj spisowatelé, Diodorus Siculus, Mela, Strabo, Plinius a g.

Pokawad tito mohutnj národowé zaugjmali wšecká ta prostranstwj, až potud žádný giný kmen bez branné moci a hřmotných wálek nemohl se prodrati z Asie do Europy. Stěhowánj tak lidnatého národu, gakowý dle wšj podobnosti byl staroslowanský, musilo by se bylo djti anebo pagednau, w gednom ohromném rogi, anebo porůznu a w gednotliwých zástupjch. W prwnj připadnosti wýprawa takowá by rowně byla hlučná a hrozná, gako wýprawy Hunůw pod zprávau Balambere w 4tém anebo Tatarůw pod zprávau Batu-Chana w 13tém stol., a krwawých následkůw gegjch by celá tehdegšj Europa gistotně byla pocjtila. W druhé připadnosti by těžké bylo, nercili nemožné, rozptýleným gednotliwým plukům a pokolenjm prodrati se mocj přes toliké šiky ginoplemenných národůw, uhoditi na dřjwe vyšlé swé bratry, nagjti wedlé nich hotowá pro sebe sjdla, a spogiti se s nimi w gedem kmenowý celek.

7. Gestliže tedy Slowané gakož w oné pozděgšj, tak i w této staršj historické době, nebo o giné dřewněgšj zde gednati nemjnjme, ani mocj a wálečně, ani kradmo a pokautně z Asie do Europy přesjdlti se nemohli, náležj ge držeti za starodáwnj obywatel této části země, tjm wjce, že domněnj tohoto i ginými mnohými, neměně podstatnými a různými důwody potwřditi lze. K takowýmto důwodům přináležj předewšjm blizká přjbuznost gazyka slowanského s gazyky giných kmenůw téhož indoeuropeyského plemene ode starodáwna w Europě osedlých, gmenowitě s řeckým, latinským, německým a litewským. Nalézagj se sice slowa přjbuzná slowanským i w gazycejch kmenůw asiatických téhož plemene, gmenowitě w samskritském, medském, perském, armenském atd., ale přjliš pořjdku a gen gakoby z daleka sobě podobná; gešto naproti tomu půwodnj a kořenná slowa řeči slowanské, řecké, latinské, německé a litewské až ku podiwu se srownáwagj. Celý gazyka

slowanského krog a grammatický sklad gest mnohem bližšj kroge a skladu ostatnjch gazykůw europeyských, nežli asiatických téhož plemene, gakž každý nenesnadně sezná, kdokoli ge w tom ohledu pozorně a bezpředsudně mezi sebau porowná. Twořenj, odwozenj a skládánj slow, skloňowánj gmen statných, stupňowánj přjdawných, časowánj slowes, skladna, zvlášťe porownagjli se staršj formy slowanské se staršjmi řeckými, latinskými, německými a litewskými, tak gsau we všech těchto paterých řečech europeyských weskrze sobě podobné a shodné, že nelze w nich nepoznati tolikerých sester, dcer gedné pramateře, poděliwšjch se teprwa pozděgi zde w Europě o swé dědictwj, gazyk společný, w nepamětném stěhowánj z Asie s sebau donešený. Znamenitá tato přjbuznost hlawnjch gazykůw europeyských zawdala přjležitost některým přjliš kwapným a newyspělým slowozpytcům, aby hned, gako Dankowský, řeckau, hned, gako Solariť, latinskau, hned zase, gako Thunmann a g., litewskau řeč za odrod Slowančiny, anebo, gako některj cizozemci, naopak slowančinu za odrod některé z oněch čtwerých, owšem neprávě a nerozsudně, wydáwali, magjce za přjčinau odwarowánj bludu na wyššj hledišťe wystaupiti, a wšecky tyto řeči gen gako dcery anebo wnučky gedné neznámé pramateře powažowati. Kterýchžto domnjka, ačkoli na omylu založena gest, však wždy o rázném a znatném přjbuzenstwj dotčených gazyků wýmluwné swědectwj wydává, gakowéhož přjbuzenstwj w té mjře mezi slowančinau a gazyky asiatskými znamenati nenj, na důkaz, že ona zde w Europě, wedlé řečtiny, latiny, němčiny a litewčiny, samostatně, ač ne beze wzágemného wplywu s těmito, se utwořila, a že tudy i národ slowanský w této částce země aspoň tak gest starý, gako řecký, latinský a německý.

8. Swědectwj toto gazyka o sauwěkosti kmene slo-

wanského s příbuznými gemu kmeny w Europě wztahu-
ge se owšem na neystaršj dobu. A však i w giném gěště
ohledu gazyk náš patrné známky toho na sobě nese, že
národ náš mnohem dřjwe, nežli we 4tém anebo w 5tém
stol., wtěchto stranách, kde geg potom nalézáme, se
osadil, s ginými staroeuropeyskými národy, a sice, mi-
mo giž gmenowané, s Celty čili Wlachy a s Finny čili
Čudy sausedil, od nich we dlouhotrwanliwém a mnoho-
násobném obcowánj mrawy, obyčege, obřady, powěry,
zákony, gména osobnj a gednotliwá slova do swé řeči
přigimal, a tolikéž i gim na wzágem wšeho toho ze
swého domácjho sadu w nemalém počtu udělowal, gakž
o tom z pilného porownánj starožitnosti a řečj těch dot-
čených národůw přeswědčiti se lze. Gazyk náš, aupra-
wný a bohatý, i w tomto ohledu neypředněgšim a ney-
hodnowěrněgšim gest swědkem. Slušjť však zde dobře
rozeznati kmenowau řeči slowanské s ginými přibuznost,
o njž nahoře mluweno, a postrannj neboli připadnau,
kterauž tuto mjinje. Onano po celém skladu řeči roz-
lita saudnému skaumateli wšudy gasně se wyskýtá; ta-
to ukrytá w gednotliwých slowjch, nadto obyčegně giž
mnohonásobně přeginačených a zakrsalých, k dokona-
lému wyšetřenj gj newšednj známosti dřewnjch i no-
wěgšjch gazykůw europeyských wymáhá. Pilné sro-
wnánj gazyka slowanského s ginými europeyskými,
gmenowitě s celtickým, německým, litewským atd., mů-
že a musj nás o tom přeswědčiti, že w neystaršj slowan-
čině nemálo slow ztěchto teď gmenowaných gazykůw,
a naopak w nich ze slowančiny, se nalézá. Ačkoli pak
na gewě gest, že takowéto wzágemné zosobowánj slow
mezi těmi národy i pozděgi, t. po 4tém stol., mjsta
mjti mohlo a skutečně mělo, nic méně předce o wšech-
něch sem náležegjejch příkladech toho twrditi nelze.
Tak k. př. slova celtická, nalézagcj se we slowančině,
gako obr (ambro), skála, pawéza, baně atd., gi-

stotně mnohem dřjwe, nežli w 5tém a 6tém stol., do nj se dostati musila, gelikož w této pozdnj době, po vyhynutj dřewnjch Celtůw, na rozhranj swěta slowanského, ba téměř w celé Europě, giž žádného čistým a pravým celtickým gazykem mluwjceho národu wjce nestávalo. Geště gasněgšj wěc gest co do gothických slow we slowančině, a slowanských w gotčině se vyskytá-gjejch, gako k. př. goth. ausahriggs (inauris) cyr. useräz; goth. kaldiggs šwd. källa dan. kilde (puteus) cyr. kladäz rs. kolodäz; goth. ganisan něm. genesen (sanari) cyr. gon'znu; goth. bôka (liber) cyr. buky; goth. farjan (ire) cyr. warati; goth. garazds (disertus, od razda loquela) cyr. gorazd; goth. staigs (platea) cyr. st'gna; goth. ska uts (fimbria) cyr. a srb. skut atd., a na opak slw. d'l'g (debitum) goth. dulgs; slw. pläsati pol. pląsac (saltare) goth. plinsjan; slw. st'klo srb. staklo čs. sklo (vitrum) goth. stikls; slw. župan (dominus) goth. siponeis (domicellus, discipulus); slw. kuzlo (praestigiae) goth. skohsl; slw. djerka č. djrk a (foramellum) goth. thairkô; slw. djel (pars) goth. dails; slw. chljeb (panis) goth. hlaibs; slw. trus (ruina, terrae motus) goth. drus atd. Poněwadž slowanská tato slowa giž w Ulfilowě gothickém přeloženj biblj, shotoweném okolo r. 350, se čtau, patrně gest, že mnohem dřjwe, nežli w 5tém stol., ode Slowanůw ku Gothům přegjti musila, což nikde ginde, než anebo na baltickém pomoří, a nebo na euxinském, w okolj Dacie, státi se nemohlo, nebo Gothowé wně Europy nikdy neobýwali. Zgewně tedy gest, že Slowané giž před 4tým stol. s Gothy w Europě sausedili a towarýšili, aniž pak teprwa s Huny a s Awary do nj přibyti mohli. Totěž i o slowanských slowjch w giných staroněmeckých nářečjch, gmenowitě we skandinawském a anglosaském, tolikěž w litewském a lčudském gazyku

zobyčejnělých průwodně dokázati by se mohlo, kdyby nebylo slušné toho příčinou krátkosti k jinému příhodnějším místu a času poodložiti. A zase gsaut slova staroněmecká, litevská a čudská, užjwaná we všech téměř slowanských nářečjích, na důkaz, že ona již mnohem dřjwe, nežli po rozptýlenj Slowanůw mezi 490 — 638 po Europě, od těchto přigata byla, sic jinak není možné, aby tak byla zewšeobecněla. *)

9. Mezi důkazy prastarého towaryšenj Slowanůw s jinými staroeuropeyskými kmeny, váženými z přebohaté studnice gazyka našeho, neposlednj místo vykázati slušj některým historicky důležitým slowům, w gazyku našem zachowaným, gmenowitě pak gmenům národnjm. Powšechně wědomoť gest, že z obecnjch gmen powstáwagj gmená vlastnj, gako k. př. z obywa-

*) Závažná gsau w tom ohledu slova gednoho z neywětšjch gazykozpytcůw našeho wěku, Jak. Grimma (D. Gramm. III. 557): „Přigmánj cizjch slow gest přirozené, newyhnutelné, a žádného národu čest gjm se neurážj, nebo mezi všemi národy wzágemná záměna wěcj i slow se nalézá, mohaucj nadto, gestli we slušné mjře se zachowá, i k ožiwenj a rozhogněnj domácj látky gazykové prospěšně poslaužitj.“ Gakož podnes nižádné nářečj europeyské, a tudjž ani slowanské, docela čisté a přesné není, tak ho ani předtjm nebylo, gen že dnešnj nowé přijnjky všudy na gewě gsau, staré pak již we skrytu. Když podunagský Srbjn Bulharowi řjká: „*idi u bircaux, donesi mi rindulajš!*“ a tento mu odpowjdá: „*setne! setne!*“ (t. později), že slova *bircaux* a *rindulajš* gsau německá *Wirthshaus* a *Rindfleisch*, každý wjdj, ale žeby slůwko *setne* bylo goth. *seithan*, skd. *sidhan*, ags. *sidhdhan*, st.-něm. *sīdan* (*serius, postea*), na to málo kdo wjce myslj. Někteřj nowěgšj puristowé, doma i wně, o těchto a těm podobných wěcech owšem docela ginače smýšlegj, hotowj gsauce dokazowati, onjž že slůwka *bircaux* a *rindulajš* půwodně slowanská, tito na opak že slůwka *nos*, *oko* atd. půwodně německá gsau.

telůw polj, lesin čili dřewes a přjmořj; powstali Polané, Drewljané a Pomorané; ale i na opak gména vlastnj w prodleném času negednau w obecnej se proměňugi, gako k. př. cikán u podnešnjch Slowáků w Gemerské stolici a g. giž znamená lháře, *) ěrk (t. Řek) u Srbůw kramáře atd. **) Zvlášťě pak znamenati lze, že gakož názwisko podrobeného lidu wjtězitelům pozděgi začastě otroka, tak nazpět násilného podmanitele gméno pokořeným neyobyčejněgi obra, laupežnjka atd. wyznamenává. Na potvrzenj a wyswětlenj toho nepotřebj zde množstwj cizjch a vzdálených příkladůw shledáwati; dosti budiž upomenauti na heloty (mancipia) u Spartancůw, teifaly (servi) w kragině Poitou, sklavy a slawy (mancipia) u Řekůw a Nowolatjnůw, huny (gigantes, barbari), wučky a walahy (servi, rustici) u Staro- Němcůw, vily a vileny (servi, ancillae) u Anglosasůw, asy (heroes) u Skandinawcůw atd., kterážto všeccka slowa pošla od národnjch gmen Helotůw, Teifalůw, Slowanůw, Hunůw, Wlčkůw, Wlachůw a Asůw čili Alanůw. Domácj náš gazyk hogný počť takowých historických gmen, buďto w půwodnjm a vlastnjm, buďto w přeginačeném smyslu, gešťě až podnes w sobě zawjrá. Sem mimo giné přináležegj gména a slowa Wlach, Němec, Rakausy, Krkonoše, Slezy, obr, wjtěz, spolin čili ispolin, Soták, skomrach, sebr atd. Gménem Wlachůw wyznačowali Slowané lidi kmene celtického, zároveň Němcům, u nichž oni valah, vēalh, valr atd. slauli. Přenešenj gména Wlachůw na Latjny, gakož národ wla-

*) W okolj tom slůwka *lhář* a *lhátí* obecnému lidu giž docela neznámá gnu, mjesto nichž se powšechně užjwá *ciĝán* (mendax) a *ciĝánit* (mentiri).

**) Odkud i srbské pořekadlo: *kod nas Ćifutin ěrk* (u nás Žid řek, t. kramář), gelikož w každé srbské wesnici anhrnkem geden kupec anebo kramář sjdlj, obyčejně Řek, někdy ale Žid.

stně za Wlasy obyvatel, důkazem gest, že Slované naši poznali Celty již tu dobu, když tyto celau hořejší Italii, Carnii a Noricum drželi. Podobně a za taž přičinaiu prozvali k. př. Lotyšii celau nynější Rus Kreevy, wedlé Křiwičůw, sedječch mezi nimi a ostatními národy na Rusi, dřewnj pak Čudowé všecky Skandinawce Ruoci, wedlé pomorských Ruocůw, obyvatelých druhdy w kragince Ruoslagu. Slovo Němce zdá se s národnjm gménem Nemetůw, gež Caesar, Tacitus ag. připomínaj, stegného původu býti. Názwiska wytčených od Ptolemaea dřewnjch národkůw Rakatůw w podnešnjch Rakausjch a Korkontiůw w podnešnjch Krkonošjch u nižádného giného národu, gediné u Slowanůw, čistě se nezachowala, na potvrzenj toho, že Slované woné dřewnj době bytem swým těchto končin dalecej nebyli. *) Též samo i o gménu Slezy, Slezák, posléd od někdegšjch Silingůw, obywatělých na řece Sleza bljže hory Soptenu (Zoutenberg), a již na počátku 4ho stol. odtud s Wandaly se wystěhowawšjch (r. 333 již w Pannonii, 407 w Gallii ge nacházjme, kdež i zahynuli), rozuměti se musj. Slowce obr, pol. olbrzym, st.-pol. obrzym, luž. hobor (ambro, gigas), pošlo od celtických Ambronůw, w 3tjm stol. př. Kr. w gediné odnoži swé až za Bojy, na dnešnj řece Obře w Poznansku, osedlých, nikoli pak od Awarůw, gakž wůbec mylně se pokládá. **) Tolikěž i naše wjtěz

*) Ohledem na slowa *Nemetes*, *Rakatae* a *Korkontii* znamenati slušj, že někdy všickni Němci, gako podnes Anglowé, Holandowé, Danowé a Šwedi, mjesto nynějšího *ss* a *z* wyslowowali *t*, k. př. goth. *vatb*, st.-sas. *watar*, skd. *vatr*, něm. *wasser*; goth. *tunthus*, ags. *tēdh*, skd. *tūnn*, šwd. a dan. *tand*, ang. *tooth*, *teeth*, něm. *zahn* atd.

**) Národům slowanským, kterj neywjce s Awary činiti měli, Rusům, Bulharům, Srbům, Chorwatům a Windům, slowce obr naskrze známo nenj.

(heros, victor) se gménem mohutných Vithingůw na pomoři baltickém, giž od Trebellia, Sidonia, Aurelia Victora a g. připomínaných, právě tak se pogj, jako naše penjz cyr. pjenāz pol. pieniądz se st.-něm. pfeninc, kněz cyr. k'nāz se st.-něm. kuninc goth. kuniggs, mosaz slk. mosāz smessinc atd. Namjtagcj se w cyrillském přeloženj biblij slowce s polin anebo s obvyklau rusinskau předsuwkau ispolin (gigas) pošlo vlastně od gména mohutného někdy národu na Donu a Černomoři Spali čili Spalei, o němž u Plinia a Jornanda se čte. Podobně cyr. čud č. ščud (gigas) s názviskem Čudůw č. Finnůw, a srbské tůď (alienigena) rs. čuži slk. a st.-čes. cuzj se staroněmeckým a litewským gménem Němcůw Thinda, Tauta, spřízněno gest. Že gméno dnešních Sotákůw w hořejších Uhřích pochází od někdegšjch Satagůw, kteříž se giž w polowici 5ho stol. od historikůw wtěch stranách kladau, nelze pochybowati. Někdegšj Scamar i, národ laupeznický, w 5tém a 6tém stol. na dolegšjím Dunagi zlopowěstný, znik a půwod dali slow. skomrach rs. skomoroch (latro, nebulo), a spogenci Hunůw Sabiri čili Seberi (obogj zagisté forma se čte), potomně od Bulharůw a Slowanůw we služebnost podrobenj, slowanskému sebr (servus; plebejus), kteréhožto slowa we starosrbských zákonech a ginde zhusta se užjwá. Takowěto a těm podobné příklady, gichž mnohem wjce, nežli zde uwoditi lze, před rukama gest, *)

*) W ohledu tom, mimo giné, zvláště památné gest slůwko *neropch* t. sedlák we starých srbských a nepochybně i bulharských zákonech, pošlé od *Noropsůw*, obywatelůw kownatých hor we dřewnj Paeonii čili we dnešním gižném Srbsku, známých giž Homerowi (kterýž po nich prozwal *νόροπα χαλκόν*), Clemensowi Alex., Eusebiowi, Stephanowi Byz. a g., s nimiž Slowané po 490 se pomjсили. Koncowé *ch* se wyawětluge srownāujm slow *ženich, ginoch, bratr a brach*,

negsauli světlým a dostatečným toho důvodem, že národ ten, w gehož řeči tato historická, na djle staroeuropeyská gména se zachowala, nemohl teprwa w 5tém stol. z neznámých pustin wnitřnj Asie přibyti, nýbrž giž ode starodáwna zde w Europě, a sice w sausedstwj Celtůw a Němcůw, obýwati musil?

10. Neméně wážené w tomto ohledu gsau resultáty, gichž z pilného porownánj staroslowanských našich osobnjch gmen se gmény u giných přibuzných kmenůw europeyských, zvláště celtického a německého, užjwanými nabýwáme. Obecné zagisté a starodáwnj u dotčených kmenůw užjwánj osobnjch gmen, buď dokonale stegných, buď aspoň dle rovné obdoby twořených, nematným gest důkazem někdegšjho gegich sausedňj a wespolného, w mjru i nemjru, obcowánj. Kdo o tom aupněgšjho přeswědčenj nabyti žádá, tomu buď w samých historických pramenech, buď aspoň we zbírkách prastarých osobnjch gmen těchto kmenůw, gakowýchž hognost máme, pilněgi se poohlédnauti dlužno: *laučel* náš. podrobného skaumánj věci na snadě postawené newymáhá. Pročež zde gen několika málo příklady výpowědi své potwrdjme. Neystaršj německá a na djle i celtická gména, wyskýtagcj se giž u řeckých a řjmských spisowatelůw, gsau složená se slowy - *gast*, *man*, - *mâr* č. - *mêr*, - *rêds* č. *rât*, - *valda*, - *vidr* a - *wit*, s nimiž staroslowanská na - *ġost* č. *host*, - *man*, - *mêr* č. - *mîr*, - *rad*, - *wlad*, - *wida* - *wit* se

kmotr a *kmoch*, *Wla-ch*, (*valicus*, *Gallus*), *Skomra-ch* (*Scamarius*) atd. Doly okolo Kratowa a Nowého Brda geště až podnes na železo, měď a stříbro bohaté gsau, ale od Turkůw zanedbané. Noropes tito byli gistotně neystaršj kowkopowé w Europě, gegichž památka nás došla. — Tolikéž i gméno Slowanských *Antůw*, gež *Jornandes »Winidaram fortissimos* nazjwá, od goth. *anti* (*gigas*), ags. *ent*, *ēoten*, *ētonisc* atd., naskrze nenj rozdjlíné.

Konecgjej dokonale souhlasj. Porowneyme k. př. gména staroněmecká Alpigast, Arpigast, Hadugast, Halidegast, Lindigast, Nevogast, Potogast, Saligast, Visogast atd. se staroslowanskými Boljehost, Budihost, Celihost, Dobrohost, Domahost, Chotěhost, Lutohost, Pirohost, Radohost, Welehost, Witohost atd.; st.-něm. Charlman, Dioman, Heriman, Marchman, Salaman, Sigiman atd. se st. slow. Bezman, Drahoman, Lubman, Lutoman, Radman, Spitiman, Wenceman, Wikman atd.; st.-něm. Britomar, Chnodomár, Danchmar, Godomar, Reginmar, Cattumer, Chariomer, Filimer, Richomer, Walemer, Markomir, Segimir, Ueromir atd. se st.-slow. Branimir, Budimir, Čestimir, Godemir, Chotimir, Klonimir, Mojmir, Momir, Muntimir, Pretimir, Spitimir, Tatomir, Tolimir, Welimir, Wolimir, Zwonimir atd.; st.-něm. Chunirat, Dancharat, Epurrat, Hugirat, Kundrat, Wielrat atd. se st.-slow. Domarad, Lutorad, Milorad, Obrad, Soběrad, Wacerad, někdy i Domarat, Lutorat atd.; st. něm. Adelvald, Ariovald, Cariovald, Catuvald, Gundovald, Hildevald, Raginvald atd. se st.-slow. Dobrowlad, Duchowlad, Dušewlad, Horowlad, Imiwlad, Muohowlad, Powlad, Přewlad, Samowlad, Wšewlad atd.; st.-skand. Folkvidr, Arnvidr atd. se st.-slow. Ljutowid, Malowid, Pustowid, Snowid atd., a opět goth. Vidicula, Viderik, Vidimir atd. se st.-slow. Wid, Widáč, Widák, Widin, Widoje, Widuš, Widimir, Widoslaw atd.; st.-něm. Liudewit, Liutewit, Liutwit, ags. Angenvit atd. se st.-slow. Bohowit, Budewit, Dalewit, Hostiwit, Ljudewit, Radowit atd.; a opět st.-něm. Viterich, Vithgar, Vithicab, Vithimir, Vitiga, Vitiza atd. se st.-slow. Wita, Witan, Witas, Witaša, Witek, Witohost, Witomir atd. Podobným způsobem, obrátlmeli zřenj na prwnj polowici skladu těchto gmen, nalezneme u obau kmenůw celé řady siegně tvořených. Tak k. př. st. něm. Leuba, Leubastes, Leubovera, Liubinzo, Lieb-

gart atd., a st. - slow. Luba, Lubawa, Luben, Lubiša, Lubhost, Lubomysl, Luboslaw atd.; st. - něm. Leudegisil, Leudovald, Leutbald, Leutbert, Liuddag, Liudegast, Liudeger, Liudewit, Liutprant, Liutsint atd., a st. - slow. Ludiša, Ludemysl, Ludewit, Ludhor, Ludmil, Ludomir atd.; st. - něm. Radagais, Radoald, Radulf atd. a st. - slow. Radimir, Radislaw, Radiwoj, Radohost, Radoslaw, Radowit atd.; st. - něm. Waldefred, Waldulan, Waldmunt atd., a st. - slow. Wladimir, Wladislaw, Wladiwoj atd.; st. - něm. Wildag, Wilidanch, Wilifrid, Willigart, Wilimunt, Wilinand, goth. Viljaridh atd., a st. - slow. Wolan, Wolek, Wolen, Wolbor, Wolhan, Wolhost, Wolimir, Wolobuz atd.; st. - něm. Folkdag, Folkarât, Folknand, Folkwin, Folkridr atd., a st. - slow. Jaropluk, Swatopluk atd. A však zbytečné gest wjce příkladůw přiwozowati: wěc sama gest patrná. Co zde o shodě německých a slowanských gmen ponawrženo, w rovněž mjře i o celtických by dokázati se mohlo, kdybychom těchto ze staré doby půwodnjch a přesných hognějšj zbjrky měli. I Celtowé užjwali gmen složených se slowcem -mar č. -mer; a gména gegich na -sir: Kritasir atd. dobře se srownáwagj se staroslowanskými na -sir, -sjer: Gorasir atd., pozděgi -žir: Neužir, Radžir, Wratižir atd. Tato tak zřegmá a rozšjřená srownalost a shoda we twořenj gmen osobnjch u Slowanůw, Němcůw a Celtůw, - neboť o litewských, řeckých a latinských zde na ten čas slowa šjriti nechceme, - nemohla zagisté nižádnau slepau náhodau powstati, nýbrž musila býti následkem dlouhotrwanliwého sauseděnj a společného obcowánj těchto národůw. Takowá shoda mezi osobnjmi gmény třj dotčených kmenů w Europě osedlých, a mezi gmény gegich příbuzných Indůw, Medůw, Peršanůw, Armenůw a giných národůw indoeuropeyského plemene w Asii obýwagj-cjch, wěřuž, naskrze k nalezenj nenj. Nahlédněme se

k. př. místo všech giných do dřevnjch gmen meďských a perských, a wyšetřugme, gsauli, při wšj přjbuznosti samých gazykůw, co do skladu swého gako onano slowanským podobna? Nalezneme ge neyobyčegněgi složena se slowci-bares (dignus) Artembares, Bubares, Ebares, Gobares, Sybares atd., an. -barzanes (fulgor) Mithrobarzanes, Nabarzanes, Satibarzanes atd., an. -bates: Artabates, Ixabates, Mithrobates, Norondobates atd., an. -bazos (lacertus, vires?) Aribazos, Artabazos, Megabazos, Pharnabazos, Orobazos, Tirabazos atd., an. -dates (datus) Abradates, Aridates, Aspadates, Hormizdates, Pherendates, Spithradates, Tiridates atd., an. -merd (vir) Mardon, Mardontes, Ariomardos atd., an. -mitres (amicus; deaster) Amittres, Harmamitres, Siromitres, Spamitres, Sysimitres atd., an. -phernes (deaster) Dataphernes, Megaphernes, Orophernes, Phrataphernes, Tissaphernes atd., an. -aspes, spes (equus) Astaspes, Damaspes, Hydaspes, Hystaspes, Otaspes, Sataspes, Zariaspes atd., an. -tanes, tenes (corpus) Ostanes, Otanes, Catenes, Abten, Ruiten atd., an. -xathres (miles) Exathres, Oxathres, Pharnazathres, atd., an. -xes (rex) Xerxes, Artaxerxes (magnus regum rex) atd. We všem tom nic slowančině podobného nenj. Též samo platjwjce méně i o gmenjch indických, sarmatských, afghanských, kurďských a armenských. Nechať pak zde nikdo nenamjtně, že slowanská gména, negsaucé německým a celtickým sauwěká, gelikož wážena gsau gen z pramenůw 5ho stol. mladšjch, gešto naproti tomu německá a celtická giž we staršjch se čtau, dobře mohla teprwa od nowě přišlých Slowanů w 5tém stol. a následné době z němčiny přigata anebo dle nj skrogeňa býti. Kdoby tak rozumowal, tenby na powahu a zwyky welikých, samostatných národůw špatně se rozpaměl. Uwedená nahoře slowanská gména tak byla dle

swědectwj neystaršjch pramenůw historie našj w 6tém a 7mém stol. u pospolitého lidu giž zobyčegnělá a powšechně užjwaná, že naprosto možné není, aby teprwá tehďáž byla z ciziny do slowančiny přirazila. K dokonalému zapuzenj domácjch gmen a. oswogenj si cizjch, gakžto z historie Bulharů w Moesii a g. národů wjme, celá stoletj nepostačugj; u dřewnjch pak Slowanůw ani gen neymenšj sledy asiatických gmen se nenalézagj. Bylali tedy záměna gmen mezi Cely, Němci a Slowany, gakož docela a naprosto zapjratí gj nelze, byla ona gi-stotně gednak wzágemná a obapolná, gednak giž mnohem staršj, nežli doba hunského wpádu do Europy. Český knjže Heriman [872] měl německé, naproti tomu král německý Swatopluk, cjsaře Arnulfa syn [895], a král danský Borislav [1167] slowanské gméno: což pozděgi mjsta mělo, mohlo a musilo i dřjwe mjeti. Tak we skutku prastaré gméno Mimir čili Momir nalézáme w neydřewněgšj době u Normanůw skandinawských, a též samo i u Slowanůw pannonských a Srbůw zadunagských; některá pak staroněmecká gména, gako Godomar, Liudewit, Radowald, Waldemar atd., se slowanskými Godemir, Ludewit, Radowlad, Wladimir atd. mnohem wjce, nežli gen obyčegně a powrchně, sauhlasj. A wšak wždy wětšj počet gest gmen u národůw obogjho kmene půwodnjch, a gediné ze stegné látky a podlé stegných wzorůw i prawidel twořených. Buď gak buď, záměna gmen a srownalost we twořenj gich u Slowanůw z gedné, u Němcůw pak i Celtůw z druhé strany wždy gasné a hlasité wydává swědectwj, že Slowané po mnohá stoletj, dáwno před wšeobecným swým na poli děgin wystaupenj, sausedili s europeyskými Němci a Cely, nikoli pak s asiatickými Mongoly, Turčiny a Samojejdy.

11. Obrátjmeli dále zřetel na mrawy, obyčege, náboženstwj, řád a práwo starých Slowanůw, pokud o tom

o všem důkladné zprávy buď z hodnowěrných písemných pramenůw, buď z podání starých nábywáme, a srovná-
meli je pilně smrawy, obyčejí, náboženstwím, řádem
a mrawy jiných staroeuropejských kmenůw téhož in-
doeuropejského plemene, gmenowitě Thrakůw, Celtůw,
Němcůw a Litwanůw, nalezneme takowau mezi nimi
přibuznost, shodu a srovnalost, že nám jináč domýšleti
se nelze, než že všickni tito sbratření kmenowé od ne-
paměti spolu zde w Europě sjdliti, dle stegných wzorůw
ustawy a pravidla domácího i občanského života
sobě utvořiti, a potomně nimi w dlouhé času kolegi
wzájemně se podělowati musili. I w tomto ohledu gsau
Slowané mnohem bližší kmenůw europejských, nežli
asiatských téhož plemene, ačkoli předce těchto ještě
wždy nekonečně bližší, nežli kmenůw plemene sewer-
ského, třebas později s některými z těchto sausedili, ba
co wíce i s nimi se pomjchali, gmenowitě s Čudy na
hořejší Wolze, s Bulhary w Moesii atd. Nenj možné
podrobným uwozowáním důkazůw sem náležejících
prawdiwosti této wypowiedi na místě tomto náležitě
potvrditi; to se stane, když obor všech slowanských
starožitností náležitě wyswětlen bude. Zde pozatím gen
na některých příkladech přestaneme. Mythologie čili
bágeslowj dřewnjch Celtůw, Němcůw, Litwanůw a Slo-
wanůw nad mjru mnoho má společného. Tak u Celtůw
wěřeno w Dusy (Dusii), u Slowanů w D'asy čili
Děsy. Slowanská Prija (Venus) slula u dřewnjch
Skandinawcůw Freya přjgmjm Wanadist. wendická
bohyně. Skandinawská Sif gest naše Žiwa (Ceres) a
Wöla naše Wila. Staroněmecký Thur čili Thyr
(Mars) byl u Slowanůw pod gménem Tura ctěn, od-
kudž i swátky turice, teď u Slowákůw na letnice
obrácené. Staří Skandinawci wzjwali zbožněného mu-
drce a hrdinu „Kwasira z rodu Wanůw“ t. Wen-
důw. Litewský Pikuljk gak dřewnjm tak i podnešnjm

Slowanům, a na opak slowanský Perun negen Litwanům ale i Albanům čili Arnautům znám gest. Nemenšj shoda spatřuje se w národnjch obyčejch a zwycjch těchto teď gmenowaných kmenůw. Stařj Slowané w rozepři o meze vydávali swědomj držjce kus drnu čili tráwy se zemj nad hlawau; též samé činili Řjmané i Němci. Na znamenj dowršeného trhu a postaupenj věci ginému okušowali Němci vody, Slowané medowce. Pomjgje množstwj giných příkladůw. Žeby dřewnj Slowané po mongolsku a turecku kdy meč za boha byli wzjwali, a na přjsahách lidskau krew lokali, toho dokázati nelze *). Podělenj země u Němcůw na eiba, gau a mark podobá se staroslowanskému na župy, powěty a kragiště. Stupně a rozdjly mezi wogjny a saudci u Němcůw a Slowanůw, gakož giž dřjwe u Řjmanůw, wyznamenáwány týmiž čjsly: w gothických zákonech se připomjnagj millenarii, quingentenarii, centenarii a decani, a o welikém županu srbském Nemani w žiwotopisu gehu se čte, že shromáždil na sněm všecky saudce a wogjny, „wšecky tisjcnjky, pětisetnjky, setnjky a desátnjky.“ Gména hodnostj a auřadůw u Thrakůw, Latjnůw, Celtůw, Němcůw, Slowanůw časté táž sama gsau, k. př. get. zoapan slow. župan; lat. rex celt. rix goth. reiks česk. rek; goth. kuniggs st. něm. chuninc cyr. k'n äz' česk. kněz atd. Nadto Slowané w čas swého wystaupenj w historii všeobecné na počátku 6ho stol., podlé swědeectwj Prokopa a Mauricia, obýwali, podobně Řekům, Řjmanům, Celtům a Němcům, w městách a wsech, stawěli domy, objrali se

*) Wýpowěd Prokopowa, „že Slowané prostě a způsobem Hunůw žiwi gsau,“ wyswětluge se gednak tjm, že on, gako pyšný Řek, oba za barbary a tudjž za rownomrawně pokládal, gednak zase, že Hunové mnohé slowanské obyčje přigali, k. př. medowec mjesto kumisu, pohřebnj hody s trawa řetené atd. Prawda tedy gest na opak.

s orbau, řemesly a kupeckým obchodem, bogowali gazdecky i pěšky, užjwali šljtůw do obrany atd., anziž pak, zároveň Skythům a Sarmatům, dřepěli pořád pod plátnými stany anebo na wozjch a kowjch z pastwiska na pastwisko se potlaukali, gediné po laupeži a kořisti dychtjce. Wšecko toto a tomu podobné, chcemeli sprawedliwe a zdrowě sauditi, k tomu nás wede, že Slowané w 5tém stol. nebyli ostatnjch Europčanůw tak vzdálenj a cizj, gakž obyčegně, ačkoli mylně, za to se pokládá.

12. Dále i to gest okolnost předůležitá a pozoru hodná, že práwě w těch kraginách, kde později, t. w 5tém a 6tém stol., nagednau nesčjslné množství Slowanůw, s rozličnými národujmi gmény, před očima našima se pogewuge, t. w kraginách okolo Tater ležjcjch, giž we mnohem staršj době u spisowatelůw řeckých a latinských wyskýtaj se gména měst, řek a hor tak patrně ráz slowančiny na sobě nesaucej, že gich bezpředsudnau myslj za takowé neuznati a ginogazyčným národům přičjsti naprosto nelze. Nemjnjme zde uwozowati slow gen poněkud na slowanské zwuky se ponášegjcjch, a negistému etymologickému wykládánj podwřzených; nýbrž rozumjme slova swětlá, rázná, názorně slowanská, od nepaměti až podnes co gména řek, hor a měst u Slowanůw užjwaná, u giných pak národůw neobyčegná, slova takowá, která i materij i formu naprosto a bezodporně gsau domácej, a w nižádné giné europeyské řeči se nenalezaj. Takowá slova gsau k. př. Srb, Črna č. Černa, Brzawa, Pleso, Plewa, Morawa, Chrbet, Sjewer, Pjena, Potisj atd. Položjme zde gen některé příklady pro lepšj věci wyswětlenj. Sirbi č. Serbi národ dle Plinia [před 79 po Kr.] a Ptolema [ok. 161] mezi Maeotem a Wolhau, na dnešnj řece Serba čili Serpa. Serbinum město dle Ptolema w dolegšj Pannonii, Serbetium dle Peutingerowých desk a Itiner. Anton. tamže, obogj snad gedno a též, neypodobněgi dnešnj Srbac na Sávě.

Tsierna dle římského mramorového nápisu [r. 157] někdy město, nyní zříceniny na dnešní řece Černé, spadající na pomezí Uher a Walachie do Dunage; v gíných sauwěkých pramenech **Zerna**, **Tierna**. **Bersobis** dle zápiskův c. Trajana [106] u **Prisciana**, **Bersovia** dle **Penting**. desk a g., ještě ve středním věku známé město na dnešní řece Brzawa w gižnowýchodnjch Uhrjch. **Pelso** dle **Plinia**, **Aurelia Victora** a g. neywětšj gezero w Pannonii, potomně **Blaten** zwané, čisté praslowanské, w horách **Tatrách**, w **Morawě**, **Slezku** i na **Rusi** známé pleso, t. gezero. **Pelva** dle **Itiner. Antonini** město w dolegšj Pannonii, až podnes městečko i říčka **Plewa** w tureckém Chorwatsku. **Maravios** dle **Ptolemaea** pobojnj říčka **Donu**, nédaleko od sjdel dotčených **Serbůw**. **Karpates**, dle téhož **Ptolemaea**, **Marciana Herakleoty** a g. **Tatry**, t. **Chrbet**, gak podnes u **Rusůw** wesměs podobné weliké hory slowau; přisjedj **Rusjní** gmenugj **Tatry Horby**, a **Chorwatům** i **Windům** tolikěž slowce **chrib** č. **chrb** znamená wrch, horu. **Sawari** dle téhož **Ptolemaea** a g. národ za **Tatrami** w **Sarmatii**, totožný s **Nestorowými** **Sjewery**. Nechceme se zde šjřiti o gíných gmenjch z téže anebo z giné bljzké doby, gak k. př. **Pjena** (**Piengitae**), **Stulpini** an. **Stlupi**, **Pattissus** (**Potisj**), **Milareka**, **Streden** atd., rovně beze všeho rozpaku slowanských, přestáwagjce na těch několikolika dotčených, a zůstáwugjce toho každému nepředpogatému saudeci na rozwáženj, možněli tato a těm podobná slowa odgjmati **Slowanům**, a z některého giného gazyka nenuceně odwozowati? Wždyť všechna tato slowa **Srb**, **Srbec**, **Černa**, **Brza**, **Brzawa**, **Pleso**, **Plewa**, **Morawa**, **Chrbet**, **Sjewer** atd. od nepaměti až po dnešní chwjli u všech **Slowanůw**, i těch neywwzdáleněgšjch, se gména týchže samých předmětůw u všeobecném gsau užjwánj, gešto naproti tomu u gíných staroeuropeyských národůw ani neyменьšjch sledůw gegich dohrabatise nenj

možné. I nenjliž tedy opáčné a nerozumné, domýšleti se, žeby ge Slowané teprwa po přigitj swém z Asie w 5tém stol. od giných národůw byli přewzali, an gich u giných nebylo, a nadto, třebas by gich bylo, an možné nenj, aby tak naspěch a w takowém množstwj byly do slowančiny se nahrnuly a w nj stále rozkořenily! Tato a giná těm podobná zeměpisná gména nám tedy wšjm právem za vážné a nepodezřelé svědectwj slaužiti mohau, že národ, od nichž ona půwod swůg wzala, byl národ slowanský, ode starodáwna w Europě osedlý.

13. Naposledy i to geště powážiti slušj, že ačkoli nám wýslovnjch svědectwj spisowatelůw sauwěkých, gmenowitě řjmských a řeckých, o starobylosti Slowanů w Europě nedostává se, nic méně předce patrné toho máme důkazy, že ge w čas gegich wystaupenj w děginách 5ho a 6ho stol., w této neypamatněgšj době, když wytlačeni ze sjdel swých od Hunůw a Awarůw stěmito spolu auprkem na hranice řjmského cjsařstwj naléhali, pokládáno za národ ne nowý a cizj, nýbrž za starý a známý. Což gak wůbec z celého způsobu, kterýmž tehdegšj spisowatelé o nich a gegich zgewenj se na poli děgin wyprawugj, tak i z wýslovnjch gegich twrzenj patrné gest. Prokop, podaw nám neystaršj obšjrné wy-psánj mrawů a obyčegůw našich předkůw, welecennau swau zpráwu powšechnau wýpowědj o starobylosti Slowanůw zawjrá wtato přepamatná slowa: „Předtjm i gméno Slowané a Antowé gedno měli; oboge zagisté za starodáwna (*τὸ παλαιόν*), gmenowali Spory, proto, mnjm, že roztraušeně po wesnicech swých bydlej: za kterauž přjčinau i obšjrné země zaugjmagj; wětšj zagisté čáska kragin na oné straně Istru w gegich gest drženj.“ Byliť tedy Slowané giž za starodáwna (*τὸ παλαιόν*), t. aspoň před některými stoletjmi, nebo o časjch onehdegšjch wýrazu toho se neužjwá, Řekům a snad i Řjmanům pod gménem celému kmenu obecným, gakž Prokop

dj, Sporůw, a gakž my tomu rozumjme, Srbůw, známi. Poněwadž pak hned dále Prokop dokládá, že obšjrné kraginy zadunagské gegich gsau sjdla, aniž prawj, žeby do těchto kragin odginud byli wrazili, nepochybně i sám za to měl, že w těchto kraginách giž za starodáwna obýwali a tudyž i známi byli. Výrazu toho „ode starodáwna (*ἐκ παλαιῶν*)“ i nahoře užjwá, mluwě o národnej wládě a Slowanůw obwyklé, z čehož aspoň patrné gest, že se na starožitnosti slowanské pilně doptáwal, a že o nich gakauž takauž zpráwu buď ze staršjch spisůw, anebo z austnjho podánj, sobě zgednal. Nenj pochyby, že kdyby při tom swém skaumánj o nedáwnjm přigitj Slowanůw z Asie něco byl přezwěděl, toho by žádnu měrau byl mlčenjm nepominul. Nižádný ze spisowatelůw toho wěku Slowanůw nedržel za asiatské wystěhowance, zároveň s Huny, Sabiry, Awary, Bulhary atd. Při čemž gediné toho litowati slušj, že týž pjsař řecký Prokop, w gazyku slowanském naskrze nezběhlý, práwě toho starého obecného gména wšech slowanských národůw nám w půwodnej a přesné formě nepozústawil. Neboť ačkoli saudný skaumatel starožitnostj našich, příkladem Dobrowského, snadno se přeswědčj, že Prokop swé neslýchané slovo Spori z pralowanského gména Srbi utwořil; wšak nic méně to zpotwořenj slova u spisowatele téměř gediného toho wěku o starožitnostech našich bude pořád zawdávati příčinu mnohým domácjm i cizjm mudrákům k rozličnému slova toho natahowánj, překrucowánj a wykládánj, a tudjž k wymýšlenj rozličných galových domněnek o půwodu Slowanůw. S Prokopowým o starobylosti Slowanů w Europě swědectwj sauhlasj wypo-wědi pozděgšjch hodnowěrných swědkůw gak domácjch tak i přespólnjch. Sem předewšjm přináležj pamatné swědectwj Guidona z Ravenny, obwykle prozwaného negmenowaným Ravenčanem (*Anonymus Ravennas*), žiw-

šjho w oběhu 9ho stol. [umř. 886], a sepsawšjho z řjm-
ských cestownjch mapp a giných teď utracených prame-
nůw obšjrnau chorografii, nám arci gen w chudém
wýtahu dochowanau, ale předce mnohé welecenné ulom-
ky a zpráwy wsobě zawjragjej. Pjšeť pak on o půwodu
Slowanů w tato slowa: „W okresu šesté hodiny nočnj
ležj vlast Scythůw, z kteréž pošel kmen Slowanůw;
ale i Vites i Chymabes odtud gsau vyšli.“*) Zname-
nati slušj, že zeměpisec náš Scythii tuto, z kteréž on
národy slowanské powodj, klade mezi vlastj Norman-
nůw, Finnůw, Karpůw a Roxolanůw, a výslovně gi
různj ode staré Scythie, ležcej dále na východ w okre-
su desáté hodiny nočnj, nazjwage tuto „stepnatau a sta-
rau Scythij.“ **) Swědectwj Guidonowo tjm gest po-
zoru hodnějšj, že gest nepochybně wáženo z dobrých
a čistých pramenůw, t. z latinských spisowatelůw 6ho
a 7ho stol. rodu německého, od něho sice ze gména
wytčených, nynj však ztracených, anebo z austnjho po-
dánj lidj zběhlých a zkušených. S Guidonowau výpo-

*) *Geogr. Ravennas* l. I. c. 12. Sexta ut hora noctis Scytharum
est patria, unde Sclavinorum exorta est prosapia; sed et
Vites et Chymabes ex illis egressi sunt. — Vites gsau Vi-
thingowé baltičťj, a Chymabes známá ratolest Němcůw
Chamavi.

**) *Geogr. Rav.* l. c. Decima ut hora noctis grandis eremus
et nimis spatiosa invenitur, cujus a fronte vel latere gens
Gazorum adscribitur, quae eremosa et antiqua dicitur Scy-
thia. Podobným způsobem dolegi na přemnoha mjstech
obogi tu Scythii, t. menšj, z nž Slowany powodj, a wětšj,
w nž za geho času Kózari bydleli, výslovně odděluje;
srw. l. IV. c. 1. 4. 11. 12. 46. l. V. c. 28. z čehož dosta-
tečně na gewě gest, že Guidonowa Scythie menšj gest
wlastně sewerozápadnj strana Ptolemaeowj Sarmatie, čili
země ležcej mezi mořem baltickým, Tatrami, dolegšjm
Dněprem, hořegšj Wolhau a Finlandem.

wědj poněkud sahlasj to, co w zeměpisných zápiskách gednoho rukopisu w Mnichowě, pocházegjećch půwodně z konce 9ho stol., o Slowanech čtème: „Zeruiani (t. Serbjané, z w tom wěku se psalo mjsto s w cizjch gmenjch), kterážto kragina tak weliká gest, že z nj wšickni národowé Slowanůw pošli a swůg počátek, gakž (sami) ugišlugj, wzali.“*) Srownánj zagisté mjsta tohoto s ginými wtýchže zápiskách k tomu wede, že tato weliká Srbůw kragina, prawlast a půwodiště wšech tehdegšjch Slowanůw, od Běloserbie cjsaře Konstantina Porfyrogenety, a menšj Scythie Guidona Rávenského naskrzenj rozdjlná. Podobně i papež Jan X. [914—929] we swém psanj ku knjžatům Tomislawowi chorwatskému a Michalowi zachlůmskému mluwj mezi giným w tato slowa: „Kdož zagisté o tom pochybuge, že králowstwj slowanská mezi prwotinami apoštolůw a wšeobecné cirkwe se počjtagj, přigawšj hned w koljbee krmí kázánj apoštolské cirkwe s mlékem wjry, gakož Sasici w nowěgšjm času od předchůdce našeho blažené paměti Řehoře papeže atd.“**) Tomu, nač zde papež narážj, výborně naswědčuje to, co Nestor, neystaršj letopisec ruský, o půwodnjch sjdlech Slowanůw na Dunagi a we starém Illyrikum, o kázánj apoštolůw Pawla a Ondřege mezi Slowany w Illyrikum a na Ruši atd., w letopisu swém wyprawuge. Shoda tato dwau zdálených, od sebe neodwislých swědkůw o též wěci gest gisté pamatná a

*) „Zeruiani, quod tantum est regnum, ut ex eo cunctae gentes Sclavorum exortae sint, et originem, sicut affirmant, ducant.“ *J. v. Hormayrs Archiv* 1827. Nr. 49. 92—93. *Těh. Hzg.* Luitpold 1831. 4to, str. 24. Rukopis Mnichowský gasece gen z 11ho stol., ale že samy zápisky ne pozděgi, než na konci 9ho stol., půwodně powstaly, toho dostatečně prowesti lze.

**) *Farlati Illyricum sacrum* T. III. p. 94 sq. *Katancsich de Istro* p. 205.

pozoru hodná. Wjmeť sice dobře, že to podánj o obco-
wánj apoštolůw Pawla a Ondřege mezi Slowany nižá-
dnými historickými důwody dokázáno a stwrzeno býti
nemůže: ale to nám nenj naskrze na záwadě, abychom
z těchto wýslovnjch svědectwj vždy předce aspoň
toho, což ku přítomné příčině našj tak výborně se ho-
dj, nedowozowali; t. že w prwnj polowici střednjho
wěku všeobecně bylo mezi učenými domněnj o půwo-
dnosti a starobylosti Slowanů w Europě. W kterémžto
ohledu nám zwlášť svědectwj Nestorowo předůleži-
tým býti se widj. On byl rodilý Slowan, žil u pro-
střed neyrozsířenějšjho národu slowanského, Rusůw,
psal na konci 11ho stol., a čerpal swé zpráwy z roz-
manitých domácjch pramenůw, z podánj starých, z ná-
rodnjch rozpraw a zpěwůw. Zagisté nenj k wjře podo-
bné, žeby u Slowanůw, kdyby gegich taženj do Eu-
ropy teprwa we 4tém an. w 5tém stol. bylo se přihodilo,
památka tohoto stěhowánj aspoň w národujm podánj, w
pisněch a zpěwjch, do 10ho an. 11ho stol. se byla neu-
držela. Ale o tom nikde ani té neymenšj zmjny, nýbrž
právě na opak patrné toho důkazy, že Slowané sami
sebe drželi za národ europeyský, který giž za časůw apo-
štolských na Rusi obýwal, a někdy w prastaré době, ně-
kterými odnožemi swými až daleko na gih do kragin
podunagských, do někdegšjho Illyrikum, zasahowal.

Ze všech těchto až posawad wyložených důwo-
důw, sebeřemeli ge do hromady, a ocenjmeli ge ne-
stranně a saundně dle gegich wnitřnjho záwažj, s neo-
mylnau gistotau zawjratí a za to mjtí můžeme, že kmen
slowanský, giž w neystaršj historické době mnohonáro-
dnj a lidnatý, nemohl teprwa w čas nowějšjho stěhowánj
národůw mongolských, turčinských a čudských, t. Hu-
nůw, Sabirůw, Awarůw, Bulharůw, Kozarůw atd., z Asie
do Europy wtrhnauti, nýbrž že giž ode starodáwna zde
mezi kmeny sobě přibuznými, t. Thraky, Celty, Němci

a Litwany, své obydlí a stálé sídlo míti musil. Za kteroužto příčinou svědomitý zpytatel slowanských starožitností zagisté za neuchylnou svou povinnost uznati musj, aby původu a počátku nowějšjích národůw slowanských poprvé nikde ginde, leč w Europě, newyšetřowal, a kwapného octnutj se na poli staroasiatické historie zaumyslně se warowal. Aby pak při vstupowánj z gisté a světlé epochy dějopisu Slowanůw do negisté a temné z pravé cesty se neuchýlil a nezblaudil, potřebj mu předewšjm pilný pozor na to dáti, pod kterýmigměny slowanštj národové w čas svého posledního rozšířenj po Europě w 5tém a 6tém stol. giným okolnjm národům we známost wešli, a které kraginy od sauwěských spisowatelůw za tehdejšj anebo dřewnějšj gegich sídla wydávány býwaj. Budauli s dostatečnou gistotou vlastnj sídla Slowanůw před 4tým a 5tým stol. wynalezene, snad se potom poštěstj, některé nové prameny swětla ze staršjích spisowatelůw řeckých a latinských a giných památek na gewo wywesti, a nimi posawádnj tmu, nad prastarou a neydřewnějšj dobou pranárodůw našich ležej, konečně zapuditi.

3.

České prstonárodní obyčeye a pjsně.

Od Jaroslawa Langera.

1.

„Bůh wás žehney.“

Sagdauce se swadebčané druhého dne po swatbě w obydlj newěstinu, wšeligakým dosti rozmanitým způsobem wyražej se. Kdyžto však přikwapj čas, že newěsta se ženichem giž swůg otcowský dům, kde swůg nekrásnějšj wěk w domácich radostech prožila, opustiti má, kaže družba rodičám newěstiným posaditi se na přednj mjsto, a mage newěstu a ženicha po swé prawé ruce, napomíná tyto mladé manžely geštš gedenkrát, aby na to, co gsau děti rodičům swým povinny, nikdy nezapomjnali. Potom pokleknau mladj, a rodičowé, s wlhkýma očima, a často genom němě, žehnagj jim. Wozy býwagj obyčegně giž zapřaženy; wšecko do nich sedá, a newěsta opauštj swau otcowskau chalaupku, a často i swau drahou wesničku. Wygjžďegjce, zpjwagj swadebčané piseň následujcej aneb této podobnau, a i newěsta zpjwá s nimi, magje želem oči zalité.

Bůh wás žehney můg tatjčku tenkrát! děkugu wám, děkugu wám, můg tatjčku, stokrát.

Bůh wás žehney má matičko tenkrát! děkugu wám, děkugu wám, má matičko, stokrát!

Děkugu wám za vaše chowánj; za vaše starosti, od mogj mladosti, až do toho wdánj.

Bůh wás žehney, mé milé panenky ! které ste bý-
wały, které ste býwały moge kamarádky.

Bůh wás žehney, mé milé mladenci ! kteří ste bý-
wali, ach ! co ste býwali mogi milownjci.

Býwali ste, a giž nebudete ; takéli wy na mě, ta-
kéli wy na mě smutnau wspomenete ?

Bůh wás žehney všiekni mogi známj ! za všeecko
děkugu, ach všem wám děkugu : budiž Pán Bůh s wámi !

* * *

Nynj přestanau zpjwati swadebčaně ; wygžděgje
wšak ze wsi, anebo gsauce giž kus čestynode wsi, po-
čnau zpjwati pjseň tuto, kteráž vlastně druhá polowice
hořegšj pjsně gest, a tjm samým smutným nápěwem se
zpjwá, gako onane.

Giž mne wezau za hory, za lesy — ach kdo mne
tam samau, smutnau, zarmaucenau, w zármutku potěšj ?

Giž mne wezau, — a gá nic newjm kam ; když mě
tam přiwazau, zás všiekni odgedau, a gá zůstanu tam.

Za horama, za tjm černým lesem, ach tam musjm
bydlet ! nic nebudu wědět, má matičko, kde gsem.

A gá wygdu, wšudy se podjwám, uslyšjmli gen hlas,
anebo gestli wás, matičko ! uhljdám.

Neuhljdám, ani neuslyšjm ; s kým gá se smutná, má
matičko zlatá ! s kým gá se potěšjm ?

Má dceruško ! wždyť ge Pán Bůh wšude ; genom se
modljwey, a pracug, a zpjwey, — on tě těšit bude.

Wšak se ti tam nic nebude steyskat, ani na tom
woze ; zanecheyme hoře, a začněme weyskat ! —

2.

„Řehci mi, řehci.“

Často se ohljžj na woze newěsta, geli widěti geště
milau wesničku. Blizký les začlonj gegj býwalý — ztra-
cený rág. Přestane slzeti. Zamyslj se. Ohljdá se na obě
strany. Každý potůček, každá lówka, každý stróm a

i každá pěšinka gi na minulé pamatuge dni, laučj se w duchu s nimi, gako se swými bratry a sestřičkami. Giž gsau w cizeyšj kragině, oko newěstino se powygasnj, a swadebčané zpjwagj wesele.

Řehci mi, řehci, můg koni wraný, přes pole běžjci! ať to uslyšj má neymilegšj w okýnku sedjci.

Řehci mi, řehci, můg koni wraný, tau cestau běžjci, ať se potěšj má neymilegšj wa woze kwjljci.

Hned se potěšila, gak uslyšela wraného koně hlas, a pochwálila hned Pána boha, že bude dnes u wás.

Když sem gá protě, můg neymilegšj! wšecho opustila: co ty máš pro mě u své matičky, bych se potěšila?

Gá mám pro tebe u mé matičky pokogiček bílý; tam budem býwat, gako hrdličky, wždycky sobě milj.

Gá budu sekat, gá budu mlátit, gá budu worat; když přigdu domů, tebe u stolu budu milowat.

Kdybych wěděla, můg neymilegšj! že budeš takowý: dělalabych ti k wečeři každé koláček mákowý.

Kdybych wěděla, můg neymilegšj, že gsi za woda: kaupilabych si zlatau lodičku, plaulabych za tebau.

Kdybych wěděla, můg neymilegšj! že ty mne oklamáš: negelabych gá k twogj matince ani za dlouhý čas.

3.

„Spjš panenka, neb nes pjš?“

Žádný národ tak rád netancuje, gako my Slowané, zwlastě pak Poláci a Čechowé. Owšem že tanec polský neykrásněgšj gest pod nebem; ale tolik tanců a w takowé rozmanitosti, gako gich máme Čechowé, ginde i po Slowansku darmobychoim hledali. Ať sobě žádný nemyslj, že národnj tancowé, gichžto nápěwy nám náš milowaný vlastenec, pan rytjř z Rittersberka, při českých pjsnjch u zadu podal, giž wšecky gsau, kteréž se w českých dědinách tancuj. Gestě několikráte padesát by

se gich našlo; nebo každá kraginka, ba skoro každá výska má své tance obzvláštnj, kteréž se ročně rodj a ročně umjragj; wětšj djl gich pak ze starých se zachowalo wěkůw, zvlášť takowých, kteréž se starými obyčegi aužegi spogeny byly. K nowým nápěwům naggdau se i hned nové skoky, k nowým skokům wymysljj se nowá slowa; tak nenj se wěru čemu diwiti, že pjsně české prostonárodnj mnohem hudebněgšj gsau a a wtaktu rozmanitěgšj, nežli pjsně ostatnjch slowanských wětww, nebo gistě pjsnj našich polowice dobrá teprw pak se skládala, když nápěwy giž wynalezeny, a s nowými tanci spogeny byly.

Giž několik tomu let, co některé prostonárodnj tance české i do měst hlawnjch se wlaudily, a po krátké době obljbeny gsau. Sotwa že se Reydowák se swau drahou Reydowačkau w Praze ukázal, giž i hned ho pozwałi do Hamburku, do Wjdně, do Francauz, Angličan, ba i do Ameriky. Wida přjzeň tuto „Střesák,“ i hned opustil prostau dědinu českau, a běžj — potřásage se dosti po panskú — za swým známým Reydowákem. Osmělila se i „Břitwa,“ a nastaupila cestu snjm, aby mu bez drahé polowice smutno w eizině nebylo.

Udalost tatoby gistě radost ploditi musila w každém vlastenci, kdyby gi nekalila tato přjpadnost dwogj: Předewšjm toť giž tagným želem, ba zřegmau zlostj naplňuje duši mau, že wesničané naši, od nichž gegich tancowé národnj do měst uletugj, oni opět cizotu z měst odnárodnilych do swých wjtagj dědin, a to tance netoliko cizj, anobrž i škaredé welmi.

Potom pak i to se mně, gakož i každému oswjceněgšjmu občanu ljbiti nemůže, že z mnozstw tancůw našich národnjch práwě takowé se do Prahy, a odetud do kragin cizjch wetřely, kteréž národu našemu přjliš mnoho eti nezjskagj, i aspoň u slowutněgšj a rozumněgšj částky člowěčenstwa zjskati nemohau. Gsauť

to zagisté diwocj, zdrowj rušcji tancowé; a však i prawé krásy se gim nedostává, gelikož — kdybychom ge i dosti šetrně provozowali, — přede vždy lepšjm tancům wyrownati se nemohau, nemagjce rozmanitosti do sebe a ušlechtilého wýznamu. Pěstugjce tyto diwausy, našich krásných, těch neyrozmanitěgšjch proměn schopných tanců zanedbáwáme, aneb gich snad ani neznáme. Sem náležj též naše starožitná, netoliko w městech, ale skoro i po wsjch giž zapomenutá „Nabjhaná.“ Ráz gegj zagisté gest onen, gakýž má do sebe francanský minuet; nikoli však tak přjsný nenj, tak dřewěný; ale žiwěgšj, a rozmanitěgšj. Tančjwala se obyčegně o swatbách, a to ne bez přjčiny, nebo wýznam gegj gest milost, namlauwánj, swatba. Bohužel! giž i w těch dědinách tanec tento s ginými krásněgšjmi w zapomenutj gest wešel, kdež sem ho co djtě sám tancowati widjwal. Neumj ho, leč některý stareček, a i ten gegj bjdně, a newkusně takměř beze všech proměn tančj, požádán gsa. Diwěgj se staříckému tomu tanci mladjkowé, ale žádný netančj po dědu swém, směge se zdaleka negistým krokům wetchých nohau. Hle! co wšhecko gsme giž stratili, a co wšhecko nám gisté hyne, a my w našem tak vlastenském wěku geště, aby hynulo a pořád gen hynulo, lhostegně dopauštjme! —

Zde gest aspoň pjseň, kteráž se zpjwá, aspoň se geště za mých dětinských let zpjwáwala od weselých awadebčanů, když mládenci a družičky tančili naši starodáwnj Nabjhanau. Spolu z nj widěti můžeme, kterak dědowé naši i w diwoké weselosti mrawně sobě počjnali, a zpjwagjce o lásce smyslné, smyslnost tu vždy postavili do zadu, a w páru zahalili, aby nikoli zřegmě widjna, a dobrým na urážku nebyla mrawům.

Spjš panenka, neb nespjš,
nebo mne neslyšjš?

Nechť gá si spjm, neb nespjm,
přec tě sem nepustjm.

Gá gsem silně zawřena,
stýblem zastrčena.

Mám košilku kmentowan,
střjbrem krumplowanau.

Laštowička malý pták,
ten bude štěbetat:

„Wstawej miley od milý,
wšak gest už den bjlý!“

4.

Gezděnj o záwod.

Když dowážegj sedláci newěstu do domu ženichowa, wtakowěmto gedau pořádku: ženich gede se swau družinau na koni, a to zcela napředu; potom následuge wůz newěstin, a za njm ostatnj wozy hostinské. Sotwà že se několik set kroků za wes dogelo, giž i hned počnau swadebčané na koni i na wozech předgžď- děti se; a wšak toliko se škádljwagj takto, nebo prawě předgžďděnj počjná teprw na mjestě, podnikánj takowěmu přjhodném. Každěmuť wůbec powědomo, že na mnoze w Čechách od dědiny k dědině široké, pusté mjsta se táhnau, kterýchžto sedláci nikdy neoragj, aniž ginak použigj, leč k pašenj. Ačkoliw i takto gim užitečny gsau, přec ne tak pastwě k wůli, gako proto gich ponecháwagj, aby se o swatbách progjžděti mohli. Chceť tomu giž starý obyčeg, ehtěgj tomu gegich pra- dědowé, a gen proto zanechali gim toho; i gistě se ne-

pohněwá tak sedlák, když mu saused uorá meze, gakoby se hněwali všickni, kdyby se kdo osmělil, aužiti gim cesty tyto.

Cesta ze wsi gediná na těchto mjstech rozdwoj se, a dwogj se několikráte brzo po sobě, až pět i wjce cest widěti gest, kteréž neustále podlé sebe běžj, a teprwa zas až u druhé wsi se wšecky do gedné tratj.

Když se tedy giž na mjesto přigede takowé, že se cesta rozmnožowati počjná, ai! tu gsau giž wšecky koně i wozy — gakž oni sami řjkati spůsob magj — we wětru! Sedlák, kterémuž ony čtyry koně náležej, co gsau spřeženy u wozu newěstina, nesmj zůstati w hanbě, to gest: musjť on prwnj s wozem newěstijným do dworu ženichowa wraziti, ať se giž stane co stane. Nebo sedlák, kterýž koně swé k této čestné službě gim nabjdne, dáwá tjm wůbec na srozuměna, že koně geho od konj wšech zde přítomných ani w kráse, ani w běhu dostáhnauti se nedagj. Tuto čest gemu spřežnjkowé oštatnj tak lehko popustiti nechtěj, i předgjžděj se s njm i mezi sebau o záwod.

Gelikož pak Čechowé zvláštnj gsau milownjei konj swých, i raděgi sebe i swau celau rodinu, nežli swé čtweronohé stwořenjčka pomlauwati dopauštěj: i obětugjť tedy raděgi swé vlastnj zdrawj, ba někdy i život, gen aby koně gegich wysmáni nebyli. Wěru to se až prawdě nepodobno zdáti musj onomu, kdož se o tom potud nepřesvědčil. Gednau když sem u předgjžděnj tomto byl také přítomen, stala se podiwná náhoda. Wrata do dworu ženichowa byly otewřeny, a na blizku stáli zástupowé netrpěliwých diwákůw, čekagice taužebně w plném letu předgjždějgjejch se swadebčanůw. Wůz gedn, od dvě pěkných konj tažen, letěl w čele; za njm tak řjkage w patách letěl wůz newěstin. Cjl gegich běhu giž trochu tuze byl na blizku. Toť zdiwočilo konj u wozu newěstina. Brzo na to wi-

děti bylo oba wozy podlé sebe w rowné letěti mjře. Tak se brali chwjli diwoce, gakoby k sobě spiaty byli, i oba wozowé wztekle se do otewřených wřjtili wrat, kdež po obau stranách podrcenj wězeti zůstali; nebo uzké wrata nepostačowaly. Wjtězoslawné výskánj skončilo wýgew tento, neboť čest wozu newěstina zachowána byla.

Když pak giž i ostatnj wozowé sem přikwapili, následowala geště malá řada wozů těch, co giž na cestě w běhu porušení sau byli, a kteréž oni nazjwagj mrzáky. Ačkoli pak dwa z nich na cestě kolo gedno giž ztratili, a když hosté wysedli, od konj gen plauženi býti museli, přec nezastawili se; nebo žádný nechče býti s wozem swým neyposledněgšj, a byť by i chtěl, geho koně tomu nechťegj.

Po diwadle tomto všeccko se smálo i diwilo. Páni, kteřjž gak žiwi cos podobného newiděli, budau se domnjwati, že oni se diwili těm rozdrceným wozům? anebo té podiwné náhodě? I gá to samé se domnjwal; tomu však nikoli tak nenj. Swadebčanům těm diwno gen bylo, že při té celé komedii žádný z nich wazu nezlomil, anebo silně raněn nebyl; neboť nešťěstj takowé obyčegně prowázj toto předgjžděnj se.

5.

Zataženj cesty.

Stáwáť se welmi často, že swadebčané wezauce a doprowázegjce newěstu po swatbě do domu ženichowa, skrze něgakausi wes, a wdáli se ona někam daleko, i skrz wjce mjst geti musegj. Hned gak se o tom wě wsi dowědj, že swatba tudy pogede, připrawugj, aby swatbě cestu zawřeli, čemuž oni řjkagj: „zatáhnauti ženi-chowi,“ to gest, cestu. Obyčegně pak ženy ze wsi cestu zawjragj, a snimi staré babičky. Wywolugjčk tomu mjsto, kde cesta gednoduchá i uzká gest. Udělawše

swadebnj řetěz, i naplniwše láhwiče hořalkau a sklenice piwem, postawj se, a očekawagj swatby.

Řetěz tento obyčegně takto dělławagj: Wezmau lehký řetizek, anebo prowaz, kterýž ony hedbáwnými šátky, fábory a tkanicemi, rozmarjnuu, a — gestli že toho počasj dowoluge, — růžemi a ginými kwětinami owjgegj; a to tak hustě, že ani neymenšj částka řetězu nebo prowazu toho widěti neuj. Když pak giž swatba přigjždj na blzko, postawjce se po obau stranách, zawrau cestu; ženy ostatnj gdau s naplněnými sklenicemi, a zawdławagj swadebčanům, předewšemi ale panu ženichowi.

Wšecky wozy zastawj se, a družba sleze. Gdeť pak on k ženám těmto, prose gich, aby swadebčany propustily. Po dlahých řetjch i žertowných hádkách ženy poswolj; ženich ale dosti draze jim zaplatiti musj propuštěnj toto. I zdáljť se potom ženy, a po odgezdě swadby pigj udatně na zdrawj ženichowo.

Stane se pak někdy, že ženich, kterýž na koni gede, prowaz nebo řetěz kwětaucj se swým Šemjkem přeletj, aneb geg koněm prorazj — někdy i holj neb starau šawličkau přetne, a ugede. I wystaupj tu družba, a wyprawuge zástupu přjběh starý. Srownáwáť on ženicha se starodáwnjm hrdinau Břetislawem, a dosti pěkně wyprawuge o řetězu, gjmž tomuto wogwodowiči českému cestu zawřeli, když ugjžděl se swau krásnou newěstau domů. A wšak ženich přece ženám za propuštěnau platiti musj; čehož kdyby neučinil, gistě by ho babičky ty w celém okolj rozkřičely a za nepočestného prohlásily; to ale gest wěru wěc posud neslýchaná.

4.

Historické zprávy o lidnatosti země české.

Od Frant. Palackého.

Pro vyhledání veškerého počtu obyvatelstva některé krátiny aneb země užívá se od starodávna rozličných prostředků, více neb méně způsobných. Geografická velikost země, počet wogska do boge wedeného, hognost osad městských neb wesních, summa danj a poplatků, a těm podobné způsoby, gsau welmi negisté a nedostatečné. O něco lepšj gest počjtánj domů a přibytků, zvláště pak ohništ, komjnnů aneb čeledj domácejch. Dokonalau však gistotu w ohledu tomto gen gedíný poskytuje prostředek, totižto wšeobecný wěrný popis obywatelstwa, čili konskripcj; zvláště když čas po čase opětowan a s registry narozených i zemřelých srownáwan býwá.

Prwnj takowýto popis obywatelstwa nařizen gest w Čechách teprw dekretem cjs. Marie Theresie r. 1753 dne 13 řjgna wydaným, a počal se tedy rokem následujcjm 1754 tak, že s gedné strany auřadowé zemštj, s druhé pak duchowenstwo, geg ozláště konali. Popisowé však tito prwnj negsau nám známi: bud'to že pro wypuklau brzy na to'sedmiletau wálku nedokonanj zůstali, aneb že za gakaukoli přjčipau na zmar přišli. Neystaršj zagisté popis lidnatosti české posawad zachowaný gest od r. 1762, kdežto počet wšech dušj w zemi České žigjcejch duchowenstwem na 2,135,563, po-

litickými pak auřady gen na 1,640,609 vyčten byl. Ne-
njž pochyby, že onen prawěgšj byl nežli tento; ano
gistě lid obecný, mocj swětskau ku popisu brány, před
nj se ukrýwal. A však nedostatky takowé auřednjho
popisu nowým l. 1770 wydaným nařizenjm ponapra-
weny gsau, tak že giž r. 1771 summa weškeré lidna-
tosti w Čechách dosti wěrně počtem 2,493,878 dušj udá-
na gest.

Summa tato brzy potom sice wšelikým hladem a
mřenjm lidu r. 1771 a 1772 tak se umenšila, že r. 1773
giž ne wjce nežli 2,304,577 dušj w celém králowstwj se
počítalo. Hlad a mor onen byl poslednj toho způsobu
w Čechách, ano gen w prwnjch osmi měsijch roku
1772, t. od ledna do srpna, neméně nežli 205,000 osob
pomřelo, gežto sice tehdegšj průměr ročnjch aumrtj w
obyčegných létech nad 80,000 newynikal. Pozděgšj ne-
obyčegně hogná mřenj r. 1806, 1809, 1810 a 1814, po-
sléze pak r. 1832 powstala, byla wždy mnohem mjr-
něgšj, aniž k onomu přirownána býti mohla. Pročež
i giž od r. 1774 spatřiti gest téměř we všech ročnjch
popisjch obywatelstwa českého ustawičné přibýwánj
počtu geho, tu hogněgšj a rychleyšj, tu zase skrowněgšj
a wáhawěgšj. Gmenowitě pak wznesl se počet ten

r. 1775 na	2,369,104	dušj
— 1780 —	2,561,794	—
— 1785 —	2,716,084	—
— 1790 —	2,873,504	—
— 1795 —	2,979,793	—
— 1800 —	3,042,622	—
— 1805 —	3,263,879	—
— 1810 —	3,086,634	—
— 1815 —	3,142,450	—
— 1820 —	3,379,341	—
— 1825 —	3,626,598	—
a r. 1830 —	3,828,749	—

Podlé těchto dat, pošlých z pramenů hodnowěrných, neomylně souditi lze, že počet obyvatelů královstwj českého, gestli ne léto, ale we přjštjm roce, giž auplně 4 milliony dušj vynášeti bude; a řeknemeli rovným počtem, že r. 1771 bylo ho 2½ millionu, doložiti můžeme tudjž s prawdau, že za posledních 65 let, a tak téměř za dvě generacj, o 1½ millionu, čili o tři pětiny summy své se zmnožil.

Skutek tento gak we mnohém giném, tak i zvlášti w tom ohledu gest důležitý, že nám podává mjru, podlé kteréžto počet i množenj lidnatosti české we dáwnějšjch stoletjch aspoň poněkud posuzowati a ceniti můžeme. Přjroda wždy stegnými zákony se řjdi, a w stegné kolegi se pohybuje.

Za staršjch časů počítánj a popisowánj lidnatosti nebylo w Čechách obyčegné; a počítánoli w skutku někde obywatelstwo, summa gehu, gako ku př. summa obywatelů Pražských r. 1518—1528, za přjsné tagemstwj auřadu powažowána byla. Z celé tedy starožitnosti našj nezachowaly se nám než některé chudé zpráwy, na lidnatost země této poněkud se potahugjcj; ty ale gsau tak podiwné, že nelze powědjti, co a gak o nich smysliti se má. Uwedemež ge zde pořádkem chronologickým.

Neystaršj toho druhu zpráwu, psanau asi r. 1410, nalezl sem w gednom starém rukopisu Třebonském, genž takto znj: „Sunt in Bohemia triginta tria millia, CCCXXIII villae, praeter castra et civitates et munitiones; sexaginta quatuor monasteria, praeter mendicantia.“

W giném rkp. w Praze, psaném asi r. 1462, prawj se, že za krále Wáclawa IV počjtáno w Čechách pastuchůw 30,404, gežto stáda vyháněli na pole ze wsj a z dworůw; při čemž, gestliže w některé wsi byli dwa neb tři pastuchové, gen za gednoho přj počjtáni byli.

i každá pěšinka gi na minulé pamatuge dni, laučj se w duchu s nimi, gako se swými bratry a sestřičkami. Giž gsau w čizejšj kragině, oko newěstino se powygasnj, a swadebčané zpjwagj wesele.

Řehci mi, řehci, můg koni wraný, přes pole běžjci! ať to uslyšj má neymilegšj w okýnku sedjci.

Řehci mi, řehci, můg koni wraný, tau cestau běžjci, ať se potěšj má neymilegšj we woze kwjljci.

Hned se potěšila, gak uslyšela wraného koně hlas, a pochválila hned Pána boha, že bude dnes u wás.

Když sem gá pro tě, můg neymilegšj! všecko opustila: co ty máš pro mě u své matičky, bych se potěšila?

Gá mám pro tebe u mé matičky pokogiček bílý; tam budém býwat, gako hrdličky, wždycky sobě milj.

Gá budu sekat, gá budu mlátit, gá budu worat; když přigdu domů, teba u stolu budu milowat.

Kdybych wěděla, můg neymilegšj! že budeš takový: dělala bych ti k večeri každé koláček mákový.

Kdybych wěděla, můg neymilegšj, že gsi za woda: koupila bych si zlatau lodičku, plaula bych za teba u.

Kdybych wěděla, můg neymilegšj! že ty mne oklamáš: negolabych gá k twogj matince ani za dlouhý čas.

3.

„Spjš panenka, neb nes pjš?“

Žádný národ tak rád netancuje, gako my Slowané, zwláště pak Poláci a Čechowé. Owšem že tanec polský neykrásněgšj gest pod nebem; ale tolik tanců a w takowé rozmanitosti, gako gich máme Čechowé, ginde i po Slowansku darmobychom hledali. Ať sobě žádný nemyslj, že národnj tancowé, gichžto nápěwy nám náš milowaný vlastenec, pan rytjř z Rittersberka, při českých pjsnjch u zadu podal, giž všechny gsau, kteréž se w českých dědinách tancuj. Geště několikráte padesát by

se gich našlo; nebo každá kraginka, ba skoro každá výška má své tance obzvláštní, kteréž se ročně rodí a ročně umírají; větší díl gich pak ze starých se zachoval wěkůw, zvláště takových, kteréž se starými obyčejí aužejí spogeny byly. K novým nápěwům nageau se i hned nové skoky, k novým skokům vymyslí se nowá slova; tak není se wěru čemu diwiti, že písň české prstonárodnj mnohem hudebnějšj gsau a a wtaktu rozmanitějšj, nežli písň ostatnjch slowanských wětj, nebo gistě písň našich polowice dobrá teprw pak se skládala, když nápěwy již wynalezeny, a s nowými tanci spogeny byly.

Giž několik tomu let, co některé prstonárodnj tance české i do měst hlawnjch se wlaudily, a po krátké době obljbeny gsau. Sotwa že se Reydownák se swau drahau Reydownáckau w Praze ukázal, giž i hned ho pozwaí do Hamburku, do Wjdně, do Francouz, Angličan, ba i do Ameriky. Wida příjezď tuto „Střesák,“ i hned opustil prostau dědinu českau, a běžj — potřásage se dosti po pansku — za swým známým Reydownákem. Osmělila se i „Břitwa,“ a nastaupila cestu s njm, aby mu bez drahé polowice smutno w eizině nebylo.

Udalost tatoby gistě radost ploditi musila w každém vlastenci, kdyby gi nekalila tato případnost dwogj: Předewšjím toť giž tagným želem, ba zřegmau zlostj naplňuje duši mau, že wesničané naši, od nichž gegich tancowé národnj do měst uletugj, oni opět cizotu změst odnárodnilych do swých wjtagj dědin, a to tance netoliko cizj, anobř i škaredé welmi.

Potom pak i to se mně, gakož i každému oswjcenějšjmu občanu ljbiti nemůže, že zmnožstwj tancůw našich národnjch právě takowé se do Prahy, a odtud do kragin cizjch wetřely, kteréž národu našemu příliš mnoho cti nezjakagi, i aspoň u slowutnějšj a rozumnějšj částky člowěčenstwa zjakati nemohau. Gsauf

této mjry Čechy bylyby r. 1582 právě tak lidnaté byly, jako za našeho věku léta 1820; ač to vždy těžko vyskaumati, jakovým způsobem popis onen lidnatosti r. 1582 se stal, a tudíž také wjry zasluge.

Než deyme tomu, že onen počet 3,361,100 dušj gest výpadek skutečného, ať giž gakkoli konaného, popisu lidstva: můžeme při tom sauditi, neyprw: že popis ten vždy nedokonalý byl, a weškerého obywatelstva nezahrnul; potom pak, že přirozeným rozmnožovánjm se geho, w létech pokogných, gakowěz byly w Čechách od r. 1582 téměř až do vypuknutj třidcetileté wálky, lidnatost česká r. 1618 mnohem výše byla wzrostla, nežli za našeho věku, a tudíž gisté aspoň 4½ milionu dušj obsahowala.

Neypodiwnějšj ale datum we všech těch starých zprávách gest počet wesnic českých, který gednosworně výše 30,000 se udává. Čechy i za našeho věku wynikagj hognostj malých wesnic nad giné země okolnj; na čtwerěčnau mjli zeměpisnau počítá se gich tu neméně nežli 12½, a průměr gegich lidnatosti newynášj než 240 dušj: a předce poslednj všeobecný popis, r. 1831 wykonaný, newyčetl gich wjce nežli 11,951. Měst počítáno w témže popisu 287, městeček gen 277; průměr lidnatosti obau wesněs (kromě Prahy) byl 1537 dušj. Kterak to vše srownati s oným neslýchaným počtem i wesnic i měst a městeček we starožitnosti? Wjmeš sice, že mnoho wesnic wálkau třidcetiletau zminzelo, aniž potom wjce wystaweno gest: ale rozdjl mezi 12,000 a 30,000 gest wětšj, než aby se tjm samým wyswětliti dal. Snad že tu dworowé panšj na poljch stogjej, pak mlýnowé a giné tak nazwané gednoty, do počtu wesnic zahrnuty gsau.

Třidcetiletau wálkau zpustla země česká. Pjše se w děginách českých, a však newjme sgakým to důwodem, že r. 1637 weškeré obywatelstwo we vlasti našj

nečinilo wjce než 780,000 dušj. Ačkoli to prawda gest, že tehdaž celá okolj, kde prwé weselé wesnice stály a role hogné užitky vydávaly, w paušť se obrátila i lesem zarostla: předce těžko gest uwěřiti o tak náramném zahubenj a zmenšenj národu českého. Za wěku Balbinowa, okolo r. 1664, weškera lidnatost česká počtem asi 1,2 až do 1,500,000 dušj ceněna byla.

Týž Bohuslaw Balbin we třetj knize swých Miscellanea historica regni Bohemiae (na str. 64 a 65) zmjnknu činj o tabuli statistické r. 1605 zhotowené w tato slowa: „Dum haec ad typum mitterem, en offert mihi vir clarissimus et regni geometra, D. Guilielmus Wilimowsky, vetus amicus, grandem tabulam, artificio singulari scriptoris constructam, et certis lineis, spatiis et classibus divisam et discriminatam; in qua ditionibus omnibus, urbibus oppidisque nominatis, usque ad segmenta et atomos ultimas demonstrantur totius Bohemiae facultates. Ea tabula confecta fuit an. 1596 auctoritate summorum procerum, quos ordines in comitiis Pragae celebratis ab eo anno usque ad 1604 tributis regni exigendis praefecerant,“ at. d., na čež některé wýpisy z nj klade. Tabule tato důležitá, ač giž mjsty welmi porušená, dostala se skrze p. Ant. Bočka, professora řeči a literatury české w Olomauci, do českého Museum. Wýpisy z nj doložjme zde k zázawěrku následugjcj.

Titul gegj gest: „Tabule obsahugjcj wsobě wšecká GMC. panstwj, wšecky stawy a lidi poddané w králowstwj Českém, tak gakž gsau se předně GMC. hejtmané, potom staw panský, staw rytjřský, staw městský, lidé duchownj, swobodnjci a některá giná města z lidj poddaných swých, z far aneb kollatur, komjnůw, kol maučných, owčákůw, pacholkůw gich a domů židowských i giných zbjrek přiznawali, a panům bernjkům kragským, páni pak bernjci kragšti zase nevyššjm panům bernjkům na hradě Pražském hned od

léta 1596 až do léta vyšlého a pominulého 1604 podle gednohokaždého roku sněmownjho snešenj odwozowali, i z toho počty pořádné sau činili; gakž z týchž registr a počtůw za wýš psaná léta od nich složených toto bedliwé wytaženj a do této tabule w sedmi kolumnách rozepsánj patrně se ukazuge, a njže to poznamenáno stogj.“ —

1) W kragi Boleslawském počítalo se dwoge panstwjcjsarské, Benátky s 294, a Lysa s 261 poddanými; držitelů statků stawu panského 29 osob s 9802 poddanými; stawu rytířského 56 osob s 3011 podd.; města královská dvě, Boleslaw mladá s 370 domy a 61 poddanými, Nimburk s 280 domy a 3 poddanými; statky duchownj tři, Staroboleslawský s 27 podd., kláštera P. Marie s 16, a děkanstw Wyšehradského s 18 poddanými; swobodnjků bylo 9 osob; města panská, genž pozemské statky měla, byla Hradiště, Jablonná, Turnow. Zbjrek ze všeligakých wěcj i z cel pomeznjch krage tohoto scházelo se ročně 2017 kop gr. č.

2) We Hradecku bylo troge panstwj královské, Chlumec s 790, Poděbrady s 811, a Trutnow 89 poddanými; panského stawu osob 17 s 5674 podd.; rytířského 130 osob s 6746 podd.; královských měst pět, t. Hradec Králové s 634 domy a 223 poddanými, Bydžow s 171 d. a 56 podd., Jaroměř s 257 d. a 9 podd., Trutnow s 296 d. a 35 podd., a Králové Dwůr 195 d. a 189 podd.; statky duchownj dwa, Křešow se 125, a Bochow s 1204 podd.; swobodnjků 19 osob; měst panských se statky pozemskými šest, t. Kostelec, Gičjn (s 111 podd.), Solnice, Hostinná (se 4 podd.), Náchod a Hořice; zbjeck ročnjch scházelo se 4,851 kop gr. č.

3) We Čáslawsku gedno panstwj královské, Malešow, se 121 podd.; 15 osob panských se 4490 podd.; 101 rytířských s 3521 podd.; dvě král. města, Čáslaw s 254 domy a 93 podd., a Hora Kutná s 950 domy

a 127 podd.; dva statky duchownj, Žďárský se 165 a Sedlecký se 64 podd.; 4 swobodnjci; měst panských se statky pozemskými pět, t. Gihlawa s 321 podd., Německý Brod se 449 podd., pak Lipnice, Polna i Ledeč; zbirek ročnjch 2497 kop gr. č.

4) We Chrudimsku gedno panstwj král., Pardubice s 2570 podd.; 32 pánů s 11,255 podd.; 37 rytjřů s 2904 podd.; města král. tři, Chrudjm s 421 domy, 46 podd., Meyto s 341 d. a 139 p., a Polička s 284 d. a 398 podd.; statek duchownj tom kragi žádný; swobodnjků 61 osob s 35 poddanými; města panská se statky čtyři, Litomyšle s 365 podd., Skutče s 17, Heřmanůw Městec s 15, a Hor. nad Land. (co to gest? gá newjm) s 8 poddanými; zbirek ročnjch 1221 kop.

5) W Kauřimsku panstwj král. čtvero, Brandys s 840, Přerow s 230, Koljn s 273 a S. Prokop s 60 podd.; pánů 24 s 3678 podd.; rytjřů 84 s 2268 podd.; tři král. města, Kauřjm se 180 domy, 20 podd.; Brod Český s 139 d. 53 podd., a Koljn s 213 domy, (židowských domů tam 31), a 14 poddanými; trogjstatek duchownj, proboštwj Pražského s 68 podd., akademie Pražské s 133, a kostela Slowanského s 2 poddanými; swobodnjků 39 osob se 4 podd.; měst panských se statky počet hogný, a však neurčitý; zbirek ročnjch 3813 kop.

6) W Bechynsku král. panstwj Krumlow a Netolice se 4003 podd.; panských osob 17 s 9795 podd.; rytjřských 108 s 5084 podd.; čtvero král. město, Tábor 245 d., 218 p., Buděgowice 414 d., 258 p., Pelhřimow 220 d., 341 p., a Teyn nad Wltawau 199 d. a 148 podd.; statek duchownj geden, t. kláštera Wišnowého (sic), zněhož však přiznánj dalo se spanstwjm Krumlowským; swobodnjků 57 osob s 29 podd.; měst panských se statky sedm, t. Gindřichůw Hradec s 50, Bechyně s 70, Soběslaw se 101, a Pacow, Wožice, Miličjn i Hořepnjc spolu s 15 podd.; zbirek ročnjch 2417 kop č.

7) W Prachensku král. panstwj Prachatice se 466 podd.; panských osob 16 s 3947 p.; rytjřských 127 s 4946 p.; města král. čtyři, Pjsek s 231 d. 183 p., Sušice s 195 d. 109 p., Wodňany s 130 d. 15 podd., a Perkrechenstein se 127 podd.; statek duchownj Strakonice s 222 podd.; swobodnjků 16; měst panských se statky 7, Horažděgowice s 240 podd., a Wolyně, Wimberk, Blatna, Březnice, Kasegowice a Mirowice, ze kterýchž se gegich wrchnosti přiznáwaly; zbjek roč. 1054 kop.

8) W Plzensku panstwj král. Tachow s 362 poddanými; 22 pánů s 5425 podd.; rytjřů 166 s 7926 podd.; pět měst král., t. Plzeň s 337 d. 258 p., Klatowy s 400 d. 472 p., Domažlice s 332 d. 480 p., Strjbro 211 d. 73 p., a Rokycany 162 d. 133 p.; statky duchownj čtyři, Teplský s 1134 podd., Chotěšow s 650 podd., Na Piwonce s 125 p., a přeworstwj Plzenské s 5 podd.; swobodnjků 20; měst panských se statky pozemskými sedm, Žlutice, Taužjm, Stráže (s 94 podd.), Nepomuk, Radnice, Dobřany a Blowice; zbjek ročn. 1036 kop.

9) W Žatecku král. panstwj Přjsečnice se 196 podd.; pánů 25 s 2783 podd.; rytjřů 92 s 5159 p.; měst král. pět, Žatec s 554 d. 135 p., Launy s 329 d. 86 p., Kadaň s 401 d. 126 p., Most s 392 d. 461 p., Chomutow s 545 d. a 1-200 p. (počet porušený); statky duchownj čtyry, Břewňowský s 55 p., S. Tomáše s 10 p., Teynec s 60 p., čtwtého gméno chybj; swobodnjků tužjm žádných; měst panských pět, Žlutice s 202 podd., Bilina, Duchcow, a dvě giná, gichžto gména chybj; zbjek ročnjch 2384 kop. Rubrika Žateckého krage wůbec wrkp. neywjce porušena gest.

10) W Litoměřicku panstwj král. Libóchowice se 444 podd., a Mělnjk se 438 podd.; pánů 20 s 6125 podd.; rytjřů 85 s 7354½ podd.; město král. Litoměřice s 385 d. 175 podd., Mělnjk 185 d. 20 p., Austj 225 d. 96 p.; statky duchownj čtwwery, arcibiskupstwj Pražského

s 930 podd., kláštera sw. Giřj s 291 p., děkanstwj a proboštwj Litoměřické s 210 p., a přeworstwj sw. Wawřince s 47 podd.; swobodnjků 13; měst panských pět, Teplice, Třebenice, Krupka (s 28 podd.), Lowosice a Budyně; zbirek ročnjch 2284 kop.

11) W kragi Slanském nebylo panstwj králowského; panských osob počtáno 18 s 2145 podd.; rytjřských 52 s 2019 podd.; král. města Slaný s 274 d. 57 podd., Welwary 115 d. 24 podd.; duchownj statky čtyry, Osecký s 52, Dokzanský s 191, Strahowský s 79, a zádušnj s 167 podd.; 26 swobodnjků; města panská se statky: Raudnice, Hoštka a Štětj; zbirek ročnjch 1010 kop.

12) W Rakownicku dwoge panstwj král., Křiwoklát s 850 a Strašecj s 84 podd.; panských osob 7 s 357 podd.; rytjřských 22 s 734 podd.; město král. Rakownjk se 188 d. 21 podd.; statky duchownj čtyry: klášter Plaský s 84, klášter pod Ro. (Ročowem?) 42, Zahradčany 24, a klášter sw. Anny 57 podd.; swobodajci 2; města panská Aunhošt a Kralowice; zbirek ročnjch 554 kop.

13) W Podbrdsku troge panstwj král., Králůw Dwůr a Točnj s 426, Zbirow s 450, a Dobřj s 315 podd.; páni 3 s 155, a rytjřů 30 s 1272 podd.; města král. dvě, Beraun s 230 d. 8 p., Přjbram s 130 d. 42 p.; duch. statky tři, Kladruby s 245, Zbraslaw 201 a Swatojanský s 119 podd.; swobodnjků 7 s 3 podd.; města panská Hořowice, Hoštka, Žebrák; zbirek ročnjch 130 kop.

14) W Wltawsku král. panstwj žádné; osob panských 9 s 1494 p.; rytjřských 38 s 1169 podd.; města král. Gilowý s 120 d. 1 podd., a Knjn s 100 d. 1 podd.; duchownj statky dwa, kaply hradu Pražského s 469 podd., a Ostrowský s 62 podd.; swobodnjků 49; města panská Sedlčany a Gistebnice; zbirek ročnjch 180 kop gr. č.

15) W Praze počtáno bylo: w zámku domů 63, fary 2; komjnů na hr. Pr. 214; domů panských na sta-

rém městě 18, na nowém 10, na Hradčanech 23; rytířských domů na starém 74, na nowém 61. Mezi šosownj domy (t. pod právo městské) náleželo domů panských na star. městě 127, na nowém 25; domů rytířských na starém 373, na nowém 199. Městských domů bylo na starém městě 938, na nowém 1546, na malé straně 160, na Hradčanech 84, komjnů wúbec 9600; židowských domů na starém městě 146. Statků a domů duchownjch bylo: na starém městě sw. Anežky s 65 podd., sw. Anny s 5, sw. Jakuba s 5, sw. Klimenta s 15 podd.; na nowém městě Zderaz, Slowany, Karlow, Kateřina; Vyšehrad s 77 podd.; na malé straně sw. Tomáše s 25 p., M. B. pod řetězi 46 p., sw. Jakuba pod Petřjnem 30 podd.; na Hradčanech kapucjni s 5 podd. Zbjrek ročnjch z celé Prahy scházelo se 7478 kop gr. č.

Summa každé rubriky byla tato: počítalo se panstw GMC. w Čechách 24, a na nich lidj poddaných 14,373, far aneb kollatur 132, komjnůw 209, kol maučnjch 555, mistrů owčáků 24, pacholků gich 64, domů židowských 13.

Panského stawu osob (čili držitelů statků) bylo 254, poddaných gich 67,125, far 517, komjnů 7472, kol maučnjch 3152, owčáků 278, pacholků 549, domů židowských 81.

Rytířského stawu osob 1128, podd. gich 54,413½, far 520½, komjnů 6244, kol maučnjch 3185, owčáků 652, pacholků 1140, domů žid. 40.

Městského stawu bylo: měst králowských 49, domů w nich 14,961, poddaných 5326, far 101, komjnů 25,662, kol maučnjch 1053, owčáků 32, pacholků 56, d. žid. 242.

Statků duchownjch 50, poddaných 7339, far 72, komjnů 515, kol maučnjch 407, owčáků 20, pach. 37, domů žid. žádných.

Swobodnjků osob 333, poddaných gich 72, fary žádné, komjnů 99, kol m. 6, owčák 1, pach. 1, žid žádný.

Městpanských, se statky pozemskými, gmenováno 48; z gichžto ale statků většjm djlem wrchnosti se přiznávaly. Zde tedy newyčteno gim než 2282 poddaných, 24 far, 1458 komjnů, 133 kol m., 10 owčáků, 12 pacholků, 6 domů židowských.

Summa summarum činila tedy pro celé králowstwj: 150,930½ poddaných, 3366½ far neb kollatur, 43,539 komjnů, 8491 kol maučných, 1016 mistrů owčáků, 1859 pacholků gich, 382 domů židowských; zbjrek ročnjch scházelo se wůbec 32,928 kop gr. českých.

Připogené na tabuli poznamenánj (welice porušené a giž mjsty nečitedlné) wyznáwá, že ne všickni stawowé náležitě se byli přiznali; gináče zagisté žeby summa mnohem většj byla se sešla.

Zlomек přidánj w rubrice poddaných gest důkazem, že tu ne lidé poddanj sami osobně, alebrž gen osedlosti gich, čili gistá mjra gruntů selských rozuměti se magj; t. asi to, co nynj celá osedlost selská se gmenuge. Rubrika tedy tato nemá potahu na lidnatost země, alebrž na počet polnostj.

Skrowný počet komjnů gest důkazem, že tehďáž geště domowé selštj w Čechách, gako podnes w Polště a w Uhřjch, většjm djlem bez komjnů staweni byli.

Tabule tato neslaužj tedy ku poznánj lidnatosti w Čechách, alebrž ku poznánj poměru moci, we kterém tehďáž gak stawowé češtj wůbec, tak i zwlášť města králowská mezi sebau stála. W tomto ohledu gest ona důležitau památkau ze starožitnosti české. Resultáty ze srownáwánj gednotliwých rubrik a dat se wyskytagjoj každý saudný čtenář sám sobě předložj.

5.

Smjšené zpráwy historické o Náchodu.

Od Jos. Myslim. Ludwika.

1) Na hořkau pozwánj do Náchoda *).

Na gaře 1639 sebrali Hacfeld a Furstenbach zbytky wog-ska Gallašowa, a postavili se s njm proti nepříteli; ale u Chemnice (Kamenice) dne 14 dubna od Bannera na hlavu poraženj, Šwédům 40,000 mužů silným dwéře do Čech odewřeli.

We Hradečtě nařjzeno, aby každý 15tý muž s dlauhau ručnicj, s pobočnj branj, prachem a olowem i strawau na měsje dobře opatřený i hned do Hradce nad Labem odeslán byl dne 17. kwětna.

Banner dne 26. máge přešel Labe, osm pluků Gal-lašowých porazil; a wůdce zagal u Brandeysa, a ku Kr. Hradci se wšjm wogskem přitáhl, mage 32 práporů pě-choťy, a 46 karnet gezdců. Hradce dne 17. čerwna do-byli, a 7000 dolarů zholdowali. Co Gallaš u Pardubic ležel, Šwédowé we Hradecku až hrůza řádili, silnj 24,000. Okolnj wrchnosti pod trestem wypálenj wšjm ge zaopatřiti musili. Toho wpádu Šwédského použila

*) Město Náchod wysokau zdj ohraženě, a hlubokým příjko-pem (parkanem) obehnané ze třech stran, na čtwrtě, se-wernj, spogeno gest se zámekm, na příkré skále městu panugjcjm.

také panj Salomena Trčkowa, genžto s listopadnjm Fridrichem byla utekla, ale swých krásných panstwj oželeť nemohla; wrátila se opět na Náchod, w panstwj se uvažowala, ano i sobě od úřednjků přísahati dala. Však na krátce gj to gen trwalo, ana před cjs. wogskem, sem z Kladska přišedšjm, prehnauti musila. Tjm Šwédowé na Náchod se zazlili, a dobywše Jaroměře, Opočna, Hradiště nad Metugj (Nowého města) a giných měst, i na Náchod se obzvlášť chystali, an ho nikdy dobytí nemohli, hrozjce zgewně, že geg zcela wypálj a zkazj. Tjm zastrašenj Náchodštj, město tjm wjce upewňowali, střeliwem z Kladska zásobili, průchody we zděch zazdili, brány mřížemi, a před nimi štachety zatarasili, a 200 ozbrojenců pod řízenjm setnjka Felixa do města přigali, kterým arcit' dosti dobře platiti musili, aby se nerozprchli. I z okolj množstwj obywatelůw uteklo se před nepřitelem do města, a spolu se sausedy všecku práci podnikali, kterj opustiwše řemesel a žiwnostj swých, stále po 18 týdnů na strážjch státi a bdjeti musili. A to nikoli bez přjčiny; neboť giž 8ho čerwna, a zase 11tého a pak geště dvě psanj poslal nepřitel Šwéda Náchodským, aby se zdali. Však na darmo. I hnul se tedy se wšj mocj dne 20tého čerwence nepřitel skutečně od Sniřic přes Jaroměř a od Opočna přes Hradiště nad Metugj k Náchodu, an w tom protiwná došla zpráwa neywyššjho pána nad wogskem nepřátelským w městě Hradci nad Labem řjdcjho, že cjs. wogáci z Pardubic wypadli, a tomu panu neywyššjmu nepřátelskému geho strážě, položené we wsi Wysoké pod Kunětickau Horau, a přitom 16 klisen neypěknějšjch a wybraných, toho dne mocně wzali, a na Pardubice zagali. To uslyšew ten neywyššj nepřátelský wůdce Banner, tak se welice rozhněwal, až se wysoce zapřisáhl, že mu za to Pardubice wytrpěti magj: a hned welel, aby všickni wogáci, kterj kolem Hradce a dále ležj, a před

rukami gsau, we čtvrtek, dne 21ho čerwence, s njm k Pardubicům táhli. Mezi tjm také něco nepřátelských wogáků na 50 konjch odgeli dne 20ho čerwence od Smiřic do Krčjna ke Hradišti nad Metugj prodáwat dobytkůw, kteréž tam měli, co pobrali lidem. I pro ty bylo spěšně do Krčjna posláno, a jim přjsně gako giným poručeno, aby se i hned ku Pardubicům nagjti dali. Hýbago se tak se wšjm wogskem swým neyvyššj wůdce Banner ku Pardubicům, kázal swá zawazedla (pakáž) ku Královu Dworu a dále zawězti. Toho též dne, 21ho čerwence, na poručenj p. hraběte Hodice vybráno bylo a posláno na Smiřice po 10 sausedech z měst Dobrušky, Opočna, Hradiště nad Metugj, i giných, a ti měli zůstati na Smiřicjch gako rukogmě dotud, až se zase ti nepřátelé od Pardubic nawrátj, že potom teprwa na Náchod potáhnu, a geg zkazj a spálj.

Tak shromáždiw Banner wšecko wogsko nepřátelské k Pardubicům, poslal druhého dne na to, totiž 22tého čerwence, přjsné poručenj na Smiřice, Opočno, Hradiště nad Metugj, též do giných měst a městeček, nepřjteli podmaněných, aby hned, gak to poručenj přigmau, přečtau, a přeslyšj, penjze, howada, chleby a giné potřeby, co kde na které město neb městečko, též na wsi *) uloženo, a oni dáti musegj, opatřili, zhotowili a we přjštjch dwau dnech do tábora k Pardubicům wezli a dodali.

Po takowémto gich odchodu přitáhlo do města Náchodu koňáctwo cjsarské wneděli pátau po sw. Trogici. Těch bylo okolo dwau karnet, a zase toho dne po nešporjch odgeli ku Kladsku.

Na to w pondělj dne 25tého čerwence obklopil lid nepřátelský šwédský Náchod, rozložiw se w okolnjch

*) Wrchowiny, wesnice u Now. města nad Metugj, měla dáti 110 dolarů říšských, 100 lib. chleba, gedno howado dobře těžké a neylepšj, 6 hus a 30 slepic.

wšjch, nápnředně wdolnjm Radechowě, na Babjm, a w Bjlegowci. Bylo gich dwa 'pluky (reġimenty), samých koňáků, a prawili, že byl s nimi gich neywyššj wůdce hrabě z Hodic. W noci na auterý z těch wesnie padli na Plhow a do předměstj horského, a tu w domech brali a laupili. Přede dnem pak, dřjwe nežli zaswjtalo, od-táhše z těchto obau předměstj, an by na ně bylo se střj-lelo z města i se zámku, položili se w poli za zámkem na dolině, po obilj urostlém, a ginj wlese borowém nad rybnjkem pilným proti zámku. *)

W auterý pak, dne 26 čerwence, brzo ráno posláno bylo gménem p. hraběte z Hodic po čtyrykrátě skrze trubače zkázánj z tohoto táboru šwédského ku hrad-bám zámeckým takowé: aby se pan setnj s ginými osobami na zámku přebýwaġcjm i město panu hraběti z Hodic dobrowolně poddali, zkázy a zahynutj se uwa-rowali; čehož neučinjli, že tedy p. hrabě zámek i město Náchod mocj a ohněm dobýwati, zkaziti, a w něm wše-cky obywatele powražditi dá. Naproti dány byly odpowědi od p. setnjka dosti rozšafné, ale pánu z Hodic nepřigemné. Zatjm s hradby zámecké bylo pozorowáno ostře, co Šwédowé w poli dále dělati budau: protož gak se který z tohoto dolu na rowinu dostal, a widěti se dal, hned k nim s hradeb zámeckých, anebo se zdj měst-ských střjleli, a tjm gich něco pobili a poranili, tak že p. hrabě z Hodic se wšjm tjm lidem nepřátelským poro-zuměl tomu, že tenkrátě zámku a městu Náchodu na prosto nie udělati a uškoditi moci nebude. I zkázal te-dy gako naposledy ke hradbám zámeckým, že na ten čas pokogně odgede, ale že se zase konečně we středu, dne 27tého čerwence k městu a zámku Náchodu se wšj

*) Při tom se obzláště měšťané udatně w hágenj města i zámku zachowali, an gim druhého dne p. wrchnj sud piwa darowal.

připrawau silněgi nawrátj, a na k o ř a l k u nagjti se dá. Dána mu odpověď: Ať přigede, že mu přichystagj p e l y ň k y (hořké), ta že mu dobře wytráwj. — S t j m to wogsko Šwédské ze swých táborů a z lesů všickni pryč odtáhli, pobrawše lidem wšady kolem města we wsjch wšecky dobytky a swršky podomownj a hospodárské.

Nepřišel sice toho dne, gak prawil, ale wpátek dne 29tého čerwence, stal se náhle pokřik, že Šwédové táhnau z krage k Náchodu; a i hned brány obě zawřeli, zatarasili, a sausedé na zdi k odporu se hrnuli. Nepřjtel wšak gen wesnice proplenil, o město a zámek se nepokusiw.

2) Wrchnjci čili neywyššj auřednjci powšehného panstwj Náchodského.

Obětowáno W á c l a w o w i E s s e n t h e r o w i, neywyššjmu auřednjku panstwj Náchodského a spolu hospodárské radě G. M. hraběte z Šulenburga.

Neywyššj auřednjc na Náchodě, genž wždy celé panstwj toto rozlehlé, nynj z mnohých sgednocené, zprawuge a řjdi, ať wrchnost doma nebo w cizině gest, w rozličných časech rozličně se nazjwal, a sice: hradnjc, ředitel, kapitan, regent, zpráwce, heytman a wrchnj. Gako řada následugjcjch wrchnjků ukazuge, byliť gsau za předešlých wěků všickni zurozeného stawu, následowně, gak p. Schön prawj, rozenj wogáci wonom času, kdežto páni řjzenjm zemským, rytjrstwo wog-nau, sedlák toliko pluhem se objrali. Mnozi z nich, nemagjce swých wlastnjch statků, giným pánům we službu se zamlauwali. I gméno setnjc gim přislušelo, protože mimo práce auřednj gim i podnes wyměřené, we wogenských případnostech zámek wrchnosti swé zbrognau rukau tak dobře opatrowati musili, gako we městách primasowé se swými sausedy.

1425. Kabriel z Otoslawic, zpráwce paustwj a hradnj zámku Náchoda za Bočka z Kunstatu, doptaw se na starých lidech, kdoby okřjdlé, zdi, parkany a giné wěci kolem města byl zprawowáwal, dal peníze i stawiwu obci městské, požádaw gj aby tu zpráwu na se wzala.

1432 Slowutný panoš Petr z Přiečna, hradnj.

1442 Waněk Kokomen z Žampachu, hradnj, ge-
šiš **1452.**

1452 Waněk Nosálovský, panoš, seděnjm na Ronowě.

1457 Jan Kanka z Gežkowic, panoš.

1460 Jan Mikeš Hložek z Žampachu a na Bolehošti.

1467 Jan z Chlumu odginud z Ratibořic.

1469 opět Mikeš Hložek ze Žampachu a na Bolehošti, „uřednj Gasnosti královské a knjžecj Milosti pánůw našich.“ Roku **1483** kaupil Wižnow od panj Elšky a dcery gegj.

1480 Jan z Horky, panoš.

1483 Waněk Wrtimák z Rokytnjka, seděnjm w Čermné.

1500 Wáclaw Řičanský z Řičan.

1507 Šimon Sudlice ze Žernowa, panoš a pán statku na Žernowě. On giž **1475** co hradnj se připomjná, a roku **1489** co setnj. Umřel **1513.**

1514 Tobiaš Slánský z Daubrawice, pán we Slaném a Březowé, panoš a wládyka.

1525 Mikuláš Sadowský ze Slaupna.

1528 Mik. Mnětický ze Mnětic.

1533 Hanuš Pretwice z Raychowa.

1537 Lacek Šramberský, wládyka.

1538 Petr Bukowka z Bukowky, wládyka. Geho matka Jana Zwieřetická z Wartenberka měla w městě dům.

1540 Gindřich Přepiský z Richemburka, a Diwiš Božinský z Božegowa, zpráwcové.

1542 Giřj Haukwice z Haukwic, úřednj.

1546 Jan Furtat z Letek, úřednj, a jeho manželka Lidmila, rozená Sedražská ze Sedražic, měli w městě dům, genž byl 1500 zborem českých bratřj w Náchodě.

1550 Jan Geljnek z Koldjna, 1568 stal se mjestosetnjkem na Pardubsku; umřel 1573, w Bohdánči pochován. Za něho, gakožto ředitele, byli úřednjci :

1551 Hanuš Brodinský z Broděgowic, a Hanuš z Brlohy.

1554 Mik Štan z Hertensdorfu, dwořenjn, pán na swob. dwoře we Wysokowě. Geho matka Marketa, rozená Radimowská z Paluže, a manželka Anna Dohalská z Dohalic.

1560 Jan Sapáček, syn měštěnjna Náchodského, úřednj.

1568 Adam Semilský z Nowowes.

1578 Bedřich Furtat z Letek, úřednj.

1580 Hanuš Buchlowecký z Krjžkowic, pán na swob. dwoře we starém Náchodě. Geho choti Kateřina Holická z Holic.

1592 Giřj Wacek, měštěnjn a důchodnj na zámku; gehu syn Jan byl důchodnjm w Dýmokurjch, a wnuk Wáclaw úřednj na Škworci.

1600 Martin Petrůw, syn Petra kožešnjka, měštěna Náchodského. Giř r. 1579 byl na zámku pjsařem, pak úřednjkem, a r. 1606 zpráwcem. On měl dwůr hned pod zámkem, po něm až potud dwůr Petrůw nazwany. Umřel 1618.

1606 Jakub Špáta ze Friedburku, syn Michala Špáty, sauseda města Náchoda. Zprwu byl na zámku pjsařem, hradnjkem, zpráwcem 1606 spolu s Martinem Petrowým a 1625 ředitelem neb regentem. Poněwadž wěrně a spravedliwě auřad swůg zastáwal, při oné sedlské zpauře

1628 proti Trčkowi, pánu zdegšjmu, gakož i když nepřítel Šwéda zde plenjwal, že wšeco maudře wedl a řjdl: za to do stawu rytjrského powýšen byl, dostaw názew: ze Frideburku. Umřel **1640**.

1621 Gindřich mladšj Kustoš Kunětický ze Zubřjho a Lipky, pán na Daubrawici, a ředitel wšech panstwj we kragi králohradeckém Rudolfa a Magdaleny Trčkowých.

1638 Wácl. Pruša z Rittersberku, syn Giřjho Pruši, měššějna w Náchodě. On se dostal **1616** za pjsaře na černý Kostelec, a brzo do Prahy ku p. Tobiaši Štefkowi z Koloděg, řediteli wšech panstwj Smiřických. Roku **1638** d. 21 zářj powýšen byl do stawu rytjrského s čestným přjgmjm: Rittersberku, od cjsaře, proto že se w pozdwiženj proti němu neprotiwil domu rakauskému, anobřž při obleženj Kladska wogsko cjs. potravau i ginými potřebami zaopatřowal, gakožto auřadnj K Náchodský, i s odwáženjm žiwota swého. Umřel **1643**.

1643 Jan Kostelecký ze Sladowa, syn Jana staršjho ze Sladowa, měššějna zdegšjho a setnjka nad wogskem panstwj Náchodského při obleženj Rábu w Uhřjch od Turků. Jan mladšj študowal w Jeně w Turinsku **1623**. Zasnaubil se **1644** s Janau Lidmilau, dcerau W. Kraljka z Bročny, ředitela panstwj Nowoměštského nad Metugj. Umřel **1660**.

1659 Albrecht Ššastný z Bubna, pán na swobodném dvoře we Starém Náchodě, gegž dědil se swau chotj Janau, dcerau Albr. Kapřjka Lesonického z Lesonic.

Od roku **1656—1670** byl kuratorem panstwj hrabě z Pöttinku, pán na Wintřicjch a Mirotjuš, a gubernatorem Šeb. Ubaldo z Lutiano, Njzozemčan, židům přjzniwý.

1662 Matěg Ondřeg Wawřjn z Wlšk'owic, wrchnjk.

1669 Daniel Maxm. Auššecký z Festenberku, syn Daniele A. z F., wrchnjka panstwj Smiřického, a saused zdegšj, zasnaubiw se **1648** s Magdalenau, dcerau

Jak. Špáty z Friedeburku, wrchnjka a měšćenjna zdeg-
šjho. Umřel 1680.

1672 Jan Unze z Láge, byl dřjw wrchnjkem Nowo-
městským nad Metugj.

1673 — 1678 Wáclaw Mjchal, inspektor byl Quirenc.

1679 Wáclaw Fr. Bukowský. Ferdinand Rud.
Dobřenský z Dobřenic, sequestrator, Marek Bohumjr
Polentar, inspektor. Petr de Bartolemi, gubernator.

1686 Wáclaw Hradecký z Dubu. — Ku pohřbu
(1717) gehu owdow. manželky Weroniky, ředitelky
bratrstwa P. Marie, přišlo přes 1000 lidj z Policka. —

1693 Frant. Hořecký z Grünfelsu. — **1696 Jan Gind.**
Kaudelka. — **1699 opět Frant. Hořecký** z Grünfelsu.
Umřel na Chlumku d. 2 unora 1731.

1717 Karel Cjsař z Orlowé Skály (v. Adlerfels). —
1722 Karel Pfeifer. — **1730 Jan W. Tugemann.** — **1736**
Jos. Fr. Walprecht. — **1748 Wácl. Ferd. Wančura** z
Řehnic, pán na m. Barchowě, plnomocnjk. — **1738,**
Dawid Ant. Nýwelt, spisowatel pamětnostj panstwj
Náchodského. — **1750 Ant. Jos. Fryc;** umřel 1762. —
Leop. Langbein — Wančura — Hofinann — Dinter — Fr.
Kubeš. —

1825 Wáclaw Essenther, spolu hospodárská rada
G. H. Msti. —

3) Péče o řeč materskau.

W auterý po sw. Trogici, dne 15 máge 1615, we
sněmu na hradě Pražském u přítomnosti G. M. cjsaře
a krále i stawů Českých, Morawských, Slézských a Lu-
žických, nařjzeno pro wzdělánj gazyka českého i to, aby
giž na potom žádný cizozemec, kterýby gazyka českého
dobře neznal, do země za obywatel a do měst za mě-
šťana přigat nebyl, a negen on, ale i gehu děti, leč tepr-
vé wnuci, tu wychowanj, magj za rozené Čechy uzná-
ni a přigati býti. Též při saudech, sněmjch a všelikých

gednánjch práwnjch samým toliko gazykem českým aby se mluwilo. Do škol mistři a učitelowé češtj aby byli usazowáni, na fary též farářowé a kazatelé češtj dosazowáni. A kdoby se opowázil ginák učiti nebo kázati, má 15 kop grošů českých pokuty dáti. a t. d.

Dle toho zachowal se auřad města Náchoda, když cizince za sauseda přignauti nechtěl z přjčiny mezi ginými té, že česky neumj, a oni swé město čistě česky zachowati chtělj, gak po předejch zdědtili.

Za to měli gádrnau, srdečnau češtinu. I z okolnjch nynj zněmčilých měst: z Kladska, Lewjna, Dušnjka, Braunowa, Trutnowa, Stárkowa, Teplice, a giných, pauze české listy, žádosti, zhosti a t. d. dostáwali, gak gich na sta w rádnjm domě potud.

Roku 1643 psal auřad města Náchoda panu Janu Dworskému, pánu na dvoře w Ledhugi u Police takto:

„Wzácné a slowůtné poctiwosti pane! wše dobré na P. Bohu wám přegeme. Dostali sme od wrchnosti swé list w gazyku německém s přjpisem od G. M. cjsaře, gemuž na. wětšjm djle osoby spolurádnj nic nerozumjme, a ani mezi námi w sausedstwj žádné osoby tak w německém gazyku dospělé, aby si na nj (němčině) záležeti dal, nemáme, kdoby nám to práwě dobře na česko wyložiti uměl a mohl, neboť vysoká němčina gest: protož pána zato přátelsky a sausedsky žádáme, že se pán k nám swau wolnostj tak mnoho propůgčiti, a nám ten list a přjpis do českého našeho milého gazyka přeložiti ráčj.“

4) H o d i n y.

Že roku 1445 w Náchodě hodiny byly; patrno z následugjcjho: „Matěg zámečnjk ustanowen orlog zprawowati (hleděti) a dostává 1 kopu. Z krámu nemá platiti, doniž ten uřad držj, a robot dalekých má prázdnen býti, než což na přiekop a na parkanu. A po-

mócky nemá mieti s domu, než když pán káže, má chózi zastati, když sie naň dostane; a což gest úroku, to má zastati s domu a s řemesla.

5) B e r n ě 1 6 0 3.

Sigmund Smiřický ze Smiřie na Skalách, Dubu, Fridsteině a Kostelci nad čern. lesy, poručník sirotkův a statkův po Wáclawu Smiřickém ze Smiřie, pánu na Náchodě a Škworci, následující daně z panství Náchodského (Wisemburského a ze statků Skalice, Risenburku a Ratibořice) platil za $\frac{3}{4}$ roku 1603.

kopy. groše.

Za lhůtu sw. Giřj z vlastního měšce lidj osedlých 1225 po 15 gr. ze 168 komjnů po 5 gr. } 320 15

Za prvnj lhůtu sw. Trogice: z vlastního měšce lidj osedlých 1225 po 30 gr. ze 168 komjnů po 10 gr. } 640 30

W pondělj po památce sw. Diwiše za termin sw. Bartoloměje:

Z lidj osedlých 1225 po 12 gr. — Z pěti farářův po 30 gr. — Ze 4 mistrů owčáckých po 10 gr. — Ze 6 pacholků owč. po 5 gr. — Z 5 domů židovských po 40 gr. — Za 1 a 2 termin sw. Wawř. a sw. Wáclawa (?) } 282 30

Za lhůtu sw. Wawřince a sw. Wáclawa:

Z osob usedlých 1225 po 24 gr. — Z 5 far po 1 kopě. — Ze 4 mistrů owčáck. po 20 gr. — Ze 6 pacholků owč. po 10 gr. — Z 5 domů žid. po 1 kp. 20 gr. — Z domů týchž osedlých po 20 gr. za termin sw. Bartoloměje. — ze 47 kol maučných po 30 gr. } 1463 20

W auterý mezi osmidnem sw. Martina :

Z prodané wlny 74 kamenů po 4 ěr., za
2 lhůty sw. Wawř. a sw. Wácl. z wlast.
měšce osedlých 1225 po 15 ěr. } 325 11

Ze 168 komjnů po 5 ěr., za druhý termin
sw. Wáclawa. }

Z wlny prodané 74 kamenů po 8 ěr., za
lhůtu sw. Wáclawa. }
Z wlastnjho měšce lidj osedlých 1225 po
30 ěr. } 650 22

Z 168 komjnů po 10 ěr. za termin sw. Hawla.

W auterý po památce obrácenj sw. Pawla
na wjru křesťanskau :

Z 98 žberů kaprů a štik po 10 ěr. — Z wjna,
masa a páleného. — Ze 6 židů 20 roků ma-
giech po dukátě za term. sw. Hawla. —
Z domů lidj osedlých 1225 po 20 ěr. za
druhý term. sw. Mikuláše. — Z týchž
lidj zbjrka po 24 ěr. — Z 5 farářů po
1 kp. — Ze 4 mistrů owč. po 20 ěr. —
Ze 6 pacholků owč. po 10 ěr. — Z 5 do-
mů žid. po 1 kopě 20 ěr. za poslednj
termin wánočnj } 972 50

Z ryb, wjn, mas, páleného a 6 židů po
 $\frac{1}{2}$ dukátě za termin sw. Hawla. — Z lidj
1225 osedlých po 12 ěr. za termin druhý
sw. Mikuláše. — Z 5 far po 30 ěr. — } 282 18
Ze 4 mistrů owč. po 10 ěr. — Ze 6 pa-
cholků owč. po 5 ěr. na poslednj lhůtu
wánočnj }

Ze 1600 sudůw bjléhopjwa (56 warů) we
piwowáře pod městečkem Skalicj po
6 ěr. česk. } 160

5097 16

6.

Listář historický.

Od J. Schöna.

(Pokračování).

XXIII.

Ze gednánj práwnj za dnů otcůw našich wšelikerak giný pohled mělo než nynj, toť owšem giž gsmę se dowěděli za onoho času, kde gsmę se wmaudrém rozkládánj neyprwnějšjch učitelkyň našich historických, chůw totižto a babiček, byť i mráz po zádech nám běžel, kochali, a po dosti dlaubém wyobrazenj pustých strašliwých zámků a popraw přeukrutných, na nich geště kausek husj kůže wymručeli. Kterak ale wesměs řizenj toto spořádáno bylo? toť owšem potřebj ginde než u těchto učitelkyň wyhledáwati. I wynašel gsem hogně předmětu tomu slaužjcjch částek, gsa toho mjnĕnj, ge pod gmĕnem: Die Gerichtspflege, onomu gednánj připogiti, které w časopisu německém museynjm roku 1831 na^astránce 251: Böhmens Städtewesen im Mittelalter, nazwané, na swĕtlo wyšlo. Tu zatjm pro lepšj wyswĕtlenj psanj následugjcjho tolik, že při wšj tak wykřičené ukrutnosti trestu časů předešlých, předce i mjrnost gakás se pozorowala.

Co předně wĕzenj samého se týče, nebylo docela tak lehce člowĕka tam přiwesti, ale lehce, z něho se prozatjm wyručiti. Mĕlať mĕsta gistá, tehďáž gak nynj, gistý okrsek wykázaný, z kteréhožto wšeligaké řizenj práwnj do mĕsta sobĕ určitého se zanášelo.

Nepřigal se k práwu zločinec, buď gaký buď, než na práwné obwiněnj a zárukem (neb bez toho třetj den propuštěn býwal), to gest: zakázanjm toho, an geg saditi dalj, že wyžiwenj geho a autraty práwnj, ba i powrawy na se běře. Tu teprw richtář ložnj práwem (w podobě gakési žezla) naň sáhl, a dle snešenj pánuw dán gest do trestánj panského, totiž zawřen mjrně wectné swětnici domu radnjho, neb do šallawy bez řetězu, neb wpautech, a do klady, neb posléz i po rumpáls puštěn do wěže.

Gak mile wšak našel přátely, kteřj zaň ručili k stanj, dostánj, kdykoliw potřeba toho by ukazowala, hnedle propuštěn byl, tak že buďto gen z domu, buďto z města vycházeti neiněl, ba někdy zauplna swobodně, bez ohledu osoby; neb gistému židowi, ku příkladu, dowoleno, i po šmeydech swých se oháněti, a až do Lince na trh ročnj se odebrati. Toliko když giž k práwnj weypowědi (ortelu) wěc se přichylowala, rukogemstwj wšeličkeré konec wzalo. Ručili pak někdy za obwiněného gisté osoby, a zase za tyto giné, psanjm podpůrčjm, čehožto příklad malý tuto wpsanj na pána Běšjna se poskytuje.

Týž pan Běšjn, by gsme i to podotknuli, byl roku 1648, geden z dwau kragských heytmanů, z kterých geden panského, geden rytjrského stawu, wkragi swém osedlj býti museli, a wauřadě ne déle než asi tři leta trwali. Byl též náhodau ritmistrem (gak w roku 1715 gistý baron Schuhmann neywyššjm, Oberster) a nemalé zásluhy o Pjsk si zjskal, hágiw město proti Šwedům.

Obleženj toto gistě docela neznámé bylo až podnes, ba zdálo by se, po bedliwém přečtenj neyslawněgšjch děgopisců našich, Cornovy a Pelcla, že polednjch kragů vlasti našj se nedotknuli zeměhubičowé tito. Wšak sáhliť oni rukau páličnj až do Wolar, na poslednjch pomezjch králowstwj, bljž Bawor; o Pjsku pak řjci se

může, co Cornova o Praze: Tu prý vyskytl se oheň třicetileté wogny a tu po slawném wjtěžném obleženj, w dławno žádaném pokogi uhašen. Tak zde, gak giž dotčeno, prwnj truchliwý trest powstánj swého, obywatelé wyhlazenjm města podstaupili, a tu poslednj aučinky smutné wogny, ač šťastně udatnau obranau swau, ze zdj toliko městských, spatřili. Ba i to, co o Praze Cornova dále poznamenal, sem se potahowati může, totiž, že nowě a ztěžka obrácenj katoljci udatněgi nynj se měli, než prwé pro obhágenj wjry swé protestantské.

Tak tedy Pjsek za ty léta od lidu stawowského a krále Fridricha, pak od cjsařských, posléz od Šwedůw obležen, tam se podal, tu mocně dobyt, tu zachráněn byl.

Práwě w tom roce oblehli Šwedowé, gak známo, Prahu; pluk pak silný pod generalem Wittenberkem odtřhl odtamtud, hlauběgi wzemi, kde co k dostánj sháněge. I ukázal se u Březnice, na 2000 mužů silný, pak k Zwikowu a Pjsku se přiwalil. Maličký počet sausedů, po oné záhubě města 1620 pozůstalý, a poněkud nowými obywately zmocněný, mimo swau obranu, měl wypůgčených 50 mušketů *) z Buděgowic, a k podpoře swé podsetnjka (Lieutenant) Morice se swými lidmi. Pán kragský Běšjn pak w městě se uzavřew, zdá se, že nevyšším wůdcem byl, a wůlj swau prorazil, (kdež po wypálenj stodol, o podánj se nepřjteli, ze zdj městských primas a radnj Lukaš Lucius Wodňanský, s trubačem šwedským dle dotjránj sausedůw, gednati by byli počali), připomjnage sobě owšem ono neštěstj, které před 28 lety z chaustiwého podánj powstalo.

Pak ale tomu odepřewše a udatně se hágiwše, znamenitau pomocj peněžitau od G. M. Cjsařské odměnění

*) Ručnice tušjm že gmenowali zbraň, giž se w prawdě rukau wládnauti dalo, muškety pak oné nemetornice, které swágistá stawidla neb bidla měly a luntem se zapalowaly.

byli. Pročež počase, wgisté newoli s panem Běšjnem, on obci předstíral, že by spíše on, než město, za onno wychválené odolánj Šwedům, odměnu byl zaslaužil.

* * *

Urozenému a statečnému rytíři p. Janowi Wáclawowi Běšjnowi z Běšjn, na Kozlj a Swugšicjch, G. M. C. nařízenému rittmistru, p. patronu a sausedu nám laskavému k dodánj.

Službu &c. Pan L. Z. richtář městský přednesl nám, že geden poddaný W. M. do wězenj těžkého, a to do wěže, od W. M. pro někaké přečiněnj bez záruku gest dán, w kteréžto až posawad hladem mrauce zůstává. I wědauce my o témž wězenj těžkém, kdyby takowý člověk w něm buď hladem neb gináče z swěta sešel (gsauce bez záruku od téhož p. richtáře městského přigat) magé prwé příklad na G. M. panu Deymowi z Čjžowé, obáváme se, abychom podobně náklad na to činiti nemuseli. Z kteréžto přjčiny schywalně k W. M. toto psanj činjc, sausedsky žádáme, pokudž téhož člověka poddaného w témž wězenj zanechati ráčjte, aby od W. M. záruk učiněn byl. Odpowědi od W. M. očekáváme &c. 11. Oct. 1646.

* * *

My njže podepsanj sausedé a prawj rukogmowé známo činjme tjnto rukogemstwjm a slibugeme pod ctj, wjrau a wšjm statkem našjm, načem ten koliw záležj, za Jana Křiže spolusauseda našeho, u wězenj šatlawnjm pro domněle s Woršilau dcerau Jana Slauhy spáchané cizoložatwo zůstawagjcjho, nemožna sobě z téhož wězenj k odwedenj své newiny nigakž pomoci, aby propuštěn býti mohl, do postawenj téhož Jana Křiže k obwiněnj a nie dále; připowjdáme a ručjme, tak gakž nadepsáno stogj; a kdybyhom geho nedostawili, tehdy sami do postawenj geho! winu na sebe wztáhnauti a ze wšech škod

prawi býti chceme, gakož pak klepšjmu zdrženj toho tuto rukami vlastnjmi sme se podepsali. Actum 1663, 15. Decembris.

XXIV.

Mnohem wětšj, nežli w gednánj práwnjm, gak prw ponawrhnuťo, ba auplnau změnu lze pozorowati w důležitostech wogenských. Kdež nynj wogák, sedláka a řemeslnjka bratr, bratrsky, kdy s nimi se segde, nakládá; kdež předstawenj wogenštj při wšj přjležitosti rádi widěni, ctěni, zwáni gsau, mezi nimi pak wljdné, obratné, wycwičené, i učené osoby se nalezagj; kdež města i městečka často i o to se ucházegj, aby pro lepšj obchod něco wogska k nim položeno bylo: tenkrátě wogák, strašák, kde genom pozdálj o něm se slyšelo, lid na autěk se dal, tak že negenom z wesnic, ale i z města obywatelé zmizeli, ne toliko pro strach, co gim dáti? kterak ge wyžiwiti? (neb bez toho, gak co stálo a leželo, opustili,) ale pro strach newyprawitedlného sužowánj.

I wymalowalř zběř takowau na žiwo znamenitý básnjk německý Schiller, we swém: Wallensteins Lager, a to sice ne básnickým, wymyšleným, hyperbolickým, ale práwě historickým způsobem; a co on tam leckdes genom prohodil, to zde pjsemně doswědčiti mohu, toliko z okrsku pjseckého, gak z ničeho nic rwačky powstaly, lidé posekáni, kde co, pobráno, ženským pohlawjm zle nakládáno, obywatelé až na krew usaužení byli. Wšak nenj se tomu diwiti. Nebyliť to, gak giž w uwedenj k listu 13tému ponawrhnuťo, obranci, synowé vlasti, ale odkůd koliw wjtr wěge, sfauknutj zběhljci *), doma k ničemu, ginde toliko k laupeži a

*) Mezi některými z poznamenaných zegměna w Pjsku ležjcich wogáků a gich mjst narozenj, tak řjkage geographie celé Europy se čjtá.

k obžerstwj, an wognu co řemeslo gakés provozowali, po wogně propuštěnj, o sto mil dále, zase kůži swau prodawagice, na dnes, a by toliko dnes „vollauf“ *) bylo, smeyšleli, tak iže gak za času práwa pěstujho (Faustrecht) i nesnadno blíž takowého města, kde leželi, cestu konati, neb kdo w botách přišel, lehce i dle důkazů zdejších, bos dál gjtí musil.

K tomu owšem i pořádek špjžnj (Verpflegs-Proviand-Verwaltung) welice dopomáhal; neb gsau wogsko nynějšjho času stálé a trwagij (stehendes Heer), tenkráté práwě sotwa na počátku swého založenj, dřjwe než wladarstwj wogenské, gak se w tom pokračowati má, se naučilo, owšem za wyučenau dáti se muselo; gen že tu za wyučenau nedáwal ten, co se učil, ale ubohý saused a sedlák.

Hodlage gá wše to, co gsem w tom zhljdl, a málo, ba djlem docela neznámé býti smeyšljm, we spisku: Die Militärverhältnisse in und nach dem dreissigjährigen Kriege, wyswětliti, tu toliko dwa příkladečky, smutného a směšného obsahu, předložjm.

Kam wpadli, tam se gim wšeho opatřiti muselo, i domácjho chleba, neb pekařů wogenských nebylo; i piwa, neb toho i sprostý wogák z nařizenj wyššjho, mjtí musel; předstawenj pak gich, ne gak nynj w hospodě, ale každý sám doma, a skwostněgi než kdo w městě, stolowali.

Tak tedy skoro padesáte let po třidcetileté wogně, kde rok do roku giž tito neřádowné se tratili, a wjce a wjce klidnějšj, nynějšjmu řizenj podobnějšj způsob se uwozowal, dwa pluky (escadrons) reytarstwa, skrze dwa dni, w čerwenci 1692, we čtyrech wesnicjch k městu patřicjch, leželi, 208 mužů s 172 koňmi, na nichž páni kragštj wykázali 832 liber chleba, 416 liber ma-

*) Tohoto slowjčka užjwá list žalobnj český, roku 1636.

sa, 416 pinet piwa, 43 strychů 2 wěrtelc owsa, 2088 liber sena, 344 snopů slámy, to vše dle tehdejší ceny položeno w 76 zlatých. Oniž pak na obci negenom toho všeho mnohem wjc wynutili, ale i 4 skopce, 44 pinet wjna, 36 pinet kořalky, 84 slepic, 102 žegdljků másla, 162 žegdljků soli, pak kořenj, tabáku, 28 koňů a 36 wolů k dálšjmu potahu (Vorspann), to vše w ceně 193 zl. 44 kr., dohromady 269 zl. 44 kr., následowně skoro třikráté tolik, než gim wyměřeno bylo, a to w swatém pokogi, a wogák domácj!

Ti zatjm gako mračna přešli; w roku pak 1647 ležel tu přes zimu, až do samého gara, znamenitý djl komonstwa arciknjžete, w Sušici, proti Šwědům se chystagjejho. Ten tedy zde se wyžiwiti, i do Sušice, wždy po padesáti podjljch (Portionen), odeslati se musjwalo, ze gména od 9tého do 17tého března, 546 liber masa, 1092 pinet piwa, 1092 liber chleba, 50 zlatých na hotowě; což když sotwa zawezeno bylo, giných 72 podjlů takowých se rozepsalo. W tom ale ten samý den přitáhli přednj ředitelowé oddělenj wogenského (Regimentsstab) Lanau; mezi nimi pan neywyšší nic méně než s 80 koňmi pro sebe, a i s manželkau se přištrachal, dlauhým řadem všeho, co prý potřebuge, skrz pjsaře swého polnjho (Fourier) napřed obec potěšjc. Prozatjm ale nedostal se dále nežli na most; neb ono komonstwo brány před njm zawřelo, obáwagjc se, aby po přibytj tolik hostů, gim samým se nedostáwalo, a pomálu bylo by tu bylo widěti nowé obleženj města, domácjch wogáků od domácjch. Poslěz pak skončila se tato smutná weselohra, na opak oného přjslowj: W rozepři dwau gest třetjho zisk *); neb oba djly rozbroge swého pustiwwě, třetjho, totiž obec, do prádla si wzali. —

*) Inter duos litigantes tertius gaudet.

Slowutné a wzácne postiwosti W.M. pane purgmistrze a páni radnj!

Gakých neslýchaných, a těchto časů těžkých nesnesitelných (přes pamět lidskau) wěcj swelikau bjdnau utrpnostj netoliko zakušugeme, ale gaká neupřjmnost, neláska, zwláště mezi námi sausedy se nacházj, očima widjme, ušima slyšjme, rukama makati můžeme; gešto powinnost naše sausedská byti by měla, abychom sobě všickni wespolek gednostegně takowého těžkého břemena a gha (kterěz na nás milý Bůh pro hřjchy naše připauštětj ráčj) powinni snášeti byli. Ale ta neupřjmnost, neláska, záwist sice netoliko zde mezi námi; ale takměř na wšecj wšudy strany, obrať se, kam chceš, kde chceš, panuge, a o to, aby mocněgšj chudého sužowal, a do neyblubšjho bláta potlačil, usiluge, a na něg wšecjko zlé a neyhoršj, toliko aby sám wpokogi zůstawal, uwaliti přemeyšlj. Nebo kdybychom sobě přjpowěd měšťanskau, kterau sme předně Pánu Bohu, potom panu purkmistru a pánům rukau dánjm, mage k měšťanstwj připuštěni byti, připomenuli, a na ni pamatowali, nikdy bychom nie takowého proti té přjpowědi nečinili, a před sebe nebrali. Ale abychom toliko chudého, potřebného bližnjho a sauseda swého potlačiti, a na zkázupřiwesti mohli, zapomjnagjc se na dobré swědomj a přjpowěd swau to činjme. Odtud pocházj to, že když se na nás gaké těžkosti, neřesti walj a hrnau, zwláště ložirowánjm soldatůw, aby mnozj nie nepokusili, austraty a nepřjležitosti žádné neměli, nýbrž wpokogi zůstawali, nestydj se za forýry a soldaty běhati, penězi se chlubitj a vypláceti; sice gináče, kdyby gich neměli, nikdy by se gimi, že ge magj, nechlubili, a na zkázupotlačenj bližnjho a sauseda swého w takowau weyplatu newydawali. Činjc to wše, gak přjz dotčeno, proti dobrému swědomj, řádu a obyčegi, wtéto obci neslychanému a nebywalému, gešto máli kdo co, mělby ra-

děgi mlčeti, a k dālšj potřebě peněz zanechati. Skrže což ne nesnadně soldati přigjti, a saudit mohau, že geště (gakkoli w mizerných spálenístjch swé obydlj máme, a w nich sotwa kus suchého chleba zakušugeme) znamenité statky a nebo penjze mji musjme. A tak netoliko sami sebe, bližnj a sausedy swé do wěšj chudoby, nauze zwlášt, k trýzněnj a bitj, když nenj odkud gim to co oni chtj, zwláště, když oni to, co skomisu se gim dáwá, gedným dnem stráwj, dáti nemagj, přiwozugeme. I aby z takowého nespůsobu a neřádu budaucně (an giž nynj tomu sotwa spomoženo býti může) obzwláštň od chudých, potřebných lidj a sausedůw na W. M. s nařjkánj, pláče a ku Pánu Bohu upěnj sgjti mohlo, za slušnau a potřebnau wěc při sobě sme uznali, abychom se k W. M. tjmto spisem prostým, kdyby se co podobného, nemjrného a neslušného trefiti chtělo, ušli, a w této wěci za opatřenj požádali. — Pročež k W. M. gakožto pánům patronům laskawým se utjkáme, a W. M. šetrně a uctiwě žádáme, že tuto naši žádost (pokudžby ste gj za slušnau uznati ráčili) w laskawé paměti mji, gj w swé bedliwé uwáženj wzjti, gakým způsobem, a kterakby budaucně takowý neřád, a neb skrže koho přetržen a zastawen byl, tak aby raděgi rownost mezi námi zachována býti mohla, na to pomysliti, a prostředek ten pro nařjkánj chudých a potřebných lidj wynagjti ráčjte.

Poraučegje se W. M. k dālšj laskawé péči a ochraně. (Následuge podpis třj staršjch obecnjch a 13 osob z obce.)

XXV.

Don Martin Huerta, o němž giž prwé zmjuka se stala, G. M. C. neywyššj (Oberster) a wálečnj radda, swobodný pán z Welhartic, pán na Welharticjch, Mokrosukách, Milčjně, Neustupowě, Wlčkowicjch, též zastaweného králowského města a panstwj Pjsku a králowského Hwozdu, w manželstwj srozenau wéwodkynj Moldawskau — w Čechách — před tjm ale dle Stranské-

ho a Cornovy, w Špaňheljch, odkud pocházel, byl audem poctiwého cechu kregčowského. Lehce pak přišel ke všem těm přednostem. Ono „Don“ si tuším přiwlastnil hnedle gak nůžky w kord obrátil, a hraběte Marradasa, doma i w Mailandě lid sháněgjejho, se přichytil; tjm právem asi, gak sem tam u nás, kdokoliw: Herr von, třebaš i Herr von Kutscher, nadáwati si dá, a hrdý Špaňhel, bytby i žebral, ne gináč odbýwati se smj, než: Lito gest mi, že wašj milesti (vuestra merced) almužnau slauziti nemohu.

Peněz nadělati a dobře počjtati, naučil se od pána swého, neb oba pozděgi opletánj gakési měli s komorau cjsařskau. Za lid sebraný, na swůg prý groš wyžiwený (neb owšem w prawdě peněz na vyplacenj wogáků často se nedostáwalo), složili oni počty přehrozné, a mjesto platu, celé statky a panstwí pohltli. — Následowně statek takowý Huertowský skoro darmo mu stál; neb lid wogenský gemu wyžiwil usaužený saused, on pak zaplatiti si dal od Cjsaře, a to sice ten samý počet we walných penězjch, kdež on, gestliže co vydal, málo walného vydal, a mnohem lépe při tom pochodil, než kdyby nynj kdo sto zlatých po 300 dwacetnjků požádal, za wydaných sto zlatých čjsla wjdenského.

Statek Kolinecký, gakož i giný, ne dlanho po bitwě bělohorské, k rukám komory české, od pána, gemuž až posawáde přináležel, přegat, Huertowi prozatjm k opatřenj, a na weylohy wogenské běžjci odewzdán, od něho pak pan Čegkowský wladařem ustanowen gest. Měl pak tam k pohledáwanj wyžiwenj lidu swého swobodně sešlého (Freikorps) i pán rittmistr Pechlarn, dle wýkazu wladaře země české, knjžete z Lichtenšteina; odkudž pro lepšj té věci wyswětlenj, i žádost panj Pechlarowé w gménu pána swého, na Čegkowského, heytmana statku Kolineckého, se připoguge.

Urozený a statečný rytíři! Pane příteli můj milý! Zdravj a giného všeho dohrého přegi wám wěrně a upřimně ráda.

Newědauce, z gake by ste přjčiny těch 178 strychůw žita, které od G. M. knížecj mému neymilegšjmu pánu z statku Kolineckého pro wychowánj soldatůw gehu, wydati a odwesti nařjzené gsau, až dosawád sem do města Sušice doslati prodliwali, schwalně wám toto psanj činjce zato přátelsky žádám, že se wedlé gisté wůle a poručenj G. M. knížecj tak zachowáte a sem dotčené obilj odešlete. Nebo giž takowý statek panu Perglarowi k postaupenj nařjzeno gest a tjm se dlaho prodliwati nebude. Nicminěgi nebylolihy tak mnoho žita před rukami, tedy pán můj gečmenem aneb owšem takowau sumu doplněnu gmjti chce, tak aby gemu těch 178 strychůw zauplna wypraweno bylo. A tak sem k wám té náaděge, že mně to obilj zagisto sem tento teyden dowesti dáte. Gá wám pořádnau kwitanci zase odwesti dáti neopominu. S tjm milost Božj snámi. W Sušici 7 Julii léta paně 1622.

Ludmila Pechlerowa, rozená Panj Nowohradská z Kolowrat na Wranowicjch.—

* * *

Urozenému pánu Mikulášowi Čegkowskému, heytmanu Kolineckému, pánu příteli mému zwláště milému k dodánj.

Urozený Pane, příteli můj zwláště milý, na Pánu Bohu zdravj a giného všeho dobrého Wám žádagjce winšugi. A přitom w známost uwozugj, že toho celého aumyslu gsem, ze všech statkůw, kteréž tak k ruce G. M. C. Obráceny a wzaty gsau, náležitý počet přegjti, a ten kdež náležj předložiti dáti; za kteraužto přjčinau i Wám to schwalně psanj odsjlagjce gménem G. M. C. poraučjm, aby ste od času zpráwy statku Kolineckého se ugetj, až

do poslednjho dne měsíce Augusti přjtomného, sobě pořádné registra hlawnj založili, a počet náležitě ze všeho přjgmu, i wydánj, do toho dne učinili. Tak když Wám kbliw odemne napsáno bude, aby ste se sem stakowým počtem wyprawiti a nagiti dáti mohli.

Co pak neywjce možné, penjez shledeyte, nebo gich pilně potřebujeme. Wěda o tom, tak se zachowati hled'te. Štjm Pán Bůh s Wámi. Datum w Klokotech blíž města Tábora, dne 17. Augusti, léta Páně 1621.

P. S. Penjez i ginák podlé patentu G. M. K. z Lichtešteyna přijmeyer, i zase wydáweyte; nebo giž všudy tak nařjzeno gest.

Huerta.

7.

Liternj zpráwy.

1) Z Prahy, ku konci měs. března 1834.

Když sme přede čtwtletjm minulému roku wděčně chwálu wzdáwali, že w něm literatura naše zdárněgi wynikati počala, kochali sme se tau naděgj, že nastaupilý rok 1834 w tom ohledu negen chudším swého předchůdce nebude, ale že i dalším znikem a zrostem duše vlastenské potěšj. A w skutku giž se srdečnau radostj uznáwáme i wyznáwáme, že pěkná tato naděge nowými ušlechtilými ukazy na obloze literatury našj netoliko splněna, nýhrž i přewýšena gest. Nebo powážj-meli předně časopisy, gakožto přirozené pěstauuny každého liternjho snaženj, w prawdě můžeme řjci, že we vlasti našj geště nikdy a w žádném gazyku tolik a na djele i tak wýtečných spisů toho druhu pospolu wydáwáno nebylo, gako nynj gen w samém gazyku našem

národnjm se děje; tak že, udržli se jen delší čas we stegné mjře a wáze, negen národu našemu hogný užitek wydagj, ale i čestného mjsta genu i sobě na diwadle nowoeuropeyské literatury dobudau. Knih pak obsahu důležitého a vážného na rok tento také již tolik buď skutečně vydáno, aneb aspoň ohlášeno gest, že i w tom ohledu, zláště patřice na skrowné sjly své, vždy lepší mysli nabýwati můžeme. Ale potřebj gest, abychom některé z nowých těch plodů literatury českoslowenské mjstněgi uvažowali, počnauce od časopisů.

1) Česká Wčela. „Rozmanitosti,“ list obsahu nepolitického, genž někdy wedlé nowin Pražských wydáván byl, proměnily se létoš we „Wčelu českau,“ zbjragicj chutně po všech lučinách domácích i cizokragných, cokoli kraganům našim poslaužiti může gednak ku prospěchu, gednak i k lahodnému ducha zabýwánj. P. Čelakowský wede list tento týdenj (po archu we kwartu) saudem dospělým a zralým, gakož owšem toho bylo se nadjti do známosti geho a zběhlosti w literatuře celého wěku našeho. Mimo básně, powjdy a drobnůstky wšeligaké, podáwagj se nám zagjma-wé zpráwy o žiwotu cizjch národů a způsobu dalekých kragin, z cestopisů starých i nowých. Tu pak těšily nás zwláště wýpisy z cesty panem Janem z Lobkowic a na Hasišteiň r. 1493 do Jerusaléma wykonané, a psan-j některá z Dalmacie, w nichžto wýtečný kragan náš, p. Eduard Griez de Ronse, zemi a pbywatele taměgšj čerstwými a žiwými barwami lžil. Nad to poskytuje nám Wčela tato i dobře psané zpráwy o diwadle Pražském národnjm, o nowostech w literatuře českoslowan-ské, anobř i o modách.

2) Kwěty České. Mlčenjm pominanti neslušj, že i onno „Gindy a Nynj,“ gehožto titul se nám wloni méně nežli obsah ljbil, proměniwši se we „Kwěty České,“ owšem ušlechtilegšj twárnosti nabylo. Spi-

sowatelé tohoto týdennjka, také po archu kwartowém na čistém papjře tištěného, pobuzení spad nowým saupěrem, owšem pak horliwi gsauce o prospěch literatury a národu, létos geště zdárněgi a chwalitebněgi, nežli wloni, sobě počjnagj.

3) Swětozor. Za neydůležitěgšj ukaz nowěgšj periodické literatury našj pokládáme tohoto „Swětozora,“ t. g. „neylaciněgšj spis obrázkowý k rozšjřenj užitečných známostí, pro Čechy, Morawany a Slowáky;“ zvláště an redaktorem geho stal se muž tak práwě oswjcený, gakowý gest p. Šafařík. Na způsob tak nazwaných Penjzkowých Mağazjnů, vzniklých přede dvěma lety poneypřwé w Anglii (skrže taměgšj společnost k rozšjřenj užitečných známostí, gegjmžto presidentem gest slawný kancelěř řjše lord Brougham), a potom w Němejch i we Francii mnohonásobně napodobených, počali také u nás pp. Synowé Bohumila Háze od 1 března r. b. wydáwati gazykem německým i českým zvláště spis týdennj, archowý, obsahu prostě naučného, s obrázky na dřewě rytými a do samého textu wtištěnými. Poněwadž náklad na wedenj takowého djla wždy neobyčegně weliký gde, spis pak sám předce, máli národu celému prospěšen býti, co neylaciněgi prodáwati se musj: řádi gsme tomu, že podniknutjm dwau takowých časopisů pogednau, k nimž oběma týchže obrázků se užiti může, budauenost gegich obau tjm trwalegi pogištěna gest; gelikož předplateců w publikum našem samogediném na mnohé tisjce, gako w giných národech, geště počjtati nemůžeme *). A wšak i u nás nenj pochyby, že podniknutj tak užitečné znamenitau a hognau podpora we všech kragjch českých, morawských a

*) Anglického Penny Magazine, owšem neylepšjho mezi všemi potud známými, tiskne a prodává se giž na půl millionu exemplárů.

slowenských nalezne; zvlášť když pp. podnikatelé
 slušným napotom šetřením našeho čtenářstwa, zvlášť
 pak lepším papírem a tiskem, předsudky ony zaplaší,
 kteřížto hned na počátku z rozličných příčin proti ně-
 mu powstáwati chtěli. Nemínáť gich potom i díky
 každého wěrného vlastence, že přičinliwostj swau
 způsobili a zgednali národu našemu nowý pohodlný
 prostředek ke wzdělanosti a osvětě národnj. Pan Šafa-
 řík, ugaw se wedenj spisu toho, tjm neylépe na gewo-
 dal, i swůg vyššj smysl o potřebách našich, i swé uz-
 nánj weliké wáznosti a důležitosti takowýchto spisů,
 gestliže duchem oswjceným wedeni býwagi. A w skut-
 ku neznámeť ani vyššjho, ani těžšjho aukolu w celém
 oboru žurnalistiky. Z celé saustawy lidského wědec-
 twa wybjrati předměty neyzpůsobněgšj ku prawé oswě-
 tě národu, tak aby celek gegich sám w sobě ukon-
 čen byl, a odjwati ge pokaždé do kroge prostého i la-
 hodného, tak aby w něm i neučený powzdělati, i wzdě-
 laný kochati se mohl: toť nedařj se než mužům newše-
 dnjho dāmyslu, známostj i hlubokých i širokých, a pře-
 dewšj gistého taktu, tohoto prutu kauzelného, gegž
 příroda, gen gasným dušem a citům gemným uděluje.
 Arci že způsob ten lehkowážný, kterým se nynj tu wy-
 dāwánj všech německých spisů toho druhu pokračuje,
 kdežto gen k obrázkům maně shromážděným beze všeho
 plānu a vyššjho záměru se hledj, oné idej nikoli dosti
 nečinj: ale s tjm wětšj radostj gest nám giž nynj po-
 zorowati, kterak wýtečný náš redaktor, s pomocj ně-
 kterých ušlechtilých vlastenců, nedostatky a poklésky
 předchůdců swých napravowati, a spis swůg wůbec na
 vyššj stupeň dokonalosti postawiti se snažj. Nezáležjť
 tu ani na půwodnosti obsahu, ani na nowosti myšlének
 a šlohu, alebrž gen, na gich wniternj ceně a dořonalo-
 sti, na směru a duchu celého spisu. Pročež dāufáme,
 že všickni naši oswjcenj vlastenci, uwidauce zdárnost

a výbornost českého Světlozora, o jeho w národu rozšírenj všemožně se postaraj.

O jiných časopisech českých, gmenowitě Čas. pro katolické duchowenstwo, Příteli mládeže a Večernjm wyraženj, tenkrátě jen to podotkneme, že we způsobu swém předešlém i létos pokračuj. Nadáli sme se, že i slawná Gednota ku powzbuzenj promyslu w Čechách podlé slibu we §. 28 swého reglementu daného, nás giž létos i časopisem českým technickým potěšj, zvláště an časopis gegj německý giž se vydává; i geště daufáme, an mezi Čechy promysl gediným gazykem německým buditi se nedá, že naděje a žádost upřimých vlastenců i w ohledu tomto brzy se naplnj.

4) Ssawectwo. Rukowět saustawná k poučenj vlastnjmu. Podlé neylepšjch pramenůw vydal Jan Swatopluk Presl, doktor w lékařstw, c. k. ř. w. professor přjrodopisu, ředitel c. k. přjrodowny na vysokých školách Pražských a t. d. W Praze u Kronbergra a Webra, 1834. XII a 388 stránek we wel. 8. (za 1 zl. 40 kr. we stř.)

Zásluhy pana Spisowatele o literaturu naši gistě každému čtenáři časopisu tohoto známy gsau. Nepřestáwáť on giž od wjce než patnácti let negen prázdne chwjle ale i gměnj swé nasazowati na rozšírenj známosti přjrody we vlasti našj gazykem národnjm. Počaw Rostlinářem swým, djlem welikým, skvělým a přewýborným, w němž až posawad pokračuje, podal nám potom systematický přehled žiwočistwa, uwod k mineralogii, a celau chemii, mimo mnohá pogednánj fysická, meteorologická, astronomická, i giná toho druhu we Kroku; čjmž wšjm proklestil sobě i kraganům našim dráhu we weškeré terminologii českoslowanské přjroďnické, upodobiw gi podlé neynowěgšjho stupně dokonalosti nauk těchto rozsáhlých. Nechceme zapjratí, že w tak ohromném oboru předmětů, gmen a ná-

zwů přírodnických p. Sp. ne wždy uwarowati se mohl poklések, gežto potomnj přírodopisci naši ponaprawj; ano přál bychom, aby z obyčejné kolege našeho gazyka, pokudkoli wědecké důkladnosti newadj, wykračowano nebylo: a však i to gisté gest, že p. Presl podiw-nau pilnostj, newšednjm důmyslem a mužnau odwa-hau, proboři w těsné wazby starého zwyku, nowé sau-stawné názwoslowj swé wůbec na prawých a spolu tak prostranných základjch wystawil, že napotom giž gen častečnjch oprav, nikoli pak zcela nowého stawenj potřebj nebude. I Ssawectwo toto, djlo gehu neyno-
twěgšj, dáwagjcj popis weškerých ssawců, (mammalia, Säugethiere), psáno gest směrem a duchem wědeckým, a obsahem swým wrownáwá se neylepším toho způso-bu spisům w cizině kdy wyšlým. Protož nepochybuge-me, že všickni vzdělanci národu našeho na něm zále-želi sobě dagj.

5) Obraz starého swěta, to gest wšeobecná politická historie prwnjho wěku, od počátku společnosti lidské až ku pádu západnj říše Římské. Od Frant. Jos. Smetany, kněze řádu Premonstrátského w Te-plé, professora na ustawu filosofickém w Plzni. (Dj I.) W Praze, 1834; w knížecj arcibisk. knihtiskárně, u Jos. Fetterlowé, wedenjm a nákladem Wácl. Špinky, strán. XVI a 240. wel. 8. (za 40 kr. stf.).

Přečtenj pisu tohoto nám neobyčejné potěšenj způ-sobilo. Gsauc my geště welice chudj na historické kni-hy w nowěgšj literatuře swé, bylibychom kterékoli ne-špatné sepsánj toho způsobu ochotně přiwtjali: tjm ra-dostněgi wtáme tedy spis we všelikém ohledu tak zda-řilý a výborný, gakowé gsau tyto prwotiny prof. Sme-tany. Sloh gehu gest wesměs čistý, gasný a žiwý; něk-dy antickau lepotau a gadrnostj wyniká tak, že zdá se, an wýtečnj duchowé starého Řecka i Řjma sami k nám mluwj. A předce hlawnj zásluha gehu, podlé našeho uzná-

nj, nezáležj we slohu a formě, ale w obsahu samém, we výboru wěcj, které nám před oči stawj, a w duchu, kterým nás na ně patřiti ućj. Wohledu tomto historie p. Smetanowa, ačkoli ne wšudy a weskrz sobě rowná, wšak wůbec neomylně mezi neyzdařilegšj počjtati se musj, které kdykoli a u kteréhokoli národu na swětlo wyšly. Spisowatel nepodává nám holá registra udalostí starowěckých, čili paubý toliko náhrnek (konglomerat) historických podánj bez ladu a skladu, alebrž živý obraz wěku onoho, gebožto spatřenj samo wšecku znamenawost rozličných ukazů we mrawnjm a rozumowém životě národů počjtiti dáwá; aniž opět přitom upadá w opačnj chybu, aby moralisowánjm spustil se auřadu swěho děgopravněho: ale gakož na historika slušj, předstawiw děge barwami gegich přirozenými, zůstawuge dalšj gegich rozgjmánj saudu čtenářowu; „kdo slyšj, slyš, a kdo rozumjš, rozuměg.“ Ale kdokoli, přečta ku př. w této knize děginy starořjmské republiky, nepocjtil živě, že onno weliké tagemstwj moci Řjmské, kterýmž toto město stalo se panownjkem celého starého swěta, nic giného nebylo, než weliká a w senátu řjmském onoho času téměř dědičná maudrost, střjdmost, hrdinná mysl a neohroženost i w neywětšjm nebezpečenstwj (gako před Hannibalem), wůbec pak neobyčegná i dlauhotrwalá shoda wšech občanských ctnostj; a že wůbec gen mrawnjm a rozumným záwažjm obce a řjše buďto znikagj a rostau, buďto klesagj a zacházegj: kdo prawjm této wznešené prawdy w obrazu starých děgin hlubokým citem a celau dušj swau nepogal a necjtil, — tomu wšeka historie nadarmo mluwj, ten ať spokogj se s wezdeyšjm chlebem swým, do řjše duchů se newtjrage.

A wšak, gakkoli wysoce spis tento sobě wážjme, anobrž práwě proto, že sobě ho tak wážjme, za powinnost swau pokládáme, učiniti p. Spisowatele pozorliwa na některé geho nedostatky a wady. Prwnj a přednj

wada gest na mnohých mjstech přjlišná stručnost, wěcnatost a přitom nečlankowitost celých obrazů, nedostatek gasného gich gruppowań, neprawé rozdělenj swětla i stjnu, časté zanedbání prawidla toho, aby wážněgšj osoby a děge gakoby wčele diwadla, w žiwěgšjm swětle a gako we plastické podobě, méně wážné wjce do zadu a gen potud postaweny byly, pokud gich ku prawdě a k auplnosti obrazu potřebj. Takto ku př. popis wálky Peloponneské (na str. 64—68) nikdo snadně neporozumj, kdo gj asi ze spisů Thucydidesowych giž prvé nezná. Spisowatel tu sgedné strany tuze málo, s druhé tuze mnoho přednášj; mnoho, chtělly gen powšechný obraz gegj dáti, gelikož tu nahrntj mnohých podrobností gednotě a gasnosti wadj; málo, chtělly nás s během této wálky mjstněgi a dokonalegi oznámiti. Naproti tomu ku př. obraz wálek Punických výborně se podařil. Tušjme že p. S. některé částky Obrazu swého se zwláštňj ljbostj, a tudjž i swětšjm pozorem malowal. Tak i sloh we knize té celé, ač na wětšjm djle wýtečný a spanilý, a wšak mjsty také wjce neb méně zanedbaný gest. I poněwadž p. S. nám dostatečné důkazy dal, že chybám takowým, hudeli gen na ně pozorliw, i rozumj i wyhowěti umj: pročež nešjřjce dále slow, dokládáme gen žádost swau, aby pro budaucj nowé knihy této wydání, gehož se brzy naděgeme, předělage částky gegj některé, rozšjřil Obraz tento asi na 25—30 archů, ijmže ušlechtilým duchem i slohem, který sme u wětšj geho částce poznali. Tak zůstawj sobě i národu swému památku trwalau, čestnau i prospěšnau. Owšem pak žádáme, ba prosjme, aby w djle tak výborném a literatuře našj co neywyše potřebném dále pokračujc, nás brzy také Obrazy střednjch wěků i nowěgšjch časů potěšil.

6) M. Tul. Cicerona čtvero řečj proti Luc. Kattilinowi. Přeložil, wyswětlil a oprawený text půwodnj připogil Simeon Karel Macháček, c. k. prof. poe-

tiky a rhetoriky na gymnasium Gičjnském. W Praze, 1834, u Kronbergra a Webra, 190 stránek, wel. 8. (za 40 kr. stř.)

7) C. Crispi Sallustii bellum Jugurthinum, to gest wálka s Jugurthau. Z latinského gazyka přeložil Norbert Waniek. W Praze, 1834, nákladem Enderského kněhkupectwj, stránek VI a 150 mal. 8. (za 24 kr. stř.)

Pokládámež za neomylné znamenj zrostagjeje a zmáhagjeje se literatury české i to, že giž nynj bedliwěgi než kdy předtjm wýtečnj plodowé dáwnjch wěků řjmských i řeckých do vlastenské půdy našj se přesazugj. Gazyk náš sám tjm wětšj hognosti, ohebnosti a ráznosti nabýwá. Stasočeské překlady klassiků, ačkoli smysly těchto dosti zřetelně tlumočj, předce giž proto za nedostatečné považowati slušj, že šjřjce a gakoby roztopugje často slowa gegich mnohomluwnými opisy, gimonné gadrné stručnosti, ráznosti a lepoty slohu ugjmaggj, genž ku přednjm gegich okrasám náležegj. P. Macháček ale osmělil se napodobiti krásy Ciceronowy i we slohu gehoj; a rádi mu to swědectwj wydáwáme, že snaženj gehoj wětšjm djlem se mu powedlo. Mnohá i wážná mjsta w řečech Katilinárských, podle uznánj našeho, dokonale přeložena gsau; giná geště zlepšena býti mohau. Abychom gen gediný příklad dali, we powěstných slowjch: „Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra,“ kterážto p. Macháček na „Pokud pak se budeš opowážowati, Katilino, trpěliwosti našj“ přewedl, mybychom bez rozpaků byli položili: „Pokud pak na dužjwati budeš, Katilino, trpěliwosti našj.“ Slowa na dužjwati, (t. g. užjwati na d mjr, na d slušnost, abuti, missbrauchen), neznali sice ani stařj Čechowé, ani tušjmi Poláci, gelikož toto ponětj u nich gednjm slowem se newyráželo: ale gak mile gehoj složenj a smysl gen gednau se předstawj,

porozumj. gemu i ten sprostý Čech a Polák. Slovo „opowažowati se něčeho“ znamená spíše (der Gefahr) trozen; „zle ůžjwati“ dává také poněkud jiný smysl nežli „abuti.“ Tjmtó způsobem překladowé z gazyků cizjch pozorný nás činj na nedostatky w materčině našj, a nutjce nás k gegich nahraděnj skrytými poklady domácjmi, obohacuj gazyk. Ostatně učený apparat, přidáný k řečem Katilinarským, p. Překladatele opět gakožto saudného a pilného filologa nám wygewuge. — Pan Waněk, překládage Sallustia, pokračowal prostřednj cestau mezi starými a nowými Čechy. Kniha geho i neučeným čtenářům wětšjím djlem srozumitelná bude. A předce přáli bychom, aby na mjstech, kdežto Sallust překladateli nesnážj naskytuge, trochu swobodněgi byl sobě počjnal. — Konečně žádáme obau pp. Překladatelů, aby pokračujce w takowéto práci, nás brzy hogněgšjmi plody starých Řjmanů w gazyku našem potěšili. —

O wydávánj páně Jungmannowa dáwno taužebně očekáwaného „Slownjka českó-německéhó“ připogené ke swazku tomuto návěštj i prospectus geho, čtenáře naše wůbec, a dále zde položené „návěstj od českého Museum“ pp. zakladatele pokladnice museynj české zwláště mjstněgi zprawj. Daufáme, že djlo toto práce weliké a welikého nákladu, ba obět celého téměř žiwota, přinešená Wlasti od wýtečného Spisowatele, w národu našem wděčně uznána i náležitě wážena bude. Na vlastencjch gest nynj, přičiniti se, aby p. Jungmann, obětowaw čas i sjly swé spisowánj tohotó djla národnjho, nebyl přinucen, i gměnj swé nadarmo nasazowati. —

2) Literatura illyrských Slowanů.

Z kněžecjho Srbska došly nás zpráwy, že od počátku běžecjho roku wydávaj se w Krahugewci Nowiny srbské, pod zprávou a wedením Demetria Dawidowitě, přednjho tagemnjka kněžecjho a slowutného spisowatele srbského. Wycházegj každého týhodne gednau w archowém formatu. Gsau to prwnj nowiny slowanské w zemjch tureckých, a giž z toho ohledu pamatné. Za přjčinau pohodlnějšjho wydávánj týchž nowin, gakož i tištěnj giných auřadnjch pjsemnostj, tiskárna kněžecj z Bělehradu do Krahugewce, posawádnjho hlawnjho sjdla Geho kněžecj Milosti, přewedena gest. W Srbsku opět řeč proskakowala, že knže Miloš bytem swým napotom w městě Smederewu na Dunagi, dle giných ginde, položití se aumysl má, což však wždy geště welmi negisto gest. Spisowatelstwo Srbůw řeckého obřadu w polednjch Uhřjch, we Slawonsku a na wogenské hranici, wystaupilo sice w poslednjm tomto šestiměsjci dosti hognými plody na gewo, ale mezi těmi všemi málo které wyspělostj a záwažjm nade všednost wynikaji, owšem pak mnohé z nich sotwa zmjny zasluhuj. Z pohrobnjch děl Marka Eliseitě, býwalého přede třidejti lety učitele we Wel. Bečkereku, wydány nákladem Temešwárského kupce Peitě dwoge činohry, Belizar a Alexander i Natalia, w Budjně 1833. 8. 92 + 119 str. Subbota Mladenowiť, učitel, přeložil z maďarčiny knížku: Mladý mudřec, w Bud. 1833. 8. 136 str., nákladem matice srbské tištěnau. Pawel Stamatowiť, Jažerské fary administrator, wydal giž 5tý ročnjk své malomedné Srbské wčely, w Bud. 1834. 8. 164 str. Eustathius Michajlewitř, advokát, wystaupil snowým románem: Pomsta i osud aneb Drahomjr župan Třebišský, w Bud. 1833. 8. 2 č. 303 str. Tolikěž i Milowan Widakowiť, známý sedmiperý čmařikář, počet swých galowých románů nowým: Ljbezná scena

Iwy Zahorce, w Bud. 1833. 8. 297 str., rozmnožil. Joachim Wuiť, powěstný potlaukač, srbský Susarion, wydal, gakž sám prawj, „kratičký obsah a gako wýtah swého žiwotopisu,“ w Horn. Karlowicjch u Prettnera 1833. 8. 454 str. Isidor Stojanowiť, posluchač práw w Pešti, wytasil se „smrawnjmi bágkami weršem,“ w Bud. 1833. 12. 110 str. Lazar Zuban, kněžecj pjsař w Krahugewci, přeložil z němčiny na slovo wzatý román Gilblas francouzského spisowatele Le Sage, we Wjdni u Mechitaristů 1833. 12. 184 str. Jan Beriť, aktuar při vyššjm dozorstwj srbských národnjch škol w Budjně podal kraganům swým mluwnici maďarskau, podlé půwodnjho djla Emerika Salay, s některými přj-dawky podlé Jos. Martona: Maďarské gazyko - učenj, w Bud. 1833. 8. 319 str., srbsky i maďarsky. W Letopisu srbském, tu dobu od Theodora Pawlowitě, adwokáta w Pešti, wedeném, a gakož gindy nákladem matice wydáwaném, řádně se pokračuge: vycházj každoročně čtvero swazkůw. O dwogj sbjrce národnjch srbských pjsnj, totiž od W. S. Karadžitě a S. Milutinowitě, giž w lonském běhu Časopisu tohoto (1833. sw. 4. str. 448) mjstněgšj zpráwa podána. Slo-wutný sbjratel pjsnj srbských teď nedáwno i nowau hognau sbjrk u národnjch přjslowj a powjde k tiskem ohlásil. Z toho, co gsme o spisjch w nowě wyšlých w krátkosti podotkli, zřegmé gest, w gakowých mezecj se literatura srbská pohybuge, a kterými přjedměty ney-wjce se zanašj. Přjklad našeho Swětozora zbudil u některých Srbůw tauženj po něčem podobném w gegich nářečj; k dosaženj cjele tohoto, gak se naděgeme, brzo gistá a pohodlná cesta nalezena bude.

Z Chorwatska gsme dostali potěšné zpráwy, že literatura domácj zdlauhawým sice, ale bezpečným krokem k lepšjmu a weselegšjmu stawu se probjrá. Ney-nowěgi tam wyšly na swětlo následugcjcj spisj. Josef

Marič, klerik biskupstwj záhřebského, přeložil známou powšechně, půwodně od hraběte Chesterfielda pošlou, naučnou knížku: Indianský mudřec, w Záhřebu 1833. 12. 54 str., kterážto swelikou pochwalou přigata byla. Giřj Pawlinič, býwalý panský auřednj, z uherského do chorwatského sadu přenesl oblíbený w té vlasti román: Mikuláš Zrinský, bán chorwatský, w Záhřebu 1833. 8. 197 str. Rukopis, od nebožtjka Tomáše Mikloušiče oprawený, Hynek Kristianowič, duchownj w biskupském seminarium, podal do tisku. Od Františka Milašinowitě, kněze a prae-fekta biskupského seminarium w Záhřebu, Pawla Stoosa a některých giných wyšlo několikos chorwatských básnj porůznu. Dotčený duchownj biskupské seminaře, Hynek Kristianowič, muž horliwě o zwelebenj literatury vlastenské pečugjci, a giž ode mnoha let překládánjm pjsma swatého do gazyka materského se zanásegjci, přichystal do tisku nowau grammatiku chorwatskau, kteráž w krátkém čase w Záhřebu u Suppana na swětlo wygjtí má. Karel Rakowec, práwnj, přeložil z němčiny tři činohry, provozowane několikráte na diwadle záhřebském od herců německých, w gazyku chorwatském naskrze nezběhlých, kteréž nic méně wždycky, při hlučném shromažděnj obecnstwa, se wšeobecnau pochwalau přigaty byly, což samo důkazem býti může wřelé lásky národu chorwatského k materčině swé, a potřeby zawedenj w tom sjdle chorwatské země národnjho diwadla. W biskupské seminaři provozugj se sice každoročně w masopustnj době od klerikůw některé činohry, tjm samým ale, gakž každý saudný wážitel wčej domýšleti se může, žádostem a potřebě celého obecnstwa geště naskrze wyhowěno nenj. Kochali se Chorwati tau naděgj, že gim brzo dopřáno bude i nowiny w mateřském gich gazyku čjsti, ale naděge tato posawad bohužel se newyplnila.

O nowých literňjch plodínách Srbůw latinského ob-
řadu w Dalmatsku a Slawonsku nic nám we známost ne-
wešlo, owšem pak zvlášť z Dalmatska negedny se dagj
slyšeti nářky, nad konečným zanedbáním gazyka mater-
ského a rozmábáním se wlaštiny wtamegšjch městách
upěnlivě stěžnost wedaucj. W gednom listu, psaném dne
22 prosince 1833 w Zadru, čteme mezi giným takto :
„Žalostného stawu literatury dalmatské nelze dostatečně
wypsati. Knihy w gazyku materském zde naprosto žá-
dné na swětlo newychodj, owšem ale w gazyku wlaském.
Dalmatinci sobě přirozeného swého gazyka za nic po-
kládagj, ke wlaskému chwátawě lnau, w něm gediné se
cwičj, gjm gediné mluwj. Páni w našem městě ani mlu-
witi illyrsky wjce nechťj a neuměgj. (O té hanby!)
Wšecky nauky gak na zdegšjm gymnasium, tak i na
ústawu filosofickém, přednášegj se w gazyku wlaském,
wygmauc bohoslowj, gemuž se latinau učj atd.“

P. J. Šafařík.

3) Neystaršj rukopis Kroniky trojanské.

Pan Prof. Muczkowski, známý spisowatel gramma-
tiky polské w Krakowě, poslal mi pro Museum rukopi-
sný zlomek Kroniky trojanské, gegž w deskách ruko-
pisu práv magdeburských w gazyku polském z r. 1533
nalezl. Začež se mu zde gmenem ustawu toho a všech
milownjků literatury české uctiwé djky vzdáwagj. Zlo-
mek ten gest arci wlhkotau welice porauchán, k litera-
tuře ale tohoto přewýborným slohem newyrownaného
přeloženj welmi důležit a neystaršj z posud známých ru-
kopisůw kroniky této; zněhož se dozwidáme, že z roz-
kazu pana Petra Zmrzljka ze Swogšjna a na Orljku,
neywyššjho minemistra králowstwj českého přeložena
byla, gehož poslednj stránka těmito slowy se zawjrá :

„Dokonano gŕ toto dielo leta od narození
bozieho Tisye dwu steho osmdesateho sed-
meho Od toho mistra Gwida a przelozeno w
Czesku rzecz slowo od slowa k prikazani
s(low)utneho pana Mincmaystra rzeczenego
Zmrzlik od Na(yjasnie)yšieho kniezete kra-
le Wacława Czeskeho krale let(a od naro-
ze(nij Bozieho Tisieceiego Cztыр(rs)teho ge-
d(enacz)teho Am(en).“

Porownaw několik listůw zlomku tohoto stišťným
prwnjm a druhým wydánjm knihy této, shledal sem že
mnohem wěrněgi s Quidonowau latinskau se srownáwá,
tá k že sem sobě umjnil s ostatnjmi rukopisy gi srowná-
ti, a podepjšeli se na ni dostatečný počet milownjků,
w starém gazyku tolik exemplářůw tiskem zobecniti,
počemž hned ostatnj w nowau češtinu skorigowány pro
giné čtenáře tisknautiby se mohli.

W. Hanka.

8.

Náwěštj pp. zakladatelům pokladnice musegnj české.

We předešlém swazku Časopisu tohoto (r. 1833, sw. IV, na str. 463—465) učiněno bylo napomenutj těm všem, kterj wstaupiwše r. 1832 neb 1833 w počet pp. zakladatelů pokladnice musegnj české po lhůtách, a však wyměřeného ročnjho minimum 10 zl. we str. platiti zanedbali, aby zmeškané takowé wklady co ney-
dřjwe, a sice konečně až do 20 března b. r. 1834 nahraditi sobě neliknowali, nechťegjli sice za samochtě wystupugjci z počtu pp. zakladatelů považowani býti. W učiněné tedy téhož dne 20 března b. r. revisj, poně-
wadž se nalezlo, že magitelé ljsstků základčjch pod čj-
sly 50, 71, 78, 80, 83, 91, 101, 108, 112, 116, 118, 126,
132, 137, 147, 166, 172, 177, 182, 187, 188, 211, 222,
229 a 231, nedbawše napomenutj, wždy gešě nedo-
plateci onoho ročnjho minimum zůstali: protož ljsko-
wé tito základčj umořeni gsau, a wybjránj na ně knih
nákladem pokladnice wyšlých we knihoskladu Kron-
bergra et Webra potud zastaweno gest, pokud dlužné
ročnj minimum splněno nebude.

W §. 8. prawidel zborem musegnjm pro řeč a li-
teraturu českau dne 1 ledna 1831 wydaných a w Časo-
pisu tomto (r. 1831, sw. I, na str. 127) tištěných, při-
powěděno bylo, že „podlé dostatku a zásoby peněžné
w pokladnici, zbor mimo giné na to obzwláštnj swůg
zřetel obrátj, aby auplný a kriticky wyhotowený slow-
njk českého gazyka swým časem na swětlo wyšel.“ —
Zásoba ta peněžná sice až posud k wydánj tak welí-
kého a nákladného djla nestačj; a však že potřeba če-
ského auplněgšjho slownjku každým dnem wjce se wy-
gewuge: uznáno za užitečné, zwláště, an toho weliká
částka pp. zakladatelů wyslowně žádá, aby slownjk p.
Jungmannůw, (we přjloze ke swazku tomuto šjře ohlá-

šený), pomoci též pokladnice vydáván byl. Poněwadž ale zásoba peněžná w pokladnici, (gakož we připogenných ke swazku tomuto aučtech widěti), wždy geštš skrownějš gest, než aby pp. zakladatelé auplným tjmto slownjkem naprosto podělowání býti mohli, — lečby wydávánj geho přespřjliš zdřauhawé, a tudjž wšem wúbec méně prospěšné, wydawateli pak škodné bylo : — protož nalezeno gest za prostředek, aby swazkové slownjku p. Jungmannowa pp. zakladatelům pokladnice musegnj české w giné lewnějš ceně, nežli gest obecná, dáwání byli ; tjm totižto způsobem, že pokladnice za ně gednu částku, oni pak sami ostatek ceny obecné každého swazku platiti magj. Rozwrh platu mezi pp. zakladatele a mezi pokladnici musegnj učinj se každoročně podle možnosti pokladnice a počtu pp. zakladatelů, a s počátku každého léta Časopisem tjmto wúbec ohlašowán bude.

Prwnj dwa swazkové Slownjku, genž geštš tohoto léta 1834 tištěni býti magj, prodávání budau pp. zakladatelům we knihoskladu Kronberggra et Webra w Praze za polowici obecné ceny, totiž 1 swazek za 1 zl. we stě., gelikož druhá polowice za ně od pokladnice složena bude. I ta wýhoda gim se podává, že powinnosti předplacenj 4 zl. na poslednj dwa swazky se zprošťugj a oswobozugj. Přitom ale zawázání gsau Slownjk pokaždě na ukázánj základčjho listku we knihoskladu Kronberggra et Webra odbjrati; aneb, gsauli přespólnj, a chtěgjli ge bráti skrze knihkupectwj gim přjležitějš, ať o to s knihkupectwjm Kronbergrowým w Praze sami předkem se umluwj.

Swazkové Slownjku p. Jungmannowa, počm od konce přjštjho měsíce Zářj 1834, čtwrtletně pokaždě w ty doby, gako swazkové Časopisu musegnjho, wydávání budau.

Od českého Museum.

Zpráva o vlastenském Museum

(w Lednu, Unoru a Březnu 1834.)

Společnost.

We třjdu činných audů wstaupili prohlášenjm se k wyměřenému ročnjmu přjspěwku: panj hraběnka Christiana ze Šternberka, dáma savoyského ústawu we Wjdni; — a panj hraběnka Ervina z Wallis, rozená hraběnka ze Šternberka.

We třjdu přjspjwagjejch audů: důst. pan Josef Cal. Paustka, doktor bohoslowj, kanownjk a administrator u sw. Jana na Skalce.

W materialijch dodáno:

1. Pro zbjrku žiwočišnau: Od p. Giřjho Jana Pešice, c. k. praktikanta při aučetnj kanceláři prwnjho pluku dělostřeleckého, weliká mořská mušle, Buccinum; — od p. hraběte z Colloredo-Mansfeldu wzácná kachna, Mergus servatus; — od přjspjwagjejcho a zběragjejcho auda p. V. Christ. Rubše, děkana w Haidě, 300 malých mořských mušlj.

2. Pro zbjrku zkamenělin: Od činného auda p. Jos. Hausera, faráře w Peruci, několik zkamenělin.

3. Pro knihownu: Od p. Mikulaše Greče, auda mnoha učených společností z Petrohradu, 52 swazků geho časopisu: Syn otečestwa i sewernoj Archiv na rok 1832; — od Dr. Ludwika Agassice, professora přjrodopisu w Neufchatlu, geho francauská kniha o zkameněljch ptácjch. Djl I. částka 1. w Neufchatlu 1833. s wyobrazenjmi; — od činného auda p. Jana Ferdinanda Schmidta; c. k. appellačnjho raddy, geho Hornjho práwa wkrálowstwj českém 2hý djl, w Praze 1833.; — Od národnjho ústawu Ossolinských we Lwowě, 7 a 8mý swazek geho Czasopisma naukowego. Lwow. 1833. — od knjžecj arcibiskupské konsistoře 4tý swazek Časopisu pro katolické duchowen-

stvo 1833; — od p. Martina Schimanna, expeditora a kassjra pražské arcibiskupské konsistoře, gedna kniha; — od přispjwagjejho a zběragjejho auda p. V. Christ. Rubše, děkana w Haidě, 3 španělské knihy; — od čestného auda, Geho Gasnosti knjžete Gindřicha Lubomirského, 8 polských knih; — od p. Josefa Chmely, professora na gymnasium králo-hradeckém, registřjk gehu k latinsko - německo - českému slownjku; — od p. Jgnacia Seibta, gedna od něho wydaná latinská kniha; — od čestného auda, p. Adama Rosciszewského z Rosciszewa, 36 kniha spisů historického i filologického obsahu we 48ti swazcích a 11 kamenotisků; — od p. Wáclawa Krolmusa, faráře Zwikoweckého, gedna česká kniha; — od činného a zborowého auda p. professora Maximiliana Millaura, t. r. rectora university: dissertace doktorůw lékařstw, Jgnacia Jessera a W. M. Pauka; — od knihkupectwj Borrosch et André w Praze: Kosteleckého Flora für Aerzte etc. 3tj swazek; — od p. Karla Bořiwoge Presla, kustosa a professora; Symbolae botanicae, fasc. IV. Pragae 1833; — od p. Jana Nep. Fischera, Med. Dr. a prof. hogitelstw oěj w Praze, gehu Klinischer Unterricht in der Augenheilkunde. Prag 1832 se 7 kamenotisky; — od p. barona z Aufsessu w Normberce: pokračowánj časopisu: Anzeiger für Kunde des deutschen Mittelalters; — od p. M. C. A. Peška, diakona w Žitawě, gehu německá kniha: Nowý Lužický magazin na rok 1832 a 1833 po 4 swazcích; — od p. hraběte Adolfa z Pöttingu 6 starších mineralogických knih; — od p. Kotleha, obchodnjka s drahými kameny w Turnowě, dvě ruské knihy, plan nižnigorodského trhu sw. Makarského, s wyobrazenjm tohoto trhowého mjsta a wyobrazenjm Kremlu; — od p. Jgnace Jaksche, konsistorialnjho archiwáře w Litoměřicích, gehu něm. kalendář pro učitele na rok 1834; — od k. české společnosti nauk, šematismus králowstw českého na r. 1834; — od p. Giřjho Jana Pešice 27 rozličných tištěných vlastenských spisů w 8. a 3 swazky takovýchž spisů w 4.

4. Pro zbjrku rukopisů a listin: Od p. Josefa Muczковского, professora w Krakowě, zlomek neystarjšjho rukopisu kroniky Trojanské, na poručenj král. mincmeystra Zmrzljka zčeštěné (r. 1411); — od Geho Excellenci, nejwyššjho purkrabj hraběte Chotka z Chotkowa i Wognjna, 325. na rok 1834 wydaných omluwenek na čjnském hedbáwném papjře; —

od p. Karla swobodného pána ze Smoly, heytmana při c. k. generálním kwartýrneystrowj: politicko-statistické Mémoire o Čechách od wévody z Chevre, w rukopisu od 1742; — od p. Dawida Neustadtla, antiquáře w Praze, chronologický Index c. k. patentů, reskriptů a pragmatik od l. 1300 až do 1783.

5. Pro zbírku mincí: od přispjwagjcjho a zběragjcjho auda p. V. Christ. Rubše, děkana w Haidě, starý tolar, 1 stříbrná španělská památní mince pak 6 starých stříbrných a 8 měděných cizích mincí; — od p. Antonjna Stradiata, kaplana w Ondřegowě, 21 malých stříbrných a 1 malá měděná mince; — od čestného auda p. Adama Rosciszewského z Rosciszew, 2 pěkné weliké medalie bronzové; — od p. Wáclawa Krolmusa, faráře Zwikoweckého, 2 menší stříbrné a 2 maličké měděné mince; — od p. Eman. Schulze, zpráwce we Freihammru, měděná mince z francauzské revoluce r. 1791; — od p. Františka Roschera, majlíře w Praze, 2 stříbrné a 10 měděných mincí; — od přispjwagjcjho auda p. Ludwjka Hirschmanna, J. U. Dr., biskupská stříbrná mince od r. 1690, — od p. Antona Laudila, sakristiana u sw. Mikuláše w Praze, 2 malé stříbrné a 74 malých měděných mincí; — od p. Josefa Krassela, zkaúšeného magistratnjho raddy w Libochowiejch, 10 rozličných starých malých stříbrných a 14 též takových měděných mincí, mezi nimiž gedna římská; — od p. Tomáše Stockého, magistratnjho a kriminálnjho raddy w Chrudími, pruská stříbrná mince od r. 1620; — od p. Frant. Tobiáška, lokalisty w Ratagjch, stříbrná mince od Sigmunda III. 1600; — od činného auda, p. Jos. Hansera, faráře w Peruci, 10 malých stříbrných mincí; — od p. Ant. Šaurka, faráře Libického, 3 starší stříbrné a starší mosená mince.

6. Pro zbírku starožitností: Od činného auda, Geho Gasnosti, knížete z Oettingen-Wallerstein, na panstwj zbraslawském wykopaná střela, na něj rytba.

7. Pro zbírku pečetí: Od p. ryt. ze Schwanenau 60 otisků pečetí na wětšjím díle ze Salzburku a z Tyrol.

8. Do pokladnice musegnj na wydáwánj knih českých dodali: p. Frant. Kralert, posluchač fysiky w Praze, 5 zl. — p. Ant. Strobach, posluchač filosofie w Pr. 5 zl. — p. Frant. Feyerfeil, posluchač práw

w Pr. 12 zl. — p. Jan Skupien, posluchač lékařství
 w Pešti, 5 zl. — p. Jon. Bohumil Gwoth z Gwotho-
 wian, posluchač lékařství w Pešti, 5 zl. — Knihowna
 české školy w Buděgovicích, 8 zl. — p. Mart. Zátka,
 posluchač theologie w Buděgovicích, 8 zl. — p. Jan Ra-
 domil Dwořák, obchodnjký w Pr. 5 zl. — p. Wěn-
 cesl. Kořinek, pjsař na Mělnickém panstwj, 10 zl. —
 p. Jos. Fryč, doktor ob. práv w Pr. 10 zl. — p. Frant.
 Hirsch, knjž. Šwarzenberský hospod. radda, 10 zl. —
 p. Jan Černý w Nimburce, 10 zl. — p. Julius Wiljm ryt.
 ze Šwabenowa w Brně, 15. zl. — p. Karel Winař-
 cký, farář w Kowani, 20 zl. — W. W. 5 zl. — p. Frant.
 Petera, farář Marešowský, 5 zl. — p. Jan Čtvrtě-
 ka, učitel w Albendorfu, 5 zl. — p. Vinc. Christ. Ru-
 beš, děkan w Haidě, 26 zl. — p. Frant. Brausek,
 kaplan w Semiljch, 10 zl. — p. Jan Šolc, kaplan i ad-
 ministrator na Laukowě, 10 zl. — Česká bibliotheka
 pražského arcibisk. seminarium 20 zl. — p. Vendelia
 Grünwald, posluchač filos. w Pr. 5 zl. — p. Frant.
 Hampeys, posl. theol. w Pr. 6 zl. — p. Wácl. Krol-
 mus, farář na Zwikowci, 10 zl. — G. Gasn. pan Jan
 kajže z Lobkowice a na Kononišti 60 zl. — p. Jos.
 Čhmela, gymnas. professor we Král. Hradci, 15 zl. —
 p. Frant. Jar. Wacek, zámecký kaplan na Březnici,
 5 zl. — p. Mich. Prayzler, kaplan na Teyně nad Ro-
 wenskem, 10 zl. — p. Jos. Strnad, farář w Boskowě,
 12 zl. — p. Wácl. Werunáč, kaplan w Libuni, 10 zl. —
 p. Petr Kreyčj, děkan w Turnowě, 10 zl. — p. Vinc.
 Werich w Turnowě, 10 zl. — p. Jos. Radský, lékař-
 njk tamže, 10 zl. — p. Jos. Černý, kaplan w Choru-
 šicích, 10 zl. — p. Jos. Šulc, lokalista w Zábři, 16 zl. —
 p. Jos. Wagenknecht, kaplan w Berauně, 10 zl. —
 Důst. Vikariat Budyňský 20 zl. — p. Jakub Němeček,
 pěstoun we Wjdni, 10 zl. — p. Jos. Schön, c. k. gym.
 přáfekt w Pjsku, 10 zl. — p. Frant. Sláma, farář we
 Chrašticích, 10 zl. — p. Matěj Semerád, posluchač
 lékařství w Pr. 3 zl. — p. Jos. Pelikan, aktuar u ma-
 gistratu w Král. Hradci, 5 zl. — p. Jos. Jahn, kaplan
 we Strašecim, 10 zl. — p. Valer. Procházka, posl.
 theol. w Pr. 5 zl. — p. Jos. Bačkora, zkaušený uč-
 tel w Pr. 4 zl. — p. Jos. Akermann, duchownj zpráw-
 ce we všeobecné nemocnici Pražské, 25 zl. — p. Wácl.
 Staněk, doktor lékařství w Pr. 10 zl. — p. Frant.
 Jachim, posl. theol. w Pr. 5 zl. — p. Matěj Kawka,
 posl. filos. w Pr. 15 zl. — p. Jos. Wotěra, farář w

Děkowě, 5 zl. — p. Adolf z Ehrenberka, saundnj ak-
tuar we Wršowicjch, 10 zl. — p. Wenc. Žitek, kaplan
na Mšeci, 5 zl. — p. Frant. Kastránek, kuibkupec a
knihlačitel w Gičjně, 5 zl. — p. Jos. Čermák, zpráw-
ce hospod. na Hrubé Skále, 10 zl. — p. Wácl. Maso-
pust, kassjr důchodnj tamže, 10 zl. — p. Emmanuel
Melchior, kontribučnj tamže, 10 zl. — p. Ant. Čer-
mák, kancelárský tamže, 10 zl. — p. Jos. Kühnel,
kancelárský tamže, 10 zl. — p. Frant. Hlawáček,
kancelárský tamže, 10 zl. — p. Wácl. Bauer, pjsař tam-
že, 5 zl. — p. Jan Keck, studugcij, 10 zl. — p. Jos.
Štulc, studugcij na akad. gymn. w Pr. 5 zl. — p. Ka-
rel Hawljik, posl. práv w Pr. 5 zl. — p. Rud. Mayer,
studugcij na akad. gymn. w Pr. 20 zl. — Někteřj cti-
lowé češtiny w Něm. Brodě, 30 zl. — p. Jan Hula-
kowský, praktikant u c. k. gubern. archiwu w Pr.
5 zl. — p. Jan Bohumjr Šjrer, posl. filos. w Pr. 5 zl. —
p. Řehák, cancellista w Benátkách nad Gizerau, 10 zl.
— p. Karel Hausmann, posl. theolog. w Pr. 10 zl.
— p. Wácl. Záruba, absolv. theolog, 10 zl. — p.
Jos. Chmelenský, doktor práv a c. k. sekretář lennjho
saudu w král. Českém, 7 zl. 30 kr. — p. Sebast. Šedi-
wý, kaplan u S. Apollináriše w Pr. 15 zl. — p. Tomáš
Stocký, magistratnj i kriminalnj radda w Chrudjmi, 10
zl. — p. Frant. Richter, farář w Heřman. Městci, 10
zl. — p. Jan. Chlebeček, měšťan Chrudimský, 10 zl.
— p. Jan Jos. Giraut, měšťan, kupec, dohlžitel škol a
otec chudých w Chrudjmi, 10 zl. — p. Aug. Štěpánek,
kaplan w Chrudjmi, 10 zl. — p. Ant. Zych, admini-
strator w Nimburce, 10 zl. — p. Frant. Rierenschaft,
měšťan Plzenský, 5 zl. — p. Wácl. Pjcek, posl. filos.
w Pr., 9 zl. 30 kr. — p. Matěg Kaspar, kaplan w Ho-
řicjch, 10 zl. — p. Jan Hanl, kandidat lékařstw w Pr.
5 zl. — p. Vinc. Pulkrábek, cancell. na Mělnjku, 5
zl. — p. Jan Kořjnek, kaplan we Wšeně, 8 zl. — p.
Frant. Rieger, studugcij na akad. gymn. w Pr. 25 zl. —
p. Jos. Damašek, kaplan w Semilech, 10 zl. — p. Wog-
těch Sedláček, Dr. filos. a prof. na ustawu filos. w
Plzni, 10 zl. — p. Jos. Rone, přjsežný praktikant u c.
k. auřadu kragaského Beraunského 10 zl. we stř.

Redaktor: František Palacký.

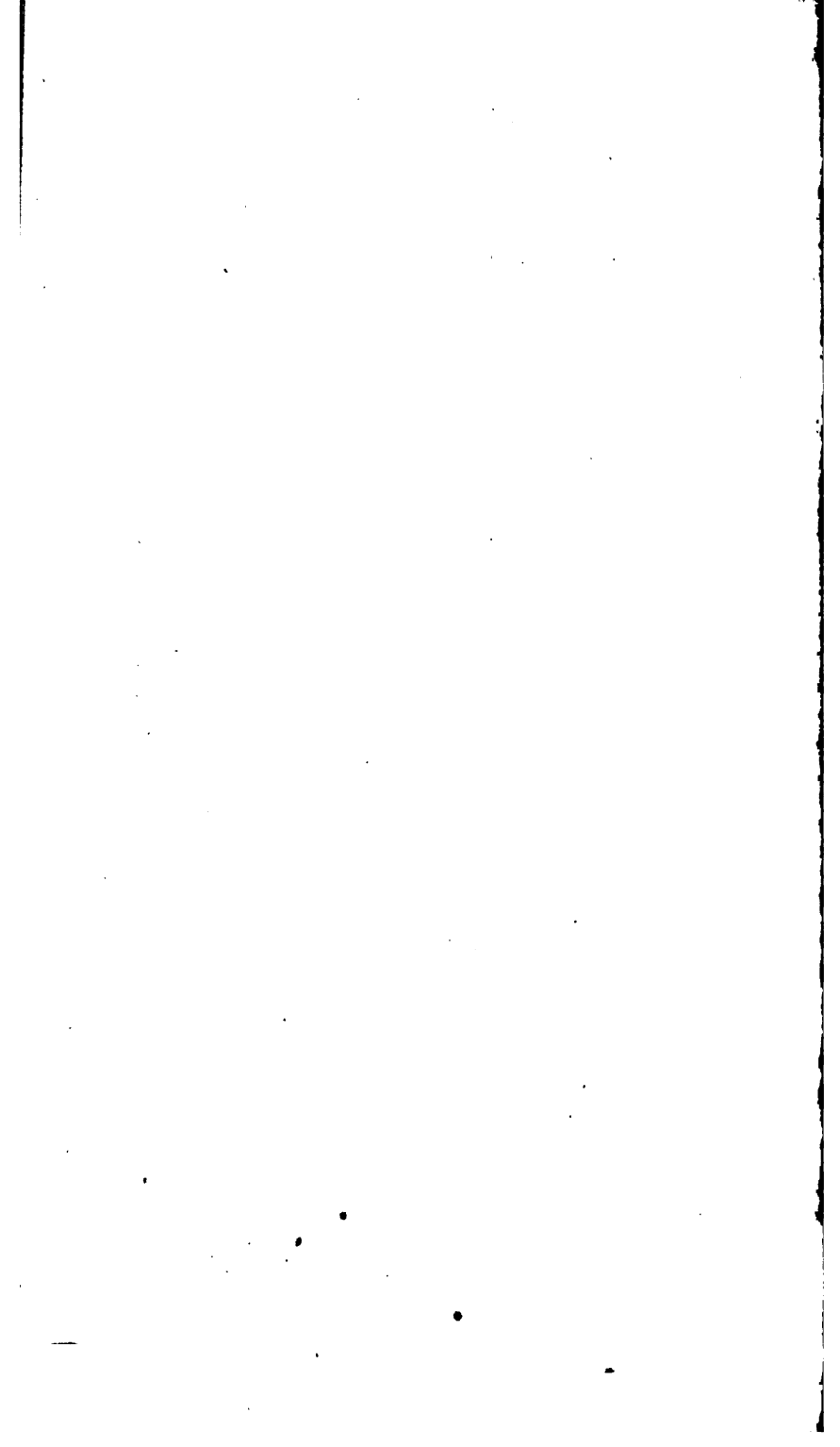
Tiskem Jana Host. Pospjšila.

Č A S O P I S
ČESKÉHO MUSEUM.

OSMÝ ROČNÍ BĚH.

SWAZEK DRUHÝ.

W PRAZE,
NÁKLADEM ČESKÉHO MUSEUM.
1834.

1.

Š e m j k.

(Od Šebest. Hněwkowského).

Kuň, kuň! hle hle, we powěťřj! — wolá lid —
Přes Wltawu na Smjchow se sázj;
Panoš na něm sedj, gewj děsný cit,
S něho skáče, daw se k němu scházj!
Horymjř to, an má gewit zwědy,
Oddechnuw si, wěštj odpovědi:

„To gest Šemjk, rozhlášený w Čechách kuň,
O něm zněgj podiwné powěsti.
Widěli gste w powěťřj gak plul, co člun,
Kterak konal we obloze cesty!
Počátek se geho temnem kregē,
Snad gest zaklen w něm duch čaroděge.“

Gednau žena bjlym rauchem oděná
Přiwedla ho ke mně w gitřnj záři
Na oprati lýčj, wnada wtělená;
Ljbá tesknost zářila se w twáři.
Pronášela ke mně sladká slowa:
„Kup ho, netlač w ceně, neb gsem wdowa.

Promineš-li smlauwy, budeš liťowat,
 Málo kdo zná geho prawé ceny:
 Swéhlawec sic; tobě sotwa wzdorowat
 Bude: poslauchati nechce ženy.
 Stogjm za wznik gého, za podstatu,
 Skaupý ale nebud' w slušném platu!"

Zaslech gsem dech kóně, gakby řekl „Kup!“
 Oči se mu leskly, pnula hřjwa;
 Čilost, ostrost gewil, tak co dítý sup:
 Mysljm, negsi bydlitel ty chljwa!
 Splatil gsem ho podle předmilenstwj,
 Nepřáw giným geho aučastenstwj.

Sotwa tagná žena wystaupila z wrat,
 Dal gsem gj hned rychle hledat všudy;
 Mysljm, wygewj mi skrytost o něm snad.
 Ta tam! — žádný newj kam šla kudy. —
 Zmizela pryč: Bylo mně to diwno:
 Řek gsem k sobě: „Pryč si skwělá hřiwno!"

Mladosť se zdál: dal gsem přibjt podkowj,
 W brzku gemu odletěly s kopyt:
 Na wzdor gsem ho zapřáhnaut dal k wolowi:
 Tuto počal wzdorné kusy tropit;
 S pluhem do powětřj wyskakowal,
 I wůz rázně ogj vyhazowal.

Mysljm, neyspíš že to mladé třeštidlo
 Hodj se mi k welerychlé gjzdě;
 Káži dát mu ohlaw, sedlo, udidlo;
 Slauha klade we třmen nohu w hwizdě:
 W; chwjlce všecko na zemi se wálj,
 Kůň však při tom neutjká wzdálj.

Nad tjm wrtjim hlawau, pogal mne i dės;
 Prawjm: Snad to konská podobizna!
 Snad to pauhý přelud, aneb snad sám bės,
 Prodawačka gehu nástrog, ljzna!
 Snad to gest gen obraznosti plémě,
 Wždyť neplodj podobného země.

Ozwal se tu málo rozumný gen. hlas:
 Nezlehčug mne, negsem zrozen k pluhu,
 We zwolnosti honosil se směle waz;
 Nechci nosit otrockého sluhu.
 Lumjrůw gsem nosjwáwal ducha,
 Nenadchnutým budu neposlucha.

Ay, to pohnulo mnau gako náhlý blesk,
 Bez odkladu na hřbet gsem mu skočil,
 Komoň řehtal, zrak se gemu bodře lesk,
 Pode mnau se nigak nediwočil;
 Počal honosně se pohybowat,
 Bylo widět, gak zná poskakowat.

Sotwa zmjnil gsem se o něm milušce,
 Hned gsem musil k nj se zabrat na něm.
 Na cestě gsem pjseň skládal o družce,
 Kterak žige w planj obaustranném;
 Ke wýchwale gegj sobě řehtal,
 Gakby móg zpěw gehu uši lechtal.

Geda k twrzi, kde má bydlj zlatá choť,
 Sebral se hned, zdwihal wzchůru hlau,
 Spjnal se tu, zhrdnul gehu chod —
 Co tu tropil pyšně za postavu!
 Gakoby se netek země, plowal,
 Nad njm družce duch se zaradowal.

Když gsem nedáwno zpět od nj z námluw gel,
 Nechtěla mne pustit, bylo pozdě.
 Na ráno gsem ginau cestu konat měl:
 Wygel gsem přede, omrk gsem však w hwozdě,
 We prostřed pak počal komoň frkat,
 Počjnalo we mně cosi hrkat.

Prawil ke mně: „Čjhá na nás w cestě sok,
 Geho chasa nese hrozné hroty;
 Nebog se nic! drž se!“ Předewzal w tom skok,
 Přeljť hlawy neljtostné sloty.
 Děsný hlachol daleko nás stjhal,
 Komoň weysměšně si cestau řjhal.

Na cestě mne tuhé spanj přepadlo,
 Měl gsem minaut geště množstwj srázů;
 Newjm, gak se plémě gimi wykradlo,
 Že mi zachowalo šťastně wazu.
 Když se zornj záře skwěla k ránu,
 Slysím otwjrat swé twrze bránu.

Na den gsem se k garočilé Praze bral,
 Wyslal gsem tam obilnj swé wozy,
 Wšecko gsem tam dobře rozprodal;
 Boljwá mne srdce při odchozi!
 Zdržel gsem se též tam do saumraku,
 Nesa hezkau schránku peněz w waku.

Když tak přigechal gsem wzhůru na Radost:
 „Stůg! stůg! — Plecháče sem wolá luza —
 Nechceš-li být swého žiwobyťj prost!“
 Přepadla mne celičkého hrůza.
 Co tu začjť, prázden gsem byl zbroke:
 Kde nagjti utěšenj zdroge?

Šepce w tom kůň: „Drž se! Wezmanu zde swau mzdu!“

Počal do nich tepat kopytami.

Ten se swjgel, ten tam křičj kwjle: „Mru!“

Ten se wálj koni pod nohami.

Wywázli gen, co uprchli apěchem,

Gestli postačili gechat dechem.

Od té doby byl mu we hořegšku byt

Určen, wjnem pokropená pjce;

Wolnost gemu dána, kam ho pudil cit,

Ode mne se nechtěl trhnout wjce,

Probjháwal kwětná luka, lázy,

Milé mu též byly také srázy.

Pohotowě byl, když gsem kam geti měl —

Gest on předce podiwného druhu —

Podobného kdo z wás gak žiw zřel?

Neznáme as všeho mjra kruhů

Ni všech duchů! Nenj přelud herný;

Slyšte, kterak wywed poskok wěrný.

U Přjbrami střjbrný co rákos klas

Wřrost. Pod njm čili skwělé doly,

Pádilo tam zewšud množstwj chas,

Žádný nechtěl pracowati w poli.

I mně prchli též tam newolnjci,

Nechtěli nic sjeti ani sjcy.

Žalowal gsem toto wšecko knížeti,

Gak mně w poljch wězj wšecka práce,

A že w brzkém čase bude widěti,

Kterak zmjzj w Čechách wšecka láce,

Že mjt budem w zemi střjbra sklady,

Při tom nauzi, drahotu a hlady.

Wládce kázal gim se nawrátiti zpět. —
 Přišli s nimi družj kowkopowé;
 W noci zapálili sjge: gaká změt?
 Ráno, newinnj co beránowé,
 Počali se přeskraušeně tázat,
 Kde chci co žjt, co chci dáti wázat?

Nad tjm zločinstwjm mne pogal wztek,
 Wšak gsem mlčel. Šemjk pomstu radil,
 Uposlech gsem wšecko, tak gak on mně řek,
 Na hřbet gsem se k půlnoci mu wsadil;
 W brzkém přigeli gsme ku Přibrami,
 Pomysljm si: Co tu počnem sami?

Prawil: „Drž se!“ Počal skoky diwoké
 Prowádět a na chlum silně dupat;
 Ozýwaly se tu doly hluboké,
 Od snáhy sám počal těžce supat;
 W gamách bylo slyšet praskot, lomoz,
 Kowkopowé křičj: „Šetku pomoz!“

Hled'te, gest to protiwnjk náš Horymjr,
 W ruce žhaucj pochodeň msty nese.
 Wichřice se wzteká, mele sebau wjr,
 Stromy kláti, wrch se kolem třese,
 Dolů djla, stawenj se bořj,
 Auwe, plamenem giž chyše hořj!

W tom mi radil druh můg k cestě ku Praze,
 Dřjw než wygde průwodkyně zornj.
 Uposlechnu. Zřjme gjtro w Zdaraze,
 Křezomysla we zahradě dwornj.
 Prawj: Ayhle, kam tak ráno záhy?
 Cjtjm něgaké tu ostré šmahy!

Gewjm, co mne wylaudio na cestu,
 Že mne wypálili kowkopowé.
 Prawj, že nenechá toho bez trestu,
 Wiseti že magj co drozdowé,
 Že ge powolat dá bez průtahu,
 Zatjm abych obljbil si Prahu.

Druhého dne u kněžete hornjei
 Wedli ztjžnost, že gsem zbořil doly,
 Že gsem skákal po nich přjmo k měsji,
 Že gsem z gegich bytů strolil žmoly;
 Že to bylo práwě o půl noci,
 A že nigak nemohli mne zmoci.

Předwolany nechtěl gsem se k tomu znát,
 Že to wšecko nepodobno k wjře;
 Že mne wládce widěl ráno u Psár stát,
 Ze Přjbrami že to hezká šjře.
 Napřed knjže i sám pochybowal,
 Žeby komoň chludem pohybowal.

Tu pak powstal od všech geden hluk,
 Že gim prawdu newywrátj žádný;
 Ke přjsaze chystalo se na sta ruk,
 Očitě že zřeli ten čin zrádný;
 Že připatřjm některému đasu:
 Uwěřil pak knjže gegich hlasu.

Prawil: „Přezáhbný ty gsi proved kus,
 Zmařils poklad, nahradit geg w stawu
 Negsi: za to důtkliwého trestu zkus!
 Ztratjš statek, promrhal gsi hlawu;
 Měl gsi náhradu swau u mne hledat,
 Ku pomstě se nabádati nedat.

Djm tu: „Ať gsem tam byl! země třesenj
 W celých Čechách bauřilo tu dobu:
 Žalobnjků neplatj nic swědčenj.
 Též wjš, gakau zpáchali mi zlobu.
 Zachowalau w horách máš swau rudu,
 Wydobýwat pomocen gi budu.

Křičj gednjm hrdlem žalobnjků daw:
 „Čaroděg gest, newěř gehu myslj;
 Ráděg sebe i nás záhuby wšj zbaw,
 Wytopj nás w gamách gako sisly.
 Ať twá gasnost negistoty spořj,
 Sice twůg hrad gisté kauzly zbořj.

Strachem puzen kázal powěsit mne dát,
 Rozléhal se posměwawý chechtot.
 Byl gsem ztracen! Nález se měl giž giž stát;
 W tom se ozwal Šemjkůw ctný řehtot.
 Okřál gsem gjm, ke mně se až stočil,
 Šeptal, bych si na hřbet gehu skočil.

Bez prodlenj na zad gsem se wyšwihnul,
 Žádaw wládce, by mně přes hradiště
 Tříkrát geti dowolil. I pokynul,
 Uzawřjt dal každé průchodiště,
 Prawil, že si proskočiti mohu.
 Poprw Šemjk sotwa zdwihal nohu;

W druhém getj se giž plaše diwočil,
 Dělal hbité skoky na tři sáhy,
 Mnohých soků hlawy rychle přeskočil.
 W třetjm getj gewil žhawé snahy,
 W hradu skákal s gedné k druhé straně,
 Nedowede toho žádná laně.

W tom tu prawj: „Drž se!“ wzhůru činj skok,
 We powětrj gako luňák pluge;
 Widjm pod nohama šjry řeky tok,
 Dech se we mně strachem zataguge;
 Čekám, do Wltawy až-li spadnu —
 A hle, zřjm se u wás w suchu na dnu.

Diwjm se ti, co gsi za zázračný plod;
 Nepocházjš ze všednjho druhu,
 Ze slowutných předků musj být twůg rod;
 Neb gsi nechtěl u mne konat sluhu.
 Gaká, rci, tě Wila wychowala?
 Která věštka mluwu darowala?

Pozůstaneš všeho konstwa oslawau!
 Gméno twé se do oblak až zhwězdj,
 By se neskwělo gen mezi Wltawau.
 Pogedem tam, kde se w záwod gezdj:
 Za diw w klusu držeti tě budau,
 Blesky sláwy nás tam oba zůwau.

Ay, cos smuten, snad gsi w sobě něco strh?
 Gsi tak ochabělý, hluchý k sláwě? —
 Dj tu Šemjk: „Tam co ležj Dědek wrch,
 Nagdeš u Mže přjčnj djry w skále:
 Spj tam zástup hrdin — až zem w tesnu
 Bude — wygdau. Geď tam nežli klesnu.

Zaberu se s nimi geště gednau sem.
 Nynj wjc zde nenj pro mne léku;
 Od osudu určena gest doba všem,
 Znáhlil gsem se, bych neupad w řeku.“
 Slze prawj panoš z Neumětél:
 „Ach kdo bude mjti o mne zřetel?“

Odwece kůň: „Wše ti knjže odpustj,
 Tebe tam se ugmau lopotowé;
 Sic se oprať bauřj rozpustj,
 A poddanj začnau pomsty nowé,
 Při tom obdržjš tež twau choť skwělau,
 Tehán ti wynahradj ztrátu celau.

Řekl na to statkář: „Potěšj mne choť,
 Ale předce ty mně budeš scházet;
 Wynaložjm wšecku wděčnost na průwod,
 Konstwo půl Čech má tě wyprowázet,
 Zgednám plačtiwých žen také hegno;
 Nežli segdeš, zgew mi rodu tegno!“

Dj kůň: „Můg pra, pra - pra, pra - pra, pra - praděd
 Peřgasus slaul, etě on wraucně Musy,
 Zjskal mnoho od nich, zrozen byl zde před —
 Ten swau hbitau po něm zdědil chůzi;
 Mluwu pochytil pak od oslice —
 Naučiwšj se gj od wěštice.

Chtěl dál mluwit, w tom mu manj došel dech, —
 Skonal. Panoše tu gala bolest,
 Oslawit chtě gehu garoskwělý běh,
 Chystá se geg dle slibu dát dowezt;
 Konstwa dawy geg tam wyprowázj,
 Do určené skály se giž sázj.

Zasula se; w nj gest slyšet temný zwuk,
 Gako řehot konj, břinkot zbraně.
 Křičj mnozj: Zagisté tam wězj pluk!
 Přigde, přigde někdy ke obraně;
 Gegich wůdce neyspjš na Šemjku,
 Poswátne s njm hegno krahuljků.

Takto o něm starožitná powěšť znj. —
Zašel ten plod i s našimi bohy!
Národ, pohřešiw geg, spružnost gehu ctj.
Škoda! mnohý by se do oblohy
Básnjk na něm dostal, wznášel čelo —
Mile by se arci na něm gelo!

Nad bystrého koně nenj w swětě nic,
Zachránil giž mnohé w nuzné době,
Nelituge z wěrnosti we cwálu plic.
Čest, Šemjku, ta též patřj tobě,
Powěstj twau vlast se bude bawit,
Dokud bude čilost konstwa slawit.

2.

Dvě starožitné básně ruské. *)

Přel. od Jar. Langerá.

1) Swatba Knjžete Wladimjra.

We sjdelnjm městě w Kiewě,
A to u laskawého knjžete Wladimjra,
Bylo hodowánj, počestný hod,
Bylo stolowánj, počestný stůl,
Mnoho na hodu bylo knjžat a bogarů
I ruských bohatýrůw udatných.
A když byl deň po polowici dnu,
A knjžecký stůl w půl stolu,
Wladimjr knjže rozpotešil se,
Po swětlé sjni procházel se,
Černé kadeře rozčesáwá —
Howořil on laskawý Wladimjr kněz:
„Hoy, wy knjžata a bogaři,
„I udatnj bohatýrowé ruštj!
„Wšickni wy w Kiewě oženěni —
„Toliko gá Wladimjr kněz swoboden chodjm,
„Ano vždy panic a neženat chodjm;
„I kdož mi zná newěstu,
„Sprotiwnici, krásnau děwici:
„Aby ta děwice byla postawy statné,
„Statné postawy, a s umem dokonalá,
„Gegj lje aby byly bjlé, gako bjlý snjh,

*) Z Drown. stichotwor. rusk.

„A gegj ruměnce gako máků kwět,

„A brwy černé, gako sokolowé,

„A oči gasné gak u sokola?“

Tuť wětšj za menšjho schowáwal se,

A z menšjch knjžeti nikdo neodpowjdá.

Ay tu od toho stolu knjžecjho,

Od trnože bohatýrského

Wystaupj Iwan, hostinný syn,

Wskočil on na mjsto bohatýrské,

A zwolal on Iwan zwučným hlasem:

„Hoy, an gsi ty Sudar laskaw, Wladimjr kněz!

„Dowol před sebau slowo promluwiti,

„Genom gediné slowo beze hněwu:

„Gá Iwan w zlaté Ordě býwal

„U hrozného krále Emmanuila Emmanuilowiče,

„I widěl gsem w domě gehu dvě dcery:

„Prwnj dcera Nastásia kralewična,

„A druhá Afrosina kralewična;

„Sjdlj Afrosina we vysoké sjni,

„Za třidceti zámky ocelowými,

„A bugnj wětrowé newěgj na ni,

„A krásné slunce nepálj ljce,

„A tato děwice, Sudare! postawy statné,

„Postawy statné, a ducha wzdělaného:

„Ljce má bjlé, gako padlý snjh,

„A twáře gegj gako máků kwět,

„Černé brwy, gako sobolowé,

„A gasné oči gako u sokolů;

„Pošli ty, Sudare! Dunage na námluwy.“

Wladimjr knjže kiewský

Rozkázal naljti čjši zeleného wjna,

A podati Iwanu Hostinnému,

Za ta gehu slowa, za výborná,

Že mu powěděl o newěště.

Pozwal on Wladimjr knjže

K sobě do ložnice Dunage Iwanowiče,
 A gal se gemu slowy howořiti:
 „Hoy, an gsi ty Dunag, syn Iwanowič!
 „Posluž ty mně službau přespólnj:
 „Geď, Dunagi! do zlaté Ordy,
 „K hroznému králi Emmanuilu Emmanuilowiči,
 „Na djlo dobré, — na námluwy,
 „K gehu ljbezne dceři.
 „K počestné Afrosině kralewičně,
 „Wezmi ty moge zlaté truhlice,
 „Wezmi tři sta hřebcůw mých,
 „Wezmi si bohatýrůw s sebau udatných.“
 Podá Dunagowi čjší zeleného wjna,
 — A ta číše byla na půl druha wědra —
 I tuřj roh medu sladkého:
 Wypil on Dunag čjší zeleného wjna,
 I tuřj roh medu sladkého —
 Rozhořela útroba bohatýrská
 Tomu mladému Dunagi Iwanowiči,
 A mohútne plece rozšjřily se mu;
 Howořjť on Dunag takowěto slowo:
 „Ay laskawé slunce, ty Wladimjre knjže!
 „Nedáwey mi s sebau zlaté truhlice,
 „I nedáwey tři sta hřebcůw twých,
 „Aniž hrdiny udatné;
 „Toliko dey mi s sebau gednoho mládence,
 „A to mladého Ekyma Iwaniče,
 „Který slaužj Aleši Popowiči.“
 Wladimjr kněz slawný kiewský
 I hned sám Ekyma rukau přiwedl:
 „Hle, zde Dunagi! tento twůg bude sluha.“
 Rychle Dunag připrawuge se,
 Rychlegi geště gjzdu on koná
 Ze slawného města Kiewa
 Do daleké Ordy, do té zlaté země.

I gechali udatnj dobřj mládenci,
 A gednu neděli prwnj neustále,
 Gedau neděli druhau giž,
 I gsau oni we zlaté Ordě,
 U hrozného krále Emmanuila Emmanuilowiče;
 U prostřed dworu královskeho
 Skočili mládenci s dobrých konj,
 Přiwázali koně k dubowému slaupu,
 Wešli do zámku bělokamenného,
 A Dunag howořj takowěto slowo:
 „Hoy, an gsi ty král we zlaté Ordě!
 „U tebe-li we zámcech bělokamenných
 „Nenj obrazu Spasitelowa?
 „I komu u tebe pomodliti se,
 „A kromě tebe komu pokloniti se?“
 Howořj tu král zlaté Ordj,
 A sám on král usmjwá se:
 „Hoy, an gsi ty Dunag syn Iwanowič.
 „Zdalis ty přigechal po staru slaužit,
 „Po staru slaužit a po předešlému?“
 Odwece Dunag syn Iwanowič:
 „Hoy, an gsi ty král we zlaté Ordě!
 „Gá přigechal ne po staru slaužit,
 „Ne po staru slaužit, po předešlému,
 „Ale gá přigel na práci dobrau k tobě,
 „A to na práci dobrau, na námluwj,
 „Ke twé, Sudare! ljhezné dceři,
 „K čestné Afrosjně kralewičně,
 „Wladimjr kniže chce ženiti se.“
 Ay tu král rozhorlil se welice,
 I rwe na hlavě kadeře černé,
 A házj ge po podlaze cihlowé,
 A při tom howořj tato slowa:
 „Hoy, an gsi ty Dunag syn Iwanowič!
 „Kdybys ty mi byl neslaužil wěrau a prawdau,

„Welel bych tě wsaditi do sklepů hlubokých,
 „A umořit tě smrtj hladu,
 „Pro ta słowa twá, pro ničemná.“
 Tu Dunag hněwati se počal —
 Rozhořelo se geho srdce bohatýrské.
 Wyňal on swau šawli ostrau,
 A howořil pak tato słowa:
 „Hoy, an gsi ty král zlaté Ordý!
 „Kdybych u tě w domě nebýwal gá,
 „A chleba, soli byl negjdáwal,
 „Uťal bych ti po plec bugnau hlawnu!“
 Tuť král hrozně zařwal;
 Psi chrti přiběhli na řetězjeh,
 A giž chtj Dunage za žiwa ztráwiti
 Těmi psy Medelanskými; —
 Křičj tu Dunag, syn Iwanowič:
 „Hoy! ty Ekyme synu Iwanowiči!
 „Proč ty stogjš, na co hledjš?
 „Psi chrti přiběhli na řetězjeh,
 „Chce nás král za žiwa ztráwiti.“
 I odběhl Ekim syn Iwanowič,
 On wrhl se na široký dwůr —
 Ay tu Murzowé a Ulánowé
 Nechtějg pustiti Ekima k dobrému koni,
 Ke swé palici přetěžké,
 A to k těžké palici měděné,
 Ulitáť ona byla ze třech set pud.
 Nedostalť on palici tu měděnau,
 Ale dostal on osu od wozu;
 I začal gj Ekim máchatí,
 Pobil sedm tisje Murzů a Ulánů,
 A pět set pobil Medelanských psů.
 I zwolá tu král zwučným hlasem:
 „Hoy! ty Dunagi, ty synu Iwanowiči!
 „Zadrž ty swého sluhu wěrného,

„Ponechey mi ostatek wogska pro plémě,
 „A beř ty mau dceru ljbeznau,
 „Beř Afrosjnu kralewičnu!“
 A mladý Dunag syn Iwanowič
 Wzal s sebau sluhu wěrného,
 Přišel potom k vysoké komnatě,
 Kde sedj Afrosjna kralewična
 Za třidceti zámky ocelowými:
 Bugnj wětri newěgj na ni,
 Krásné slunce ljce gj neožehuge;
 Dwěře u komnat byly železné,
 A kliky až po ocel zlaceny.
 Howořj tu Dunag w tato slowa:
 „Bud' nohu zlomjm, bud' dvěře wywrátjm!“
 Wrazj do dvěřj železných,
 Přeláme kruhy ocelowé,
 Wšecky tu pokoge zatřásaly se;
 Přiběhla děwice, ulekla se, —
 Chce Dunage w usta poljbiti.
 Howořj Dunag syn Iwanowič:
 „Hoy, an gsi ty Afrosjna kralewična!
 „A přigatá wěc, a ne mně sauzená!
 „Necelugi gá tebe w cukrowá usta,
 „Nebo Bůh tě krásnau děwičku miluge,
 „Dostaneš ty se knjžeti Wladimjru.“
 On gi wzal za ruku prawau,
 Wedl gi z komnaty na široký dwůr,
 A giž chtěgj posaditi se na dobré koně; —
 Udobřil se král we zlaté Ordě,
 A sám howořil tato slowa:
 „Hoy, an gsi ty Dunag syn Iwanowič!
 „Prosjm, čekey na Murzy a Ulány.“
 I odprawj on Murzy a Ulány —
 Aby wezli za Dunagem zlatau truhlu —
 A ti Murzowé třidcet wozů swých

Nasypali zlatem, střjbrem,
 A naložili drahým kamenjm.
 A hned Dunag připrawuge se,
 I odgechali oni k městu Kiewu.
 Gedau oni giž prwnj neděli,
 A gedau oni giž druhau,
 Wezauce zlatau truhlu:
 Tuť pozorowal Dunag čerstwau stopu,
 Když byli od Kiewa geště sto werst,
 A gal se Ekymu rozkazowati takto:
 „Hoy, an gsi ty Ekim syn Iwanowič!
 „Weziž ty Afrosjnu kralewičnu
 „Do slawného města do Kiewa,
 „K laskawému knjžeti Wladimjru,
 „Čestně, chwalně i radostně;
 „Aby nám bylo čjm pochlubiti se
 „Welikému knězi w Kiewě!“
 A sám on Dunag gechal pak
 Po té stopě po čerstwé. —
 I gede on giž druhý den;
 Čtwrtého dne giž končila se stopa,
 A to na těch lužinách rozkošných,
 Kamž wygjždjwal Wladimjr knjže
 Powždy lowem těšit se.
 Stogj na těch lužinách bjlý stánek,
 W stánku odpočjwá krásná děwice,
 A snad to Nastásia kralewična, —
 Mladý Dunag teď pozorliw byl,
 Wyňal on swůg tuřj luk,
 A z taulce wyňal kalenau střelu,
 I napřáhl on luk s kalenau střelau,
 Šlehne on Dunag po hustém dubu —
 A dobře wrazilu tětíwa z tuhého luku;
 Zatřásla se matička syrú země
 Od toho udeřenj bohatýrského —

Udeřila střela do mocného košatého dubu,
 A rozlámala geho ramenaté tělo;
 Wyskočila děwice z bjlého stánku,
 Wyskočila ona pěkně rozhněwaná;
 A mladý Dunag on pozorliw byl,
 Skočil Dunag s dobrého koně,
 Wetknul kopj do syré země,
 Přiwázal koně k ostrému kopj,
 Udeřil on děwici do lje gegjho,
 Podrazil děwici bugné nohy,
 Strhl s nj brněnj ocelowé,
 A chtěl rozsekati hruď bjla —
 Na to děwice mluwili se gala:
 „Hoy, an gsi ty udatný dobrý mládenec!
 „Nezabigiž ty mne děwičku do smrti;
 „Gá gsem se od otce sudara odprosila,
 „A kdo mne přemůže w šjré m poli,
 „Toho si musjm za muže wzjti!“
 Ay tuť Dunag syn Iwanowič
 Z těchto gegich slow zradowal se,
 A myslil sobě swogjm rozumem:
 Slaužil gá Dunag we sedmi Ordách,
 We sedmi Ordách, sedmi králům,
 A nemohl wyslaužiti krásné děwice;
 Nynj pak gá našel w šjré m poli
 Sobě newěstu, sprotiwničku.
 Tuť oni zasnaubili se,
 Uprostřed rokytowého keře wěščili se;
 A hned odtud ubjrali se.
 I obral on s děwice zbrog wogenskau,
 Kugák i pancjř s kolčuhau,
 A žádal aby se děwice přistrogila
 Do prostého bjlého plášťjku,
 A geli gsau k městu Kiewu.

Práwě Wladimjr slawný Kiewský

Té doby gede ođ zlatého wěnce.
 I přigel knjže na knjžecj dwůr,
 A do swětlých komnat ubjrali se,
 Za pokryté stoly posadili se;—
 Mladý Dunag syn Iwanowič
 Přigel on ke chrámu Páně
 K těm popům a k diakonům;
 Wešel on do chrámu společného
 I prosj o, modlitby čestné,
 A žádal Archiera cirkewnjho,
 Aby ho owěňčili s krásnau děwicj.
 Rádi tomu byli všickni popowé,
 — W oněch létech přjsahy neznali —
 Obwěňčili Dunage Iwanowiče;
 Od zasnaubenj dal pět set rublů,
 A odgechal ku knězi Wladimjru.

Když pak byl giž na širokém dwoře,
 Seskočil on s ženau s dobrých konj,
 A mluwil on w tato slowa:
 „Oznamte knjžeti Wladimjru,
 „Ne o tom, že giti chcem do swětlé sijně,
 „Ale o tom, že nenj, w čemby ta mladá šla,
 „Neboť gen má pláštkj bjlý.“
 A na to Wladimjr kněz pozorliw byl,
 Znal on koho proč poslati;
 Poslal on Čurilu Plenkowiče,
 Aby vydal šaty ženské;
 I vydal on raucha z damašku krásného
 Pro kněžnu nowosnaubenau,
 Pro Nastásii kralewičnu,
 A cena tomu rauchu sto tisjcůw.
 Přistrogili gsau kněžnu nowosnaubenau,
 Wedli gi do pokogů knjžecjch,
 Posadili za stoly pokryté
 K gjdlům cukrowým a pitj medowému.

Seděly giž obě sestry za gediným stolem,
 A mladý Dunag, syn Iwanowič,
 Hle, oženil on kněžete Wladimjra,
 Ale i sám se tu oženil,
 A při tomže stolu stolował;
 A žiwi byli pak dlouhé časy
 U kněze Wladimjra, u sluněčka Seslawěwiče. —

* * *

Byly-tě gednau hody weselé —
 Tuť napilý Dunag rozchwálil se,
 Že nenj kromě něho we Kiewě
 Takowého střelce, gak on Dunag,
 Genžby z tuhého luku do terče střjel.
 Promluwj tu mladá kněžna Apraksejewna:
 „Hoy, an gsi ty můg rozmilý zet,
 „Mladý Dunag syn Iwanowič!
 „Nenjt we Kiewě takowého střelce,
 „Gako sestra moge Nastásie kralewična!“
 Tuť Dunag rozhorlil se;
 Metali oni mezi sebau kostky,
 Komu dřjwe střjleti z luku;
 I sauzeno střjleti gehu mladé ženě,
 A Dunagi sauzeno na hlawě držeti prsten.
 Odměřili mjsto na tisjc werst;
 Držj Dunag na hlawě zlatý prsten;
 Wytáhnula Nastásie kalenau střelu,
 Letěla z tuhého luku tětiwka —
 Shodila s hlawy zlatý prsten
 Tau střelau kalenau;
 Tuť se hnali kněžata a bogaři,
 Prohlíželi kalenau střelu,
 Gak na gegj těch perautkách
 Ležj ten zlatý prsten.
 Potom Dunag ustanowil zas
 Za cjl swau mladau ženu.

Gala se kněžna Apraksegewna,
 Gala ona se mluwiti k němu:
 „Hoy, an gsi ty můg milý zet,
 „Mladý Dunag syn Iwanowič!
 „Hře této giž buď konec.“
 Tuť howořila i gehu mladá žena:
 „Necháme střljenj na druhý den,
 „Mámť w žiwotě swém bohatýra!“
 „Prwnj střelkau ty nedostřeljš,
 „A druhau střelkau přestřeljš,
 „A třetj střelkau do mne střeljš.“
 Potom knjžata i bogarowé
 I wšickni silnj a udatnj bohatýrowé
 Geg mladého Dunage přemlauwali:
 Na to Dunag rozhorlil se,
 Poručil postawiti mladau ženu —
 I gehu mladá žena pak
 Gala ona se mu klaněti,
 A před njm upěnlivě prositi:
 „Hoy, an gsi můg ljbezný laduška,
 „Mladý Dunag syn Iwanowič!
 „Zanech té hry, choti! ne pro mne,
 „Ale pro swého syna nenarozeného;
 „Zegtra porodjm bohatýra tobě,
 „Že nebude gemu žádný rowen!“
 Tomu ale Dunag nedůvěřowal;
 Postawil swau mladau ženu
 Nastásii kralewičnu s prstenem zlatým,
 I welel držeti geg na bugné hlavě.
 Střelil Dunag w délku gedné wersty,
 A prwnj střelau on nedostřelil;
 Druhau střelau do nj střelil —
 A třetj střelau on přestřelil —
 I běžel Dunag ke mladé ženě,
 Swlékl s nj brněnj ocelowé,

Rychle prohlížel gegj bjla u hrud' —
 Wyskočil z utroby gegj udatný mládenec,
 Kterýž sám howořil tato slova :

„Hoy, an gsi ty, sudar, můg otec!
 „Kdybys mi byl dal lhůtu tři hodiny,
 „Gát bych na swětě byl pružněgšj,
 „A šťastněgšj o sedm sedmiček než ty!“
 Tuť mladý Dunag syn Iwanowič
 Zarmantil se, zasmutil se,
 Bodl se w prsy čingališsem,
 A w hněwu on wrhl se do řeky bystré.
 Bystrá ta řeka Dunag sluge,
 A swým ústjm padá w siné moře.
 A to ta stará powěšt a děgina.

2) Dobryňa Čuď pokořil.

We slawném městě Kiewě
 U laskawého kněžete Wladimjra,
 Bylo hodowánj, počestný hod,
 Bylo stolowánj, počestný stůl,
 Pro mnoho knížat a bogarů
 I pro ruské mohútne hrdiny;
 A když byl den w polowici dnu
 I stůl w polowici stolu,
 Wladimjr kněz rozpotešil se,
 Po swětlé sjni se procházj,
 Černé kadeře rozčesáwá,
 A w tato slova promlauwá :
 „Gest-li w Kiewě člowěk takowý,
 Ze silných mohútných bohatýrůw,
 Kdoby podnikl službu dalekau,
 A to dalekau službu, vzdálenau?
 Kdoby gel w Ordy nesmjrné

A očistil dráhy přjmoběžjcej
 K mému testi milowanému,
 Ku králi Jetmanuilu Jetmanuiliwiči,
 Zahubil Čuď, tu potwora bělozrakau,
 Pokrotil Soročinu s dlouhým ejpem,
 A i těch Čerkasů Pětihorských,
 I těch Kalmyků s Tatary,
 Wšecky Čukši i Aljutory?“

I tu většj za menšjho schówáwá se,
 A od menšjho gemu knězi odpovědi žádné.
 Tuť od stoln toho knjžeckého,
 Z té lawice bohatýrské
 Wystupuge smělý dobrý mládec,
 Mladý Dobryňa Nikitič mlad:
 „Hoy! an gsi ty sudar, můg děd,
 Laskawé slunce, Wladimjr kněz
 Nemáš ty u sebe w Kiewě ochotnjkůw,
 Ale máš při sobě samých newolnjkůw,
 Gá podniknu službu dalekau,
 Službu vzdálenau, záhraničnau,
 Pogedu gá w Ordy nesmjrné,
 Očistjm dráhy, přjmowedaucj
 K twému testi milowanému,
 Ku králi Jetmanuilu Jetmanuiliwiči;
 A i zapudjm Čuď bělozrakau,
 Ukrotjm Soročinu dlouhocjpau,
 A i těch Čerkasů Pětihorských,
 I těch Kalmykůw s Tatary,
 Wšecky Čukši a Aljutory.“

Na to Wladimjr knjže
 Přikázal naljti do čjše zeleného wjna, půl drubého wědra,
 A w tuřj roh medu sladkého půltřetjho wědra,
 Podali Dobryňowi Nikitiči —
 Přigjmá to Dobryňa gedinau rukau,

Wypij to mládec gediným tahem;
I tuř roh medu sladkého.

I šel on Dobryňa Nikitič mlad
Z kněžecjho dworu ke své panj matce,
Prosť o požehnánj weliké:
„Požehney mne, matičko,
Matko owdowělá, Afimije Aleksandrowno!
Pogechám ďaleko, w Ordý nepokogné,
Dey mi požehnánj na šest let,
Geště do zászoby — na dwanáct let.“
I dj k němu geho matička:

„Komu odporučjř swau mladau ženu,
Mladau Nastásii Nikuliřnu?
Čemu gsi gi pogal, synáčku můg?
Geště neprořli gsau ani twogi dnowé swatebnj,
Nemělbyš ty spěchati pryč od radosti své,
A giř gsi se chwastal před kněžetem, že odegdeř.“
Howořil k nj Dobryňuřka Nikitiwič:
„Hoy! an gsi ty moge sudaryně matička,
Slawná wdowa, Afimija Aleksandrowna!
Čože mám dělati, a gak se má státi?
Pročby si na nás bohatýry kněžě měl stěžowati?“

I dáwá mu matka své požehnánj weliké
Na ta léta ustanowená.
Rozlučge se Dobryňa Nikitič mlad
S mladau ženau, s duřj Nastásij Nikuliřnau,
Sám mladá ženě rozkazuge:
„Čekey mě, Nastásie, šest let,
A gesli se mě nedočkář w šesti létech,
Čekey na mě dwanácte let;
Giř-li progde dwanácte let,
Wezmi sobě kněžete, nebo bogara za muže,
Genom si nebeř bratra newlastnjho,
Mladého Aleře Popowiče.“

I odgechal Dobryňa Nikitič mlad
 Do slawných Ord nepokogných.
 I gezdj Dobryňa neděli w nich,
 W těch Ordách rozbrogných,
 A giž gezdj druhý týden,
 Wraždj Čud' bělozrakau,
 A tu Soročinu dlawhošatau,
 A také ty Čerkesy Pětiorské,
 A ty Kalmyky s Tatary,
 I wšecky Čukši i Aljutory,
 Žádného národu nešetře;
 Očistil on dráhu přjmowedaucj
 K onomu testi milowanému,
 Ku králi Jetmanuilu Jetmanuiliči.

A mezi tjm Nastásii šest let prošlo;
 I málo času geště počekawšj
 Prošlo gj Nikulišně všech splna dwanáct let.
 Nikdo giž si gi Nastásii nenamlauwal;
 I namluwil gi Wladimjr knjže slawný
 Mladému Alešinkowi Popowiči.
 A hned swatba učinila se,
 A i hned tu swatbu na oddawky wezli.

Práwě Dobryňa gede do města Kiewa;
 Stařj lidé promlauwagj:
 Znáti se dá let sokolůw,
 Widěti se dá z gjzdy mládenecké,
 Že gest to Dobryňa Nikitič.
 I gel mládec na wdowin dwůr,
 Přigel on k nj do prostřed dworu,
 Skočil Dobryňa s dobrého koně,
 A přiwázal ho k dubowému slaupu,
 Ke kruhu ocelowému.
 Matička gehu sestárla.
 Žádného Dobryňuška nepotkal —

Wešel Dobryňa do swětlé sijně,
On před obrazem Spasitelowým modlj se,
Matičce swé klanj se:

„I pozdraw tě Bůh, sudaryně matičko,
Matko owdowělá Afimjo Aleksandrownó!
Doma-li gest ženuška moge?“

Na to gehó matička zaplakala,
A takowáto slowa howožila:

„Hoy, an gsi ty to, djtě milé!

Žena twá, synu, wdává se,
Za mladého Aleše, Popowiče;

Nynj oni gsau u oddawek.“

I šel on Dobryňa Nikitič mlad

K welikému knězi ukázat se.

Práwě Wladimjr knjže s tau swatbau
Prigel z chrámu na swúg knjžecj dwár,

Wešli do swětlé sijně,

Posadili se za pokryté stoly;

Tuť sem přišel Dobryňa Nikitič mlad;

On modlj se k Spasitelowu obrazu,

Klanj se knězi Wladimjru, i kněnj Apraksegewně,

Na wšecky čtyry strany:

„Zdráv buď ty, Osudar knjže Wladimjre,

S dušj twau — krásnau Apraksegewnau!

Dokonal gá, Dobryňa, tobě knjže službu zahraničnan,

Sgezdil gsem vzdálené Ordy rozbrogné,

I uprawil cestu přjmoběžjcej

K twému testi milowanému,

Ku králi Jetmanuilu Jetmanuiliči.

Zahubil gsem Čuď bělozrakau,

Skrotil Soročinu dlanhocjpau,

I těch Čerkasů pětiorských

Wšecky Čukši i Aljutory.“

Ted' za to knjže ho pochwálil:

„Dobře tak činíš, dobrý mládenče!
Že slaužíš knížeti s wěrau a prawdau.“
Howořj tu Dobryňa Nikitič mlad:
Hoy, an gsi ty Sudar můg děd,
Laskawé slunce, Wladimjr kněz!
Nesmělby Aleš Popowič,
Ale směl kníže Wladimjr
Chtjti žiwému muži ženu odegmanti!“
Na to Nastásie ulekla se,
Chce přjmo k němu skočiti, zneuctiti stoly;
I řekl Dobryňa Nikitič mlad:
Ay ty duše má, Nastásie Nikulišno!
Přjmo neskákey, nezneucti stoly;
Přigde doba, že kolem stolů gti můžeš.“
Wzal gi za ruku a wywedl z pokrytého zástolj,
Poklonil se knížeti Wladimjru,
Pak i mladému Alešowi Popowič,
A promluwil w tato slowa:
„Hoy, an gsi ty můg newlastnj bratr,
Aleš Popowič mlad!
I pozdraw tě pán Bůh. Oženils se! wšak nemáš,
s kýmby byl.“

3.

Přehled pramenů staré historie slowanské.

Od P. J. Šafařjka.

Milownjku historie slowanské, nade všeco pak spisowateli, žadagjcjmu wystawiti wěrný obraz žiwota předkůw našich, přede všjm potřebj gest obrátiti zřetel swůg ku pramenům, z nichž všeliká naše známost minulých wěkůw a zběhlostj domácjch vyplýwá. Gediné z pramenůw samých, bystrým okem a myslj čistau probjraných, wydobýwá se čistá prawda; paulhé wypisowánj z nowěgšjch knih, u nás na nešťestj welice oblíbené, gen množj a zwěčňuje bludy, pod gegichž tjžj historie naše, zwlášť co do staršj doby, bohužel, giž ode dáwna shrbená, nerci-li pohřbená, ležj.

Podaný zde přehled pramenůw staršj historie slowanské, ačkoli neauplný, aspoň tu výhodu do sebe má, že nám w možné krátkosti předstawuge před oči celý obor zřjdel starožitnostj našich, saustawně na třjdy rozrůzněný, a tudyž ke snadněgšjmu a gasněgšjmu oswědoměnj sobě gich poněkud snad platně poslaužiti mohoucj. Wyplněnj negedněch geho mezer a mjstněgšj rozwinutj mnohých zde gen zběžně podotknutých předmětůw každý skaumatel sám dle swé potřeby i žádosti wykonati může. Aumysl náš směřowal wjce k rozřaděnj celku, nežli k wyčjtánj gednotliwých geho, owšem téměř nesčjslných, podrobnostj.

Pohleděnj na tento popis každého bedliwého skau-
matele snadno přesvědčj, že ačkoli obor pramenůw
dřewnj našj historie, co do starobylosti a bohatstwj,
oboru historie řecké, latinské a německé nikterakž se
newyrowná, však nicméně předce on vždy tak chu-
dým a malowážným není, gakž obyčegně za to se po-
kládá. Anobrž směle twrditi můžeme, že gestliže pra-
děginy naše w posawadnjch knihách wesměs hnusným
gsau neladem a neskladem, tjm nikoli nedostatek a
skaupost pramenůw, owšem ale nedba a neumělost naše
winna gest. Obor pramenůw dřewnj historie našj rok
co rok se šjřj, a mnohé temné strany žiwota předkůw
našich pomalu se wygasňugj, načež skaumateli děgin
slowanských pilný pozor mjtí dlužno. Petzowy památ-
ky germanské, Niebuhrowo wydánj děgepiscůw byzan-
tinských, Conybearowa sbjрка starých anĝlosaských básnj
a ĝiné w nowě wyšlé spisy poskytugj nám nemalý po-
čet důležitých, posawad buď docela neznámých, buď přj-
činau špatného čtenj historii našj před tjm neprávě od-
cizených swědectwj o starých Slowanech. Milownjci a
zpytatelé slowanských starožitnostj by sobě ĝistotně we-
likých zásluh o historii naši wydobyli, kdyby, přesta-
nauce sháněti se, způsobem Parrota, Weneljna, Liebuše
a ĝ., draħau pauze etymologickau, vždy negistau a swod-
nau, po domnělých Slowanech w Asii, w Africe a we
wšech končinách Ewropy, mezi Indy, Peršany, Araby,
Mauřejny, Skythy, Sarmaty, Huny, Gally atd., tato
zĝewná swědectwj o skutečných Slowanech z knih méně
přjstupných pilně do hromady sebrali, ocenili, wylo-
žili, a buďto w ĝednotliwých pagednánjch, buďto we
wětšjch sbjrkách, k nemalému prospěchu literatury našj,
obecenstwu podali. Zdeť lež kusy ryzjho zlata, zdeť
drahé kamenj, vždy ĝeště w rumu, prachu a smetech,
nehledané, a proto neznámé; tam ĝen pára a dým,
owšem patrněĝi před očima se wlagjēj, a tudyž slib-
něĝšj. — Než přjstupme ĝiž k věci samé!

Gakož dwogj gest doba, w njž dřewnj Slowané we społečenstwj giných národůw na poli dějin se zgewili, t. staršj, od wěku Herodotowa až do konce 5ho stoletj po Kr., a nowěgšj, odtud až do konce 10ho stol. zasahugjcj, tak též i prameny a liternj pomůcky wšelikého djla o starožitnostech slowanských, podlé rozličnosti času, na dvě hlawnj třjdy rozděliti se musej.

I. Prameny prwnj doby.

Půwod a počátek slowanského národu ukrývá se w šeru prwotnj historie prakmenůw europegských: proč wšecko to, což wůbec za prameny neydřewněgšj historie Europy, obzwlášť pak sewernj gegj polowice, obwykle se pokládá, slušným právem i za zřjdlu zwláštnjho děgepisu dáwnowěkých Slowanůw gmjno býti může. Do oboru tohoto přináležegj djla řeckých a řjmských děge- a zeměpiscůw, nápisowé na kamenech a penjzech z řecké a řjmské doby w historickém ohlědu důležitj, a hmotné památky dřewnjch národůw europegských na powrchnosti země anebo pod nj se vyskytagjcj, gako zřjceniny a rumy měst a hradisk, waly a náspy, hroby a náhrobky (buhory, kurhany), podobizny bůžkůw i lidj, zbraně a orudj, domácj náradj, šperky, okrasy, penje atd.

1. Hlawněgšj děgepiscowé této doby, gegichž djla slaužj za osnovu a základ dřewnj historie gak wůbec každého staroeuropegského kmene, tak i Slowanůw obzwláštně, gsau z rodu Řekůw: Herodotus (psal ok. 456 př. Kr.), Polybius (ok. 183), Diodorus Sicilský (ok. 20), Appianus (150 po Kr.), Polyae-nus (165), Dio Cassius (222), a Eusebius (340); zrodu pak Řjmanůw: C. Jul. Caesar (44 př. Kr.), T. Livius (ok. 1), Vellejus Paterculus (15 po Kr.), C. Corn. Tacitus (100), Luc. Anneus Florus (117), Justinus (165), Aelius Spartianus (290), Tre-

bellius Pollio (305), Flavius Vopiseus (313), Jul. Capitolinus (335), Sextus Aurelius Victor (358), Eutropius (375), Sext. Rufus (ok. 375), a Ammianus Marcellinus (ok. 390). Čelnějšj pak zeměpisowé z rodu Řekůw, s pominutím některých, z gegichž spisůw nás leda matné zlomky, u pozdějšjch wypisowatelůw náhodau zachowané, došly: Seylax (ok. 390, dle Nieubra po 360 př. Kr.), Ephorus (ok. 355), Pytheas (ok. 320), Artemidorus (100), Scymnus (90), Strabo (ok. 20, dle giných 60 po Kr.), Ptolemaeus (161, dle giných 175—182), Dionysius Periegetes (ok. 200), Agathemerus (ok. 215), Marcianus Heracleota (dle Hudsona a Dodwella mezi 200—300, dle giných před 400), negmenowaný půwodce spisu Periplus ponti euxini (ok. 330) a Stephanus Byzantinus (ok. 500), gakožto paubý wypisowatel starých. (Drobnějšj řecké zeměpisné zůstatky sebrány a wydány gsau w I. Hudson Geogr. veteris scriptor. graeci minores Oxon. 1698—712. 8v. 4 sw.) Z rodu pak Řjmanůw: Pomponius Mela (ok. 48 po Kr.), Plinius (79), geho wypisowatel Solinus (218) a Aethicus (ok. 360). K těmto poslednjm přičjsti se musej tak nazwané desky Peutingerowy čili neystaršj řjmské mappy, shotowené podlé některých za panowánj c. Marka Aurelia Antonina Philosopha 161—180, podlé giných za c. Aurelia Proba 276—280, pak za c. Theodosia W. 379—395 w několika málo mjstech poopravené, a wydané podlé gediného rkp. Wjdenského asi 13ho stol. (1265?) neydřjwe od F. Ch. Scheyba we Wjdni 1753. F., potom od uherské university w Budjně 1824. F., s wýkladem M. P. Katancsich Orbis antiquus ex tab. itiner. quae Theodos. Imp. et Peutingeri audit. Bud. 1824. 4. 2 č. a suwedenjm C. Mannerta w Lipsku 1824. F.; tolikěž i ostatnj řjmské cestowody: Itiner. Hierosolymit. seu Burdigalense (333 po K.) a

Itiner. Antonini (360 po Kr.), vydané w P. Bertii *Theatr. geogr. vet. Amst.* 1618. F. 2 č. a P. Wesselingii *Vet. Rom. Itiner. Amst.* 1735. 4.; naposledy statisticko-historický popis římského panství: *Notitia dignit. imperii* (426 po Kr.); vydaný od Gu. Pancirolli *Ven.* 1602. F. Gen. 1623. F. a w Graevii *Thes. Ant. Rom. T. 7.* Mimo tyto zde ze gména vyložené spisovatele a spisy i ostatnj zásoba řecké a římské, gak děgepisné tak i zeměpisné literatury poskytlá gednotliwé zpráwy a zápisky ke starožitnostem slowanským blížegi nebo vzdáleněgi se wztahujciji, gichž rozsudnému skau-mateli owšem pilně wyšetřowati náležji, nám ale pro krátkost zde auplně wyčjtati nelze.

2. Hogněgšji nad giné sbjrkji nápisůw řeckých a římských, nacházegjicjch se buďto na kamenných a kowových ploskách, slaupjch, stawenjch a náradjch, buďto na penjzech, gsau následujciji: J. F. Vaillant *Numism. Imp. Roman. praestant. Par.* 1674. 4. 2 Voll. auct. ed. I. F. Baldini *Romae* 1743. 4. 3 Voll. Ej. *Num. aerea Imp. in col. munic. et urb. Par.* 1688. F. 2. Voll.; I. Gruteri *Inscript. antiq. totius orbis Rom., cura I. G. Graevii. Amst.* 1707. F. 4 Voll. R. Fabretti *Inscr. antiq. Romae* 1699 (1702). F. L. A. Muratori *Nov. thes. veter. inscr. Mediol.* 1739—42. F. 4 Voll. I. H. Eckhel *Doctrina num. veter. Vind.* 1792 ss. 4. 8 Voll. A. Boeckh *Corpus inscr. graecar. Berol.* 1825. F. (djlo geště nedokonané). Bohatý wýbor a sklad nápisůw gak řeckých tak i latinských, wztahujcicjch se k Vindelicii, Rhaetii, Venetům, Carnům, Istranům, Norieum, Pannonii, Illyricum, Moesii, Dacii, Thracii a Macedonii (bohuzel s wylaučenjm Sarmatie!), s obšjrným zeměpisným a děginným wýkladem, nalezá se we knize M. P. Katanich *Istri adcol. geogr. vet. e monum. epigr. marmor. num. tab. eruta et comm. illust. Budae* 1826—27. 4. 2 Voll. Sem přináležegi i některé tak nazwané náписы barbarské (*inscriptiones barbarae*), wyskytagjicj se tytýž na

kowowých a kamenných ploskách, na penjzech a rozličném domownjm i wogenském náradj, pokud o starobylosti gegich podle nepodezřelých známek s gistotau sauditi lze. Pole řeckých a římských nápisůw gest nasmjrně prostranné a téměř nepřebírané; mnohé pamětnjky toho druhu, týkagcej se děgin sewernj polowice Europy, ležj až posawad we tmě a we skrytu, aniž kde opsáuy gsau; ginj nápisowé, roztraušenj po rozličných málo známých, pokautnjch spisjch, wětšjmu počtu skau-matelůw starožitnosti, negináče než newydanj, nepřjstupnj zůstáwagj. Ačkoli pak wýnos těchto nápisůw z ohledu historie dřewnjch Slowanůw wždy nekonečně skrowněgšj gest, nežli s ohledu giných s nimi sausedj-cjch národůw; wšak nic méně předce saudný skaumatel slowenských starožitnostj i tohoto pramene pilně wy-šetřowati a negednoho wážného swědectwj pro swau wěc z něho wydobýwati powinen gest.

3. Neméně důležité w historickém ohledu gsau wšec-ky ostatnj wetché zbytky žiwota a obchodu dřewnjch národůw této strany Europy, nalézagcej se buďto na powrchnosti země, buďto pod nj, gako zřjceniny a rumy měst neboli hradůw, waly a náspy, silnice hražené, hro-by a nábrobky se wšjm tjm, co w sobě zamykagj, ná-doby a náradj z kowu, kamene, skla, hljny, rohu a kosti, podobizny, slitiny a rytiny bůžkůw i lidj, šperky a okrasy, šatstwo a mnohé giné těm podobné pamětnjky. Každý zagisté zwedený a ze syrowé diwokosti wyzutý národ, buď on wjce nebo méně uměnjm oswjcen, podle rozdjlnosti stupňůw swého wzdělanj wtlačuge zemi té, na kteréž za delšj čas obýwá, gisté patrné a rázné znám-ky tohoto swého na nj přebýwánj, kteréž i tehdáž, když on sám z počtu žiwaucjch wyhyne a wymizj, wždy geště nepodezřelé a zřetedlné swědectwj o geho někdey-šjm bytu wydáwagj. I w těch kraginách, w nichž pra-wlast Slowanů w Europě hledati se musj, vyskytagj se

až podnes mnohé národní památky tohoto druhu; ale na gegich wyšetřenj, do hromady sebránj, rozsudné oceněnj a náležitě wypsánj až posawad od tamějšjch obywatelůw a domácjch učených bohužel geště wždy málo péče a práce wynakládáno býwá. Potomkům našim hlawnj ta powinnost wěrného vlastenectwj s tužebnau prosbau na srdce wzkládati se musj, aby nedostatku tohoto vyplniti, podobné wetché zbjrky a pamětnjky někdejšjch obywatelůw swé vlasti, co gich koli geště pozbýwá, pilně wyšetřowati, před záhubau ochraňowati a tudjž k wyswětlenj starožitnostj našich z této strany přisřjwati wšemožně se wynasnažowali. Některé počátky, ale wždy geště gen počátky takowéhoto chwalitebného usilowánj giž onde i onde we prawlasti Slowanůw se zgewugj, z nichž skaumateli starých děgin Slowanů wděchnau myslj, s doloženjm zřjdel, kořistowati náležj.

4. Wedlé těchto hlawnjch pramenůw, z nichž wšeliká naše důwodná známost o přjběžjch a děginách gak giných národůw dřewnj Europy wůbec, tak i našich předkůw obzwláštně, vyplýwá, pilný skaumatel starožitnostj slowanských obtjžné swé práce sobě poněkud poulehčj opatrným užitjm postrannjch, o témže předmětu we wyměřené době gednagjcjch pomůcek, zwlášť oněch, gež mužj učenj i wšelikterak oswjcenj za tohoto našeho wěku w hognosti na swětlo wyprowadili. K takowýmto pomůckám počjtáme předně wšeliké děge- a zeměpisné, do gisté saustawy uwedené wýpisky ze starých spisowatelůw, mohaucj nám usnadniti poznánj, přehled a rozebránj dřewnjch swědectwj do oboru našj nauky náležegjcjch, gakowěž gsau k. p. I. Ch. Jordan *Origines slavicae* Vindob. 1745. F. 2 Voll., I. G. Eichhorn *Hist. ant. ex ipsis veter. scriptor. graecor. et lat. narrat. contexta*, Lips. et Gott. 1811—1813. 8. 6 Voll., (F. von Raumer) *Handbuch merkw. Stellen aus den latein. Geschichtschreibern* Bresl. 1813. 8. C. Mannert

Geogr. d. Griech. und Röm. Nürnberg. 1788—1812. 8. 7 č. n. w. 1820 a násl. F. A. Ukert Geogr. d. Gr. u. R. bis auf Ptolem. Weim. 1817—32. 8. 4 č. (djlo geště nedowršené), Ch. Th. Reichard Orbis terrar. ant. cum thes. topogr. Norimb. 1824. F. s 19 mappami, a mnohé giné těm podobné; potom pak všecky gednotliwé spisy a rozprawy od učených skaumatelůw děgin o starých národech této polowice Europy, gmenowitě o Skythech, Sarmatech, Wenedech, Germanech atd., wydané, gichž zde gednak pro nesmjrné gegich množstwj, gednak pro přjležitějšj některých z nich na giném mjnsiě uwedenj, wyčjsti pomjgjne. A však při užjwánj těchto a těm podobných postrannjch propraw a pomůcek tjm wěiěj opatrnosti potřebj, čjm gest wěc gistějšj a průwodnějšj, že téměř o žádném učeném předmětu děgepisném tolik scestných domněnek, zwlášť od hlauhawých a pořád na zámeznosti ubjhgjcejch Němcůw, nasnowáno a do swěta wysláno nenj, gako o oněch wjš gmenowaných staroeuropegských národech. Pročež swědomitý skaumatel slowanských starožitností nikdy slepě a bez porownánj samých pramenůw po wýpowědech těchto cizincůw, třebas sebe slowutnějšjch, nepostupug, nýbrž pokudž gen možné sám všecko očima swýma ohledey a wyšetřug. K čemuž přistaupjěli po slušném přichystánj a sebe wycwičenj, ozbrogen gsa negen zdrawým a bystrým rozsudkem, ale i všemi potřebnými naukami proprawnjmi, zagisté shledáš, že w učených spisjch těchto cizincůw, powahy, obyčegůw, mrawůw, gazyka a domácjch děgin národu našeho wesměs nepowědomých a nemilowných, prawdiwost staré našj historie, kteráž z wýrokůw samých prwotnjch swědkůw zřetedlně a gasně se wyskylá, potwornými wýmyslky a darmotlachy obyčegně wjce gest zatemněna nežli wygasněna.

II. Prameny druhé doby.

Na snadě gest domýšleti se, že prameny starožitnostj slowanských w této druhé době, roztažené od konce 5ho až do konce 10ho stoletj, mnohem gsau, nežli w oné prwnj, i hogněgšj i rozmanitěgšj. Zawjragjť ony zagisté w sobě předewšjm vlastnj děge- a zeměpisy, potom žiwotopisy, legendy, listiny, zákony a nápisy rozličného druhu, dále národnj historické powěsti, pjaně a zpěwy, naposledy hmotné památky žiwota dřewnjch Slowanůw zbýwagjć na swrchku země anebo pod gegj powlakau. Neméně hogný, ačkoli méně wýnosný, nežli samy prameny, gest počet postrannjch listiněh pomůcek a spisůw do této doby náležegjćh. Ačkoli pak, podle našeho rozwrženj, okres starožitnostj slowanských wesměs a auhrnkem obmezuge se koncem 10ho stol., když po nwedenj křesťanstwj u neyčelněgšjch národůw slowanských negen gegich způsoby a mrawy welikau proměnu wzaly, ale i gistěgšj domácí historie každého z nich obzwlastě se začjná: však nie méně patrné gest, že obor pramenůw, zwlastě co do zřjdel pjsemnjch, něco dále dolegi, t. aspoň do 11ho a z částky i do 12ho stol. rozšřřen a pouprostraněn býti musj, z přjčiny té, že o mnohých dřewnjch zběhlostech a děgich ne u sauwěkýh, nýbrž teprwa u pozděgšjch spisowatelůw pjsemné zpráwy se nalezagj. Podrobné a auplné wyčjtánj všech předmětůw sem náležegjćh by zwlastnjho spisu wymáhalo; my zde šetřjce krátkosti, gen hlawněgšj z nich běžně wytkneme, počjngjce od ginogazyčnjch čili cizozemských, gakožto staršjeh, a skonáwagjce na domácjch, gakožto pozděgšjch a mladšjch.

A. Prameny cizozemské.

Pjsemnj pramenowé starožitnostj slowanských, nacházegjć se u cizozemcůw, neypřirozeněgi rozwrhugj

se podle národův čili gazykůw na řecké, latinské, k nimž i staroněmečtj počtení býti mohau, a východnj čili asiatické.

1. Čelnějšj děgepisowé řečtj tohoto wěku, poskytgj nám zpráwy o Slowanech a národech s nimi neprostředné swazky magjcch, gsau tak gmenowanj Byzantinci: Priscus Paniates (471), Procopius (552), Agathias (659), Menander (594), Mauricius (602), Theophylactus Simocatta (629), Georgius Pisides (541), Georgius Syncellus Monachus (800), Joannes Malelas (800), Theophanes Isaacius (817), Nicephorus Patriarcha (828), Joannes Gennesius (867), Leo VI. Sapiens (911), Leo Grammaticus (940), Joannes Cameniatas (959), Constantinus Porphyrogenneta (959), Leo Diaconus (ok. 975), Joannes Scylitza (ok. 1057), Georgius Cedrenus (ok. 1057), Symeon Metaphrastes (ok. 1061) a g. Wydánj gich trogj gest: Corpus hist. Byz. Par. 1648. ss. F. 27 Voll. Venet. 1729 ss. 28 Voll. Bonnae 1828. 8. (poslednj toto geště nedokonané). Mimo to wyšel osobě, w prwnjch dwau sbjrkách neobsažený, Leo Diaconus Par. 1819. F., a wýtah z nich w J. G. Stritteri Memoriae popul. olim ad Danub. Pont. eux. etc. e script. hist. Byz. erutae Petrop. 1771—1779. 4. 4 Voll. (gichž 2há část: Slavica e script. Byz. 1774), djlo výborné a poslužitedlné, ačkoli neauplné, *) gelikož wýpiskůw z Mauricia, c. Leona VI. přigmjm Maudrého, Leona Diacona, žiwotůw swatých, a giných geště netištěných Byzantinůw (Georgia Monacha Hamartola, Michaela Psella, Gregoria Palamy atd.) w něm nenj. Cjsaře Mauricia Strategicon wyšlo w I. Schefferi Arriani Tactic. et

*) Tak k. p. i samo hlawnj swědectwj Prokopa o Antech — Bell. Goth. IV. 4. — náhodau vypuštěno.

Mauricii Art. milit. I. XII. gr. et lat. Upsal. 1664, 8., cjs. pak Leona VI. Tacticon w Meursii Opp. Florent. 1741 ss. T. 6. ed. Lami. K zeměpisným, owšem nadmjru chudým zřjdlům tohoto věku přináležej, mimo již gmenované Prokopia, Constantina Porphyrogennety a Psella, zvláště Hierokles (ok. 485), Notitiae episcop. (911 a násl.) u Codina, Negmenovaný výpisec Strabona (mezi 980—996) w Hudson Geogr. graec. min. T. 2. a při vydánj Strabona od Th. J. Almeloveen Amst. 1707. F. 2 Voll., Eustathius (1194) a Nicephorus Blemmyda (1245). Mezi životopisy a legendami, gichž u Řekůw owšem hognost, tytéž některé i pro slowanské starožitnosti důležité se wydarj, gako život sw. Demetria (ze 7ho stol.), sw. Clementa arcibiskupa bulharského (z 10ho stol.), wydaný starořecky b. m. 1802. 8., nowořecky w Lipsku 1805. 8., a některé jiné. Sbjrka řeckých cjsarských listin, z njžby něco pro starožitnosti slowanské wážiti se mohlo, mně známa nenj: co Montfaucon a jinj poskytagj, příliš malowážné gest. Mezi zákony zvláště cirkewnj (decreta Conciliorum, Canones) tytéž některá zrnecka k dotčenému předmětu se hodjij w sobě zawjragj, k. př. ustawy sboru Trullanského. Z listůw saukromnjch spisowatelůw některé Theophylacta Achridanského, owšem již pozdějšího (1118), mjsty Slowanůw se dotýkagj. Gsauť i nápisové řečtj s přimjšenj slowanských slow a forem, gako k. př. na koruně uherské.

2. Spisowatelé w latinském gazyku sem náležejij gsau, z řjdy děgepiscůw: Jornandes čili Jordanes (552) De Gothor. reb. gest. & De regn. ac temp. Succ. liber in Muratori Script. rer. Ital. T. 1. (lepší wydánj w J. Gruteri Script. hist. Augustae Hanov. 1611.) Joannes Biclariensis (589) Contin. Chron. Vict. Tunun. (566 - 589) w Th. Roncallii Vetustiorum latiuo-

rum Scriptorum Chronica Patavii 1787. 4. 2 Voll. Fredegarius Scholasticus (ok. 650?) Chronicon ed. Th. Ruinart Par. 1699. F., in M. Bouquet *Rer. gall. et franc. script.* Par. 1738. ss. T. 2. Beda Venerabilis (umř. 735) *Hist. eccles.* l. V. in Opp. Cantabr. 1722. F. Colon. 1688. F. 4 Voll. Paulus Winfrid, Warnefridůw syn, prozwaný Diaconus (kw. 770, umř. ok. 799) *De hist. Langobard.* l. VI. in *Murator. Scr. rer. Ital.* T. 1. 2. Einhardus (umř. 844) *De vita et gestis Caroli M.*, ed. Bredow Helmst. 1806. 8. in G. H. Pertz *Monum. Germ. hist.* T. 2. Rozličnj menšj letopisowé němečtj, od známých a neznámých půwodeůw pošlj, gakož *Annales S. Amandi, Tiliani, Laubacenses, Petaviani, Laureshamenses, Alamannici, Guelferbytani, Nazariani, Sangallenses, Juvavenses, Salisburgenses, S. Emmerami, Ratisponenses, Laurissenses, Einhardi, Chronicon Moissiacense, Annales Mettenses, Fuldenses, Bertiniani, Vedastini etc.*, neynowěgi wydanj od G. H. Pertza w *Monum. German. histor.* T. 1. 2. Anonymus (ok. 873) *De Convers. Bojoar. et Carent.* in M. Freheri *Script. rer. Bohemic.* Hanov. 1602. F. Salagii *De statu eccl. Pannon. Quinq. Eccles.* 1774. 4. 3 voll. Anastasius Bibliothecarius (umř. 886) *Histor. eccl.* ed. C. A. Fabroti Par. 1649. F. Vitæ Pontif. ed. J. Vignolius Romæ 1724. 4. Poëta Saxo (898) *Vita Caroli M.* in Bouquet *Scr. rer. gall.* T. 5. Regino (umř. 915) *Chronicon* in Pertz. *Mon. Germ. histor.* T. 1. Frodoardus (umř. 966) *Chronicon* in Pithoei *Script. XII* Par. 1588. F. w Du Chesne *Hist. Franc. Script.* T. 2. Witichindus (psal 966 - 980) *De reb. Saxon. gest.* l. III. in Leibnitii *Script. rer. Brunsvic.* T. 1, Meibom *Script. r. Germ.* T. 1. Aimoinus (umř. 1008) a geho pokračowatel (1165) *Hist. Franc.* in Bouquet *Scr. gall.* T. 3. Dithmarus (umř. 1018) *Chronicor.* l. VIII in Leibnitii *Brunsv.* T. 2, ed. J. A. Wagner Norimb.

1807. 4. Adelboldus (umř. 1027) Hist. Henr. II in Leibnitz Brunsv. T. 1, Acta SS, 24. Jul. T. 4. Wippo (1048) Vita Conradi in Pistorius - Struve Ser. rer. Germ. T. 3. Hermannus Contractus (umř. 1054) Chronicon ed. Aem. Ussermann St. Blas. et Ulm. 1790. 4. 2 Voll. Adamus Bremensis (umř. ok. 1076) Hist. eccl. in Erp. Lindenbrogii Ser. rer. Germ. sept. ed. J. A. Fabricius Hamb. 1706. F. Lambertus Schaffnaburgensis (umř. 1077) Chronic. hist. Germ. in Pistorius - Struve Ser. T. 1, ed. J. C. Krause Halae. 1797. 8. Hepidanus (umř. 1080) Annal. alemann. in Du Chesne Ser. T. 3. Bouquet T. 3. Bruno (umř. ok. 1082) Hist. belli Saxo. in Freher - Struve Ser. T. 1. Sigebertus Gemblacensis (umř. 1112) Chronogr. in Pistorius - Struve Ser. T. 1. Annalista Saxo aneb Ekkehard (ok. 1139) Chronic. in Eccard Corp. hist. med. aevi T. 1. Otto Frisingensis (umř. 1158) Chronicil. VIII in Muratori Ser. T. 6. Helmoldus (ok. 1168) Chronicon Slavorum cum cont. Arnoldi ed. H. Bangert Lubec. 1659. 4. cum J. Molleri Diatribe de H. ib. 1702. 4. cum cont. anon. presb. in Leibnitii Brunsv. T. 2. Chronographus Saxo (ok. 1188) Chron. Magdeb. in Leibnitii Access. hist. T. 1. Albertus Stadensis (umř. ok. 1260) Hist. mundi in Schilter Ser. T. 2, wypisowatel Einharda, Adama a Helmolda. Pořádná a úplná sbírka výtahův o Slované z těchto dějepiscův latinských, galowauž Stritter shotowil z byzantinských, byla by k dějepisu slowanskému nad mjra prospěšná a poslužitedlná. Mnohem skrovnější počet gest zeměpisných pramenův, a sice Guido Ravennas, obyčegně Anonymus R. prozwaný (umř. 886), zgehož spisu gen krátký wýtah se zachowal: De geogr. I. V ed. P. Porcheron Par. 1688. 8. in P. Melæ de Situ orb. I. III ed. A. Gronov. Lugd. 1722. 8.

Irlandčjk Dicuil (ok. 800?) ve swém zeměpisném návrhu i některá zručka o sewernjch kraginách Europy poskytl: Lib. de mens. orbis terræ ed. a C. A. Walckenaer Par. 1807. 8. A. Letronne Recherches sur Dicuil, su. du texte restitué. P. 1814. 8. Negmenowaného popis slowanských národůw z konce 9ho stol. w rkp. Mnichowském z 11ho stol., vydán od sw. p. J. z Hormayra w Archiwu 1827. čisl. 49, pak w téh. Herzog Luitpold Münch. 1831. 4. str. 24. Mimo Adama Bremenského a Helmolda, poskytagjcejch vážné zpráwy o sjdlech Slowanůw w Němcjch, i pozdějšj Chronicon Gotvicense (aut. G. Bessel & F. J. Hahn, Tegernsee 1732. F. 2 voll.) w ohledu zeměpisném, pokud ze starých pramenůw váženo gest, vždy něgakau, ačkoli licha largest pomůckau Ze žiwotůw swatých a legend za věku toho latině psaných, mnohé pro starožitosti slowanské wjce méně wýnosné gsau, z nichž my na příklad zde gen některé ze gména uwedeme: žiwot sw. Sewerina od Eugippia (z 2hé pol. 5ho stol.), sw. Ruperta (mezi 650—700), sw. Marina a Aniana (z prostředku 8ho stol.), sw. Columbana od Jonasa opata w Bobio (w 7 stol.), sw. Wolfganga, sw. Bernwarda od Tankmara, sw. Udalrika od Gerarda, sw. Clementa arc. bulh. od Gauderica (z 11ho stol.) w Act. SS. 9 Mart., sw. Wáclawa sepsán rozkazem c. Otty, sw. Otty biskupa w Ludewig Script. rer. episc. Bamberg. T. 1. atd. Mnohé důležitě, k dějinám dřewnjch Slowanůw se wztahujc j zpráwy nalézaj se porůznu negen w latinských listinách cjsařůw, králůw a knjžat německých z 8—14ho stol., pak w auřadnjch psaných papežůw řjmských, ale i we zbjrkách listůw některých giných důstogných osob. Popis cjsařských listin z věku Karla W. a geho nástupcůw, se stručným wyloženjm obsahu gegich, wiz w J. F. Böhm er Regesta Chron. dipl. regum atque imp. Roman. (911—1313) Francof.

1831. Regesta Karolorum ib. 1833. 4. Z bullj a listůw papežůw římských pro nás nad jiné gsau pamatnějšj Eugenia II. 824, Jana VIII 874—880, Jana X 914—929, Sylvestra II. (předtjm Gerberta) 999—1003, a g., ze psan j pak giných důstogných osob Bonifacia čili Winfrida arcib. Mohuckého (umř. 755) Epist. ord. chron. disp. a St. A. Würdtwein Mog. 1789. F. Bonquet Script. T. 5. Obšjrnějšj popis mnohých sem náležejcích pramenůw wiz w G. A. Stenzel Grundr. u. Liter. zu Vorles. über deutsche Staats- und Rechtsgesch. Bresl. 1832. 8.

3. Do třjdy těchto západnjch pramenůw neypřjhodněgi zahrnauti se mohau i některé památky wgazyku německém, poskytagjci wjce méně swětla ke starožitnostem slowanským. W čele těchto památek wynikaj předewšj powěsti skandinawské, obwykle Němcům „nordische Sagen“ gmenowané, na djle z neystaršj newystihlé, na djle z pozdějšj historické doby pocházegjci, zachowané od wystěhowancůw normanských, mezi 874—934 na Islandu osedlých. Hlawnj sbjrkj těchto powěstj gsau dwogj, t. Edda tak řečená Saemundowa, podlé obecného domněnj ok. 1090 od kněze Saemunda přjgmjm Maudrého (umř. 1133) do bromady sebraná a spořádaná: Edda Saemundar hins Froda i. e. Edda rhythmica seu antiquior vulgo Sæmundina dicta. Hafn. 1787—1818. 4. 2 Voll. oversat og forklæret af Finn Magnussen Kopenh. 1821. 8. 3 č. m. d. Urschr. deutsch v. Gebr. Grimm 1. Berl. 1815. 8. F. H. v. d. Hagen Lieder d. ält. Edda. Berl. 1812. 8.; pak Edda mladšj čili Snorrowa, ode Snorra Sturlesona (umř. 1241) sebraná: Edda Islandorum studio P. J. Resenii Hafn. 1665. 4. 4 č. dansky od R. Nyerupa Kopenh. 1808. 8. něm. od Schimmelmanna Stettin 1776. 4. Mimo tyto poetické sbjrkj

před rukama gaau geště mnohé giné historické powěsti z částky w půwodnjm gazyku po různu zachowalé, z částky staronorwežsky nebo latinsky předělané a do saustawných letopisů wtělené. Nemohauce se zde zanášeti pořádným wyčjtánjm gednotliwých národnjch powěstj w půwodnjm gazyku porůznu zwlášť w těchto pozděgých časjch wydanych, gichž owšem nemalý počet gest, připomeneme gen wětšj gich sbjrkú dwogj, staronorwežskau Snorrowu a latinskau Saxonowu. Snorro Sturleson sepsal před 1241 w gazyku domácjm starau historii Normannůw podlé powěstj Skandinawských a národnjho podánj we knize: Heimskringla edr Norega Konunga Sögar ed. J. Peringskiöld Holm. 1697. F. 2 voll., op. G. Schöningii (1—2), Thorlacii, Forkelini (3) etc. Hafn. 1777—82. F. 3 voll. Gakož Snorro ze skandinawských, tak giž dřjwe Saxo přigmjm Grammaticus (umř. ok. 1203) wážil starau swau latině psanau historii Danie z powěstj dan-ských: Hist. dan. l. XVI ed. St. J. Stephanus Holm. 1644. Fol. G. A. Klotzius Lipsiae. 1771. 4. Naposledy náležegj sem i některé pamatné drobnůstky, gmenowitě Wulfstana a Othera Cestopis (před 890), wydany od C. F. Dahlmanna Forschgg. auf d. Gebiete der Gesch. Altona 1822. 8. Bd. I; krále Alfreda (900) přjdawky ku přeloženj Orosia, wydane od D. Barringtona Lond. 1773. 8. Dahlmanna č. 1.; anglosaská báseň o Slowanech w Conybeare's Illustrations of anglosaxon poetry Lond. 1826. 8. p. 10—20 a w Kemble's Beowulf p. 225 ss., a různé zápis-ky Islandčjkůw toho druhu, sebrané od E. Ch. Werrauff Symb. ad geogr. med. aevi ex mon. Island. Havn. 1821. 4.

4. I w letopisech wýchodnjch čili asiatických národůw, gmenowitě Armenůw, Arabůw a Peršanůw, nalezagj se některé, ačkoli nehogné a malowáž-

né zápisky o národech slowanských tohoto věku. Spisové děgeprawcůw Armenských, gichž na djle starých (Agathangelus a Faustus přináležej do 4ho, Mogžjš Chorenenský do 5ho stol.), dosti hogný počet gest, geště w tom ohledu od našich skaumatelůw dostatečně přehlédání negsau. W zeměpisu Mogžjše Chorenenského [460], uloženém podlé ztracené chorografie alexandrinského Pappa, připomínaj se ze gména některé národy slowanské; nowějšj však kritikové ta mjsta za pozdějšj přjpsky (asi mezi 800—950) pokládaj: Epit. geogr. Marsigliae 1683. cum Hist. arm. edd. Gu. et G. Whistoni filii Lond. 1736. 4. Ven. 1751. ed. Saint Martin Par. 1819. 8. Z arabských děgepiscůw Jbn Fossłana, Jbn Haukala a. g. prospěšný wýtah wydal Ch. M. Frä hn Ibn Fossłans u. a. Araber Berichte üb. d. Russen ält. Zeit. S. P. 1824. 4. (srw. Hall. ALZ. 1825. Jan. nr. 6). Podobnau zbjrku historických swědectwj z děgepiscůw arabských a perských shotowil i p. J. v. Hammer sur les origines Russes (srw. Hall. ALZ. 1829. Febr.) Wýnos těchto východnjch pramenůw pro starožitnosti slowanské, saudjc podlé toho, co nám posawad z nich we známost wešlo, gest wždy welice chudý a lichý. Lepšj a podstatnějšj gegich zpráwy wáženy gsau téměř naprosto z děgepisůw řeckých; co mimo to nowého wyprawugj, gest buď bágečné, buď tuze podezřelé a nade všeecko ostré kritiky potřebné.

B. Frameny domácj.

Pjsemnj pramenové domácj, t. pošlj od půwodůw zrodu slowanského, buďte onj w gazyku přirozeném nebo cizjm psáni, počjnaj sice něco pozděgi, nežli cizozemské, a však gednak swau většj rozmanitostj, gednak i přesuostj a wýnosnostj nemálo nad onyno předčj. My ge zde rozdělené na třídy a pořádem národůw slowanských co neykratčegi připomeneme.

I. D ě g e p i s.

U Slovanůw ruských děgepis domácj počjná se s Nestorem mnichem Kyjewským (nar. 1056, umř. ok. 1116), původem drahocenného letopisu od neystarší doby až do 1114, vydaného podlé rkp. Radziwillowského čili Kraloweckého w P. 1767. 8., podlé Nikonowského od Schloezer a, Bašilowa a g., w P. 1767—1792. 8. 6 č., s obšjrným historicko - kritickým výkladem od A. L. Schlözera Nestors russ. Annal. (sahá do r. 980) Gött. 1802—09. 8. 5 č., z kteréhožto vydánj D. G. Gazykow ruský wýtah zdělal w P. 1809—19. 8. 3 č., něm. s některými pozn. Dobrowského od J. Müllera Altruss. Gesch. nach Nestor (sahá do 987) Berl. 1812. 8., naposledy podlé rkp. Lauwrentijewského (r. 1377) od R. Th. Timkowského (sahá žel! gen do r. 1019) w Moskwě 1824. 8. Auplného, zpráwného a historickým potřebám i kritické osvětě našeho věku přjměřeného vydánj Nestora až posawad se nedostává. Po Nestorowi pokračowali w letopisech geho ginj, gmenowitě Silwester 1114—16, Niphont 1157, Jan Nowohradský atd. Mimo to powstaly mnohé giné částečné letopisy ruské, pošlé od rozličných spisowatelůw, gichž krátký přehled w L. Goteblęwského O dzieiopisach polskich Warsz. 1826. 8. str. 58—70 čjsti se může. Ruská, cyrilsky psaná kronika, probošta Jaroslawa z Plocka nad Wislau, půgčená Kristianowi bisk. pruskému (ok. 1210—1239), a od tohoto užjwaná, bylali rozdijlná od Nestorowy, nebo tato, s gistotau řjci se nemůže *). U Slovanůw polských neystaršj domácj letopisy psány gsau latině. K nim přináležegj vlastně tak řečenj letopisowé polšij (annales Polonici), pokudž nám wědomo asi od počátku 12ho až do konce 15ho stol. sahagjcj, wydanj w F. W. S o m-

*) Voigts Gesch. Preuss. Kön. 1827. 8. Bd. 1. S. 623—624.

mersberg Scr. rer. Siles. T. 1—2, a ginde. Martinus Gallus (kw. 1110—1135), sepsal Chronicon od 825 do 1118 pokračujcej, neylépe wydané od J. V. Bandtkie Vars. 1824. 8. Vincentius Kadlubko [kw. ok. 1220] wypsal děge polské od počátku až do r. 1203 w Historia polonica Dobromili 1612. 8., zpráwněgi při J. Długossi [nar. 1415, umř. 1480] Hist. Polonae l. XII Franc. et Lips. 1711—12. F. 2 Voll. Ginj děgopisci, Boguchwał (umř. 1253), Dierżwa (ok. 1296) atd. wyčtení a oceněni gsau w L. Gołębiowskiego O dzieiop. p. W. 1826. 8. — U Slowanůw českých neystaršjm domácjm děgepiscem gest Cosmas děkan pražský [nar. 1045, umř. 1125], gehož Chron. bohem. neylépe wydáno w F.M. Pelzel & J. Dobrowsky Scr. rer. bohem. Pragae 1783. 8. 2 Voll. Ogeho pokračowateljch, gakož i o děgepiscich nástupných stoletj důkladné známosti nabyti lze z F. Palackého Würdigung der alt. böh. Geschichtschreiber Pr. 1830. 8. — U Slowanůw illyrských neystaršjm domácjm děgepiscem se pokládá negmenovaný kněz Dioklegský, obyčegně Anonymus [presbyter Diocleas zvaný [kw. ok. 1161], gehož latinský letopis wytištěn w J. Lucii De regn. Dalin. & Croat. l. VI. Amst. 1666 F. (we Wjdenském wyd. 1758 ho nenj), tolíkěž w J. G. Schwandtneri Script. rer. Hung. Vind. 1746—48. F. T. 3. W gakowém přibuzenstwj s tjmto letopiscem gestiř tak řečená Kronika dalmatská, psaná půwodně illyrsky a ok. 1510 od M. Marula na latinsko přeložená (nacházj se w rkp. w Řjmě i w Museum českém; lat. tištěná u Lucie a Schwandtnera), a která z nich staršj i půwodnj gest, geště wždy dokonale rozhodnuto nenj. Illyrowé řeckého obřadu čili Srbowé magj sice krátké, wjce méně důležité historické zápisky, sahajcj hned od neystaršj doby, hned a sice obyčegněgi gen od času duchownjho pastýrstwj Cyrilla i Methodia až do 15ho stol. i dále; ale ty až

posawad z rozličných rkp., po nichž roztraušení gsau, do hromady sebrání a wydání negsau. Letopisy Daniele arcib. srbského [1325—1338], tolikéž geště newydané, teprwa s děginami krále Radoslawu 1224, vlastněgi kr. Stěpanu Uroše 1238 počjnagj. U Slowanůw bulharských domácj letopisy, gakowěž podlé některých zpráv w zemi, gmenowitě w klášteře sw. Jana pod horau Ril (Orhelus) řečenau, nalezati se magj, až po dnes na gewo wyneseny negsau.

2. Zeměpis.

Obzvláštnjch zeměpisných pramenůw domácjch, půwodem anebo aspoň obsahem swým do časowého okresu našich starožitnostj dosahugjicjch, naprosto nemáme; a však letopisowé naši a giné pjsemné prameny zamykagj w sobě nemálo podrobnostj k wysvětlenj zeměpisu slowanského výborně platných. Neystaršj ruské zeměpisné zpráwy gsau teprwa z 16ho stoletj, tak nazwaný Bolšoj čertež ad Cara Joanna II. 1552. Popis zemj a národůw na Rusi od wel. knjžete Konstantina Maudrého († 1219) ztracen.

3. Žiwoty swatých.

Neméně wýnosné pro starožitnosti slowanské gsau některé domácj žiwoty swatých. U Slowanůw ruských giž Nestorowi připisugj se žiwoty Otcůw pečerských, tištěné poneyprwé w tak nazwaném Pateriku pečerském w Kyj. 1661 F. a potomně často. O giných starých legendách ruských podrobné zpráwy w Eugeniowě Slowári histor. rusk. spisow. P. 1827. 8. 2 č. a ginde k nalezenj gsau. U Polákůw žiwoty domácjch swatých teprwa pozdě se sw. Stanislawem a g. se počjnagj. Důležitěgšj gsau staré legendy české, mezi nimiž žiwot sw. Wáclawa cyrillsky a nepochybně půwodně w Čechách psaný, zvláště důležitý gest: Čas. česk. museum 1830, str. 453—462; a však i giné legen-

dy a žiwoty swatých, gmenowitě sw. Ludmily a sw. Wáclawa od Christana (w Dobrowského Kritische Versuche Leg. F. a G), sw. Wogtěcha (w H. Canisii Ant. lect. T. 3) atd., tytýž z ohledu ztarožitnostj slowanských wážná swědectwj w sobě zawjraj. Mezi legendami u Slowanůw illyrských a bulharských zachowanými žiwot sw. Cyrilla a Methodia neywjce se cenj (k. př. z otečnjka 12—13ho stol. w K. Kalajdowiče Joann Exarch Mosk. 1824. F.); z pozděgšjch we mnohém ohledu předůležité gsau dwa obšjrné a znamenité spisy, t. sw. Sáwy arcibisk. srbského žiwot otce geho sw. Symeona kněžete Srbského sepsaný ok. 1210, a Domitiana mnicha žiwoty sw. Symeona i Sáwy složené 1264, oboge geště netištěné: wiz Wien. Jahrb. d. Lit. 1831. Bd. 53 Anz. Bl. str. 26. 44.

4. Listiny.

Neystaršj listiny slowanské do našeho času dochované gsau zámľuwy Rusůw s Řeky r. 912 a 945, napsané dle wšj podobnosti ode pisařůw bulharských w Carihradu, od Nestora do letopisu geho wtělené, a co do přesnosti a půwodčitosti gich od Kruga i Ewersa důwodně bráněné, w čem nás ani nowé pochybowánj p. Macieiowského mýľiti nemá. Domácj ruské listiny w pozděgšjch přepisjch nás došlé saħagj domněle až do r. 996; půwodnj počnjagj teprwa s nadacjm listem kn. Mstislawa Wladimirowiče a syna geho Wšewlada 1128—1132, a gsau w 12tém a 13tém stol. geště wždy řjdké, w 14tém a 15tém hogněgšj, wydané w N. P. Rumjancowa Sobran. gosud. gramot Mosk. 1813—19. F. 2 č. Listiny Slowanůw polských, pomořských, slezských, lužických atd., psané napořád latině, tolikěž od konce 10ho stol. dále dolů se wztahuj, a wětšjm djlem w rozličných sbjrkách a spisjch Paprockého, Nakielského, Szczygielského, Okolského, Niesieckiego, Dogiela, pomořské u Rongona 1707, Ludwiga 1718.

a Dregera 1768, slezské u Böhme 1770 a Tschoppe - Stenzela 1832, lužické u Hoffmanna 1719, Worbsa 1834 atd., roztraušený gsau; úplného gich vydánj až posawad nenj. Též samo platj o listinách českých, z počátku latině, z nichž neystaršj gest kn. Boleslaw 2ho 993, potom od r. 1386 hustěgi, w 15 stol. pak napořád českým gazykem psaných, a z částky od Sommersberga, Dobnera atd. tiskem vydaných, gichž sbjрка se od p. F. Palackého chystá. Na Morawě latině psané listiny sahaj až do počátku 11ho stol., sbjrkugich vydává p. Boček. U Slovanůw illyrských drahný počet lat. listin knjžat a králůw chorwatských se zachowal, mezi nimiž neystaršj kn. Trpimjra r. 837, na djle w Lucii De r. Dalm. & Cr. Amst. 1666. F., D. Farlati Illyr. sacrum Ven. 1751—801. F. 6 Voll. a we Fejér Cod. dipl. r. Hung. Budae 18 . . . 8. . . . Voll. tištěné, na djle w rozličných archiwjch schráněné. W srbském gazyku se nacházj nehogný počet listin asi z 12—15 stoletj, až posawad geště netištěných. Bulharských prý geště několiko z 13—14 stoletj stáwá.

5. Zákony a práwa.

Psaných práw slowanských z oné doby, we kteréž okres našich starožitnostj zawrjn gest, se naprosto nedostáwá; a však w pozděgšjch sbjrkách zákonůw zamykaj se poněkud i zůstatky neystaršjch obyčegůw a zřjzenj práwnických. Tož gmenowitě platj o ruské tak řečené prawdě, potvrzené od kn. Jaroslawa 1020 Nowohradčanům, rozšjřené a rozhogněné od geho synůw a nástupcůw, zwlášťe Wladimira Wsewlawowiče 1114—1125, gegjž rozličná gsau wydánj od Boltina i Puškina w M. 1799, Strojewa při Sofijském letopisu w M. 1820, Rakowieckého we Wars. 1820. 4. 2 č.; Ewersa w Dorpatu 1826. 8. a g. U Polanůw ustawy zákonné i mnohem gsau pozděgšj

i latinau psané, k. p. ustaw Wislický Kazimjra W. 1347, potomně owšem do polštiny přeložené; srw. J. Lelewela Księgi ustaw polsk. Wilno 1824. 4. Neystarší práwa země české, posawad w rkp. nalezené, gsau z 12ho a 13ho stol.; wydánj gich od p. W. Hanky se očekává. S rbské zákony a obyčeje právnické, na mnoze ze starší doby pošlé, sebral, potwrdil a rozhognil cár Dušan r. 1349 a 1354, gegichž zpráwné wydánj gá sám obmýšljm. Srw. W. A. Maciełowski Hist. prawod. slow. Wars. 1832. 8. č. 1. str. 226—268. č. 2. str. 312—315.

6. N á p i s y.

Nápisowé na penjzech, kamenjch atd. u rozličných národůw slowanských wrozličné době se pogewili, gednak w latinském, gednak wdomačojm a přirozeném gazyku. Na Rusi nalezeny, mimo pamětný penjz řeckého c. Basilia 2ho ok. r. 987 s řeckým a cyrillským nápisem dwa penje Wladimira W. (980—1015), geden Jaroslawa (1018—1054), tolikéž hřiwny neboli náprsné okrasy (cyrill. Monisto, lat. Monile) z téhož wěku, wše to s nápisy buď slowanskými, buď řeckými i slowanskými. Tamže we starých chrámjch i některé nápisy konce 10ho a z 11ho stol. se nacházegj. Srw. Köppen Spis. rusk. pamjatn. Mosk. 1822. 8. — Na polských penjzech, pocházegjgich od Boleslawu W. (992—1025) a gehu nástupcůw, w nápisech latinských aspoň gména slowanská se vyskytugj. Srw. J. Lelewela Dwie tablice star. pieniędzy W. 1825. 8. Tolikéž i o českých, počjnagjgich s Boleslawem, newědomo kterým ze tří prwnjch (936—1002), řici se musj: srw. Časop. česk. Mus. 1830. str. 205 násl. Do třídy těchto pramenůw přináležegj i runské nápisy bůžkůw a nářadj z modlárnj Slowanůw ratarských, wyobrazené a špatně wyložené w A. G. Masch Alterth. d. Obotriten Berlin 1771. 4. J. Potocki Voyage dans quelques par-

ties de la basse Saxe Hamb. 1795. 4. M. F. Arendt Strelitzisches Georgium 1819. K. Lewezow Andeut. üb. Alt. zw. d. Elbe u. Weichs. Stett. 1825. 8. Newědomo, z které vlasti a z kterého wěku pocházj tak řechený měšec sw. Štěpána we Wjdni s wyšjwanými zlatem cyrillskými slowy. O penjzech někdegšjch chorwatských knjžat a králůw nikde dostatečné zpráwy nenalezám; srbské počjnagj domněle s kn. Muntimirem (880—900), gistotně pak se kr. Štěpanem I. (1195—1224), ačkoli s nápisem latinským, a se srbským teprwa s kr. Wladislawem 1230 i násl. O penjzech bulharských knjžat a králůw posawad nic se newj. Gsauť i některé giné, zvlášť tak gmenované barbarské čili cizogazyčné, sem náležegjcj památky tohoto druhu, o nichž mjstněgi ginde.

7. Powěsti, pjsně a zpěwy, přjslowj, gazyk.

Tekutým a bohatým pramenem starožitnostj slowanských gsau i neystaršj nás došlé zbytky domácjho básnictwj, národnj pjsně a zpěwy, přjslowj a pořekadla, naposledy sám přirozený náš gazyk slowanský. Z prwnjch nadewšecko wynikagj neoceňené zůstatky staročeského básnictwj, t. Spěwy, tištěné w Rakowieckého Prawdě ruské w 1 a 2hé č., w Preslowě Kroku 1823. sw. 3, a při Kráłodworském rkp. 1829, potom pjsně a zpěwy w rkp. Kráłodworském obsažené, wydané od W. Hanky 1819. 1829. 8. Národnjch pjsnj, w nichž gešťe wždy mnohé wetché šlepěge býwalých národnjch pogemůw a zwykůw, obzvlášť pak podánj mythologických, znamenati lze, hogněgšj sbjrkj gsau Certelewa a Maximowiče ruských i rusinských, W. z Oleska polských a rusinských, W. S. Karadžiče srbských, F. L. Čelakowského wšeslowanských, J. Kollára uhersko - slowenských a t. d. Sem počjsti lze i Kirše Danilowa dřewnj ruské básně

a powěsti, wydané w Mosk. 1804. 1818. 8. Neméně wážné gsau sbjrký národných přjelowj a pořekadel, gsaujcjch negednau mnohem staršjmi, nežli na oko býti se zdagj, a poskytgjcjch zrnecka negen w ethnologickém, ale i w historickém a mythologickém ohledu záwážná, gichž zde pro krátkost wyčjtati pomigjme. Naposledy i sám gazyk, tak starý, přesný a bohatý, gakowýt gest bez odporu náš slowanský, sahagjcj půwodem swým do mnohem staršj doby, nežli wšecky ostatnj pjsemné i nepjsemné prameny děgypisu našeho, we mnohém ohledu nad mjru wýnosným gest zřjdem národných našich starožitnostj, a začasté i tam, kde nás wšecky giné prameny i pomůcky opauštěgj, neočekáwaně mnoho swětla poskytá, buď že geg wážjma zpjsemnjch památek, které co do gednoliwých slow pra nás giž sдобau herodotickau, co do celých spisůw ale teprwa s Cyrillem a Methodiem 855 se začínagj, buďto že čerpáme ze studnice žiwé, z mluwy národnj, obecné. W obogj zagisté přjpadnosti nalezáme w gazyku swém sklad rozličných pogemůw, zpráv a wědomostj, wydágwagjcjch nám o mnohých odginud nedostupných wěcech swědectwj půwodem swým starožitné, přesnotau záwážné, patrnostj a ráznostj welecenné. A však nemáli čistý tento pramen nerozwážliwě zakalen a vyplýwagjcj z něho hogný wýbytek wšetečně zmaten a gako we psj dáu býti, potřebj owšem z něho wážiti uměle, střjdmě a se wšj možnau opatrnostj. Gestli kde, zagisté nad bránau gazykozpytu napsáno buď: Odi profanum vulgus et arceo!

8. Hmotné památky.

Co giž nahoře w prwnj době o hmotných památkách národných starožitnostj powědjmo, toho wšeho i w této druhé, a sice pokud možné geště mnohem wjce šetřiti slušj. Předkůw našich nedbau a nezhodami času to pošlo, že mnohé památky tohoto druhu, mo-

haucj k wyswětlenj starožitnostj našich znamenitě poslauižiti, buďto na wěky: pro nás zmrhány gsau, buďto aspoň za dlouhý čas před očima našima ukryty zůstawagj. W nowěgšjch časjch obrácena gest sice pozornost některých horliwých vlastencůw na tyto takowé památky dřewnjho Slowanstwa, gmenowitě na Rusi a w Polště, ale žádaucjch wyspělých plodůw gegich pečliwého bádánj weřegnau cestau obecnstwu slowanskému až posawad uděleno nenj *).

Naposledy geště pozbýwá, abychom i některých hlawněgšjch pomůcek ke slowanským starožitnostem, pilnostj nowěgšjch spisowatelůw na swětlo wywede-ných, zde co neykratčegi podotkli. Powšechně o spisjch tohoto druhu s bolestj wyznati se musj, že pošlj od cizozemcůw i domácjch, obogj daleko za wznešenostj předmětu a za potřebami našeho wěku wzadu zůstawagj, a málo který z nich k něčemu se hodj. Wydanj od cizozemcůw, gakž wýš řečeno, powahy, děgin a gazyka národu našeho i nepowědomých i nemilowných, w podstatě swé obyčeuě wjce k wywrácenj a zkaženj starožitnostj našich, nežli k gegich upewněnj a wyswětlenj platni gsau; sepsanj od našincůw, we kritickém historictwj, w archaeologické nauce a w důwodném gazykozpytu bez mála geště wždy nowáčkůw, negsauli do cela ničemnj a leda ke smjchu nebo ljtosti pobjzegicj, (gako spisy Bohuše, Wenelina, Liebuše a g.), wždy předce na wady a nedostatky, nežli na wěcnatosti a okrasy, mnohem gsau bohatšj, tak že neneslušně každý za šťastného pokládati se může, kdo drahé části žiwota swého čtenjm těchto balamutných knih, za swým powolánjm, nepřjgemně a bezmezdě protráwiti nemusj. Odsjlage čtenáře ku přehledu spisůw sem náležegjch na giném

*) Schlözer's Nestor I. 67—70. Köppen Kunst und Alt. in Russl. in W. Jahrb. d. Litteratur 1822.

místě podanému *), zde gen některé z těch připomenutých, kteréž obsahem svým, aspoň co sbírky rozličných svědectví a někdy i zdravých úsudků o starých Slovanech, nad jiné jsou důležitější a výnosnější, s vyloučením mnohých spisků o jednotlivých předmětech. J. Chr. de Jordan de originib. Slavicis Vindob. 1745. F. 2 Voll. — J. S. A s s e m a n i Kalendaria ecclesiae Universae (wlastně gen gentium Slavicarum) Romae 1750—57. 4. 6 Voll. — A. L. Sch lö z e r Nord. Gesch. Halle 1771. 4. Téh. Nestors russ. Annalen Gött. 1802—09. 8. 5 Bde. — J. Th u n m a n n Untersuch. üb. die alte Gesch. ein. nord. Völker Berl. 1772. 8. — Acta Societatis Jablonovianae de Slavis Lips. 1772—74. 4 Voll. — L. A. G e b h a r d i Gesch. aller wendischslaw. Staaten Halle 1790. 4. 4 č. — K. G. A n t o n Versuch über die alt. Slawen Leipz. 1783 ff. 8. 2 č. — A. L i n h a r t Geschichte von Krain. Laib. 1788—91. 8. 2 č. — J. Ch. G a t t e r e r An Russor. Polon. et. pop. slav. orig. a Getis sive Dacis liceat repetere? diss. 1791, in Comm. Soc. reg. sc. Gott. T. XI., německy od Schlichthorsta w Bremě 1805. 8. — F. D u r i c h Bibliotheca slavica 1. Budae 1795. 8. — J. P o t o c k i, Fragments histor. sur la Scythie, la Sarmatie et les Slaves. Brunsv. 1796. 4. 3 Voll. Hist. primitive des peuples de la Russie Petersb. 1802. 4. Atlas archaeol. eur. Rossii. S. P. 1823. F. — A d. N a r u s z e w i c z a Hist. nar. polskiego Wars. 1824. 8. 2 č. — J. D o b r o w s k ý Hist. krit. Unters. woher die Slaw. ihren Namen erhalten, im 6ten Bd. der Abh. e. Privatges. Pr. 1784 8. S. 268—298. Česky: Slovauili Slowané od sláwy čili od slova? W Čas. česk. Mus. 1827. sv. 1 st. 80—85. Téh. Ueb. d. Begräbnissart der alt. Slawen, in den Abh. d. böhm. Ges. d. Wissensch. 1786. 4. S. 333—359. Uebers. e. Stelle im 19ten Briefe

*) Abkunft d. Slawen S. 8—15.

des h. Bonifacius, die Slawen betreffend eb. 1787. S. 156—160. Eb. Ueb. d. ältesten Sitze der Slawen in J. W. von Monse Landesgesch. v. Mähren Olm. 1788. 8. Bd. 2. S. IX—LII. Eb. Ueb. d. erste Datum zur slaw. Geschichte und Geogr. in den neuen Abh. 1794. 4. S. 365—370. Srw. Gesch. der böhm. Sprache und Literatur. Pr. 1818. 8. S. 1—11. Eb. Bemerkungen über Serben und Chorwaten in J. Ch. Engels Gesch. der Serb. 1801. 4. S. 153—161. Eb. Slawin 1808. 8. 1833. 8. Slowanka 1814—15. 8. 2 č. — W. S. Maiewski O Slawianach Warsz. 1816. 8. — N. M. Karamzin Istoria gosudarstwa rossijskago S. P. 1816—18. 8. 2 wyd. 1819—1826. 8. 12 č. — P. Solarič Hieroglyfika slowanská rkp. Té h. Rimljanislawenstwowawši. Bud. 1818. 8. — J. F. A. von Schwabena u Die ältesten Slawen und ihre Wohnsitze, in André's Hesperus 1819. Jäner, česky od J. M. Krále w Hr. kr. 1825. 8. — J. M. Ossolinskiego Vincent Kadlubek — we Wiad. hist. kryt. Krak. 1819. 8. d. 2., deutsch v. S. G. Linde Warsch. 1822. 8. Té h. Początki Slawian w Čas. nauk. Lwow. 1831—34. 8. — J. B. Rakowieckiego Prawda ruska Warsz. 1820—22. 4. 2 č. — W. Surowieckiego Sledzenie początku nar. Slowianskich, w roczn. tow. Warsz. T. 17, též o sobě Warsz. 1824. 8. — P. J. Schaffarik Ueb. Abk. d. Slawen nach Surowiecki Of. 1828. 8. — G. Dankowsky Fragm. zur Gesch. Presb. 1825. 8. Eb. die Griechen als Verwandte der Slawen Eb. 1828. 8. — J. Ph. G. Ewers Das ält. Recht der Russen Dorp. 1826. 8. — J. Kollára Rozpr. o gmén. poč. i star. národu Slawského w Bud. 1830. 8. — W. A. Maciełowski Historie prawod. slow. Warsz. 1832—1833. 8. 2 č. — Spisú Sestřencewiř-Bohuře, Weneřlina, Liebuře, Hallinga a giných tēm podobných naschvál zde mlčenjm pominuto.

4.

Pozůstatky rusadelnjch swátků w Čechách.

*O d J a n a Š t ě p a n a ,
faráře w Pohoří a tagemnjka wikariatu Mirowického.*

Ze se pohanstvo w Práchemském kragi bljže Čjžowé a Baubjna welmi dlauho, když giž w ostatnjch našj milé vlasti částkách slunce nebeské prawdy přegasně se zaskwjwalo, udržowalo, dosti známo gest každému našich letopisů čjtateli; tudy se také neywjce pozůstatků pohanských obyčegůw nalezá w tomto kragi. K těmto wšjm právem náležej frašky, které se až dosawad w mnohých mjstech gmenowaného krage tropj o Letnicjch neb swatodušnjch swátcejch. Gsa zrozen w naddotčeném okolj, wždy gsem za to měl, že to bude něco z českého pohanstwa pozůstalého; genom že gsem nikdy prawé přjčiny těchto šašků nemohl se dopjditi. Uho-
doul gsem teprw wše, přečjtage pagednánj pana Šafařjka (wiz Časop. česk. Mus. 7 roč. běh, 3 swaz. str. 257 o Rusalkách.)

Wše, co se až potud o těchto swátcejch dže u nás, porownává se s obyčegi u Rusinů a ginde dle p. Šafařjka zachowáwanými. W noci před božjm hodem swatodušnjm přiwele neb přiweze swobodná mužská chasa do wesnice několik pěkných buď gedlowých, neb smrkwých stromů; neywětšj z nich wystawj neywjce uprostřed náwsj, ostatek wúkol. Na wětšjm djle se stromo-

wé tito olupugi, aby wzhlednějši byli. Na ráno giž wše se spatřuje we swé auprawě, gakož i zde onde před obydljm wáženějšich djwek podobný strom, genž se wždy nazjwá mágem. Za nemalau sobě pokládaj čest, kterým před okny neb wraty strměj máže. Hod boží ubjhá djlem při službách božich, djlem při lepším obědu, a něgakém nawštjwenj, gežto sedlky napečených kosmatic poskytuj. Tyto kosmatice pamatuj na wagečnici, o které se na Bělorusi pěje. Rozkrágej totižto sedlky koláč tlustými skýwami, omačuj w rozmjchaných wegejch smálem mauky, a osmažuj na másle. Druhý swátek po obědě schází se swobodná chasa do hospody neb giného stawenj; tu se oblekau k tomu ustanowenj w oděnj potworné ze smrkowé kůry, as na ten způsob, gako widjwáme staré rytjře české w gich brněnj, magjce na prsau gako prošjwanice, a na hlavách vysoké z kůry čepice do chochoła, gako starodáwnjho černého wogska za korunowánj krále Maximiliána, w nichž nastrkáno innožstwj kukaček a giného lučného kwjtj. Mezi nimi geden ustrogen gako král weze se k určenému na náwsj mjstu, na smyku tažen chechtajcjmi se hochy, a mage wůkol sebe zástup pištěů buď krabuškami zakrytých, neb zčerněných po twáři, a magjcech pištaly giž dlaubé, giž krátké z wrbowé kůry s wýtrubci buď wětšjmi, buď menšjmi. Král se beře se slaužjcjmi we swé nádheře až k určenému mjstu, kameni, neb pahrbku u prostřed wsi. W Buděgowském kragi, kde geště tento obyčej swjžj gest, gede gmenowaný zástup na konjch. Tu při wřesku pištěů a chechtánj mládeže sbjhá se i dospělegšj lid z celé wesnice. Wezeli se král na smyku okolo něgaké kaluže, swrhnuu ho, neb hledj swrhnauti pro obecny smjch do nj. Přicházegjce k určitému mjstu, obstaupj ge weleslawně. Tu wystaupj ze zástupu prowoláwač, vyskočj na kámen neb pahrbek (w Buděgowském kragi, kde gsem to widěl, wyšine se na blizký strom) a

počne o každém přibytku a w něm přebýwagjejch na zpa-
mět wětšjím djlem w nemotorných rytnech dle náchylnosti
neb nenáchylnosti, až mu mnohokráte za to po slawno-
sti i weyprask býwá záplatau, ledacos prowoláwati (wla-
stně se řjká wywoláwati). Ku příkladu: K Čjškům ga-
sné slunce swjtj, že magj dcery gako kwjtj. Nebo: K
Holubům parno nemůže, proto magj děti gako růže.
Wywolaw o gednom stawenj, wždy se táže okolo stogj-
cjh: geli prawda? a oni odpowjdagj gednjm hlasem:
ge prawda, a nebo gen: ge. Na to hned wždy něgakau
chwjli wřeštěgj pištci, lid se směge, neb wywolánj pře-
trásá, a wywoláwač se slawně gako pomeyšlege otáčj
obljčegem k tomu stawenj, o kterém dále má wywolá-
wati. Po wywoláwánj nazwjce hasstroše, kterého wždy
mjwagj ssebau zcela slamau pokrytého, uwrhugj do ka-
luže, gestli se té cti samému králi wezenému nedostalo,
a octnau se, pokudž gich někdo, o němž hanebně wy-
woláwali, kygem nerozehnal, na mjstě, odkud vyšli.
Na to se swátečně wystrogená mužská chasa shudci (za
mých pacholeckých let shaudkem a dudákem) wláčj po
wsi od stawenj k stawenj, magjce na dřewěném taljři na-
strčený zelený strůmek wypentlený a všeligak okrášle-
ný. Přicházegjce do přibytku žádagj hospodyně o ko-
smatice, a swobodné djwky o něgaký penjz na dřewěnný
taljř se strůmkem. Dostáwagj semo tamo i trochu obilj,
wegce, neb koláče. W každém stawenj, kamkoli přigdau,
něgakau chwjli pokřepčj s domácjmi ženštinami. Poslěz
se wracegj do krčmy, kdež prodawše krčmáři obilj,
wegce a giné, což naholdowali, i s mágemi na wsi strmj-
ejmi, naspolek na stržené penjze, k nimž i we wsi daro-
wané přidáwagj, pigj, a heyřj gak daleko wystačj.

Negen tyto až posud w Čechách zachowáwané mj-
stem šašky důkazem gsau někdegšjho Rusalek poctjwánj,
nýbrž i rozličné od babiček a chůw dětem wyprawo-
wané báchorné powjdky o pannách u wodě bydljch,

neb zaklených; podobně i povídky o wodních mužích neb hastrmaních, o kterých se posawad u sprostého lidu bájí, že we wodách bydlí, kdys leckdys že vycházejí z wod, ano i poblízké mleyny a giná osamělá stawenj, neywjce ale spustlá neb ostawělá nawštěwugje, tam pod všeligakým gménem a pod všeligakau záminau s lidmi rozmławugaj, a ge škádlj, mnohokráte i naspolek s nimi přinesených wařených neb pečených ryb pogedj; při všem přetwárenj že však k poznánj gsau po zeleném obleku, z gehož lewého okragj (šosu) wždy skápj woda, a po zelených wlasích. Takowé zelené wlasý, prý, magj i hastrmanky a gich djtky, které sobě časem na wýslunj na hrázi rozčesáwugaj. Geli u rybnjka gaký strom, pro kratochwjl se na něm haupáwugaj, neb po wrchu wod všeligak sobě počjnjagj. Gsau pak wždy nepřátelé lidstwa, wždy očihugje, gakby koho mohli utopiti. Na suchu prý nemagj k člowěku žádné moci, kdyby ale někdo gen dosti málo smočil nohu neb ruku wgich wodě, tu že giž dostáwugaj k němu přjstupu.

Týkage se swůdného Rusalek za lidmi powoláwánj: „Ha! ha! chodite k nám a t. d.“ o kterém p. Šafařík pjše na str. 266, i o tom se powěst udržela w Čechách w powídkách o Heykadlech. O těchto gsem poprwé uslyšel od swého pacholka wyprávěgjcjho čeládce ostatnj wečernjho času o strašidlech, a mezi těmi i o Heykadle. I táži se, wgakéby Heykadlo powěsti bylo? A odpowjdá tázaný pacholek, že prý gest obluda neb strašidlo neywjce lěsnj, však i ginde za lidmi pocestnými nočnj doby powoláwugje: Hey! hey! (tudy Heykadlo.) Běda, prý, tomu, kdoby dle powoláwánj zaměřil cestu; neylépe, dj dále, newšjmati sobě heykánj, a pospjchati pozorně započatau cestau.

Na někdegšj w Čechách wodních bohyněk poctjwánj pamatuge až podnes w některých mjstech Buděgowského a Prácheuského krage obyčegně po garu každoročnj

prázdněnj studánek, neb studánkúw, gakož prawj na Hlubocku. *) Shromažďugj se holky večernjho času, a gdauce k umjnéne studénce zpjwagj, owšem giž ne starobylé pohanské pjsně, nýbrž bud' swaté křesťanské, neb i swětské, w Buděgowském kragi wždy geště ney-staršjho Českého rázu dle modulacj i slohu; pak přigdauce neywjce gen rukami wywrhugj ze studénky všecken neklid, i bahno; mnohokráte i wydlažďugj gi. Tak činj gedné studénce po druhé, gak daleko zasahugj půdy gich wsi. Za welkau nedbalost a nečest by sobě pokládaly panny něgaké wesnice, kdyby za podletj gmenované služby studénkám neprokázaly. Odcházegjce od studének opět zpjwagj, neb fraškugj, zwlášť gestli hoši dowěděwše se o gich zaměstnánj za nimi přišli.

Co rozprávj p. Šafařík na str. 267 o babici otýpkau kopřiw šaškugjej, a stawjcj se o rusadelnjch swátčjch gakoby předla a dřjmala, to se u nás neděge; chodj se ale w Buděgowsku s Laucj (s Luckau neb Lucij), kterážto přicházegjce potworně ustrogená táže se hospodyně: „Shlaucelyli waše děwky kaudele?“ ustwíčně na přinešeném kuželi kaudel přetřásagjce gakoby předla. Řekneli se gj: neshlaucely, mrská nedbalé djwky metlau.

O třech Králjch tamtéž obcházj po domech Berchta, hrozjc prowtánjm nebozezem, kterýž nosj, nedáli se gj, oč žádá. Kdo nám o té dá důkladnau zpráwu? Zdá se, gakoby gi náš Balbin (vide ejusdem Miscellanea) měl za powěstnau na Čechách bjlaupanj, o njž se tolik wyprávj w Gindřichowě Hradci a na panstwjch knjžete ze Šwarcenberka, zwlášť na Hlubockém, kdež, prý, se posledně za času burcowánj gednomu burcowateli nakázala w oděwu, gak se spatřuge na obrazech. Kdo nám cosi důkladného napjše o pálenj Swato-Jan-

*) Studénka tam gmenugj zimnici.

ského ohně? Četl gsem, že naši předkové pohané pá-
ljwali tento oheň k počtění boha swého Radagasta.
Kdož ale tento Radagast? — Kdo wezme na se prá-
ci, by nám něco napsal o staro-českém zpěwu, zvlášť
o hlásánj; to gest: zpjwánj při žetj obilj, gehož gsem
geště pamětnjkem, zpjwánj zvláštnjch pjsnj modulacij
staroslowenskau s dodržowánjm w poslednj sloce ney-
zažšjho hlasu na způsob pějicjch Rusů; kdo dá ze-
wrubnau zpráwu o h o h á n j dosawád w Buděgowsku
o swadbách obyčegném? Pěj tam družice, gichž wždy
wětšj počet se beře, a ženy newěstu čepjce neb zawj-
gegjce, a posléz gi odwážegjce zvláštnj pjsně rázu ge-
ště slowenského, weleslawně, zdlauha, wždy poslednj
sloky slabiku dotahugjce gako *ho* odkudž slowce: *h o*
h a t i. — Kdo wydá řádné pagednánj, njmžby se uká-
zalo, gak se asi naše Čěština we swém zlatém wěku
wyslowowala, zvlášť *i*. We wětšj čásice našj milé wla-
sti nečinj se rozdjlu we wyslowenj mezy *i* a *y*; gen
geště na Wlachobřezsku w kragi Práchenském a mjstami
w Buděgowsku se takowého rozdjlu šetřj. Tam wyslo-
wugj k. p. milost (gako mnilost), piwo (pgiwo) filec
(fgilec), pánowi (gako pánowgi) a t. d. Podobně se w
gich wyslowenj ljšj na koncy *d* od *t*, *b* od *p*. My téměr
wšewůbec čteme *sud* gako *sut*; chleb gako chlep; ne tak
oni. Otwřeně *l* a po něm *i* neyliběgi gsem slýcháwal
wyslowowati od rozených Pražanů na nowém městě
před 33 lety. Zawřeně *l'* neuměgj snad tentokráte gen
Polané dobře wyslowowati. — Kdo si z horliwých p. p.
wlastenců wezme tu těžkau práci, aby zpjral řemesl-
nická a umělecká gména a wyznamenánj? Zabolelo mne
nemálo srdce, když gsem četl we Slowesnosti wýtečného
našeho p. Jungmanna, řemesla že gsau w Čechách na-
weskrz německá. Poněmčená owšem z wětšj částky;
wšak za našeho wěku daloby se geště wšecko shledati,
zvlášť po hranicjch Práchenského a Klatowského kra-

ge a djlem w Buděgowsku a Táborsku. Arciž žeby musili býti otazováni neystaršj wěkem z každého řemesla dle příkladu vyšlých w německém gazyku přezděných zlatých kněh. K tomu nynj geště trochu času, než nám neywěkowitěgšj mistři pomrau, genž německy neuměgj; mladšj gsau giž poněmčilj, a oškliwo ge poslauchati o řemesle mluwjcej, nenjž to ani české, ani německé. Mezi giným, gak krásnau mluwu swau mjwali mysliwci! Ta wyhyne, gestli se gj u neystaršjch doptawše lowců českých, w knihách potomstwu nedochowáme. Widěl gsem co mladý žák w latinských školách podobnau českau knihu psanau s wyobrazenými zwjřaty a stromy. Náležela u gistého pána slaužjcimu mysliwci z pomezj Práchenského krage. Ó že gsem wjce rozumu neměl, abych gi byl kaupil! Snad byla poslednj swého druhu.

Takowéto a podobné otázky, náwrhy, a progewené vlastenské žádosti snadby newhod nebyly w tomto časopisu. Mnohým podřimugjcjm vlastencem snadby pohnuly, a častobychme se gistotně utěšených odpowědj a rozhodnutj dočjtali, zwlášť, kdyžby se wše laškawě bratrsky přigjmalu, na wáhu přjsné kritiky nekladlo, a co chybného od učeněgšjch přátelsky ponaprawilo.

Než proč gsem udělal tak daleký wýskok? Wždyť gsem počal o rusadelnjch swátcejch a gich pozůstatecjch w Čechách! Přeplněno bylo srdce mé vlastenskau horliwostj; až sem byw zanesen puzenjm zápalu gegjho, chtěl gsem stjsněnosti wnitřnj ulehčiti. Nynj se wracjm, kde gsem přestal.

Na Malorusi, prý, wywěšugj na dubjch klůcky atd. Rusalkám w obět. I u nás geště zde onde lze spatřiti na truinách a stromech klůcky, tkaniny, caparty a niti. S gakým to nyněgšj powěrečný lid činj úmyslem, newjm; genom gsem co děcko slýcháwal: Eyhle, tamto

zimnice wisj! Budeť ale neyspjše také pozústatek potjwánj Rusalek. Že se až posawad we mnohých rodinách dne čtwrtečnjho nepřede, newjm nemáli též zřenj swého, aspoň w počátku, na Rusalky přediwo kradnau-
ej, gak se o tom podnes w Malorusi wěřj.

I o kapradj [náš lid sprostý mnoho wyprávj podiwného; mnohem wjce ale o ruljku. Tjm, prý, mohau se koně we zláštnj tučnosti, kráse a bugnosti zachowati. Musj se, prý, tento ruljk též w určitý čas o půl noci wykopáwati; kopagjcj musj wúkol sebe udělati kolo, kteréž nelze běsu (d'asu) ruljk střěžjcimu překročiti. Když gest wykopán ruljk, musj kdo ho dobyl, dřjwe než wykročj z kola, běsu hoditi slepici černau, aby se domnjwal, že uchwátíl duši dobýwagjcjho; tento ale odhodiw slepici, dáwá se hned na autěk neyrychlegšj, nesměge se ani dost maličko ohlednauti, sicby ho polapil běs, genž zatjm poznáwá, že neuchwátíl duši, ale gen slepici. — — — —

5.

Krátký spis o porážce a zajetí Maximiliana woleného krále Polského a arciknjžete Rakauského.

Ze sawěkého rukopisu, chowaného w národním Mus. česk.

Po smrti Štěpana Batory krále Polského pokusil se cjsař Rudolf II. pro swého bratra arciknjžete Maximiliana králowskou korunu Polskou zjiskati. Gak mile cjsař z ohledu toho posly swé wyprawil, gež i wyslanci španielští, řjžských wolenců, rakauských arciknjžat a knjžat pruských podporowali, nagjti se také dali poslowé císaře Teodora, papežští a šwédského dědičného knjžete Sigmunda. Tito i onino mluwili pro pány swé, papežský však posel, kterýž sice podle daného sobě poručení slovo swé pro gednoho z rakauských arciknjžat wěsti měl, obmezil žádost swau schwálením kterého koli, ale katolického, knjžete. Polští páni rozdwogeni byli. Někteří wedením Zborowských chtěli arciknjžete Maximiliana, jiní pak podporowaní králownou-wdowou a zvlášť Janem Zamojským, kancléřem králowstwj Polského, horlili pro šwédského knjžete, synowce někdejšího krále polského, gehož dcera matkou geho byla; kterýžto také w naděži na trůn polský wstaupiti gazyku polskému se naučil a náboženstwí katolické wyznával. Obě strany radili se o wolení; poněwadž pak primas-arcibiskup Zamojského se drže, Sigmunda dne 27 září prohlásil, nemeškali Zborowští, ač strana gegich menší

byla, též Maximiliana prohlásiti; obě strany též kapitulaci zvoleným svým odeslaly, a ge do králowstwj přigeti pozwalý. Maximilianowi přinesli zpráwu o tom biskup Kijowský Jak. Woronický, Jan Zborowský a Alexander Brunecký, na gichžto přednesený také na kapitulaci w kostele Olomauckém přísahal, a s blučným mužstwem do Polska wtrhnauti příslibil. Ač mu to od protiwné strany odrazováno bylo, wyprawil se předce w řjgnu s 6000 muži, směřuge s posobnjky swými ku Krakowu, gegž nadarmo ke wzdaný se požádal. Ano Zamoyský na wogsko Maximilianowo tak udeřil a ge porazil, že arciknjže mimo množstwj zagatých 1500 mužů ztratil, a s ostatkem do Slezka ustaupiti přinucen byl. Mezi tjm šwedského knjžete Sigmunda za krále polského korunováno. Gak se dále wedlo a gak se ty věci skončily, wyprawuge starý rukopis.

K wyprawě Maximilianowě w Čechách všeho se použilo, co by wálečný duch wzbuditi mohlo; tak i zvláštnj písňe tištěny byly, gichž zlomky sem w deškách staré gedné knihy nalezl; a poněwadž gich snad wjce nikde nenj, titul a některé werše z nich tuto stůgte:

Pijsničky tyto w Nowě wytištěné o Arcykňžeti Maximilianowi.

- 1) Myř w Gménu Krysta daufáme etc.
- 2) Poslaucheyte všickni křesťané etc.
- 3) Kterjž na Wognu chcete, diwně se k tomu dřete etc.
- 4) Kdo chce s lidmi wesel býti, užiti etc.

Obsah gegich z těchto weršů poznati možná :

„Jonáka let dospělého
a heytmana udatného,
toť gehu Rod prokazuge,
že pokog welmi miluge,
Otce swého následuge.“

„Austriae beata domus,
gaudeat omnis Polonus,

spřijzněni budau Lechowé,
Morawané y Čechowé,
potěšenj bude nowé.“—

„A protož Národe Polský,
y se všemi twými wogský,
nechage roztržitosti
přigměte Krále s wděčností
daného z Božij milosti.“

„Lwe přeušlechtilé zwjře,
ty Rakauského Rytjře
Bohdá šťastně doprowdjš,
Polskau Korunu ozdobjš,
plaché Poláky spokogjš.“

„Bože genž gsi náš ochrance,
rač býti toho obránce,
ať se k libosti twé skoná
ta pře Maximiliana
a zwelebj tebe Pána.“

„Zpijwá se Polskau Melodygi gako: Na co mi wy-
šly me čenste biesiady, že teraz etc.“ (W. H.)

Léta tohoto 1588. měsíce Januarii dne 22, když
geho milost královska Maximilián z města, řečeného
Weluň země polské sem do Pičjna, kteréž toliko 4. mjle
odtud ležj, přigel; věda o tom dobře, že nepřátelé Po-
láci poznenáhlu za njm až na hranice polské (nebo Pi-
čjn giž na dvě mjle od hranic polských w Slezstě ležj)
táhnau, a nenaděge se, aby Poláci přes hranice se pu-
stili a do Slezka ho stjhati měli; měl na zetrj 23. dne
téhož měsíce ráno gedného Poláka swého wogska s
djlem lidu a gjzdy wen na špeh a na wartu wyslati.

Kterýžto wyhnuw na stranu tu, kdež nebylo žád-
ného nepřjtele, do gedné wsi, s koně ssedl, a ten celý
den i noc tu zůstaw pohodlj dobré sobě učinil, nic na

to nedbage, že několik sedlákůw z té wsi k němu přiběhlo, a že Poláci k Pičjnu táhnau, a tu noc w sobotu na neděli toliko gednu neb dvě mjle odtuď se položili, w známost uwozowali. Ale wstaw ráno, když kancljř polský slawný onen Jan Zamoyský se wšjm lidem swým k Pičjnu táhl, wyhnul se s towaryši swými na stranu, a do leženj královskeho zase se nawrátil. Byli pak i ginj dwa špehýři od gehu milosti královske wyslání; z nich gednoho nepřátelé gali, a druhý s sehau nepřátely k městu přiwedl. Ráno w neděli 24. dne ledna w kázanj, když lidé w kostele byli a giž se to rozhlašowalo, udeřili lermo w buben neyprwé na synku, potom w městě i na předměstj, kdežto i hned několik kusůw střelby wen wytáhnauti dali atak daleko od města, coby kaule doletěti mohla, postavili. Kancljř rozdělil swůg lid na tři hauffy, postavil se asi čtwrt mjle od města, proti němuž lid královský, neyprwé střelci, potom i gjzda, pomalu wen z města bezewšeho šiku a spořádánj wytáhli, a proti nepřjteli se postavili, negsauc geště všickni pospolu (nebo něco lidu královskeho nedaleko odtuď w něgaké wsi leželo), a tu i hned setkawše se gjzda i lid pěšj tuze s nepřjtem, téměř všickni pogednau wystřelili, tak že k nabitj zase ručnic a polauhákůw swých zastaupenj neměli. Proti nimž nepřátelé w dobrém šiku stogjce, a střelce swé, kteříž ručnice a háky swé wystřelili, hned ginými zastaupiwše, aby se tito zase sprawiti a nabjti mohli, tak tuze na lid královský, kterýž teměř giž bez polowice zbranj byl, nemoha zase nabjgeti, dotjrali, a beze wšj milosti gako hláwky zelj stjnali, tak že zadnj djl hauffu na běh se oddal, a nebohých knechtůw, gichž do 3000. w počtu bylo, w bitwě opuštěných odběhl. Střelba pak wěšj byla na geden wršek březinami porostlý wytažena; a když z gednoho děla udeřili, lid kancléřůw, kterýž se w témž březj skryl, uhledawše, že puškaři střelbu na

lid kancléřůw směřili a k němu střjleti chtěj, i hned z téhož březj se vyrazili, s welikým křikem na puškaře udeřili, od střelby ge odehnali, a tak gi obkljčili, že k nj dále žádný přistaupiti nemohl. Za tau střelbau stál G. M. K. asi s 30 koňmi. A když se střelci kancléřowi na něho obrátiti a střjleti počali, wida a slyše Geho Milost žalostiwý křik lidu swého, ráčil se zase k městu obrátiti, panu referendáři i giným raddám swým takowau žalostiwau nowinu a welikau moc nepřátel, kterýmž odolati nemohau a moci nebudau, w známost awesti. Iuradiwše se krátce, zawřeli se s ostatnjm lidem, kteréhož 1500 bylo. O by se byli zdrawě uradili a wsednau na koně aneb na kočj do Wratislawě se obrátili, tu by něco bezpečnějšj byli, nežli w té malé peleši a městečku, gehožto zdi hakownicemi pobořeny a powaleny býti mohau. Když pak nepřjtel nebohé knechty a střelce wšecky posekati dal, a znamenaw, že giž žádného odpornjka ni zálohy proti sobě nemá, ano i zprawen gsa, že G. M. K. s raddami swými do města Pičjna utekl, hned geště toho dne w neděli okolo nešporů se wšjm hauffem swým k městu přitáhl s welikau chtiwostj, wěda že tam gsau nepřátelé gehu. Aby gich w moc swau dostati mohl, město wůkol se wšech stran oblehli, a před zdj do města zawolati a zeptati se poručil: Gsauli tam Zborowštj, Stádničtj, pan hrabě z Kurky (Górky), a pan referendář i ginj s Geho M. K. Kterjž pak tu přjtomnj byli, ti wšickni zegména se gmenowati museli. Načež i hned střelbu, kterauž wně před městem na wrchu březowém G. M. K. odgal, k městu přitáhnanti a spustiti dal; dotazuge se, po dwakráte gich napomjnal, aby se poddali. Pakliby toho neučinili, žeby se wšj moej tu celau noc k nim šturrowati a střelbu pustiti dáti chtěl, a dobuda města, wšeho, což tu žiwého bude a nagde, posekati. Tu Geho Milost s těmi pány polskými po swé straně w raddu wšel, a po-

wážil všeho toho, zvláště pak ubohých newinných měšťanůw, manželek a ditek, gegich žalostiwý křik a náramné upěnj k srdci swému připustiww, na konec na tom se sněsti ráčil: nepříteli swému místo odewzdati a tudy lid ten zachowati. I poručil to hned nepříteli přes zeď oznámiti, a po dwakrát hrabě Čebeku o to k němu wen z města wyslati ráčil. Po té hned šest fakulj rozswjtití daw (neb giž k třetj hodině na noc bylo), s panem hrabětem Stanislawem z Kůrky k kancléři wen z města wygel; proti němuž kancléř tolikéž šesti fakulemi z daleka gel: a když asi 20. kročegůw od sebe byli, za gedpo s koně ssedše, G. M. K. a kancléř sami toliko k sobě šli. Kancléř se gest G. M. K. poklonil a sňaw čapku, ruky mu podal, gemuž zase G. M. K. náležitau reverencj učinil, a rozmluwiwwše ssebau za dlahau chwjli, zase se rozešli, Král G. M. do města, kancléř do leženj swého. Z toho pak, kdež se oni sešli, mjsta až k bráně, byl weliký počet střelců a gjzdných s nabitými ručnicemi a háky postawen, kterjžto gako čerti zasmušile hleděli. Té noci welmi bylo ticho, tak že ani gedna ručnice nenj wystřelena. Na zegtrj ráno as hodinu na den přigel kancléř zase k městu, což když G. M. oznámeno bylo, ráčil k němu wen wygiti, a tu s njm rozmluwwil a rukau dánjm mu sljbil. Po té hned lid gjzdný i pěšj kancléřůw dlahau ulici od brány městské až wen k leženj učinil, a stoge s obau stran, lid G. M. K., gehož 1500 geště bylo, wen z města pustili a bez zbranj pryč pasirowati dali. Wšecky penjze, což gich kdo při sobě měl, od sebe dáti musili, a gednoho penjze zatagiti nesměli; a přehledáwagjce, našli při gednom groš 12. peněz platicj, tobo i hned na kusy rozsekali. Dwa heyduci sřhli s dwau drabantůw G. M. K. mimo zápowěd pláště laupežně. Když to wznesli, kancléř powolaw těch heydukůw před sebe, pláště drabantům zase nawrátiti, a ty heyduky obadwa

stjiti poručil; tak že dále z našich žádný wjce oblau-
pen nebyl, an giným způsobem na ně sáhnuto nenj.
Toho dne, gako w pondělj, měšťané Pičjnštj, kteříž po-
zůstali, museli s ginými wen na mjsto, kdež se potý-
kali, wygjtj, zbroge, ručnice a giné zbraně zbfragjce na
wozy klásti, ano i těch mrtwých pohřbiti pomáhati.
Těž toho dne pan hrabě z Kůrky kancelěrowi poklonu
učinil, totiž padw, gemu se pokořil. Když pak G. M. K.
s raddami swými a s kanolěrem do leženj gehu přigel,
poslal tlumočnjka swého kancelěř w auterý, ráno 26.
dne měsjece ledna do města, kterýžto otewřew všecky
truhlice králowské, nic méně i giných pánůw tu pozů-
stalé, w gedné truhle králowské (prawj), že 3000 du-
kátůw našel. Gednoho tisjce z nich zanechal, a giná
dwa prwe odtud wzal; tolikéž i kredenc stříbrný vše-
cken, kromě co by na geden stůl přislušelo, toho za-
nechal a G. M. K. poslal. Než w giných pánůw věci
wšecky se uwázal a as na deset wozůw ladowati dal;
pryč s tjm ugel a do leženj se nawrátíl. Sice G. M. K.
na pěti wozjch naladowaných swých wěcj do Opolj
odwesti a odstěhowati prwe dáti ráčil, kteréžto we
Wratislawi na hradě opatřeny gsau.

Po odgezdú toho tlumočnjka, kterýž se tak dobře
těmi kořistmi omastil, hned toho dne u wečer přigelo
k městu do dwau aneb třj set bohaprázdného lidu, ta-
tarského, kozákůw a heydukůw, gjzdného i pěšjho;
wpád do města učinili, widauce, že geště weliký počet
wozůw a konj před rukama se nacházj. Ty všecky
zlaupili a zebřali, zwypřahawše, sobě ge k gjzdě oso-
bili, šawlj, ručnic, peněz i giného zbožj dosti se nabřali;
a ta laupez a drancowánj tu celau noc a na druhý den
až do poledne trwalo. A když zase wen z města wy-
hnuli, tu geden, 27. dne měsjece ledna, do města přigel,
mage dlauhé kopj w prawé ruce, na němž malé chwo-
štjčko přiřwázáno, a pod tjm ůrahný počet peřj čapátko-

wého křížem nastrkáno bylo, gednau uliej dolů a zase nahoru druhau gezdil, gednak dolů to kopj spanštěge, gednak zase nahoru wyzdwihuge. Naposledy i okolo wšeho rynku gel, a když wšechmo wůkol obgel, zase wen z brány ohtěge, obrátil se na město a tjm kopjm na rathauz ukázal a směřil. Nedlauho potom vyšli dwa ohňowé wměstě, kdež žalostiwy pláč, křik a hlahol od geště tu pozustáwagjcjho lidu wzešel, že se Pána Bohu slitowati mohlo; nebo, poněwadž plno wozůw a kočjch wměstě stálo, a tři aneb čtyry tuny prachu tu také zůstáwaly, kterýchž také oheň došel a ge zapálil, takže wozowé i domy, gedens sem, druhý tam rozmětáni byli. Což wětšjho pláče a žalostiwěgšjho upěnj lidem přidalo, tak že též město do konce se zbrogj, s rudičnicemi a hákownicemi, kteréž wnitř okolo zdj městských ležely, ohněm zkaženo a zabubeno. A což neyžalostiwěgšjho gest, nahoře dotčený Boha prázdny polský lid, Tataři, Kozáci, Heyduci, množstwj žen, panen a děweček, kteréž našli a gim se zljbily, s sebau pryč zawedli. Někteřj drabantj a ginj, kteřjž při té porážce a přjhodě nešťastné byli, rozprávěgj, že welicj dwa hauffowé, wšecko černých reytharůw a konj, černý praporec magjce, na straně wpoli, když bitwa byla, se ukázali, a ode wšech widjni byli. Kteřjžto nebyli lidé, ale skotowá čeládka a wogáci; gakožtak gest, že se Skóta při témž kanceljři zdržuge. — Kde pak a kam G. M. K. s zagatými raddami gsau zawezli, nemůže se w gistotě wěděti. Powěst ta gde, žeby lidu G. M. K. do třj tisje tu zahynulo a zůstalo, kanceljrowa též do dwau tisje.

Spisu pak tohoto dátum gest w Náměstj, městě pánuw Wratisláwských, 28. dne měsjece ledna, léta 1588.

Conditions,

na kteréž král Maximilián zPičjna do wězenj se dal, 24. dne ledna měsjece, léta 1588.

Předně. Arcikníže Maximilián napomenut byl, aby tu příhodu a neštěstí Pánu Bohu poručil, a silně a heroicky mysli snášel, že Pána Boha našeho soudové gsau nezpytatelný, snad skrze jiné prostředky a v jiných zemích i panstvích potěšen zase býti že může. Singularem et maiorem virtutem esse, adversam quam prosperam fortunam ferre. On (totiž) kancléř, že nic nečiní zpychu; nýbrž toliko to, což k ferdování a ochránění vlasti jeho náleží, a bez čehož býti nemůže. Než aby se G. M. K. dnešního dne wtakové vězení, kteréž na G. M. jakožto vyvýšenou a přední osobu náleží, postavil, a žádného posměchu ani autržky na poctivosti, jak při postavení se před králem, ani jiným způsobem neobával. Ale že na jednom zámku na straně snáležitou uctivost a dostignost chován býti má až do splnění těch kondicij, též do upokojení s G. M. Císařskou a korunou, anobř i dostiučinění též koruny obyvatelům, tam in genere, quam in specie, pokud se škod učiněných dotýče. Potom též do srovnání s G. M. C. a G. M. zeměmi i v jiných artikulech, kteréž k oswození G. M. gsau.

Lid služebný G. M. ze všech zemí má hrdly svými bezpečen býti; a chudí, když od sebe složí zbraně, mají beze všeho šacunku propuštění užiti.

Přední osoby životy a poctivostmi svými též mají bezpečny býti, však proti náležitému šacunku, jakož a nimi srovnáno bude.

Poláci, kteříž nemožný gsau, proti náležité přísaze králi Zikmundovi a koruně, slíbce věrnost a pomoc, mají i hned propuštění býti. Přednější pak osoby při G. M. arciknížeti v rozeznání býti krále a práva bez odporosti zůstati.

Což se pak poctivosti a životův jejich dotýče, to pan heytman (kancléř) na sebe přijímá, a že žádnou potupnou pokutu přistaupeno k nim býti nemá; však

aby sljbili, žádného pozdwiženj dále proti králi a těm, kteříž při něm stogj, ani proti vlasti swé netropiti, a před sebe nebrati. Strany ģruntůw aneb statkůw gich nemohowitých chce pan heytman králi (swému) wěrnau přjmlawu učiniti.

Co se pak mohowitého statku dotýče, kterýž při nich ģest nalezen, w tom že neywyššj pan kanclěř, poněwadž to obecnému lidu wálečnému podle práwa woganského náležj, žádného ģim ubljženj aneb zadrženj učiniti nemůže. G. M. pak arciknjžecj in continenti aby připowěděla a k tomu se přičinila, zámek Libikow aby i hned zase odewzdán a k koruně připogen byl.

Přjpis listu arciknjžete Maximiliána, kterýž psal Cjsaři G. Mti. z wězenj.

Cjsaři, Pane a Bratře můg neymileģšj!

Swé wždycky powolné a hotowé služby wzkazugi, a o tom nepochybugi, že snad ģiž odģinud W. C. M. zpráwa došla, kterak ģsau se wčeregšjho dne wěci mé zběhly. Totiž, gakož ģsem málo před tjm se swým hauffem kalezským hranicem se wydal, tjm aumyslem a na ten konec, abych se s ģiným lidem wálečným, kterýž mi na pomoc táhl, stjhl a spogil; že ģest kanclěř koruny této proti mně welikau moc wyslal, tak že ģsem ģináce učiniti nemohl, nežli s lidem swým, což ģsem ho koli pospolu měl, wpoli snjm se potkati. Ale Pán Bůh všemohaucj podle swého neobsáhlého osudku a milostiwé wůle ráčil na nás takowé neštěstj dopustiti: že naši porážku pocjtili, a druhá strana pole obdržela. A tak ģá spolu s těmi, kteříž okolo mne a semnau byli, i hned potom w městěčku Pičjně se všech stran obkljčen ģsem a do něho znamenitě stjleno, až naposledy ohněm i ģinák do konce přemoženo bylo; tak že nemage žádné střelby, municij, ani profiantůw nebylo. A že městěčko to nenj zpewněné, poněwadž sic na swětě žádný ģiný

prostředek se nenacházel, (lečbychom všickni napořád na hlauwu poražení býti chtěli) z přinucenj a newyhnutečné potřeby, pro ušetřenj toho, aby se newinná krew křesťanská wjce newyléwala, dáti gsem se musil, Pánu Bohu všemohaucjmu a času to poručeno buď.

I poněwadž nynj toliko na tom záležeti chce, aby se přátelsky o to gednalo, kterak bych a gakým způsobem této těžkosti zbawen a sproštěn býti mohl: protož Wašj C. M. služebně a bratrsky za to prosjm, aby gste na to bedliwě pomysliti a w swé dostatečné uwáženj, aby se to tjm dřjwe bez prodlenj před se wzalo- a wykonalo, milostiwě wzjti ráčili. Zakazuje se kancljř welice a hrubě, že prostředky a cesty takowé, kteréžby oběma stranám bez obwzláštnj ugmy byly, a k žádnému posměchu aneb zmenšenj mně a slawnému domu našemu se newztahowaly, nýbrž wjcegi přigemné byly, obmeyšleti a wyhledáwati chce. Gsem k osobě geho té nepochybné důwěrnosti, že k tomu všemu s pochwalau swau dosti učinj, a wykonati toho neobmešká.

Gakož gsem pak upřjmnau geho mysl k sobě i ke všem swým w této našj přjhodě w mnohých přjčinách wskutku poznal. Wedlé toho také učinil mi dotčený kanclěř tuto zpráwu. Ačkoliw mu bylo poručeno, tu začatau wálku předce wzemjch W. C. M. continuowati a wésti; však poněwadž se wjce k tomu snažj, aby mezi W. C. M. zeměmi a obywateli králowstwj tohoto raděgi dobrý pokog a srozuměnj zachowáno bylo, nežli dalšj něgaké zakyselenj a záštj powstati měly, zwláště i za tau přjčinau, mage tu náděgi nepochybnau, že ta wšecká nedorozuměnj a odpornosti wzniklé tjm snážegi a lépegi nynj k přátelskému porownánj a k dokonalemu wyřizenj přiwedeny by býti mohly; uwolil se wto, že tak dlauiho a dotud' dotčené wálky zanechat, a gi zastawiti chce, pokudžby W. C. M. aneb země a poddanj W. C. M. tolikéž se pokogně chowali, nic nepřá-

telského proti koruně této před se brátí nechtěli a přičiny k newolem a k nesnázem nedávali.

A protož aby W. C. M. netoliko při králowstwí Českém, ale také w králowstwí Uherském, a we všech giných mjstech, kdež králowstwí Polské szeměmi W. C. M. hraničj, o tom dostatečné poručenj učiniti, obwzlaštně pak umysl swůg w této věci bez prodlěwánj psanjm swým milostiwě otewřiti ráčili, tak aby nade-psaný kancléř lidu swého wálečného, kterýž při hranicech, však bez činěnj dalšjch pádůw aneb škod, ležj, délegi s obtjžnostj nemalau a welikými autratami nezdržowal.

Městečko pak Pičjn, kteréž gest wčeregšjho dne wzato, tož že tak dlauho w opatrowanj swém držeti chce, ažby ta oznámená pacificatio před se wzata a on to všeckno swému králi a stawům přednesti mohl. Což gsem W. C. M. služebně a bratrsky tegna učiniti nechtěl, uznáwage sám toho důležitau býti potřebu, aby se od W. C. M. stjžně pánu biskupu Wratislawskému napsalo a poručilo, při obywateljch knjžestwj Slezského, a to mu dostatečně a skutečně nařjdlilo: aby oni nic nepřátelského proti těmto zemjm bez wůle a wědomj W. C. M. před sebe nebrali.

A tak! W. C. M. za to snažně a bratrsky prosjm, aby gste pro obecné dobré všeho křesťanstwa a wěrných poddaných swých milých k tomu, což k zdrženj dobrého pokoge zapotřebné se býti pozná, milostiwě a laskawě nakloniti se ráčili, poraučegjce sebe se všemi swými bratrské a milostiwé lásce W. C. M.

Dán půl mjle pod Pičjnem 25. dne měsjece Ledna, léta 1588.

W. C. M. poslušný Bratr Maximilián.

Neygasnějšj a welikomocný Řjmský Cjsaři, Pane
Bratře náš laskawý!

Gest od Kancelře tato rada dána a předložena, aby
gste za přjčinau listu, s kterýmž gest k W. C. M. z Kra-
kowa — — wyprawen byl, bud' skrze něho, aneb skrze
wlastnjho kurýra swého oznámiti ráčili: že neráćjte od
toho býti, aby neměli kommissaři od W. C. M. do Hlo-
howa wypraweni býti, a Poláci také do Freystatu aby
se nagjti dali, a k tomu sgezdu aby od W. C. M. den
gistý gmenován byl. Tjmtó pak prostředkem žeby W.
C. M. swé wáźnosti a reputacij zadosti učinila; poně-
wadž se podle wyměřenj smlaw a compactát stane a W.
C. M. ne neyprwé, ale oboge strany spolu kommissaře swé
ktakowému sgezdu wyprawiti mjtí budau. Neb stra-
ny legacij, kterážby se měla k W. C. M. wyprawiti,
potřebj by bylo, to prwé na stawy wznésti, potom
sněm rozepsati, a diwně by se disputowalo, mělaliby
takowá legacij wyprawena býti, čili nic? při čemžby
nemálo času stráweno, a bez obtjžnostj to býti nemohlo.

A gestli ta oznámená cesta předsewzata bude, tehdy
se brzo a tjm dřjwegi gmenovaný sgezd kommissarůw
wykonati, a při tom o mém wyswobozenj a o pokogi
gednati mohlo.

Prosjm za to W. C. M., aby ne toliko od W. C. M.
ale všeho domu našeho kommissaři wypraweni byli.
A poněwadž gsem kancelři za tau přjčinau, aby Slezko
se nehubilo a nepálilo, připowěděl, že pokog zdržán
bude: za to W. C. M. tolikéž bratrsky prosjm, aby ste
o tom Polákům milostiwě napsali, i také poddaným
swým, aby se pokogně chowali, poručiti ráčili. —

6.

Poznamenánj spisů

Jana Floriana Hammeršmida, rektora alumnátu
Pražského, pak faráře w Teyně, a kanownjka na
Wyšehradě a w Staré Boleslawi.

Od Wogtěcha Ruffera, kněze Wyšehradského.

W druhé polowici sedmnáctého wěku byla historie
wlastenská wjce wzděláwána, než kdy před tjm, i pak
až do našich časů.

Giřj Cruger †1671, Max. ze Schleinic †1675, To-
máš Pešina z Čechorodu †1680, Aloys Hackenšmied †
1683, Bohuslaw Balbin †1688, Jan Beckowský naroz.
1658 †1725, Hammeršmid naroz. 1652 †1737, a ginj
takměř spoluwěcj w letopisech wlastenských pracowali;
ne sice stegnau důkladnostj a dokonalostj, ale wšickoi
nesmjrnau a nepochopitedlnau horliwostj a pilnostj.
Giž tiskem wydanj spisowé Balbinowi, Pešinowi, Ham-
meršmidowi, Beckowského k podiwenj každého při-
wedau, kdo wj a zná, co to gest, historické zpráwy
sbjratí, a o prawdiwosti gegich se přesvědčiti; a poza-
stawiti se musj, kde ti mužowé času a sjly nabyli, tak
weliké knihy a tolik gich sepsati? Užasnauti ale teprw
musj, když rukopisy, genž po nich zůstali a tiskem na
swětlo newyšli, spátřj. Gakkoli Pelcel, Ruljk a ginj
zpráwy o učených mužjch českých a o pracjch gegich
wydali, a r. 1825 historie literatury české wyšla, předce

o rukopisech, zvlášť když w giné řeči než w české shotoweni gsau, gen málo dowěděti se lze gest. O rukopisech weřegnost se nedowjda, ti wždy gen gednomu neb druhému příteli spisowatele známi gsau. Slušné a welmi prospěšné gest to alespoň, gména gich a mjsta, kde se nacházegj, gak dalece možná ohlásiti. Nedostatek takowých zpráv působj, že mnohého muže pilnost a zásluhy neznámé zůstanau a on proto náležité uctiwosti a wážnosti nedosáhne. Co práce, co času by uspořeno bylo, kdyby každý zpytatel práci a zpytowanj druha, genž tau samau cestau třebas krácel, při roce měl, a gj použití mohl? Nemůžet gich použití, když ani o nich newj. Obdiwowal sem se wždy přičinliwosti a pilnosti Hammersmidowě, co sem gehu spisy tiskem wydané a mnohé w rukopisech seznal, znage i gehu zaměstnanj w auřadech a zvlášť w zastáwanj práv kapitoly Wyšehradské, proti které tehdaž bauře se wšech stran powstáwaly a gi gako giné kapitoly snjžiti neb raděgi wyhladiti usilowaly: spatřiw ale poznamenánj wšech rukopisů gehu w archiwu Wyšehradském, užasnul sem. Poznamenánj to gest od ruky neznámé ale hodnowěrné, genž uměla rozdělití zrna od plewy, gak ze samého poznamenánj ku konci každý seznati může.

„Consignatio manu scriptorum post R^{mum} D.

Hammerschmidt seminarii rectorem.“

1. Sacra eremus Augustiniana., s. de ord. S. Aug. Dis-
- calcat.
2. De ecclesia metropolitana, s. Viti.
3. De collegio Neo-Pragae P P. Societ. ad S. Ignatium.
4. De ecclesia S. Laurentii et monasterio S. Annae
- V V. Dominicanarum.
5. Fundatio templi Bethlehemitici Vetero Pragae.

6. Vandalio-Bohemia, seu res spectantes ad Bohemiam.
7. Taborium.
8. Litomericiū urbs regia et districtualis.
9. Gloria illustrissimae Familiae Wratislaw.
10. Historia de monasterio Siloensi.
11. Zatecium regia civitas.
12. De collegiata ecclesia O O. S S. in Castro Pragensi.
13. Historia Plsnensis.
14. Privilegia antiquae et novae Pragae.
15. Consignatio collectarum pro S. Joan. Nep. Canonisat.
institutarum.
16. Historia Budvicensis.
17. Historia monasterii P P. Capucinatorum in Hradczan.
18. Historia monasterii S. Agnetis V V. Clarissarum.
19. Prodromus in historiam Wyšehradensem.
20. Vita S. Sigismundi regis Burgundiae.
21. Qui et quales reges et marchiones in monasterium
Gradicense liberales fuerint.
22. Monasteria ordinis S. Benedicti in regno Bohemiae.
23. Historia civitatis Neo-Boleslaviensis.
24. Historiae Pragensis pars 1ma.
25. — — pars 2da.
26. — — pars 3tia.
27. Privilegia nunc regiae civitatis Neo-Boleslaviensis.
28. Historia Carloviensis Canoniae Canoniorum Late-
ranensium.
29. Historia ecclesiae S. Jacobi Conventualium Vetero-
Pragae.
30. Historia conventus P P. Dominicanorum Klatoviae.
31. — monasterii S. Vincentii Wratislaviae.
32. — ecclesiae et monasterii S. Galli Vetero-Pragae.
33. — — — S. Mariae Magdalenae
Micro-Pragae.
34. Fragmentum historiae ecclesiae metropolitanae
S. Viti.

35. Fragmentum historiae Chrudimensis.
36. ——— historiae Bydzoviensis.
37. Monasterium Divae Annuntiatae Servorum B. V. Mariae.
38. De Ecclesia collegiata et parochiali S. Aegidii Vetro Pragae.
39. Series Episcoporum Litomericensium.
40. Fragmentum monasterii et ecclesiae V V. Ursularum. Neo-Pragae.
41. Historia Carloviensis et Trebonensis.
42. De Ecclesia et domo clericorum Theatinorum.
43. Fragmenta historiam Vyšehradensem concernentia.
44. Registrum literarum monasterium Slovanense concernentium.
45. Nomina Procerum regni et aliorum ejusd. officialium.
46. Fragmentum historiae Teuto-Brodensis.
47. ——— ——— Milovicensis.
48. Memoriae quaedam de Litomysslio.
49. Historia monasterii S. Coronae.
50. Historia monasterii Zderasensis Pragae.!
51. De ecclesia S. Apollinaris in monte ventoso.
52. Historia civitatis dotalis Alto - Mutae.
53. Protelum plagarum regni Bohem. a tempore Ferdinandi I. ad a. 1632.
54. De ecclesia S. Salvatoris, et monasterio P P. Paulanorum V. Pragae.
55. Memoria regiae civitatis Launae.
56. De monasterio B. V. Mariae ad Nives.
57. Civitas Neo - Boleslavia.
58. Historia regiae urbis Klatoviensis.
59. Historia regiae urbis Kuttnerbergensis.
60. Melnicum historice descriptum.
61. Bruxiasen Pontum delineata carmine.
62. De hospitali S. militaris ordinis Crucigeror. ad pedem pontis.

63. De ecclesia S. Michaelis Archangeli V. Pragae PP. Servitarum.
64. Extractus historiae Plsnensis.
65. Relatio mortis Celsissimi de Waldstein.
66. Historia ecclesiae et monasterii S. Thomae.
67. Rosa Trebonica, seu historia canoniae Trebonensis.
68. Vita S. Joannis Nepomuceni, ejus canonisatio etc.
69. Vita SS. Petri et Pauli.
70. — — Simonis et Judae Thaddaei.
71. — S. Joannis Evangelistae.
72. Historia monasterii Strahowiensis.
73. Discipulus, quem diligebat Jesus, cum concionibus.
74. Regius apostolus S. Bartholomaeus.
75. Grandis hispaniae S. Jacobus major.
76. S. Telonarius S. Matthaeus apostolus.
77. Camerarius Christi S. Philippus.
78. Thesaurarius Christi S. Thomas.
79. Succus ex diversis libris de Sanctis extractus, cum multis sermonibus latinis.
80. Universitas Karolo - Ferdinanda Pragensis.
81. De conventus Klatoviensis fundatore etc. PP. Dominicanorum.
82. De ecclesia S. Benedicti in Hradczan PP. Barnabitarum.
83. Historia equitum Melitensium et magnor. priorum Strakonicensium.
84. De parochiali eccles. S. Stephani majoris Neo-Pragae.
85. Series praepositorum Chotiesowiensium.
86. Fragmenta: a) Familiae Wratislavianae. b) De origine ordinis Crucigerorum cum rubra stella. c) Czaslaviae fragmentum. d) Bohemobrodac. e) Kaučimii fragmentum. f) Privilegia Protonotariorum. g) Fundatio ecclesiae Strahoviensis. h) Copia aureae bullae pro universitate Pragensi. i) Origo collegii societ. N. Pragae. k) de Aula Regia. l) Monasterium Gra-

dicense in Moravia. *m*) De monasterio Wilemoviensi. *n*) De praepositura Raudnicensi. *o*) Historia Doxanensis. *p*) Notitia foundationum ecclesiae S. Jacobi V. Pragae. *q*) De Ecclesia S. Apollinaris. *r*) De monasterio in Slup. *s*) De monasterio Carloviensi. *t*) S. Michaelis Servor. B. M. V. Vetero-Pragae. *u*) De monasterio Ursular. N. Pragae. *w*) Literae A. B. D. E. F. G. concernentes hospitale Crucigerorum ad pedem pontis. *x*) N. 1—37 aliquot phylerae de SS. episcopis et abbatibus ordinis S. Benedicti. *y*) Acta Pragae in comitiis a 1609. *z*) De hospitali Crucigerorum cum rubea stella.

87. Promiscua scripta theologica et philosophica.
88. Responsiones ad allocutiones alumnorum. in Natall. et vigilia Epiphaniae.
89. Rhapsodia scriptorum, quae ubi tempus fuerit, ad fontes et historias, de quibus superius fit mentio, reduci et repingi poterunt.
90. Rhapsodia scriptorum de quibus non speratur, quod ad alia quaequam reduci poterunt, adeoque e quibus nihil solidi erui potest.
91. NB. Manuscripta diaetalia, quae describunt conclusiones diaetales, sunt apud Reverendissimum Dominum Cajo. *)

Dotud poznamenánj staré. Polcel připomíná také gednoho rukopisu we dwau welikých swazcích, genž se za geho času s ginými rukopisy Hammeršmidowými w tehdegšjm arcibiskupském alumnátu nacházel pod nápisem: „Gloria Pragensis.“ Historie literatury české uwádj: „Praha stará pod figurau krásného mládence představená. Rkp. we weř. bibliot.“

*) Cajo byl kanownjk u S. Wjta w Praze r. 1740 etc.

Tiskem na světlo vydanj spisowé Hammeršmidowi gsau:

- 1.) Magnalia S. Andreae, seu vita et res gestae hujus apostoli, in 4. 1685. 2.) Magnalia S. Joannis Baptistae. 1690. 3.) Joannis evangelistae. 1690. 4.) Mag. S. Matthiae 1700. 5.) Hystorye Klatowská. 1699. w 4. 52³/₄ arch. 6.) Historia monasteriorum S. Georgii in castro Pragensi et Spiritus S. vulgo ad misericordias Dei in antiqua urbe Pragensi ordinis S. Benedicti Sanctimonialium, 1715. in 4. 7.) W Praze blaze kdo má penjeze. 1715. in 4. 8.) Krátký weytah sláwy swatoswatého královského a weyhradnjho kostela Wyšehradského. 1700. w 4. st. 22. 9.) Proteus felicitatis et miseriae Czechiae. 1715. 10.) Gloria et majestas regiae et exemtae Wyssehradensis ecclesiae SS. Petri et Pauli. w 4. 11.) Prodrum Gloriae Praegenae, 1723. fol. 211 archů s předmluwau i s registřkem. Tau knihau Hammeršmid mnoho wážnosti si zjskal, neb gest gako malý poklad historie české.

Z nadetčených rukopisů Hammeršmidových se nacházegj w listowně kapitolnj na Wyšehradě: spis N. 2, má patnácte listů Fol. gest gen všelike poznamenánj o chrámu Páně S. Wjta od r. 935 až do 1731. dne 22. dubna. — N. 12. má 117 stran Fol. wyprawuge přjbody kapitoly a gmenuge probošty a děkany až do r. 1709, kanownjky až do r. 1705. — N. 13 má 235 stran Fol. dost obšjrně a důkladně wypisuge šťastné i nešťastné děge města toho od r. 775 až do r. 1680. w 55 částkách. N. 15 má 56 listů Fol. rozličnau rukau psaných; w tomto poznamenánj summa zbjurek obnášj 133,308 zl. 45 kr. — N. 23 má 122 stran a gest pauhé přeloženj do latiny historie Boleslawské Giřjho Bydžowského. N. 24 rukopis Wyšehradský má nápis: Historia Pragensis in duas partes divisa. Prima pars continet acta a Boëmiaë ducibus et regibus usque ad tempora Aug. Imp. Boë. et Hung. Regis Ferdinandi III. — secunda pars acta usque ad Carolum VI; má 362 listy a wyprawuge přjběhy od r. 919

až do 1634. negen w Praze nýbrž i w celém swětě zběhlé, dokonáwá ale wyprawowánjm obnowenj magistrátu staroměstského. N. 48 má 88 listů Fol., gest wšelicos po sobě psáno. Z počátku gsau wýtahy z rukopisů Pešinowých z Čechorodu o Litomyšli, konec ale gest wypsowánj žiwota Sigmunda krále Burgundského. N. 55 má 15 listů Fol., počjná wyprawowati od r. 1517 a končj r. 1617. N. 58 má 6 listů Fol., počjná r. 745 a dokonáwá r. 1579, odwoláwage se na historii klatowskau w češtině wydanau. N. 65 má 14 archů. — Málo co gest vlastnj rukau Hammeršmidowau psáno; gsau však čistj a zřeteldnj opisowé, na wětšj djl od Bergháura obstaranj. Historii Plzenskau opsal Jan Lešanský, wárhank w Nepomuku, za čež Berghauer mu zaplatil.

7.

Gednánj společnosti vlastenského Museum,

we dwanaćtém všeobecném shromážděnj dne 2
dubna 1834.

1) *Přednešenj Josefa hraběte z Nostic,
na mjstě gednatelowě.*

Páni mogi! Důwěrau Wýboru zpráwu wedaucjho létoš k zastaupenj gednatele powołán gsa, podnikám dnes, w té naděgi, že mi laskawým promigesjm se propůgčjte, powinnost sobě uloženu, wydati Wám počet ze všech proměn zběhlých ode poslednjho shromážděnj našeho dne 10 dubna 1833 we stawu osobnjm i wčeneném tohoto ústawu, o kterýžto ste posawad žiwě ugjmati se nepřestali.

Následugje obyčegného potud pořádku, počnu připomjnanjm těch přjběhů w lonském roku, genž nás kormautili, gmenowitě ztráty několika wýtečných audů spolku našeho, wgehožto wděčné paměti gména gegich vždy chowána budau.

Smrtj odgati nám gsau, zprostřed Wýboru společnosti, prof. Josef Steinmann, býwalý od r. 1829 gednatel, gehožto rozšjřených známostj přirody, slibowawšjch geště hogného a wážného poučenj, společnost

naše často želeťi bude; pak p. Benedikt Pfeiffer, opat kláštera Premonstratského na Strahowě; — z třídy audů činných: Josef kníže ze Šwarzenberka; p. Josef Frant. Hurdálek, bývalý biskup Litoměřický; p. Michael Schuster, doktor ob. práv, c. k. rada i professor; p. Antonín Karel Kronberger a p. Jakub Veit; — z třídy audů čestných p. Frant. Kreibich, kanovník Litoměřický; — z třídy přispívajících p. Frant. Čermák w Ném. Brodě.

Mezi utěšnými příběhy lonského roku předewšim připomenauti mi sluší slow pochwalných, kterýmiž GM. Císař a pán náš w audienci, Výboru společnosti dané, o činnosti a o snažení spolku našeho neymilostiwěji pronesťi se ráčil; pak nawštíwenj, kterýmž Gegj Mt. Císařowna, w průvodu GG. K. WWti Marie a Amalie kněžen Saských, Museum naše na několik hodin počťiti ráčila, osvědčugje své zvlášťi we prospěchu geho zalíbenj. Nápodobně i GG. K. WWti dědičný králewic Pruský, pak kníže Fridrich spoluwládce i kníže Jan Saský, nawštíwiwše Museum, pozornost swau na wšecky geho zbjrky s žiwým aučastenstwjm gewili.

A wšak i rozmnoženj audů spolku našeho w roku minulém mezi utěšené geho udalosti náležj. Wstoupiliť zagistě do společnosti, a síce do třídy audů činných: panj Kristiana hraběnka ze Šternberka; Fridrich hrabě z Wallis, c. k. ritmistr we wogště; Ervina hraběnka z Wallis, roz. hrab. ze Šternberka; p. Frant. Tippmann, swětjjej biskup Pražský; p. Frant. Mixa, městský děkan Litoměřický; a p. Jan Hawránek, měšťan Pražský; — do třídy audů přispívajících: p. Jos. Kal. Paustka, doktor filos. a administrator u sw. Jana na Skalce; p. Ludwjk Hirschmann, ob. práv doktor; p. Frant. Rehschuch, direktor na panstw Peruckém; p. Jan Kraupa, kaplan hlawnjho farnjho kostela u

Teyna w Praze; p. Frant. Rex, ranhogič w Praze; a p. Frant. Buchhöcker, kandidat lékarstwj.

Zbjrky museynj opět minulého léta dary, směnan a kaupj znamenitě rozmnoženy gsau. Za neyhognějšj však přjmnožek opět děkowati se musj welikomysełnosti G. Excell. našeho pana Presidenta. Zbjrka zkamenělin w Řezně kaupená, o kteréžto w lonské zprávě, že právě byla došla, připomenuto bylo, obsahowala 480 kusů zkamenělin šweycarských a gižnoněmeckých; wyznačuj se w nj zwlášť hognj beyložilci z formacij Jurské a kopaniinné konchilie z gižnoněmeckých třetihor. Mimo to nalezlo se tam několik kusů dřewa zkamenělého, mnoho rostlinných otisků a krásných dendritů, pak několik znamenitých mineralij. Kromě tohoto daru zbjrka zkamenělin rostlinných znamenitě rozmnožena gest gešť dvěma partiiemi we Slezsku kaupenými. Dwoje zasjłky zkamenělin z Radnic důkazem byly, že bohatý onen poklad zbytků rostlin předwěkých gešť wždy wyčerpán nenj, ačkoli sotwa který giný tak hogným a rozlehlým kopánjm otewřený důl kamepouhelnej co do zkamenělin tak bedliwě proskamán byl. Dotčené partie obsahuj několik dosawad nezpozorowaných druhů předwěkých rostlin, pro dalšj wydáwanj Kwěteny předwěké welmi důležitých. Dále obdržely zbjrky naše řadu zkamenělin z okolj Třiblického, nazbjraných tam od G. Excell. samé; též wyborný otisk lebi Ichthyosaurus angustirostris ze zbjrky Bancké, ze kteréžto podiwne potwory předwěké Museum giž před lety také dobrotau G. Exc. znamenitý djl kostěnce in originali obdrželo bylo; pak auplné dobře zachowané parohy losa zkamenělého, od G. Ex. w Reyně - Koljně kaupené; posléze troge řady českých i šweicarských kopani a řadu hornin z dolů Březinských.

Při této přjležitosti zdá se mi slušné připomenauti, že co ze zbjrky jochimstalského hornjho aktuara Pešky,

od našeho wysoce ctišného Presidenta před několika lety kaupené, duplikátů zbylo, sestaweno gest we zbírku zvláštnj 800 exemplářů, a prodáno Rakownické nowě zřízené realnj škole za 250 zl. we stě., kterážto summa k dalšímu zbírek rozmnožovánj ustanowena gest.

Rostlinná zbírka obdržela od G. Exc. našeho p. Presidenta 3 swazky sušených rostlin zahradnjch; bibliotheka pak 102 díly spisů přírodopisných a 1641 obrazy, mezi nimiž několikero skwostné wydánj se nalezá.

Mezi dary odginud k rozmnoženj kopaniných zbírek musejných dodanými obzvláštnj zmjaky zasluhoge několikero zkamenělých zubů třenowajch slona předswětého z Haliče od knížete Augusta z Lobkowic, — některé wytečné wětšj kusy mineralij z Přibrami od gubern. raddy pana Aloysia Mayera, — náhrn nad mjrú welikých hlatj žiwcowých z okolj Teplického we Slezijch od hrab. Frant. Šafgöče, — pak 32 otisků rostlin předwěkých z formacj pestroslnowé a 5 otisků sádrowých důležitých zbytků rybnych i geštěrowitých z formacj wápence lasturnatého i 1 želwowý z formacj jurské, od čestného anda našeho hrab. Münsterera, Museum darowaných.

Směnou získány gsau dvě řady zkamenělin z Tyrol a z hořejšj Italie, a 1 řada ze Slez. Ty i dřjwe dotčené uloženy gsau do zbírky zkamenělin, kteraužto p. kustos Zippe w běhu minulého léta podlé geologických autwarů auplně spořádal, a pokud ktomu pomůcky Musejnij postačily, také wědecky určil. Gako giž dřjwe zbírka zkamenělin rostlinných, tak nynj i tato zbírka poskytuje zanjmawý přehled gak zbytků předswětého žiwočistwa wůbec, tak i toho co wkaždé formacj charakterického gest; přitom pak we spořádánj šetřeno gest i toho, aby zkameněliny w Čechách nalezené obzvlášť spatřeny býti mohly. Nápisowé na zbírce mineralij vlastenských také giž dokonáni gsau.

Saustawná zbjrka mineralij směnanu a kaupj, ku kteréžto z nahoře dotčené summy již 200 zl. stř. vydáno gest, rozmnožila se vůbec o 150 exemplářů a 20 větších kusů na podjwanau; tjm wzrostl počet této zbjrky opět o 6 nových druhů, takže nynj 308 druhů w 570 kusich na podjwanau a 6620 exemplářů obyčegných i 450 menších kusů a pagedinných hlatj se počjtá.

Zbjrka žiwočišná dostala darem a kaupj: 6 druhů ssawců; 18 druhů ptáků w 22 čjsljch; co do ryb, 2 exemp. obecného kapra, znamenitého však hlauwu potwornau; co do měkeyšů, 300 malých morských lastur, a 1 welikau morskau ulitu. Mezi ssawci znamenitj gsau seweroamerikanštj, totiž malý norek (*mustela lutreola*), hraboš zibetný (*fiber zibethicus*), swišť podhnědý (*arctomys empetra*) a wewer uzdatý (*sciurus capistratus*).

Uznáno bylo za potřebj, aby celá žiwočišná zbjrka gináče rozestawena byla; práci tu w minulém létě p. kustos, dr. a prof. Karel Presl wykonal. Domácj žiwočichowé s cizokragnými nynj pospolu podlé saustawy rozloženi gsau, a celý řád saustawnj končj se kostěni a osteologickými zlomky. Žiwokowé většj, předtjm u prostřed sálu postawenj, nynj we výklencjch pod okny umjstěni gsau.

W botanickém oddělenj pokračowáno gest we spořádánj herbáře všeobecného, djl herbáře Hænkeowa určen a dwogité exempláře odmjšeny, aby prodagem gich zjskán byl náklad na dalšj wydáwanj spisu *Reliquiae Haenkeanae*.

Bibliothéka dary odginud přišlými nabyła nových 246 knih a brošurek, 22 rukopisů, 45 obrazů, mapp a plánů, a asi 350 listin buďto půwodnjch, buď opsaných. Poručenstwjm čestného auda neb. p. kanownjka Kreibich a dostala se bibliothéce wysoce wzácná zbjrka všech geho vlastnj rukau kreslených mapp,

plánů, polohopisů a výměrů trigonometrických, wsumně 415 kusů.

Mincj došlo darem wůbec 506, z rozličného kowu a rozdílné ceny.

Do zbjrky národopisné zasláno bylo 27 předmětů, pocházegicjch wětšjm djlem ze staršjch wěků. I tato zbjrka wloni bedliwě prohlédána i wnowě spořádána gest od p. bibliothekáře Hanky. Wěci méně důležité odstraněny gsau do zadu pokoge nynj odděleného; a pro lepšj gak zachowánj tak i ohlédánj předmětů důležitějšjch zgednáno gest několiko sklenných skřinj.

Pokračowáno bylo také gak we přípravách ke wšeobecnému popisu knih podlé materij, tak i we přidawcjej ku katalogu gmennému; a posléze rozprodána troj řada dublet knihowých.

Gednatelstwj zboru museynjho pro wědecké wzdělawánj řeči a literatury české r. 1833 na pěti měl redaktor Časopisu museynjho, p. Frant. Palacký. Kzaloženj zwláštnj pokladnice na wydáwánj dobrých a čistě psaných knih českých přispělo bylo w běhu téhož léta 150 osob a 5 korporacj, čjmž se wůbec sešla byla summa 2122 zl. 58 kr. we stř. Tauto summau gistina 6223 zl. 23 kr. na počátku r. 1833 pohotowá, wzrostla ku konci téhož roku na 8346 zl. 21 kr. we stř., z nichžto 6614 zl. 18 kr. pod auroky rozpůgčeno a deskami zemskými pogištěno, ostatek pak předběžně we spořitelně české uložen byl. Wydagných peněz přigal byl týž zbor z prodage knih wydanych a z auroků gistin rozpůgčených wesměs 995 zl. 27 kr., z nichž opět na tisk Časopisu českého Museum a na wydánj Domácjho lékaře dra. Paulického 982 zl. 10 kr. wynaloženo gest.

O stawu ostatnjho gměnj společnosti w aučtech pro revisj giž prihotowených následugcej data se nacházegj:

Zbytku na konci r. 1832, připočítaje také Wjd. čisl.
tehdejší dluhy, bylo 122,813 zl. 8 kr.

Nad to přigato r. 1833:

Auroků z gistin uložených a ze

státních papjřů 5,167 zl. 5 kr.

Ročních platů větších a vyměřených 4,517 „ 30 „

Platů menších sešlo se 267 „ 35 „

Ztěženeho ze kněh na skladě 66 „ 52¹/₂ „

Poněwadž G. Exc. p. President odřekl

se summy museynj kasse zapůgčené,

počjtáno za přjgem 1522 „ 53¹/₂ „

Summa přjgmu 134,355 zl. 4 kr.

Naproti tomu vydáno r. 1833:

Na stawenj, nábytek a opráwky . 1800 zl. 18 kr.

Činže domownj a danj 975 „ 9 „

Platu za služby a za djla řemeslnjků 4613 „ 20 „

Přjplatek pro byt kustosa p. dra. Presla 200 „ — „

Na zbjrky 929 „ 27 „

Na skladnj artikule 104 „ 23 „

Na topenj a swětlo 421 „ 5 „

Na potřeby kancelárské 182 „ 32¹/₂ „

Na spletek dluhů i akcijs 240 „ — „

Na menší některé potřeby 54 „ 20 „

Doplatku k aučtům na r. 1832 15 „ 37¹/₂ „

Summa wydánj 9536 zl. 12 kr.

Odtáhnauce wydánj od přjgmu,

zůstane 124,818 zl. 52 kr.

Wýkazem zwláštñjm gewj se staw

gměnj společnosti na r. 1834 tento:

Uložených gistin 91,200 zl. — kr.

Státních papjřů 16,875 „ 47 „

Zadržalých platů 1,278 „ 22¹/₂ „

Transl.

Skladnjch artikulů za	9,390 zl. 51 kr.
Hotowosti	6,074 „ 31 $\frac{1}{2}$ „

Summa — 124,819 zl. 32 kr.

z nžto však odtáhnauti slušj náležitých

knihkupectwj Kronbergrowu et Webrowu — „ 40 „

tak že zůstává, jako nahoře, 124,818 zl. 52 kr.

Dluhy museynj na konci r. 1833 wynášely 264 „ 35 „

Odtáhnauce i tyto od summy nahoře

položené, zůstane čistého gměnj spo-

lečnosti na r. 1834. 124,554 zl. 17 kr.

Podlé lonské zpráwy tento staw

gměnj byl 119,708 „ 32 „

Tudjž widěti přjmnožek gměnj

museynjho r. 1833 4,845 zl. 45 kr.

Za tento utěšený výpadek předewšjm děkowati máme welikomyslnosti wysoce ctěného p. Presidenta našeho, genž nemage dosti na obětech, tak hogně na zbjrky museynj činěných, geště i dluh 1522 zl. 53 $\frac{1}{2}$ kr., gegž za museynj kassau měl, laskawě odpustil; potom pak i té okolnosti, že mnozj páni akcionáři, odřekše se práwa swého, akcie kteréž gim splaceny býti měly, Museum welikomyslně darowali. Toť nám gest utěšeným rukogemstwjm, že ústaw tento, vlasti neméně k ozdobě nežli k užitku slaužiti magjci, nikdy nepřestane mji podpůrců a přízniwců swých. Této sice přjzně Museum i na budoucj časy tjm wjce potřebowati a wymáhati bude, gelikož gehu wnitřnj uspořádánj geště dokonáno nenj, a ročnj newyhnutelné wydánj sotwa dostatečně ubezpečeno býti se zdá.

2) *Wýtah z protokolu*

posezenj weřegného dne 2 dubna 1834.

§. 2. Za *revisory* aučtů r. 1833 zwoleni gsau: G. Excell. pan František hrabě ze Salm a Reifferšeid, Jan hrabě z Thunu a Hohenšteina, c. k. appellačnj radda p. Jan Schmidt, a magistratnj radda p. Jan Boršický.

§. 3. Za auda Wýboru zpráwu wedaucjho, na mjstě neb. prof. Jos. Steinmanna zwolen: pan Wáclaw Pešina, kanownjk metropolitan. kostela na hradě Pražském.

§. 4. Za čestné audy zwoleni gsau, předložejm p. Presidenta a všeobecným ustnjm přiwolejm: pan Robert Brown w Londině, p. lék. radda Otto we Wratislawi, p. Karel Cesar z Leonhard, prof. mineralogie w Heidelberku, p. Jan Purkyně, prof. fysiologie we Wratislawi, p. Antonjn Boček, prof. české řeči a literatury na akademii stawowské w Olomauci, a pan Ludwjk Agassiz, prof. přírodopisu w Neufchatelu.

(Ostatek we přjštjm swazku.)

8.

Hlavnj zpráva o desjtiletém aučinko- wánj diwadla českého w Praze.

„Ušklebo, nekřič nám, že oper, že nemáme diwadla;
Wy zdi, my máme celé w létě diwadlo pole.“

Takto pěl roku 1821 náš wýtečný Kollar, owšem trefně a prawdiwě, ale w krátkém na to čase prwnj werš swé prawdiwosti pozbyl. Dostalo se nám giž roku 1824, kdežto se páni Polawský, Kainz a Štěpánek od měsíce dubna řediteli stawowského diwadla, gediného w Praze, stali, diwadla českého, dostalo se nám oper českých, které hrdými sokyněmi byly negen německé pražské, však i mnohé opery giných hlawnjch měst.

Gak giž w časopise tomto powědjno, vznikalo dřjwe naše diwadlo toliko počasným provozovánjm českých her a oper dilettantů péčj; hlawnj pokrok ke swému zwelebenj však teprwa pod J. N. Štěpánkem učinilo, nebo njm se stalo pravidelným, bez přjtrže aučinkugjejm vlastenským ustawem. O provozovánj gednotliwých kusů podáný gsau zpráwy w Čech o slawu, w Rozmanitostech pražských nowin, w časopisu Gindy a Nynj, we Wčele české, w Českých Kwětech a neywjce w časopise tomto museynjm. Na ty se odwoláwagjee, zde toliko hlawnj zpráwu o tom dáti hodláme, co gsme po celých

deset let, totiž od roku 1824 až 1834 na zdejšímu diwadle widěli. Wypočteme dřjwe wšecky opery, truchlohry, činohry, dramy, weselohry a frašky, pak osoby w nich aučinkugjcj, a máme za to, že giž toto wypočtenj nám obraz čili zrcadlo podá, kdežto se neyprawdiwěgi uhljda staw i aučinek diwadla našeho.

Dány byly po těchto deset let následugjcj předstawenj a sice:

I. Opery půwodnj:

Od J. K. Chmelenského: 1) Drátenjk, pětkrát, a 2) Oldřich a Božena, dwakrát. Hudba k oběma gest od kapelnjho mistra Fr. Škraupa.

II. Truchlohry půwodnj:

Od W. Klicpery: Rod Swoganowský, gednau.

Od J. N. Štěpánka: Bratrowrah, gednau.

III. Činohry půwodnj, kamž i dramy a těm podobné přjsněgšj hry počjtáme, pokud půwodně sepsány gsau:

Od W. Klicpery: 1) Blanjk, osmkrát, 2) Loketský zvon, třikrát, 3) Waldek, dwakrát, 4) Jan za chrta dán, gednau.

Od J. N. Štěpánka: 1) Obleženj Prahy od Šwegdů, třikrát, 2) Břetislaw, třikrát, 3) Korytané, dwakrát, 4) Jaroslaw a Blažena, pětkrát, 5) Zasněžená chatrč, šestkrát.

Od Týla: Wýhon Dub, gednau. (Tento spisowatel nám ohlásil bibliotheku dramatických her, a w nj některé půwodnj.)

IV. Weselohry a Frašky půwodnj:

Od S. K. Macháčka: Ženichowé, třikrát.

Od W. Klicpery: 1) Diwotworný klobauk, gednau, 2) Bělauši, gednau, 3) Rohowja čtwerrohý, gednau, 4) Dwogčata, gednau, 5) Weselohra na mostě, dwakrát.

Od J. N. Štěpánka : 1) Wlastenci, gednau, 2) Čech a Němec, třináctkrát, gednau a sice r. 1833 na nevyšší žádost Geho cjs. král. Mti., 3) Piwo-wár w Sogkowě, pětkrát, 4) Beraunské koláče, třikrát, 5) Tintili wantili, třikrát, 6) Hastroš, šestkrát, 7) Co se wleče, neuteče, třikrát.

Z přeložených oper a kusů byly po ten čas následující dány, a sice :

I. Opery přeložené, kamž i činohry, frašky a báchorky se zpěvem počteny buďte :

Od J. Chmelenského : 1) Mehulůw Josef a bratři gehu, desetkrát, 2) Mozartowa Kauzelná flet-na, dwakrát, 3) Auberůw Snjh, třikrát, 4) Wür-felůw Krakonoš, třikrát, 5) Röslerowa Pomsta, gednau, a 6) Drechslerowa Djwka z čarowných kragů, dwakrát. Od téhož překladatele gest Girowcůw Očnj lékař, gakož i od něho ku quodli-betům zlomky z oper, a sice prwnj finále, počátek z druhého a celé třetj gednánj z Heroldo-wa Zampy, pak zlomky z Auberowy Němé z Portici, z Dwau Nocj od Boieldieu, z Rossiniho Straky zlodějské a Mogžjše, z Pačiniho a t. p. přeloženy.

Od J. Dauchy : 1) Dwanácte spjch panen od Müllera, dwakrát, a Rossiniho 2) Tankred, dwa-krát.

Od J. Jungmanna : Mozartůw Unos ze Serailu, dwakrát.

Od S. Macháčka : 1) Rodina Šweycarská, třikrát, 2) Sirotčj dům, dwakrát, (obě od Weigla), 3) Wo-dař od Cherubiniho, pětkrát, 4) Lazebnj Se-willský a 5) Othello, (obě od Rossiniho) prwnj třikrát, druhá dwakrát, 6) Spohrůw Faust, ge-dnau. 7) Gretryho Modrofaus, čtyřikrát, 8) Röss-

lerowa Elisena, dwakrát, 9) Wladimjr Biereyůw, dwakrát a 10) Drechslerůw Diamant krále duchů, šestkrát. Od téhož zpjváno w quodlibetu introdukcj z Westalky Spontiniho přeložené.

Od M. M a j o b r a : Müllerowa Kauzelná cytara, dwakrát.

Od F. Š j r a : Mozartowa zpěwohra : Cosi fan tutte, pod názvem : „Gedna gako druhá,“ třikrát.

Od J. N. Š t ě p á n k a : 1) Boieldieůw Jan z Paříže, třikrát, 2) Dvě slova od D' Alayraka , dwakrát, 3) Weberůw Střelec kauzedlnjk, gedenáctkrát, (gednau dvě gednánj u přítomnosti neyvyššího dwora), 4) Mozartůw Don Juan desetkrát, 5) Weberowa Silwána, třikráte, 6) Isouardowa Popelka, čtyřikrát, 7) Aljna, osmkrát a 8) Ďáblůw mlejn na wjdenské hoře od Müllera, dwakrát. Od téhož přeloženo a zpjváno duetto z třetjho gednánj opery Auberowy : Zednj a zámečnj we quodlibetu.

Od Th á m a : Tučkůw Honza kolohnát, třikrát.

Od T ý l a : Wáclawjk Autrata, předělaná báchorka se zpěwy dle Lambertowy : Fortunats Abentheuer zu Wasser und zu Lande , ku které přidány byly zpěwy od Fr. Škraupa, gednau, a Preciosa, činohra se zpěwy od Webra, čtyřikrát.

II. Truchlohry přeložené :

Od J. H ý b l a : *) Abeljno, od Zschoke, šestkrát.

Od S. M a c h á č k a : Isidor a Olga, od Raupacha, gednau.

Od F. Š j r a : Wina od Müllnera, gednau.

Od J. Š p ó t a : Prámati od Grillparzera, třikrát.

Od J. Š t ě p á n k a : 1) Kauzedlnice Sidonia od Zschoke, gednau, a 2) Jolanta od Zieglera, dwakrát.

*) Umřel 14 máge 1834 we 48 roce wěku swěho.

Od Tháma: Laupežníci od Schillera, třikrát.

Od Tomsy: Tony od Körnera, gednau.

III. Činohry přeložené i předělané, a dramy:

Od Chmely: 1) Johanna z Montfokona, třikrát.

2) Hrabě Beňowský, gednau.

Od Haimbachra: Jan Doljnský, gednau.

Od Hýbla: Husité u Naumburku, třikrát.

Od Štěpánka: Fridoljn, pětkrát, 2) Bram-

bory, dwakrát, 3) Čech a Lech, gednau, 4) Ša-

lomaunůw rozsudek, gednau, 5) Wilfink Stuben-

berský, gednau, 6) Sirotek a wrah, třikrát, 7)

Noc hrůzná w zámku Paluzzi, gednau, 8) Žebrák,

dwakrát, 9) Sytah Many, dwakrát, 10) Laupež-

níci na Chlumu, desetkrát, 11) Rudolf z Felzku,

dwakrát, 12) Newěstin klenot, gednau, 13) Spá-

leniště w Burnyně, gednau, 14) Yelwa, gednau,

15) Kat Amsterodamský, dwakrát a 16) Klara

Wysokodubská, gednau.

Od Tomsy: Hedwjka, třikrát.

Od Týla: 1) Obleženj Plzeňské, gednau, 2) Dě-

dičná smlauwa, dwakrát, 3) Ali Baba, gednau,

4) Kaspar Torinský, dwakrát.

Od Waňka: Hluchoněmý, gednau.

IV. Weselohry a frašky přeložené, neb předělané:

Od Chmely: Zmatek nad zmatek, třikrát.

Od Hawelky: Roztržitj, dwakrát.

Od Herzoga: Podiwná nemoc, gednau.

Od Hýbla: 1) Chytraušek, gednau, 2) Srnec, třikrát.

Od Krameriusa: 1) Oba ljtky, gednau, 2) Dům na silnici.

Od Kubelky: Zadnj schody, gednau.

Od Špinky: Liška nad lišku, gednau.

Od Štěpánka: 1) Kýchbych se byl neoženil, dwakrát, 2) Čtyry strážé na gednom stanowišti, gednau, 3) Žlutá zimnice, třikrát, 4) Nebezpečné sausedstw, dwakrát, 5) Masopustnj žert, gednau, 6) Kuliferda, třikrát, 7) Všickni na poště, gednau, 8) Třj otcowé, gednau, 9) Přjtel w nauzi, třikrát, 10) Kmotr Matěg, gednau, 11) Gá se nikdá nemeyljm, dwakrát, 12) Štěkawec, dwakrát, 13) Poswjcenj w Kocaurkowě, čtyřikrát, 14) Nebožka panj, gednau, 15) Faust druhý, třikrát, 16) Strašj, gednau a 17) Třináctý plášj, gednau.

Od Sychry: Bezděčný lékař, gednau.

Od Týla: 1) Wdowec, gednau, 2) Pašáci, gednau.

Od Wewerky: Dcera Faraonowa, dwakrát.

Kromě těchto celých kusů, dány zlomky z oper a zpěwoher, tak nazwané quodlibety, a provozeno gich patnácte; w gednom z nich slyšeli gme wšecky hudebnj kusy z Don Juana, které při provozowánj této opery wynechány býwajj, widěli gme zde i některé tance, gymnastické hry, pantomimy; powěstný akrobat Chiarini provozowal při menšjch kusech swé uměnj. Ostatně z našich tanečnjků byli nychwalitebněgšj pp. Feigert a Pfeiffer, pak panj Pfeiferowá, a p. Austowá.

Diwadlo naše stálo ten celý čas pod ředitelstwjm Štěpánka, který wté věci na slowo wzatý gest; neboť gen geho zkušenosti a horliwosti se powedlo ge při tolikých a tak welkých obtjžnostech negen udržeti, ale se etj a ke spokogenosti obecnstwa udržeti. Štěpánek se ugal pečliwě našeho milého Škraupa, a w krátkém čase geg na mjsto kapelnjho mistra při pražské opeře dosadil. Tjm naše opera welice zjskala, neboť p. Škraup se gj ugal celau dušj.

Osoby znamenitěgšj, genž při našem diwadle aučinkowali, gsau následugjej:

I. Při zpěvohře: Mimo mistryně neyslawnějšj panj Podhorské, genž po celých deset let právě vlasteneckau láskau naši operu pěstje, chlaubau nášj neyvětšj byla, ze zpěwaček i panny Králowá, Šulcowá, Hagenbrunowá († roku 1828), Beránková, Kaudelková, Kajžowá, Pittnerowá, (teď prima donna w Brně), a Podlešká. Menšj úlohy dosti dobře podávaly: panny Bekrowá, Gybowá, Forchheimowá, Michalesowá a Rošrowá. Krom těchto hrála vyhlášená panj Ernstowá, prima donna při dworské opeře we Wjdni, Marii w Modrpfabsu výborně, a zpjwala w gednom quodlibetu; panna Lutzrowá a Gnedowá zpjwaly we třech quodlibetech roku 1833 a 1834, a gednau aud král. drážďanské opery p. Veltheimowá dvě české pjsně mezi 2 kusy, tak že všeobecné chvály dosáhla. Z těchto gmenowaných zpěwaček byla gediná panna Králowá dilettantka. — Ze zpěwáků aučinkowali tito: Tenoristé a sice zpěwci zochoty: páni Gelen, Škraup, Chrost, (Storch), Kratoch, (Antonio we Wodaři), a Drska staršj; zpěwci skutečnj: p. Drska mladšj (teď prwnj tenorista při dworské opeře w Drážďanech) a Dobrowský; baryton: p. Podhorský; basisté: pp. Illner, Michalesi, Strakatý, Šimek a Swoboda. Mimo to rádi ku přewzetj menšjch osob přispjwali pp. Prokop, Pohl, Duffek a g. Krom těchto zpjwal p. Binder gako Rodrigo w Othellu a mimo to knjžete we Střelci kauzedlujku, pak w gednom quodlibetu, wždy česky a výborně. Pan Wiedermann barytonista we Wratislawi zpjwal duetto z Kranonoše a hrál we Střelci. Orchester a chor pražský gest všude chwalně znám.

II. Při činohře a weselohře: panny Dolegšowá (teď při diwadle we Wratislawi pod gínem Wiedermanowá), Dýcowá, Forchheimowá (obě z ochoty), p. Hartmannowá a Illnerowá, rozená Allramowá, panna Manetinská, Rošrowá, Šikanedrowá, panj Šimková, ro-

zená Kochowá, panna Stroblowá a Štěpánková, poslední tři z ochoty. Z herců z libosti: Brinke, Brdek, Chauer, Křížek, Plecháček, Sám, Tomsa, Türkot, Týl, Utěšil, Wacek a Walther; z herců skutečných: pp. Grabinger, Grau, Hametner, Illner, Prokop, Swoboda, Šmiller a Strakatý. W menších osobách vystupovali: panny Boschettowá, obě Gybowé, Holečková, Lucowá a Müllerowá; páni: Brunetti, Daucha, Laudil, Spořil, Saifert, Ulbrich a g. sami dilettanti. Děcké osoby představowaly dříve panny Stroblowá, Štěpánková a Rošrowá, později Mrázkowá a Fišerowá. I vyhlášené německé herečky, totiž panj Binderowá a Friderika Herbstowá w našich hrách aučinkowaly, prwnj jako Yelwa, druhá we drámě: Sirotek a Wrah. Panj Allramowá a p. Feistmantel i Allram w Čechu a Němci a quodlibetech, w poslednjch i páni Moritz, Šikaneder a Spiro.

Z toho, co o představenjch diwadelnjch gsme posud prawili, vyplývá, že po těch deset let 34 oper a her se zpěwy (kromě mnohých zlomků), 10 truchloher, 36 činoher a dram, 43 weseloher a frašek, tehdy dohromady 123 kusů a konečně 15 quodlibet dáno bylo, že ty náhoře wypočtené hry od 22 spisowatelů složeny a přeloženy byly, a že w nich lehko až ke stu herců djelem skutečných, djelem z ochoty — neli geště wjce — wystaupilo. Gsau mezi nimi owšem osoby mnohé, které si giž slawného gména wydobyly, a tjm mnohé welmi a zcela zdařené hry Čechy obdarowaly. Neywjce arci wynikaly opery. Ty tak dáwány, že před forum té neypřjasnějši kritiky se postaviti mohly, ano častokráté lépe představeny byly, nežli kdy před tjm w gazyku německém. Příklady té prawdy gsau zvláště Wodař a Josef. Mezi kusy neyzdařilegi dáwány byly truchlohry, což tomu přičjtáme, že ge herci pro vyšší sloh pilněji študowati museli, a tjm se na napowjdatele spolehnauti nesměli, nechtělili zcela uwážnauti. Wšak i činohry

i weselohry a frašky k spokogenosti, ba mnohé výborně předstaweny byly, a řízenj gich býwalo tak chwálitebné, gak se gen od zkušenosti a dozralosti našeho wzácného Štěpánka očekáwati mohlo. Gestli co k přánj pozůstalo, gest předně dle našeho uznánj hlawně gen to, aby se bylo wjce půwodnjch her, gmenowitě Klicperowých ku prowozenj uchystalo, a za to aby se byly radši mnohé přeložené a mezi těmi zwlášť rytjrské činohry — gimž naše publikum wjce nepřege — wynechaly. Každý půwodnj *) kus náš za to stogj, aby aspoň gednau dán byl, a tak se zkusilo, gestliže něgaký a gaký aučinek na diwadle mjtí bude. Mnohý kus se špatně čte, ale dobře prowozuge, a na opak. Gsme tjm však i literatuře i dobré věci powinowáni; nebo gen tenkrát, když spisowatel swé obrazy na gewišti w život uwedeny spatřj, sezná swé schopnosti, swau silu a swé wady; gen tjm způsobem pak atwůry ducha swého do raucha všemožné dokonalosti obleče. Wjme však také, že se newšecky hry u nás prowozowati dagj, an w prowozowánj na dvě hodiny — od čtwrté do šesté na odpoledne — sauženi gsme, a že mnozj z herců tjm winni gsau, stěžugjce sobě na těžký a vysoký sloh Klicperůw. Gá za to mám, že by se těmto páním následugjci nápis Kollárůw za odpověď dáti mohl:

„Nemluw: proč vysoko Slowané tak pjšete řeč nám?“

Křič raděgi: „proč gá tak wřeči njzko stogjm?“
Wšak i to stěžowánj na sloh vysoký gest gen pauhá wýmluwa, nebo w truchlohrách daných gistě eloh njzký nenj, a předce byly neywjce zdařile dány.

Druhá wada gest ta, že o mnohých hercích — ač rozenj Čechowé gsau — se auplně řjci mohlo:

*) Letošnj rok nám slibuge wjce půwodnjch kusů diwadelnjch, t. krom giž ohlášených Týlowých, almanach Klicperůw, a giž skoro dohotowenau Aněžku Štěpánkowu.

„Tak zle mateřsky mluví, mnělbyš bude Maro a Göthe!“

To jsme podotknauti museli, aby sme se vadě stranosti — kteráby se nám sic přičísti mohla — vyhnuli, a pravdě, čest jí vždy a všady patřícej, dali. Nicméně i swatou pravdu wyznávajice, můžeme i činohře i weselejší a frašce, jakož sme již učinili, w průměru slušnan chwálu wzdati a směle říci, že staw našeho diwadla celkem dosti weselý byl, a tak se k dobré věci uspořádal, gak toho z počátku žádný neočekával, a gak se gen příkladné přičinliwosti ředitele Štěpánka, žádných obětí nešetřicjho, a žádných ohlžností se nebogicjho powesti mohlo. Obecanstwo uznávalo tyto geho chwalsné ctnosti, a odměňowalo geg hogným nawštěwowánjm tak, že diwadlo zwláště z počátku a poslednj tři leta skoro swždy naplněno, ano někdy i přeplněno býwalo.

Přirozená otázka čtenářů časopisu tohoto bude bez pochyby ta: Gaký ted' bude osud diwadla českého, po něwadž od 1. máge 1834 ředitelstwí králowského stawowského diwadla na dwanácte let na p. Jana Augusta Stögera přešlo? Gá myslím, že se dobré nádegi w náruč wrhnauti můžeme, nebo, gak dosleycháme, podle smlauw audowé diwadla německého zawázáni gsau i w českých operách a kusech aučinkowati. Mimo to i p. Štěpánek w Praze zůstane w tom samém auřadu, který při diwadle před ředitelstwím zastával. My tehdy přjstí sw. Wáclawa s taužebnosí naděgnau čekáme, mysljce že ted' naše diwadlo w gednotliwých odwětwwch nad předešlé wyniknauti může; neboť prwé tžily p. Štěpánka starosti náramné o německé diwadlo, nynj se mu bude toliko o české diwadlo starati, a daufáme že se mu od p. ředitele Stögera hogné podpory dostane. Prawda, že mnozj audowé, které Čechowé nerádi oželj, u p. Drska, Illner a t. p. nám ztraceni gsau, však časem se dá snad to, čeho nynj željme, nahraditi, a snad na giné straně i wjce zjskati. Gak widjme, nešetřj p. Stöger

žádných autrat, aby swoge německé diwadlo zwelebil,
i pročež se do něho nadíti chceme, že i českému diwa-
dlu otčjmem nebude, a to tjm méně, an Čech všecho,
co se mu kde dobrého podává, wděčně uznává. Že se
p. Štěpánek dobré věci s celau dušj ugme, toho game
si swědomi; naše gediné diwadlo podporowati, mēgme
za swatau powinnost a sice tau hřiwnau, která komu
swěřena gest nabjzegjce geden druhého slowy našeho
Kollara:

Pracug každý s chutj usilownau
Na národu roli dědičné,
Cesty mohau býti rozličné,
Genom wáli všickni mēgme rownau.
Často tichá pastuchowa chyžka
Wjce pro vlast může dělati,
Nežli tábor, z něhož wálčil Žižka.

W Praze 30. máge 1834.

Dr. Chmelenský.

Zpráva o vlastenském Museum.

(W dubnu, mági a čerwnu 1834.)

Do společnosti wstoupili uwoliwše se k wyměřenému ročnímu přispěwku, w třídu činných audů: hrabě Fridrich Wallis; — w třídu přispjwajících audů, p. Welislaw Schiessler, polnj wogenský kommissar.

W materialijch dodáno:

1. Pro zbírku kopanin a zkamenělin: od hraběte Františka Schafgotsche w Teplých wodách: druza přewelikých hlaj žiwcowých z Lomnic we Slezsku; — od čestného auda, hraběte z Münsteru, částka bylinných otisků Bawor, pak 3 odljwky zkamenělých ryb, a gedna odljwka zkamenělé želwy a zkamenělého geštěra; — od p. Jos. Hausera, faráře Peruckého, částka zkamenělin ze Slatiny w rakow. kragi; — a od p. Jana Wussina, konceptnjho praktikanta při dolnorauském řizenj, třenowý zub předwěkého slona, nalezený na břehu Wistoky u wsi Briža w Haliči.

2. Pro zbírku bylinnau: od p. Šurdy, měšťanosty Pjseckého, srostlá šiška gedlowá, odrůda; — od zbjr. auda, p. Rubše, děkana w Haidě, ořech kokosowý.

3. Pro zbírku živočišnau: od p. Jos. Drtiny, konceptnjho praktikanta při c. k. zprávě komorních důchodů, z Plzně, zastřelená na Mži půlnočnj potápka (Colymbus); — od p. Haidingra, Loketského fabrikanta porcelánu, skalnj orel (Falco fulvus); — od p. Formánka, zpráwce porybného anřadu na c. k. komornjm panstwj Pardubickém, dwa kusy na hlavě zpotwořeného kapra; — od p. Dra. Mikana, jubil. c. k. prof. brasi-lianský kolibrí (Ornismya albiventer), a roh antilopy; — od zbírajícího auda, p. Vincen. Christ. Rubše, děkana w Haidě, weliký mořský hlemeyžď (Tritonium varium), 1 hwězdejš, 400 menších a 8 větších mořských hlemeyžďů a mušlj, 1 nautilus a 4 kokilly.

4. Pro knihownu: od p. S. W. Schiesslera, polnjho wogenského kommissara, 9 swazečků geho snjšených spisů; — od p. Wáclawa Krolmusa, faráře Zwikoweckého, 4 staré české knihy; — od činného auda, p. Josefa Libosl. Zieglera, Dra. bohosłowj a děkana Chrudjnského, 34tý swazek geho časopisu: „přítel mládeže;“ — od p. Frant. Fuhrmanna, mistra hogictwj:

Titelmanni compendium philosophiae naturalis, Lugd. 1558; — od národnjho ústawu Ossolinských we Lwowě, 1nj swazek časopisina naukowého. Lwow. 1834; — od čestného auda, Gindřicha knjžete Lubomirského: 10 polských knih; — od zběragjeho auda, p. Vinc. Christ. Rubše, děkana w Haidě, 2 francauzské a 1 španělská kniha, pak 6 swazečků něgakého španělsko-latinského djla; — od p. Med. Dra. rytjře Jana de Carro, geho „Almanach de Carlsbad“ w Praze, 1834; — od knihkupectwj Borrosch et André w Praze: Chronologisches Register über sämtliche Gesetze und Verordnungen der von J. Kanka herausgegebenen Fortsetzung der Roth'schen Gesetzsammlung. Prag, 1834; — od Pjsecké čtenářské společnosti: zázvěrek všeobecných a wjdenských nowin; — od p. Jana Salzera, c. k. gubern. archivára, dwa wýtisky Bohadsch's Vortheil des Akazienbaumes. W Praze, 1761; — od pánuw dokt. lékařst. Vinc. Ant. Wernera, Seligmanna, Jeitelesa, Karla Kittelta, Josefa Rudy, Leopolda Raudnitze, Jana Wohla, Frant. Hosera, Jos. Brosche, Oswalda Kommy a Isidora Ganše; gegich inauguralnj dissertace; — od p. Dra. bohoslowj, Nepomuka Ign. Rottlera, geho positiones; — od p. Ladislawa Zapa, prakt. při c. k. tabáčnj a kolkowé aučetnj kanceláři, gedna staršj česká kniha; — od p. Wáclawa Horáčka, faráře Ondřegowského, česká biblj od r. 1537. we folio; — od p. W. Welleby geho přjležitostnau báseň na Mnichowo Hradiště; — od p. Jana Hollého, faráře w hornjch Uhřjch, geho tři básnická djla w slowácké řeči; — od čestného auda, swobodného pána Adama Rosciszewského z Rosciszew w Haliči, 12 swazečků polských spisů, djlem linguistického, djlem historického obsahu; — od p. Ludwjka Zeissnera, Dra. a prof. na Krakowské universitě, geho „Systemat minerałow według zasad Berzeliusza.“ Krakow. 1833; — od p. Ludwjka Bierkowského, Dra. a prof. tamtéž, geho „Choroby syfilityczne.“ Krakow. 1833; — od p. Stanislawa Služewského, přjseďjeho při zboru censurowém, geho „Wychowanie środek uszczęśliwienia człowieka i społeczeństw.“ Krak. 1833; — pak od p. p. Josefa Maliszewského a Karla Mecherzyńského též z Krakowa, od nich wydané knihy polské.

5. Pro zbjrku listin, rukopisů, map, rytů na mědi a kamenotisků: od zbřagjeho auda, p. prof. Michala Schönbecka, starý český rukopis

obsahující kázání a komentár na psaní S. Pawla; — od zemřelého čestného auda, p. kanovníka Kreibicha, odkaz 415 vlastnoručných map, plánů, položných risů a trigonometrických vyměřování; — od p. Gerlacha Strniště, kapitulara a řiditele choru na Strahowě, starý notový tisk od Bohuslava Czernohorského; — od p. Šembery, kandidata hocietw, nový rukopis „Domácí lékař na zuby;“ — od p. z Schönau od něho zhotovený všeobecný ukazovatel hodin; — od p. C. Henniga, kamenopisce w Praze, „General Uebersicht sämtlicher Fahr- und Briefposten in Prag;“ — od p. Josefa Wirknera, kandidata sudjho auřadu w Praze: „Hermann's Kleiner Atlas scholasticus;“ — od p. Jana Hollého, faráře w hořejších Uhřích, zlomek starého rukopisu slowáckého na papjře; — od čestného auda, swobodného pána Adama Rosciszewského z Rozciszew w Haliči, 9 měďo- a kamenotisků znamenitých mužů a pohledů kraginných; — od čestného auda, p. Antonína Bočka, prof. české řeči a literatury w Olomauci, listina Smila z Lichtenburku od r. 1261, a vlastnoručný psaní kardinála kujžete z Dietrichsteina od l. 1608, též Lamormaina, zpovědníka Ferdinanda II., a též učeného Jesuity Woglěcha Martinidesa, pak opis z desk zemských kšaftu dcery wévody Friedlandského, Marie Alžběty, prowdané hraběňky z Kaunic od l. 1662; — od p. Jana Hermannna, sudjho zpráwce w Citolibeč, listina na pergamě, Rabšteina se týkající, od r. 1355.

6. Pro zběrku mincí: od p. Wáclawa Krolmusa, faráře Zwikoweckého, stříbrná mince Friedricha, zimního krále, pak giná malá stříbrná mince; — od p. Frant. Fuhrmannna, mistra hocietw, bamberšský stříbrný ěroš; — od zběracíjho auda, p. Vinc. Ch. Rubše w Haidě, starý tolar od r. 1591, starý španělský tolar (1659), 1 perská mince, 1 stříbrná mince od Benedikta XIV, 1 měďená brasiliánská mince od konstitučního císaře Petra I, pak 2 španělské a 24 ginozemských měďených mincí; — od paní Františky Terschowé, zpráwcowé wdowy: dva złote polskie 1831; — od rytjře z Rousseau, c. k. lieutenanta, malá stříbrná mince, 1668; — od čestného auda, p. Josefa Schöna, c. k. prefekta w Pjsku, stříbrná mince Max. comes palat. Rheni. 1624; — od p. Wořjška z Prahy 2 wětšj a 1 menšj stříbrná mince; — od přisp. auda p. D. Hirschmannna: stříbrná mince od Friedricha zimního krále, 1620.

7. Pro zběrku starožitností: od p. J. Hof-

meistra, faráře u S. Giřj na lesjch Greinských, starobylé sklo, na hranicjch rakauských wykopané.

8. Do pokladnice musejni na wydávánj knih českých dodali: P. Jan Nep. Zedrich, kapes w Nimburce 10 zl.; p. Wlastislaw Wett, stud. filos. 5 zl.; W. p. J. Šchön, prefekt na c. k. gymnasiu in Pjseckém 10 zl.; p. Frant. Rierenschaft, měšťan Plzenský, 5 zl.; Julius z Swabenowa rytjř (+) 6 zl. 16 kr.; p. Jgnac Lhotský, c. k. prof. hospodářstw w Hradci králowé 25 zl.; W. p. Jgnac Tuma, lokalista we Knjřowě 10 zl.; Impressj P. Pospjřilowa w Hradci král. 20 zl.; W. p. Jos. Kolonatý z rytjřského řádu Maltézského, farář w Praze, aud gednoty k podporovánj hudby kostelnj atd. 10 zl.; p. Josef Pohorelý, posluchač bohomluwectwj w Litoměřicjch 6 zl.; p. Jos. Bačkora, zkaušený učitel pro c. k. norm. školy 5 zl.; p. Frant. Černoňauz, posluchač bohomluw. w Litom. 5 zl.; p. Ant. Řehák též, 5 zl.; p. Jan Pruša též, 5 zl.; W. p. Jos. Nečasek, Vicerektor w Seminar. Litom. 15 zl.; p. Karel Ammerling, kandidat doktoratu Medic. 21 zl. 24 kr. p. Mathias Kwasnička, rada w Miljwsku, 10 zl.; p. Rehoř Zeithammer, dokt. fil. c. k. prof. human. w Pjsku 5 zl.; W. p. Frant. Náhlowský, kaplan w Českém Dubě 20 zl.; p. Jan Höfer, studugcej na Gymn. Gičjnském, 10 zl.; Negmenowaný 50 zl.; p. Karel hrabě z Kaunic, 25 zl.; p. Wáclaw Waňka, doktor práv, 50 zl.; W. p. Jos. Čerwinka, kněz cirkewnj w Launeh, 10 zl.; p. Theodor Čjžek, měšťan Chrudimský, 10 zl.; W. p. Wáclaw Nowák, kooperator w Mladochowě, 10 zl.; Měšťanstwo král. města Králowéhradce 20 zl.; p. Ant. Strobach, studugcej w Praze, 5 zl.; p. Frant. Rieger, studugcej na akad. Gym. w Praze 25 zl.; W. p. J. Rojek, kaplan w Nowém městě, 10 zl.; Geho Oswjcenost Gindřich knjže Lubomirský, 50 zl.; p. Gindřich Machek, akademik, 10 zl.; p. Hynek Meder, stud. filos. 10 zl.; W. p. J. Mataušek, kněz cirkewnj 5 zl.; W. p. Frant. Kurka, kaplan w Kladně 5 zl.; p. Karel Stanislaw Kolašek, chirurg a lékař w Launeh, 5 zl.; p. Jan Widimský, posluchač práv 5 zl.; p. Frant. Břet. Trojan, stud. filos. 6 zl. 15 kr.; p. Frant. Daneš, posluchač bohoslowj, 10 zl.; p. Jos. Berger, kaplan w Miletině, 10 zl.; W. p. Jos. Kramář, wikár a farář na Wysoké, 15 zl.; W. p. Jos. Damašek, kaplan w Semilech 15 zl.; W. p. Wáclaw Kawaljr, kaplan na Wysoké 10 zl.; W. p. Ant. Černý,

kaplan na Bosni, 15 zl.; panna Bohdanka S-kowa z Bukowiny 23 zl.; W. p. Frant. Bezděka, prof. náboženství na gymn. w Písku, 5 zl.; W. p. Frant. Stangler, kooperator w Třeboni, 5 zl.; W. p. Jan Křtitel Smutek, doktor a professor theol. w králové Hradci 10 zl.; důst. p. Jan Kollar, kazatel w Pešti, 5 zl.; p. Sergius Böhm, 10 zl.; p. Frant. Štursa, vychovatel kněžete z Schönburga we Wídni, 10 zl.; W. p. Jan Bohusl. Hawelka, kaplan w Dobrušce, 30 zl.; p. J. Chmelenský, doktor práv, sekretář u desk dvorských, 7 zl. 30 kr.; W. p. Frant. Sláma, farář w Chrásticích, 10 zl.; p. Jos. Batěk, školnj pomocnj w Mírovicích, 50 zl.; W. p. Jos. Schmidinger, cirk. kněz, zkaušený učit. hlawnj školy w Strakoniciích, 5 zl.; p. J. Kiemann, doktor práv a zemský advokát, 50 zl.; p. Františ. Mužjk, doktor práv, 10 zl.; p. Theobald Harzer, konceptnj praktikant u c. k. fiskálnjho auřadu 10 zl.; W. p. Mich. Fer eš, kaplan Českodubský, 10 zl.; W. p. Karel Karásek, farář we Swětlé, 10 zl.; W. p. Filipp Čermák, lokalista w Medonosti, 15 zl.; p. Aloys Ladisl. Janata, posluchač bohoslowj w 4 roce w králové Hradci, 5 zl.; Česká bibliotheka arcibiskupského Prazského Semenarium, 20 zl.; W. p. Jos. Jahn l, kaplan w Strašeci, 7 zl.; p. Frant. Hampeys, posluchač bohosl. w 4 roce w Praze, 5 zl.; W. důst. p. Wáclaw Kára, kapitolnj děkan w Litoměřicích, 10 zl.; W. p. Ant. Knobloch, kněz řádu Maltežského, kooperator we Welko - Harrasu w dolnjch Rakausjch, 10 zl.; p. Jan Sedlák, posluchač bohoslowj w Buděgovicích, 8 zl.; W. p. Jos. Justin Michl, z řádu piaristů, c. k. prof. w Berauně, 5 zl.; p. Františ. Merolt, doktor práv a zemský advokát, 10 zl.; W. p. Mathiáš Srb, kaplan Wranský, 10 zl.; p. Ant. Podlegšj, důchodnj w Hořicích, 10 zl.; W. p. Wáclaw Zahradnj, kaplan w Králových Dvořicích, 10 zl.; p. Bohus. Storch, lékárnj w Rokycanech, 10 zl.; W. p. Karel Hušek, farář w Námě Wsi, 10 zl.; p. Ant. Rybička, posluh. práv 10 zl.; Wys. důst. p. Wogt. Juhn, probošt w Gindř. Hradci, 10 zl. W. p. Frant. Slawjček, kaplan w Gindř. Hradci, 15 zl.; W. p. Kas. Rachljk, z řádu piaristů, prof. c. k. w Brandeyse, 5 zl.; Wel. p. C. Bieliczký, představený residencj Piaristické w Berauně, 10 zl.

Redaktor: František Palacký.

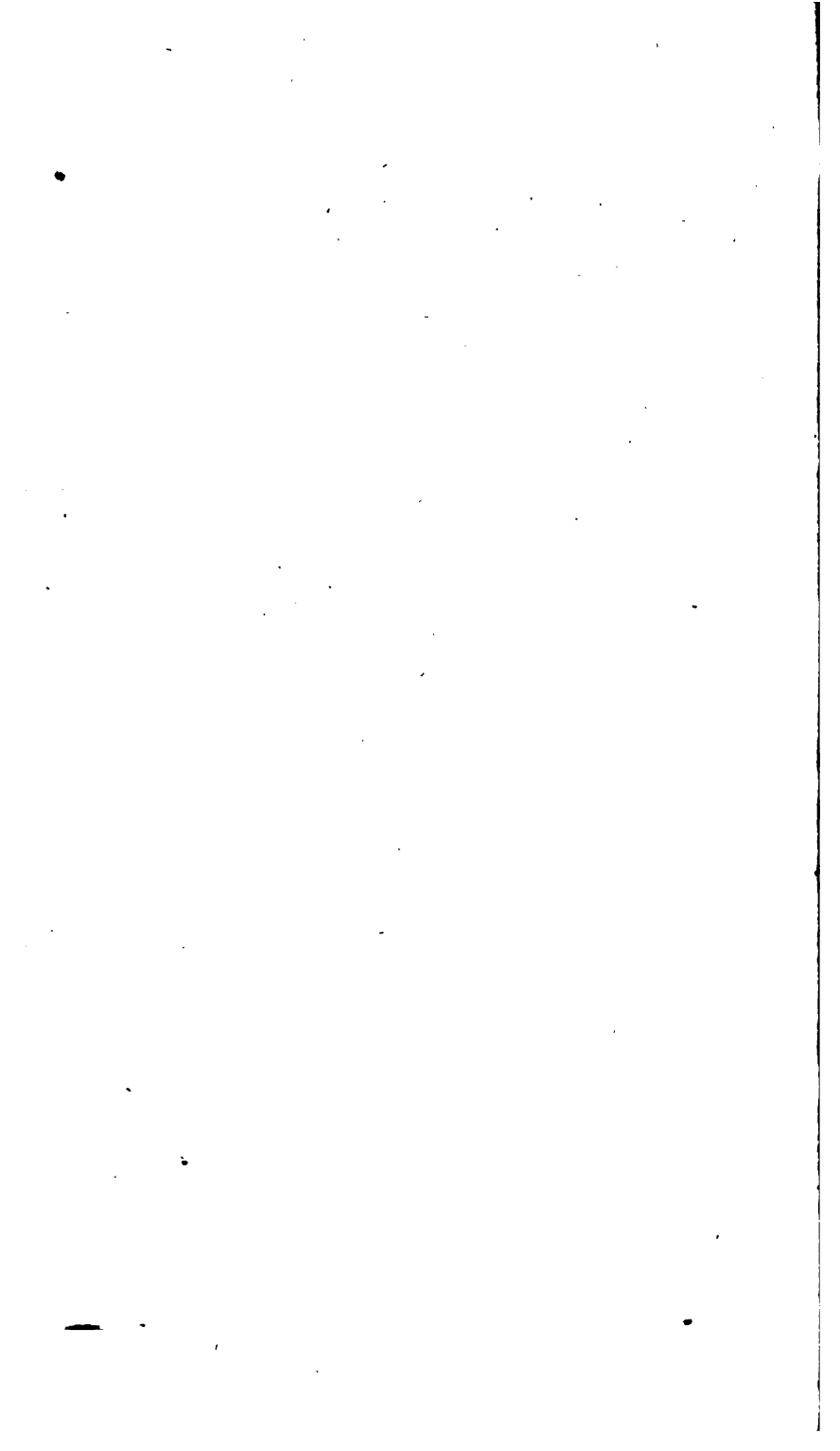
Tiskem Jana Host. Pospjšila.

Č A S O P I S
ČESKÉHO MUSEUM.

OSMÝ ROČNÍ BĚH.

SWAZEK TŘETÍ.

W PRAZE,
NÁKLADEM ČESKÉHO MUSEUM.
1834.

1.

Apologie neb obrana pana Karla staršjho z Žerotjna ku panu Giřjkowi z Hodic, r. 1606. *)

(Z přepisu w biskupské bibliothéce Litoměřické.)

Apologia neb obrana odemne Karla staršjho z Žerotjna ku panu Giřjkowi z Hodic.

Nezle ani nenerozumně, podlé saudu mého, smyslił onen, WMti pane z Hodic! který swým powěděnjm to proneal, že nenj na tom dosti, aby kdo dobrý byl, než také aby o něm to smyšleno bylo, že dobrý gest. Kle-

*) Spis tento, gak obsahem tak i zvláště wýtečným slohem důležitý, psán gest r. 1606, po bauři té, kterau zpaura Štěpana Bočkage gak w hořejšjch Uhřjch, tak i w Morawě ztropila; a sice zdá se, že geště před pokogem, téhož léta we Wjdni učiněným. Pan Giřj z Hodic byl neyznamenitějšj wůdce wogsk Morawských proti Bočkagowi. Omlauwá se při něm pan Karel z Žerotjna, proč geště tehdegšjho času wětšjho podjlu w radách o hágenj a spomoženj vlasti Morawské neměl, aniž mjti chtěl. Apologii tuto, posawad w literatuře našj neznámou, našel sem nedáwno w Litoměřjch, w přepisu mjsty dosti chybném, gegž slawný někdy a o vlast zaslauižilý biskup Litoměřický Emanuel Arnošt hrabě z Waldšteina z neznámého rukopisu sobě učiniti dal. GM. pan biskup Litoměřický nynějšj, neydůst. pan Augustin Hille, abych rukopis ten přepsati mohl, milostiwě powolił; začež gemu i gménem wšech milownjků literatury našj swé díky skládám.

F. Palacký.

rýmižto slowy, gakž se rozuměti může, nic giného wyznačenáwati nechťel, než že býti bez prokázanj toho, čjm co gest, gest ničjm býti. A gistě gakož wjno, byt neywyborněgšj bylo, k malé gest platnosti, pokud dobrota gehu pitjm aneb giným gehu užjwánjm okušena nebýwá; a gakož krmě i neyliběgšj a neylépe připrawená špatnau chuťdává, dokud nebýwá rozeznána šmakem: tak i člowěku, gakkoli dobrý by byl, auo byt ctnostmi swými i všecky giné lidi přewyšowal, málo to prospjwá, gestli ta dobrota gehu a ctnost wněčem zewnitrně se nepronášj a známa lidem učiněna nebýwá. Tudyť zagisté prawjme i o slunci, že swětlé gest, poněwadž nebe i zemi oswěcuge, tudy i oheň horký býti wyznáwáme, že teplostj swau všecko zahřjwá; tudyť o zemi wyswědčugem, že hognostj swau oplýwagje naplňuje všecka stwořenj: tak podobně i o člowěku, že dobrý gest, smýšljme, když všem prospjwage a žádnému neškodě, dobrotu swau skutky dobrými na gewo wynášj. A tenť gest vlastně a neginý smysl a rozum (slow) nahore položených; gimiž se toho při každém člowěku wyhledává, aby čjmž gest, toho také patrný důwod při sobě měl, kterýmžby odporugjej přemáhal, powolugjej libě wázal, aby chtěgte oni neb nechťegte, musili smysl swůg prawdě poddati, a na odpor se gj stawěti bez zahanbenj swého nikoli nemohli. Zagisté powrchně ge wykládati chtěti a ku postrannjmu něgakému sinyslu natahowati, gakoby mjněnj gich k ginému cjlj nesměřowalo, než k dosaženj marné chwály a galowého u lidj swědectwj, tak aby člowěk proto samé dobrý byl, aby za toho od giných byl držán a widjn, byloby otwíratí bránu ku pokrytatwj, k falši a podwodu cestu ukazowati; čemuž žádný rozumný, owšem pak wznešený filosof neb mudřec neučil nikdy. Máť sice všeliká ctnost sama dosti na sobě a samakrásna ze sebe dosti gest, byt i od žádného chwálena nebyla: ale že pak bez skutečného

činěnj nic gíněho sama w sobě nenj, než daremná idea bez formy, qualitas absque subjecto, a gako stawenj marné w powěťj: protož aby tjm byla w prawdě, čijnž gest, nic méně musj po skutejch poznána, po owoci okaušj-na a po znamenjch gistých znamenána býti, aby snad nebyla podobna larwám a přjšerám nočnjm, které magjce twárnost a způsob podstatných wěcj, gsau však náměnjm toliko pauhým, ne tak spěšně se ukazugjcm, gako rychle mjgegjcjm i pomjgegjcjm. Odkudž znáti, že gednoho každého neywěťšj starost o to býti má, aby widjno to na něm bylo, že takowý gest, za gakého chce gmjn a uznán býti, bez čehož k čemuby koli sáhl čłowěk, na prázdno by byl, wjtr lapal a stjn honil, poněwadž sama wůle bez práce k žádnému djlu a gakému-koli předsewzetj nepostačowala nikdy. A gest tento smysl tak přirozený všeechněm, tak myslj pogatý, tak do srdce wkořeněný a gako wpitý, že žádnau twárnostj, žádným připodobňowánjm, žádnau barwau nedá se wy-prázdniiti nikdy. Nebo poněwadž lidé gsau twor rozumný, a rozumu neypředněgšj vlastnost gest známost všeho, známosti pak základ prawda, t. g. na tomto mjestě wystiženj přjčin a důwodů gedue každé wěci: nic nemůžě čłowěk widěti, nic slyšeti, nic makati, ničeho smyslem chápati, aby se hned w mysli neplodilo: proč? aneb, podlé čeho? A protož byť se dlaho blázen stawěl maudrým, šibal upřjmným, ožralý střjzliwým, předce wystižen býwá wčinech swých a při konci i wysnán. Gako onen skupec, kterýž mnoho o swé štědrosti wyprawugjc, naposledy nemohl se tak přemoci, aby mu přirozenj newytisklo to slowjčko „Deerit,“ t. nedostane, gjmž samým všeecko zbořil, což prwé postavil, a wygewil přirozenj swé i všech lakomců, gjmž se i w neywěťšj hognosti zdá, že nedostatek trpěti budau. Gakož zagisté neypatrněgšj částka gest w postawě gehu, tak i neyobecněgšj gehu djlo gest sahati k tomu, co se

widj zewnitř, a ne k tomu, co složeno gest uwnitř; poněwadź influentia wšech wěcj gest tato, aby podobné obýlilo se ke swému podobnému.

A že tomu tak gest, i při Wti, pane z Hodie! se to onehdegšjho dne ukázalo, když při sgezdú Brnenském po té plané radě, která w domě pana kardinála z Ditrichšteina od některých osqb z obywatelůw země této obeslaných, horliwěgi nežli potřebněgi od pana Ladislawa mladšjho z Lobkowic, mjstodržcjejho pana Karla z Lichtenšteina heytmana našeho, držána byla, w kteréž sem newšeligak k tomu, cožby se s Wti i některých giných zdánjm, snad k dobrému země této powrchně směřugjcjm, srownáwalo, se přimlauwal, při shledánj se semnau w mém nowém stawenj na rynku Brnenském ráčili ste těch slow u přjtomnosti přjstogjcjch, za přjčinau oznámenau, ke mně užiti, že „zle dělám, že dary Božj w sobě udušugi.“ Kterýmižto ačkoli krátkými a brzo propowěděnými, a wšak mnoho w sobě obsahujcjmí slowy ráčili ste inne hluboce zagjti a dosti tuze přes hřbet přemrštiti. Nebo co gest dary božj w sobě udušowati, než nechtjti w tom státi, wčemž gsem od Boha postawen? a zase, co gest nechtjti we swém powolánj státi, než nebýti tjm, cožbych býti měl? Od kudž gaká giná zawnjrká wywedena býti může, než poněwadź negsem tjm, cobych býti měl, že gakkoli se k tomu hlásjm, že gsem milownjk swé vlasti, syn gegj přirozený, vlastnj aud těla gegjho, čitedlný bjđ gegjch, ran gegjch aučastný, a summau gako někaký bljženec, který se spolu i narodil i spolu umřel: wšak poněwadź toho na sobě skutkem a prawdau neprokazugi, že má chlauba daremnj gest a má slowa ničjmž. A darmoť gest gináč, kdybych toho na sobě nigakž nepronášel a žádným způsobem toho nedogišťowal, kdybych žádným znamenjm toho ukázati na sobě nemohl, že tým gsem, kým se býti prawjm, než žeľby důwod Wti mocný, a

slowa podle prawidla glistoty wynešena býti musila, k nimž bych i gá snadno smyslem swým se přichýlil, poněwadž i u mne stále gest to a pewné, že žádný dobrý nenj, než ten kdo skutkem toho dowodj, že dobrý gest.

Ale gá (račte mi odpustiti) takowému Wti smýšle-
nj o mně mjsta nedávám. Nebo že poněkudž rozdjlnějšj
způsob při mně se nacházj, než před některým časem
býwal, a že tak ausilnau práci o swé vlasti dobré gako
prwe newedu, nenj důwodem, žebych knj všecku lásku
a náklonnost přirozenau ztratil neb vypustil. Gakož
zagistě, ať od swrchu položených podobenstwj neodstu-
pugi, nepogednau slunce sluncem býti přestává, že na
chwjli za mračno zacházj, ano i hned obeň tratj swau
palčiwost, že wskok studených kachlů neprorážj, též ani
země proto planau se usauditi může, že na čas aulehlj
ležj a gako odpočjwá; tak podobně i gá nemohu a ne-
mám tak nakwap odsauzeu býti lásky té, kterau k wla-
sti swé nésti, a péče, kterau o ni mji powinen gsem, že
se všjm gako na hare newygjždjm. Nýbrž gako umělj
marináři, kteří pokud utišení na moři gest, pomalu sem
i tam se znášegjce, wjtr do plachet swých lapagj, a když
bauřka se zdwihá, i od přjme cesty na čas se s wětreu
nazpět obracegjce, wždy však předce na moři zůstawa-
gj a prawidlem kompasu se zprawugj, ažby wětru přj-
hodného a ku portu, k němuž měřj, ge wedaucjho doče-
kati se mobli: týmž způsobem gá nynějšjmu času zlé-
mu a nesnadnoštem gehu ustupugi a gako před powě-
trjm něgakým pod střechau se skrýwám, ažby přjho-
dnějšj léta nastaly a to, co we mně zawřeno a do času
schowáno gest, gako z pokladu něgakého wynesti a k
dobrému vlasti této wynaložiti dopustily. Gáť ginak w
prawdě zemi tutó, ač poněkud ke mně za dobrodinj ne-
chei řici odemne ale od předkůw mých přigatá newděd-
nau, hrubě milugi a srdečnau bolest nad zkázau a pá-
dem gegjm sám, w sobě cjtě, žalostiwě nešťěstj gegj a

popleněnj Bohu taužjm, i modlitbami swými gemu gi často připomjnage, ulěčenj, naprawenj a wyswobozenj gegiho wěrně žádám. Nad to což wjce učiniti mohu? od koho platněgšj pomoci gi hledati, než od toho, který plenj i štěpuge, bořj i vzděláwá, ponižuge i powyžuge. Nebo zdaliž patrně nenj, že Bůh ku pádu zemi tuto nastroguge? slaupy gegj podrazil, ohrady potřjskal, aby gi dokonce obnažiti a gako wywrátiti mohl. Zdaliž se na oko newidj, že chtěgjc gi zbawiti všeho owowce sprawedlnosti, řádu a opatrnosti, stromy gegj zpodtjnal, štěpy wyrhal, rauby polámál, aby nie giného než pláne nerodila, a tak dokonce trnjm a bodláčjm porostlá gsau, na zpuštění přišla? Zdaliž i to zgewné nenj, že chtěge gi na neywětšj sauženj přiwesti, zohawil wšecky ty, který gi vzděláwali, zwelebil wšecky, který gi oblaupili, osadil gi těmi, který gi nenáwiděli, wykořenil ty, který milowali; a tak sprawedliwau pomatu swau na ni wyléwage, zřetedlnými také znamenjmi hněwu swého při nj dokazowal. K tomu tehdy sem se obrátil, který se odwrátil od nj, tomu gi poručil, který gi na čas opustil, tak aby gi uléčil zase, kdo gi zranil, a wywýšil, kdo gi pohřžil. Obyčegně což neymilegšjho máme, Bohu kochraně poraučjme, w neynebezpečněgšjch příčinách kněmu se utjkáme, w neywětšjch těžkostech a spletcjch rady a zproštění od něho wyhledáwáme. Pročež i gá newěda odnikud podstatněgšjho retunku, na Boha sem se ohljdil, od něhož také swým časem otcowského na nás wzezřenj a naplněnj modliteb swých očekáwám.

A však ne tak dokonce rukau swých knebi pozdwiugi, abych gich také, kdež potřeba ukazuge, k djlu nedonášel; nýbrž gako někdy Židé gednau rukau (zbraň) držjce, druhau dšlagjce, Jerusalema stawěli, i gá k modlitbám práce přičiňugi, vlasti swé hágjím tu kde vzděláwati pro překážky nemohu, aspoň aby od giných bo-

řeno nebylo nedopauštěge, a přítomnostj swau zlost giných, aby se dokonce k zahanbenj našemu newykydla, zdržngi. A pro tu příčinu neywjce i ke sněmu gezdjm, i na sgezdy se dostawugi, i obecných nákladů neutjkám, i břemena společnj sochoťnostj nesu, abych tudy své vlasti slaužil a synowského srdce knj dokazowal; gežtoby mi mnohem snáže bylo, doma wpokogi seděti, i užitečněgi, peníze, které mi na ty gjzdy vycházegj, chowati, i milegi, rozkošj mých a pracj domácjch wě-oj se dotýkati. Ano což wjce gest, zdalibych také, kdybych dobrého své vlasti nehledal, pod srozuměnjm k tomu přiwesti neuměl, abych potlačenjm země, zrostu a wywýšenj něgakého wedlé giných došel? zdalibych nepřátely své, spuntowánjm se s nimi proti obecnjmu dobrému, ukogiti, a tak se z mnoha starostj i strastj zprostiti a wyswoboditi nemohl? Wšeho toho gistě snadno bych dowedl, kdybych lásky ke své vlasti tak do srdce wštjpené neměl, že pro ni i sebe samého, i to což mám, kaziti a trětiti nelitugi. A tak když to činjm, darů Božjch wsobě neudušugi, než tak gich užjwám, pokudž znám sobě i vlasti beze škody býti; gežto gináč čineš, sebe bych zkazil a gj neprospěl. Uhljř když uhlj pálj, okladenjm miljře a prstj geho přikrýwánjm neuhašuge ohně; wodák, když ohrazuge prameniště, praudu nezastawuge; plawec, když gednak gednau, gednak druhau, gednak všemi plachtami se weze, nepobjhá wětru; gakož ani oráč, když rozdjlnými časy rozdjlně dělá, nespauštj rolj. Pročež tehdy gá, kterémuž neméně záležj na zachowánj mé vlasti, gako gmenowaným osobám na gegich obchodu, nemám též swobody ke jli swému užjwati, kterau sobě oni k žiwnosti své pauštěgi? Nenjť gistě daremnj to powěděnj, že každá wěc má swůg čas, a každé předsawzetj swau chwjli, anjž to pro nic zaznamenáno gest, že čas k mlčenj a čas mluwenj. A protož času šetřiti za neywětšj prozřetel-

nost se pokládá, a w čas zlý tiehu a krotku býti za ney-
většj maudrost, anobř blázniti, když toho čas gest,
neyhlubšjmu rozumu se připisuje. Čas tehdy, poněwadž
gest mjrán djla našeho, mistrem předsewzetj našich,
wáhau žiwota a wšeho působenj lidského, na něg ney-
wjce se ohlédati slušj, aby to, co samo w sobě gest, ne-
časným patlánjm nebylo zkaženo a zohyzděno.

A tak, když se na paměti mage a na uzdě drže,
něco opaušjím, cožby se Wti a snad zemi této užitečné
býti widělo, něco činjm, cožby snad škodu s sebau při-
nášeti Wti se zdálo, ač se toho obogjho s pilností wy-
střjhám, a wšak když w tom času šetřjm, ne mně giž to
neb wůli mé, neb náchylnosti mé, než času přiřtene
býti musj; času w prawdě, gestli ho kdy Morawa po-
cjtíla, zarmaucenému, času nade wšeecka předešlá léta,
anobř nad pamět lidskau i nade wšeecky památky před-
kůw našich, nebezpečnému, času nad to ránami a wše-
ligakými pokutami božskými, bídami a wšeligakými
trápenjmi lidskými gako wředy něgakými osypanému
a tudy nedůtkliwému.

A protož, poněwadž na tomto základu wšeecka má
obrana záleži, důwodá gest potřebj, kterýmibych do-
kázati mohl, že ani mně nenáleži, ani vlasti mé se ne-
hodj, ani přátelům a kraganům mým toho po mně žáda-
ti neslušj, abych gináč w těchto příčinách nynějšjm ča-
sem postupowati měl, nežli sem to až posawad konal
a konám. Nechei na tomto mjestě připomjnati toho, co
mi se po tyto léta zde stalo a dže; nechei wyčjtati po-
směchy, protiwenstwj, škody, které po tyto wšeecky
časy pro vlast swau sem podnikal a geště podnikám;
nechei wyprawowati, gak we swém dobrém a upří-
mém aumyslu byl sem zlostně wykládán, we praejch
pro tuto zemi wedených hanebně opuštěn, w nebezpe-
čenstwjch těch, we kterých sem u cizich wězel, od do-
mácjch geště wjce potlačován: abych snad příčinu tuto

nedal k domněnj, že poněwadž gináče nemohu, zadržo-
wáním u sebe dobré rady a podáváním zlé, zkázy ze-
mě tegně vyhledávám, a tak se nad nj vymstíti a křiwd
swých postihati usiluji. Nechci také tjm hýbati, poně-
wadž dědicůw mužského pohlavj žádných nemám, pro
něž bych to obmýšleti mohl a powinen byl, abych gim
wlasti swé w tom způsobu zanechal, w gakém sem gi
od předkůw swých sám zastal, že mně wskutku málo
na tom záleží, co se s nj buď nynj děje, buď na poto-
mnj časy diti může, abych tudy wpodezřenj se nedal,
že co sem prwé činil a myslil, pro sebe a potomky swé
a ne pro zemi a obywatelē gegj sem činil a myslil. Aníž
také odkrývati toho příhodné mi se býti při této příči-
ně zdá, že w neywětšjím země této nešťestj a w obecnej
gegj zkáze, pro známost, kteráu w cizjch zemjch mám,
powědomost gazykůw, které sem z milosti božj došel,
i pro některé dary téhož Pána Boha našeho, kterými
mne mimo hodnost mau (bez chlauby to prawě) počtiti
ráčil, všudy nákého opatřenjčka dostatibych mohl; po-
něwadž s gedné strany té sláwy panu kardinálowi na-
šemu rád přegi, aby se tjm chlubil, že když biskupem
Olomuckým nebude, ginde swůg ehleb a wyžiwenj mji
může, a s druhé giž dáwno to usebe uložené mám, abych
se zemj tauto dobré i zlé, pohodlné i protiwné, weselé i
zarmaucené věci trpěl a snášel; čjmž nieméně všem
dosti, a to netoliko podobně, než podstatně ukázati bych
mohl, že u mne nenj času a tudy ani potřeby, o wzdě-
lánj těch pracowati, kteřj mne na zkázu přiwedli, o
zrůst a zvýšenj těch pečowati, kteřj toho wté častce
nepotřebuji, a naposledy o dobré těch přemýšleti, bez
nichž s božj pomocj we všech příhodách a přípádnostech
dobře býti mohu. Ale poněwadž mjnēj mých slow a
půwod aumysla mého ginam se newztahuge, než kto-
mu, že zemi této k žádné platnosti, k žádnému užitku,
k žádné náprawě slaužití a napomáhati by to nemohlo,

kdybys těmito zarmaucenými časy na prwněgšj šle-
pěge swé nastupowal, a z toho gi wymásti nynj chtěl,
weč gest chytrostj zlých lidj a swau vlastnj neprozře-
tedlnostj a nedbanliwostj sama se zapletla, nechage to-
ho všeho na straně, toho toliko samého powyswětliti
a toho gednoho pravidla se držeti chci, kterýmžbych
k wywedenj sebe z nářku a k dosti učiněnj Wti soběně-
gak poslaužil.

Zapsáno máme w historiějch od starých skribentů
Řeckých, nám pozůstawených, že někakého času w tom
wznešeném a slawném městě Athenách, když se obec
spolu sešla, aby o obecné dobré rada držána byla, gedn
z přednjeh a wzácných mužůw, který usilowánjím ne-
přátelským, gimiž město to o swobody a práwa gegj
připrawiti ukládali, dobře rozuměl, a kraganů swých lho-
stegnost a nedbanliwost také výborně znal, mage k nim
z mjsta k tomu oddaného promluwiti, zkřikl: „O by to
bylo, mužj Athenštj! nebo abych gá oněměl, nebo abyste
wy ohlechli!“ To promluwenj gehu i gá na sebe a na
naše pány Morawany potud obrátiti mohu, pokudž to
uznávám a wskutku nacházjím, že gakž mně bezpečně-
gi gest němým býti, poněwadž oni užj ke slyšenj nema-
gj, tak také gim chwalitebněgi bude ohlechnauti, poně-
wadž užj ke slyšenj toho, coby s gegich dobrým a s gegich
pochwalau býti mohlo, neužjwagj. Že pak tomu tak
gest, nenj potřebj mnohého důwodu, gsau to gakž gi-
ným prozřetedlným všeechněm, tak i Wti, který nad giné
bystřegšj zrak mji ráčjte, až příliš zřetedlné a patrné.
Nebo kdo gest (ať se giž gednau doberu gádra) we wšj
této zemi, aby na to opravdowě myslil, aby wnj dobře
stálo? kdo gest, aby wjce o swé vlastnj než o obecnj
dobré nepečowal? kdo gest, aby těm, kteřj zkázy gegj
přjčinau a půwodem gsau, směle w oči pohlednauti směl?
Račte ho gmenowati! Předně wědomá gest wěc, že staw
panský a rytjřský na djle po pýše, po auřadech, po ti-

tuljeh a mjstech bez mjry se wylil, na djle po lakom-
stwju, po užitejeh, po důchodech, po dařjeh, po shro-
mážďowánj peněz a statků dokonce zpět odešel, na djle
k zahálce, k rozkošem, ku kratochwjljm, k myslivosti,
ku fregům, k hodům napořád se obrátil. Staw prelátský
a staw městsý, zdaliž ginačegšj gsau? zdaliž od nich
čeho wjce se očekáwati může? ... Zatjm zdaliž všem zná-
mé nenj a wědomé, že netoliko mezi osobami wstawjch,
než ani mezi stawy samými žádné swornosti, nercili dů-
wěrnosti, nenj. Páni na to myslj, aby sami kralowali;
staw rytjrský, aby se od pánůw krom wosku ničjmž ne-
dělili; ... města, aby staw panský a rytjrský s sebe swrhli.
Stjm se wůbec wůkol obcházj, stjm každý staw obzwlá-
šně se objrá; cohy ke wzďělánj, ke zrůstu, ke wzneše-
nj země a obecného dobrého bylo, nehodj se sem; staré
gsau to wěci, dáti ge w moc neywyššjm panům auře-
dnjkům a saudecům zemským, aneb odložiti k budaucj-
mu sněmu. Tu sme trefili. Gest geště i to, že wšecky
napořád pogala bázeň, a to ne bázeň o swau vlast, než
o sebe pro vlast. Nebo poněwadž praktikám rozuměti
začjnagj, děge se gim gako strašiwým fechtýřům, kteřj
čjm umělegi ráně se wyhýbagj, tjm pečliwěgi na sebe gi
očekáwagj. Přednj audowé naši, poněwadž hlawy po-
wědomi gsau, bogj se štusuj; zadněgšj příklady se kagj,
a poněwadž widj gako ona liška *) neuraziti, pro něž
ginj museli utonauti. Takowými powahami pogati, wá-
šněmi swázáni, strachem a ginými nezpůsoby zmámeni
gsauce, když ke sněmu přigjžďegj, zdaliž tjm aumyslem
to činj, aby se bez wyřjzenj něčeho užitečného a pod-
statného nerozgjžďěli? Nikoli. Když se segdau, zdaliž
to obmýšlegj, aby sebe poslauchati, sobě napomáhati we-
spolek, a to cožby potřebného bylo bedliwě uwažowati
a rozgjmati chtěli? Nikoli. Když se co přednášj, zdali

*) Zde w rukopisu zdá se že několik slow chybí.

na to pozor magj, zdali to saudj, zdali to kardei připauštěgj? Nikoli. I což pak? Přigjžděgj, aby berně swolowali, scházegj se, aby rozprávěli, smlauwagj, aby se eo neydějwe zas rozgeli, a summau, poslauchagj gedden druhého gako prázdný břich a nawyklý hřjch. Těm tedy a takowým gá abych gazyku swého pŭgčowal, pro ty a takowé abych sám sebe wynakládal, těch a takowých abych plášťem byl, gjmžby se před deštěm přikryti, před sluncem zastřjti mohli? I kdožby mi to maudrý schwálil, kdožby mým přjtelem byl, aby mi k tomu radil, kdožby zástupejm mým býti chtěl, aby mi za škody sljbil? Zdaliž sem toho gjž prwé plačtiwě nezkusil, se škodau se nenaučil a mimo naděgi neshlédal, co gest o ty se ugjmati, kteřj od sebe upustili, na ty pamět mji, kteřj na sebe zapomenuli? Ba gisté tak! a geštěť sau za těch časů trochu opravdowěgšj než nynj wzemi mužj byli, geště tehďaz tak časté a walné proměny gako potom se newjdaly, geště trpěti nebylo zwykem, šiditi řemeslem, laupiti pochwalau, gako gest nynj.

Ale račte mi moci řjci proti tomu: „Tak gest, prá-
 „ws na djle, než ne we všem; negsau všickni tak šeřj,
 „gak ge malugeš, statečněgšj gsau než se domnjwáš, mlčj,
 „že nemagj po kom řjci „Amen,“ stogj, že nemagj kdoby
 „ge přes moře wedl; začni toliko a uhljďáš, gak budau
 „bruět, gináč než Pancjřowa košile; ecco mi, gá sám
 „chci pomáhati, per saxa, per ignes.“ Dávám tomu mj-
 sto, nechť gest to také předně, co se Wti dotýče, ačkoli
 w mých neywětšjch těžkostech neráčili ste sobě půl dne
 k tomu obrati buď moci, neb chjti, abyste do trogjeň
 kněň sněmownjch, které sem za Wti půl léta měl, ged-
 nau k vyhledánj něčeho k očištěnj mému napomáhagj-
 cjho nahlednauti ráčili. A však wěda co bůh we Wti
 složil, a čjm gest k ozdobě Wti, giným ku prospěchu,
 hogně osobu Wti obdařil, smělbych na Wti směle spo-
 lehnauti, a spolu s Wtj i bez wesla na moře se pustiti.

S strany giných, gakkoli negsem w této zemi hostem, abych obyčegůw gegich powědom nebyl, ani tak neznámým, abych newěděl, gake sausedy okolo sebe mám: a však „passa,“ pauštjm od swého. Všickni se napili wjna ze Hradiště, nabyli heroické mysli: tento gest Scipio, onen Hannibal, třetj Themistokles, čtwtý Solon, který když tyrani město, z něhož rodilý byl, opanowali, nemoha pro sešlost wěku do zbroge se obléci, wynesl gi před dweři, sám u nj stoge, aby mladšjch k tomu, aby sobě statečně počjnali při wyswobozowánj vlasti swé, ponaukal. Ale což wjce? nenj geště na tom dosti. Račte wěděti, že sme hrubě zašli: a gedné strany práwa potřena, swobody w nic, obyčegowé zhynuli, pořádkowé z paměti vyšli, zřizenj za kautem ležj; knížka pana Towačowského zpuchla, Conclusiones baronum umřely; - druhé mužj platněgšj vyhynuli, cizozemci do země se wlaudili, nowé mustry, praktiky, direkcie, resolucie, traktacie, regalie, wisy, awisy a giné těm podobné powtury uwedli; obywatelé zchudli, dluhowé obecnj náramně wzrostli, počty se nepřigjmajj, darowé se bezpotřebně dáwajj, autraty se množj, hotowosti žádné w zemi nenj, a coť mám šjřiti? od spodku nohy až do wrchu hlavy, ať slowy proroka Isaiáše nás nyněgšj způsob wyznamenám, nenj mjsta celého, ale rána a zsinlost a zbyťj zahnogené, čehož se ani newytlačuge, ani uwazuge, ani olegem změkčuge; země zpustla, města wypálena ohněm, sami před očima našima cizozemci. Welkéť gsau toto wěci, welkých pomocj tuto potřebj; kdo se o ně má a může ugjtj? A byť pak o to byl pokog, gakkž sem giž to Wti pustil, geště však gedno pozústáwá, aneb raděgi dwoge: kde a gakk? Tu wěci uzal, ten rozwiňme, aneb raděgi rozetněme, gako nodum Gordium Alexander.

Nenjť pak pochybnosti, poněwadž země tato nenj sama swá, ani tak swobodna, aby nemusela swého zře-

nj ku pánu swému mĵti, že gestli gaké náprawy podstatné, gaké reformacj dokonalé, gaké pomoci prospěšné užiti chceme, žeť gj předně a téměř neginde než u G. M. Cjs. gakožto pána země, wrchnosti našj, a podle přjsahy obhágee práwa, swobod a dobrého řádu, hledati musjme. A ačkoli ty i giné věci se mluwj, ty i giné řeči proskakujj, a však gá geště takowé smýšlenj o G. Mti mám, kdyby dobře informowán o našich věcech mohl býti, žeby s strany osoby G. Mti nesnadnosti weliké w tom nebylo, abychom neměli při všem, čehož od starodáwna tato země užjwala, bez překážky a přjtrže zachowání býti. Ale gak k G. Mti gest těžký přjstup, a gak nesnadně se audiencj docházj, o tom ač všickni wědj, gá však gsem toho žiwý swědek, který sem sobě toho ani wyprositi, ani wymlawiti, ani dokaupiti, ani žádným způsobem wyprakticirowati nemohl, abych mohl w takowych swých náramných těžkostech, cti, hrdla i statku se dotýkagjejch, čtyry slowa osobně s GMtj promluwiti. Když pak koho to štěstj potká, aby GMt před sebe geg pustiti ráčil, giná těžkost opět nastáwá w tom, že swau řeč co neykratčegi zawřĵti, swau potřebu co neyskrowněgi předložiti a swůg smysl we slowu neb dwau wynesti a wyslowiti musj. Kdyby nešlo než o wyprošenj pštalunku, neb wyžádánj auřadu, zaplacenj aneb přiwtěšenj náké služby, mohlby se do toho vždy něgak, ač dosti obtjžně, trefiti: ale kde gde o zachowánj celé země, o řjzenj práwa, o pokog, swornost a wzdělánj takowého počtu lidj wzácných, kdežtě té moci, aby gednau neb druhau sentencj we hromadu to pogato, o všem pak wyswětleno býti mohlo? An zde tak mnoho se toho nashromáždilo, že ne hodiny, ne dnowé, než měsĵcowé a léta sotwaby postačily k wyprawowánj zármutkůw našich, nercili k naprawenj; a cožby se pak w gedné aneb druhé minutě dobrého wyřĵditi mohlo? Přes to geště i toto při GMti spatřili, kteřj okolo GMti často

neb ustawičně býwaj, že nekaždá wěc gest GMti k slyšení přijemná, a gestli gakau těžkost s sebau nese, dokonce odporná; tak že ti, kteří newyhnutedlně audiencij při GMti potřebowali a potřebugj, té opatrnosti užjwati musej, aby wěci twrděgšj snadněgšjmi, protiwné přijemněgšjmi osladčowali, tak aby i hned, gakby widěli, že GMt s něgakau těžkostj poslauchati gich ráčj, na posko-ku něco giněho měli, k čemu náklonnost GMti obrácenau býti znagj, čjmžby zase GMti poobčerstwiti a ku poslouchanj sebe libě nakloniti mohli. Naše pak wěci gaké gsau? netoliko aby teskliwěho posluchače probuditi, než aby i neyochotněgšjho zkonturbowati a zkormautiti mohly. Dotýkaj se na djle náboženstwj: GMt..... nerád se do nich wložj. Dotýkaj se swobod: GMt, protože nad swými regaliemi ruku držeti ráčj, nesnadně se do nich pustj. Dotýkaj se také i osob: GMt, protože nenj pán kwapný, wždycky ge odkládati bude. A což tu? zdaližby w takowých příčinách lépe nebylo, wšjm o zem dáti, než něco bez užitku začjti, neb začaté nedokonati? A to geště, chtělliby před se pustiti; nepustjli pak a ginam ukáže, gakž to obyčegně dělá, budeliž lépe? Ukáželi na tegné raddy, gsau..... našich wěcj nepowědomj..... ukáželi na České raddy, gsau fedrownjci protiwnjkůw našich, sokowé země našj, odpůrcowé náboženstwj našeho. Gakauž k takowým naděgimjti můžeme? Poručjli gim nás wyslyšetj a sobě referowati, čjm ubezpečeni budeme, že to wěrně učinj? poněwadž příklady máme, gak w neypotřebněgšjch wěcech, w neydůležitěgšjch příčinách s njm nakládagj. Poručjli sauditi a wýpowěd učinitj, gakéhož nálezu gest očekáwati od těch, kteří gsau nám gako stranau? Pominu..... cizinců nynj tak; samy Čechy před sebe wezmu. Zdaliž oni negsau, kteří nám swobod našich záwidj? zdaliž oni negsau, kteří nás opanowati a sobě podmaniti obmýšlegj, aby sami hlawau, a my ocasem králowstwj zůstáwali? Nebo gakkoli se pěkně (stawj), gakkoli la-

hodná slowa od sebe dāwagi, gakkoli mnohým a upřímým přátelstwim se zakazugi, nic není, gá ge znám, a wjm že kdekoliw mohau a přičiny dostanau, wšudy námi zadnj kauty rádi wymietagi. Zdalíž toho předkové gegich předkům našim týmž způsobem nečinili? Co učinili za krále Ladislawa, když předkům našim manůw nadali? co za krále Giřjho, když nám syna geho kněze Viktorina za heytmana wsadili? co za krále Wladislawa, když saud o dāwánj hlasůw k auřadům připrawiti chtěli? co za krále Ferdinanda, když naše otce od společného wolenj krále odcizili? A kdyby předkové naši nebyli zmužilegšj než my, gižbychom my o swobodách našich nic wjce newěděli, nežli oni wědj o našem podrobenj. Poněwadž tehdy onino od starodáwna o to usilowali, abychom nic neměli a ničimž nebyli: kterakž tito, kteřj znedáwna na gegich mjsta nastaupili, totěž a wjce nemagj učiniti?

Pozůstáwá geště druhá částka rozgjmánj našeho, t. gakbychom sobě přjstup k wyswobozenj se z nátisku, kterýž trpjme, a k dosaženj pomocj, kterýchž potřebujeme, učiniti mohli. Nechci na to znowu ukazowati (poněwadž sem se giž prwé o to zmjnil), že ačkoli by předně k tomu potřebj bylo swornosti, důwěrnosti a lásky, wšak že wjme, že dwau téměř w zemi není, kteřjby spolu dobře byli; žeby potřebj bylo obzwláštnj powědomosti práw, swobod a zwyklostj našich, wšak že není desjti osob mezi stawy, kteřj se na ně ohljdagj a myslj, nerčili aby gim rozuměli; žeby potřebj bylo náklonuosti, wraucnosti, stálosti, wšak že we mnohých přičinách giž sme okusili, gaká gest: tjm toliko maličko hnauti mjnjm, o čem geště zmjnkj učiněno nebylo, t. gakým bychom způsobem před pána našeho dostati se mohli. Gestli skrze kancljře, gakž starodáwnj obyčeg gest, ten sám přjstupu nemá. Gestliže skrze neywyššjho komornjka, ten se takiněř každého quartalu proměňuje. Gestli skrze kamerdinera některého, kdo a kde gsau? Gak sešel Pop,

nenj neznámé; Makowský nať přišel, wjme; co se s Filipem děje, widjme i slyšjme. Týmž proměněnám každodenně ginj poddání gsau. Mezitjm, darmo se nic neudělá. Autrata pak gakáby na to gjti musila? Geden neb dwa z obywatelůw wypraweni ke dworu býti nemohau, musj gich býti ze všech stawů wětšj počet. Ti nepřestanau na tom, na čem předkowé gegich, než tento ať má 40 konj, tento 30, tento 25 a tak dále. Tam když se dostanau, zdaliž naděje gest, žeby měli za geden týden neb dwa wypraweni býti? Čtwrt léta, půl léta čekejte; a když se dosti načekáte, s dekretem někakým neb odkladem domů se nawraťte.

Tyto věci proto powrchně a krátce dotýkám, že tak gsau známé a zgewné, že chjiti o nich řeči šjiti byloby daremně čas mařiti a slowy plýtwati. Dosti gest, že ničeho nenj w tak málo slowjch při všem tuto propowědjno, aby se o tom obzwláštnj kniha se všemi dostatky a circumstanciemi wypsati nemohla. Poněwadž pak intent můj a cjl nenj giný, než abych ukázal, že nynějšj čas gest zlý, nad mjru přewrácený, hněwem božjm gako tmawými oblaky přikrytý, bjdami gako peklem náčným pohlcený, neslaužj k tomu, aby se ku proměně, kterauby zmatky naše napraweny, a staré věci naše, které zašly a na zkázu přišly, w prwnj způsob nawráceny býti mohly, přikročiti mohlo.

Dowedl sem to, a přitom i toho, že ani s mým ani s obecným užitkem by nebylo, abych se toho ugal, čehož bych k ojli a skončenj dobrému pro přjčiny oznámené přiwesti nemohl. A co pak kdybych k tomu přidal, že tjm poněkud gsem gist, že gakbych eo začal, nepřátelé by se na mne obořili gako wčely, přátelé by mne opustili gako owce, zdaližbych tjm toho nepotwrdil, že mi nenáležj o to se pokaušeti, abych čelem zeď proražiti chtěl. Zdaliž sem giž prwé w těch dnech nebyl? zdali sem se prwé w takowých měrách newiděl? Proto

že sem lotra zgewného, škúdce zemského, wedlé pořádku w moc a we wězenj heytmana země wzał, giž sedm let pořád za to pokutu snášjm; že sem nad naučenjm práwa, nad mocnostj saudu, nad zřizenjm zemským ruku držel, tři léta téměř na záwazku sem byl; že sem powinnost swau konal, newiny swé zastával, z poctiwosti se oblaupiti nedal, ze saudu sám prwnj a gediný od práwa založeného wywržen gsem. I kterakž bych se, poněwadž též přjčiny zůstawagj a titěž lidé gako prwé geště w žiwobyťj gsau, totěž nebezpečenstwj i mne i každého giného očekáwá, w to znouu dáti měl i směl, čjmbych sobě k týmž anebo wětšjm těžkostem bez pomoženj wlasti gistě poslaužil.

O geden kámen dwakrát se ursziti, gednau winau dwakrát winen býti, na gednom mjstě dwakrát padnauti, mnohoby to a přjliš bylo. Mlčeti, když čeho mluwenjm změnití nemůžeme, čekati, když čeho w noci našj býti newidjme, neylepšj a neyzdrawěgšj rada gest. Flikowati gest těžko a poněkud proti mému přirozenj: a wšak kdo s to býti nemůže, aby stawěl, dosti činj, když tak dalece zpodpjrá, aby genom nepadlo. Co až posawad sem činil, toho geště nepřestanu, modlití se, mjrně we wšech wěcech kráčetí a w naděgi lepšjch wěcj od boha očekáwati. Do hlubšjch wěcj se dáti nemjnjm, dokudbych nepoznal, nebo že bůh ginšjch časů přjti, nebo mne obzwláštne k napravowánj neřádu nyněgšjch časů wzbuzowati a powoláwati ráčj; na čemž wšecek datum záležj. Nebo kdo se tře weč geg bůh newolá, nemůže požehnánjm božjm (bez něhož wšecka práce daremnj gest) bezpečen býti.

A tak mi se zdá, že sem se giž dostatečně z toho wywedl, čjmž ste mne nařknauti ráčili. Pakli ne, račte ukázati, napravjm neb wyswětljm. Ale mám za to, že maudrému a prozřetedlnému čtenáři, gakož býti ráčjte, dosti powědjno. S čjmž záwjrků čině, Wti ochraně wšemohaucjho pána boha poraučjm.

2.

Obleženj Malty od Turků roku 1565.

Od Pawla Skály ze Zhoře.

(Způwodajho rukopisu we knihowně Duchcovské.)

Ačkoli sultan Soliman zprwopočátku byl k tomu hrubě nakloněn, aby k žádosti Jana Weywody Sedmihradského gemu ku pomoci s lidem svým přispěl a proti císaři Maximilianowi do pole wytáhl: a však daw se přemluwiti tagným raddám svým, obrátil celau mysl i sjluswau roku tohoto proti ostrowu Maltě a rytjřům Rhodiským, na ten čas na něm bydljećm, hnut gsa přjčinami těmito: předně, že ho to welice mrzelo do rytjřů Malteských, že bywše od něho předešle při dobytj ostrowa Rhodisu w dobrém způsobu a s reputacij nemalau odtud propuštěni, za takowé dobrodinj tak špatně se mu potom odměnili, spolčiwše se s králem Ilišpanským, uhlawnjm geho nepřjtelem, proti němu; druhé, že nemohl gim toho trpěti žádnau měrau, aby dotčenj rytjři měli gemu tak welikomocnému potentátu ustawičně trucowati, a pro gžděgjce sem i tam okolnj moře, wšecky břehy a porty w Asii i w Africe gemu a poddaným geho wytlaukati a plundrowati, spoléhajce mimo giné prostředky své i

na pewnost Weleskau, kterauž mu Španiel roku pomínulého nenadále odňal. Ktém příčinám přistupowala i tato: že ženy Solimanowy ze swé mahomedské powěry nabádaly ho k tomu, aby těm hanebným laupežníkům morským zastawil to štrafowánj, kteréž provozuj nad lidmi těmi, gežto do města Mechy w Arabii ležejcho k hrobu boha gegich Mahometa začasté putuj a weliké handle tam wedau; což nemůže býti nežli netoliko s welikým posměchem, ale i s patrnuu uginau, awhonau a zkrácenjm náboženstwj národu Ottomaneského. Nad to wyše i Hasan Beğ, mjstosultan w Algiru, syn onoho Chai-radina Barbarossy, wznešeného laupežnika morského, gako i Dragut Rais, mjstosultan w Tripoli, předstjrali mu toto: dokawadž pewnost Malteská bude zůstawati w zprávě rytjřůw, že gest weta po celém kragi pomorském w Africe; naproti tomu, gakby gi dostal pod swau moc, tedy že bude mjtí wždycky wolný a otewřený přjstup netoliko k celé Italii a Sicilskému ostrowu, ale i k samému Hišpanskému králowstwju. Meztjm však, aby w negistotě postavil cjsaře Maximiliana, dal se snjm na bělo wtraktač o pokog, neobmeškaw co neyrychlegi welikau a silnuu armadu na moři sobě zprawiti, i odginuť pomoci vyhledáwati; wyslaw také pod tjm rozmanité špehéře do Malty woděwu kupeckém, kteřjžby wšecku přjležitost gak celého ostrowa, tak obzwláštně města Malty a wšechněch pewnostj gebo bedliwě shlédli, hlubokosti přjkopůw ołowem a šnúrami změřili, i formu hradůw vlastně wyreysowali, a gemu o všem dokonala u zprawu učinili. Když tedy roznesla se weliká powěst po celém křesťanstwju o tak silné hotowosti wogenské sultana tureckého, a žádný geště nie gistého newěděl, ani domakati se nemohl, k gakému cji a proti komu vlastně by se strogila: protož všickni se gj strachowali náramně, a měli brubě za zlé králi Hišpanskému, že tjm odnětjm mu toho chatrného hnjjda laupežni-

ckého, Weleské skály, tak hrozného tyрана na celé křesťanstwo popudij a zbudil. Král Filip dostaw té nowiny, a domniwage se, že neyspiše on w králowstwj Sicilském utrpj, a snad i celá zemiě wlašská, hleděl se časně opatrowati, a přikázal všechněm swým neyvyšším wůdcům a zpráwcům wogenským gak po zemi tak i po moři, aby Don Garziasowi z Toletu, mjstodržejmu geho w Sicilii, we všem všudy radni a nápomocni byli, a na zemiě geho pomorské bedliwý pozor měli, aby se gim nikdež do nich nepřitel newetřel. K té potřebě dal zamluwiti sobě we Wlašjch 20,000 lidu pěšjho, však tak, pokudžby toho další potřeba ukazowala, a ne aby gim hned od té chwjle plat wycházel. Mezitjm armada turecká 29 dne března (ginj 22 dne) pustila se od břehu města Konstantinopole, a připlaula do portu Modonského, a tu se srazilo do 30,000 (ginj kladau 40,000) lidu zbrogného z rozličných kragin panstwj tureckého; nad nimiž byli wystaweni dwa generalowé polni, totiž nad haufy po zemi Mustafa baša, ale nad armadau byl neyvyšším Fiali baša, k nimž geště Soliman Draguta Raisa přidat. W té armadě nacházelo se rozličných šjřůw wogenských 159, a kterj profianty i artilerii wezli 22, mimo 27 galej, kteréž potom s Hasanem begem přirazily se k nj u Malty; též Dragutowých 13 galej, a Vlicz Ali neyvyššjho ammirála a wezira 6 šjřů. Po wykonaném mustrunku táhli upřjmo k ostrowu Maltě, a dostawše se k němu 20 dne měsje máge, wysadili lid swůg na zemi, ne bez welikého odporu křesťanských soldatů u portu Marsa Sirocco řečeného. Dále zprawiwše sobě všeccky potreby k obleženj města a pewnostj geho, neydrjwe pokusili se 6 dne měsje čerwna o zámek S. Elma (ginák S. Hermesa), a oblehli geg po zemi i po moři s desjti tisjei lidu branného, střjlegje k němu welmi zhusta ze 31 bořjcejch kusů. I gakkoli nepřitel začasté k němu silně šturmowal, a we dne ani w noci skůro neodpočjwal:

a však rytíři Malteští s ginými obecnými wogáky odpj-
 rali mu udatně do dewatenáctého dne; až naposledy, ne-
 mohauce mji žádně pomoci od Jana Waletty, welikého
 mistra Malteského, genž města obhagowal, na neywyš
 rozstřilený a pokažený Turkům postaupili, a sami téměř
 všickni tu poctiwě hnáty swé složili, do města pak má-
 lo se gich dostalo na živě. To se zběhlo právě ten den
 před S. Janem. Ale se zagatými nakládal nepřítel ney-
 ukrutněgi, a obzwláštně sosobami rytjřůw Malteských;
 nebo Mustafa poručil z nich třideceti osobám, za nohy
 wzdhůru powěšeným, šawlemi prsy zotwjрати, a srdce
 wen wytrbané i hlawy od těla zodtjnané na welikau po-
 tupu toho celého řádu rytjřského na gednom otewřeném
 place powrhnutí, a naposledy do wody wmetati. Na-
 proti tomu weliký mistr Waletta, aby se té lehkosti
 pomstil, rozkázal zase všecky zagaté Turky pošawlo-
 wati a proti leženj tureckému wen z pewnosti vyházeti;
 to přitom nařjdiw mezi swými soldaty, aby pod tu ho-
 dinu žádného Turka zagátého nežiwili, ale všecky po
 wyrozuměnj zprávám gegich bez milosti mordowali.
 Týž Mustafa, wida ano wogáci gehu byli giž na zámku,
 wgel tam také sám, a spatřiw gehu skrownost proti sa-
 mému městu a giným kastellům, gako spodiwenjm a
 užasnutjm promluwil ku přjstogjcjm slowa tato: kdyžtě
 nám tak špatný syn zawalil tak tuhé zaneprázdněnj, co
 pak gakau práci budeme mji se samým otcem, abychom
 se ho zmocnili? Zůstalo wtom dobýwánj hradu S. El-
 ma na place Turkůw do 4000, wše gonákůw udatných,
 a po straně křesťanské 1300 osob, mezi nimiž nemálo,
 totiž 150, statečných rytjřůw i wůdcůw slowutných.
 Však ani Turci neměli při dobytj toho zámku doko-
 nalé radosti a wesele: nebo právě na ten den zcepeněl
 také ten ukrutný tyran a neywyšší laupežnj na moři
 (Dragut), Turkům owšem swelikau škodau, ale našim
 s mnohým dobrým a užitečným, byw před některým

dnem smrtedlně raněn kusem kamenu, kterýž kule z zámku vystřelená z něgaké zdi, při něj Dragut welmi bljzko stál a k djlu wogenskému dohljdal, wyrazila. Nebo ten kámen udeřil geg práwě w ucho, až i hned tu na zemi omráčený padl, a od toho udeřenj krew mu z ust i z nosu se wylila, tak že služebnjci gehu za umrlého geg odtud odnesli. Mustafa domnjwage se, že křesťané zděšení gsauce tau ztratau zámku S. Elma, nebudau smjti se mu giž déle opjratí, poslal 26 dne čerwna k welikému mistru gednoho starého člowěka, aby přezwěděl na něm, chtělliby se s njm smluwiti a ostatnjch pownostj s celým ostrowem sultanowi gehu odstaupiti? Ale Waletta chtěl ho neydřjwe mjsto odpovědi dáti oběsiti; potom pak rozmysliw se gináč, držel o to raddu s ginými neywyššjmi, kteříž radili mu, aby práwa všechněch národůw nikoli nepřestupowal a wyslaného ušamowal. Naposledy tedy wzkázal Mustafowi, že se žádnau měrau nepoddá, ale mjinjdo neyposledněgšjho přemoženj se swými rytjři a soldáty gemu s pomocj Božj se brániti, pohroziw poslu, gestliže on anebo kdo giný přigde k němu podruhé s takowým poselstwjm, že káže mu prowazem zaplatiti. Wýminka, které mu baše podával, byla takowá: aby Waletta se všechněmi swými rytjři, wogáky i wěcmi wytáhl swobodně a bezpečně z Malty a obralsobě některý giný přjhodný ostrow k obýwánj w moři Hellespontském ginák Egeyském ležjcj, ten že mu mjsto odměny od sultána bude dědičně postaupen, však tak, aby z něho sultánowi gistý tribut každoročně odwozowal. Tehdáž také geden z gehu špahů, gménem Filip Laskaris, w pacholetstwj swém poturčený, puzen gsa duchem božjm k náboženstwj křesťanskému giž od drahného času, utekl zleženj do města a pronesl Walettowi mnohé aukladné obmysly tureckého genera-la, proti nimž mohl se dosti časně a přjhodně opatřiti. W tom Don Garzias, mjestodržcej králowstwj Sicilského,

ač s welikau nechtj a rozmyslem, poslal Walettowi na pomoc Jana Kardonu se čtyrmi koráby, a na nich 800 konja 1600 pěchoty, kteříž po weliké bauři předce dostali se do města šťastně 4 d. měs. čerwence. Tehdáž také rozmáhala se náramně w leženj tureckém čerwená nemoc, a zmořila drabně wogáků. Pročež Mustafa, porozumjwage že i lid tau nemocj i šermicly hrubě se mu ztenčuje, i u profiantu trpí nemalý nedostatek, psal sultánowi o tom o všem dokonaleu zpráwu, gak se mu při Maltě děje, a žádal aby mu i lidu i profiantu čerstwého wjce odeslal. Nicméně oblehl s welikau mocj druhý zámek a město S. Michala řečený po zemi i po wodě 30 d. čerwna; ostřelowaw geg ustawičně sedmdesáti kusy welikými, z nichžto tři baziliškové vyhazowali kaula železné i kamenné dwěstělibernj, pěti i sedmi pjdj tlusté. Dal také geg podkopáwati na mnoha mjstech, a ginými fortely wogenskými k němu přikračowati, gak neylépe rozuměl, ale vše nadarmo, protože rytíři i soldati Malteštj swau prozřetedlnostj a hrdinským odpjranjm měli s něho moci dosti; při čemž i malá pacholata i ženské pohlawj welmi snažně, seč mohli býti, gim napomáhali.

Mezi tjm 12 dne čerwence přitáhlo Turkům ku pomoci od Hasana beğa a mjstosultána w Algiru 28 menších a 2 weliké ěalege se 2000 wýborných a čerstwých wálečnjkůw. Ti hned na třetj den musili po wodě, a po zemi šest tisjeć giného lidu k dotčenému zámku a městu S. Michala silně šturmwati: ale s pomocj Boží neswedli nic, nýbrž obogj sau rytjrsky odehnáni. Kteří byli od moře, ti utjkagice z dobré částky w moři ztonuli, tak že se gich odtud toliko tisjeć osob scelau kožj do leženj wrátilo; druzj na zemi wzali menšj škodu, nebo gich jen 400 zhytnulo; a skřesťanské strany toliko 90 a koliksi rytjřů. Co bylo zagatých, ti všickni z rozkazu welikého mistra zbiti.

Potom 7 d. srpna Mustafa pokusil se potřetj o mě-

sto i o zámek, poslaw k městu 2000 a k zámku 8000 sol-
 dátů, při nichž také sám osobně byl, ustawičně gich na-
 pomjnage, aby mohli zámku se zmocniti. Tu swedena
 s obogj strany tak ukrutná a příkrá bitwa, gakež geště
 nikda nebylo při tom celém obleženj. Nebo netoliko sa-
 mým střilenjm, ale meči, halapartnamě, ano i ohniwých
 nástrogůw házenjm obě dvě strany proti sobě bogo-
 waly. To pak bylo neyhroznějšj diwadlo, že pro we-
 likost týchž ohňůw, kteříž mezi obogimi sem i tam pro-
 cházeli, zdaleka zdálo se gakoby celé město i kaštel
 ohněm hořelo; ruce také, nohy, a kusowé těl lidských
 kulemi roztrhanj wzhůru wpowětrj zhusta ljtali. Naši
 pak ačkoli snášeli welikau škodu od turecké střelby,
 nieméně však přidávali gim udátné mysli pacholata,
 ženy, děwečky i lidé stařj, kteříž podlé nich a spolu
 s nimi ohněm, wřelau smolau, wodau i kamenjm neu-
 stále nepříteli odpjrali; až naposledy k tomu přišlo, že
 shanbau aseswau welikau škodau odtrhnauti musili. Což
 se stalo fortelem heytmana městského. Nebo on, wida
 tak weliké ohně okolo města a zámku S. Michala, neměl
 za giné, než že giž Turci oboge zapálili. Pročež aby
 učinil gim w tom přítrž, wyprawil kompanii arkabuzirů
 z města, poručiw gim do leženj tureckého wpaadnutí,
 a nač tam trefj, bjti a mordowati. Což když oni nele-
 niwě konali, w tom pošel pokřik wleženj a dostal se i
 k užjm samého Mustafy, žeby přišla čerstwá pomoc kře-
 štanům, a ta že giž gim do leženj wskočila. Tau pří-
 činau Mustafa ulekw se toho wzkázánj, přestal od štur-
 mu; čehož potom přewelice litowal, že gest byl tak ni-
 čemně oklamán. Pročež aby poblauzenj své zase na-
 prawil, rozdělil lid swůg na dvě, geden djl poručil
 Pialowi bašeti, aby s njm na město, a on s druhým djlem
 na zámek S. Michala giž opravdowý autok učinili; ne-
 bo w tom čase dostali nowého poručenj od sultána, aby
 gak budau moci hleděti Malty dostati; a nemohliliby

toho dowesti před zimau, aby tu na ostrowě přes celau zimnu s lidem zůstali. Tau tedy přjčinau 18 a 19 d. srpna obrátili se obadwa na město i zámek se wšj mosj swau, připowědšwše wogákům swobodný preys na wšeko wšudyž pustiti, a šturmowali na obě welmi silně za dlanhau chwjli, takže sobogj strany padlo opět lidu drahně, wšak předce Turci byli zpátkem odehnáni. Což znamenitě mrzelo Mustafu, a zwláště když wyrozuměl zgednoho poběhlce křesťanského, že křesťané gsau dobré a zmužilé myslí, a nemagj žádného nedostatku profiantu, nýbrž že gedenkaždý soldat dostává na swau osobu za den tři pecnjky chleba a welikau flaši wjna. On pak naproti tomu trpěl hrubý nedostatek gak w potrawách, tak owšem i w prachu a w giné municij wálečné a obzwláště w kulech, kteréž musel dáti sem i tam po poljch i po leženj hledati a zbjrati. W tom seslal bůh obleženým na pomoc 60 welikých ģalej, kteréž Don Garzias s dosti welikau nechutj a rozpakowánjm k Maltě wyprawil, a na nich 8000 lidu čerstwého, z nichž wšak na cestě, než tam dogeli, rozprchalo se do 1500 gonáků, když wgednom mjstě lid pro bauřku mořskau byl na zemi wysazen. Ti připlauwše k ostrowu 7 d. zářj a lid na sucho z korábů wyprawiwše, způsobili w tureckém leženj weliký strach, takže Mustafa a Piali bašowé, poručiwše leženj swé sebrati, gak lid tak i municij a giné potřeby wogenské rychle na šjfy wprawili a naladowali; sám pak Mustafa, utjkage k šjřům, na té cestě welikým zděšenjm dwakráte omdlel a skoně dolů spadl. W tom utjkánj pobito geště Turků wjce nežli dwa tisjce, (Meteranus má 1500), gežto z našich nezhyulo wjce kromě 13 osob.

Takowé bylo skončenj toho paměti hodného a udatného gak obleženj tak i obhagowánj ostrowa a města Malty. Bylo se pak čemu neywjce podiwiti weliké spaustě některých děl tureckých, gichž tu po sobě mu-

sili zanechati; nebo z některých wystřelowały se kule kamenné od třiset liber, z giných železné šedesáti i osmdesátilibernj. W tom také čase t. g. za čtyry měsíce, co obleženj trwalo, sečteno ran k zámčkům S. Elma a S. Michala i k giným mjestům od Turkáw z kartaunůw a z giných děl učiněných do 70,000; (Thuanus klade něco přes 60,000, Meteranus 78,000) lidu pak po straně turecké w bitwách, od červené nemoci i jinak zhynulo do 20,000 (Meteranus klade 36,000, Leuenclai 23,000), mezi nimiž nalezlo se 12,000 zmužilých bogownjkůw; ostatnj byli plawci a kteřj wesly táhli. Mezi křesťany zabitych a ginými nemocmi se swěta sešlých obogjho pohlawj osob starých i mladých našlo se 9,000, a mezi nimi 3,000 lidu nágemného, zahrna w tom počtu i 240 osob (ginj 312) rytjřůw Malteských. A z toho ze všeho množstwj branných gonáků, kteřjž zůstávali w obleženj, nezůstalo wjce na žiwě nežli 600 pacholků. Město také bylo všeko wšudyž na neywýš rozstřjlené a pokažené. Waletta shledaw se potom s ginými neywyššími a wůdci wogenskými, welikau radostj wespolek plakali, pánu bohu děkujce, že ge tak podiwně z toho hrozného nebezpečenstwj wytrhnauti ráčil. Při tom obleženj dokazowal neywětšjho hrdinstwj, opatrnosti a bedliwosti dotčený weliký mistr Waletta; nebo zwědšw, že Mustafa dal se w tom zgewně slyšeti, anobřž že se přjsahau zawázal, gak neydřjwe zmocenj se města, že nechce žádného člowěka žiwiti, kromě samotného Walettu, toho že na žiwě gme a welikému sultánowi w triumfu presentowati bude, ustrnul se na tom, ano i před neyonačegšjmi rytjři se prohlásil, gestližeby milý bůh tu pohromu na ně přepustiti ráčil, aby se tomu krvawému psu do rukau dostati musili, tedy že on gakožto gest gegich wěrný a stálý towaryš we všech prácech a těžkostech, že i při smrti od nich děliti se nemjnj; a nežliby se dal giti a měl býti dochowán k takowému posměšnému diwadlu, že radšgi, obleka na

sebe chatrné žaty soldáta prostého, gako giný neznámý wo-
gák mezi nimi do zupadu se brániti, a kdeby bylo neywěšj
nebezpečnstwj, tuse k giným do haufu přiraziti a s pocti-
wostj žiwot swůg dokonati, duši pak milau pánu bohu
w ruce geho poručiti chce. A gak sám swého vlastnjho
hrdla w té příčině pobožné a křesťanské nie nešanowal,
tak ani nad giných udatných hrdin smrtj nemnoho se
rmautil, nýbrž ge za blahoslawené mučedlnjky páně wy-
hlašowal. Gako když mezi ginými Hendrich Waletta
strýc geho, pán mladý a hrdinský, při boženj gednoho
mostu nepřátelského zahynul, mile a trpěliwě nesl ten
domácj zármutek, powědšw, že on má u sebe za blažené
a šťastné wšecky ty, kterjž w této wálce pro božj při ži-
woty swé wydáwagi na smrt; a že takowj byli dosti dlau-
ho na swětě žiwi, gakož sobě ku poctiwosti a pochwa-
le, tak owšem pro opatřenj swého wěčnéhó spasenj, když
gest se jim dostalo toho užiti, že sau swé milé duše bohu,
od něhož ge přigali, tak nábožně a tak šlechetně zase
odewzdati a nawrátiti mohli.

Turei tedy odstřčili od břehůw Malteských šjfy swé
12 d. zářj, upřímo plauli k zemjm Řeckým; kteréž Don
Garzias spatřiw okolo břehůw Siilijských z portu Sy-
rakuzanského, ano se domů wracegj, pustil se za nimi
na djl cesty, ale nadarmo, s 50 galegemj welikými. Ne-
mage pak žádné příležitosti, aby se s nimi potkal, nawrá-
til se zase zpátkem do Messany při konci měsjece zářj.
Když pak to obleženj našim tak šťastně mimo wšecku
gich naděgi se zdařilo a pošťestilo, tu teprwa všickni
láli a domlawali se na Don Garziáše, že gest tak dlau-
ho odkládal obleženým ku pomoci přispěti, a tudy ga-
kořka sám dobrowolně do konečného nebezpečnstwj
žiwota tak wzácné lidi uwedl. I ačkoli on tu nebral nie
před sebe bez zwláštijnjho a patrného rozkazu krále Fi-
lipa: a však Filip gakožto opatrný a zchytralý pán, aby
se wywedl a lidu obecného se wšeho domněnj a pomlu-

wy postrannj, od té chwile stawěl se na oko k Don Garziášowi welmi nepřjwětiwě, a složil s něho auřad a zpráwu mjstodržcjh ostroma Sicilského, ani w žádných giných powinnostech obecnjch wjce ho neužíwal, nýbrž nechal ho, aby we swém domě w městě Neapoli až do smrti pokogný žiwot wedl i dokonal. Gak se ta powěst o nešťastném předsewzetj turecké armády po wlaské zemi roznesla, hned všudyž lidé pána bohu z toho děkowali a drželi slawné processj, obzvláštně pak w Řjmě, kdežto mimo giná znamenj obecné radosti, byli strogeni a pálení nočnjm časem řemeslnj a diwaj ohňowé.

3.

Ceské prostonárodnj obyčege a pjsně.

Od Jaroslawa Langera.

(Pokračowánj.)

6.

Staročeský minuet.

Mluwjce tuto o drobnostech národnjch, uznáwáme za dobré, několikero slow o prostonárodnjm básnictwj českém promluwiti, nikoli však gak ono samo w sobě gest, alebrž gak se má u přirownánj ku prostému básnictwj národnjmu giných wětwj welikého kmene slowanského; toho pak tjm spjše zanedbati nehodláme, gelikož se nám widj zapotřebj, některé owšem nepodstatné důmjnky mužůw ginak učených a národnosti našj welmi přjzniwých uwesti na zmar. Domnjwagjť se někteřj z mužůw oswjcených a na prospěchu domácj literatury naši nemalý podjl beraucjch, — a to, pozorugemeliž to ze strany gedné, se wšjm právem! — že české naše pjsně prostonárodnj pjsnjm téhož druhu u giných kmenů slowanských, osměljmeli se ge o záwod položiti na wáhu krásowědeckau, nikterak se wyrownati nemohau; a však skoro každý — (a gmenowitě p. professor Müller, gehož gá zagisté za neydůkladnějšjho posuzowatele básnjctwj přjrodnjho a národnjho mám) — chwálj gegich zpěwnost, gegich rythmus, anebo

nech ať použijeme tu slow Herderových: gegich nápěwy, tak nazwaný tón gegich a básnickau modulacj.

A však podstata neyhlawnějšj každé pjsně wůbec gest dle mjněnj Herderowa — i domnjwámť se, že mu každý co se ne slow ale samé věci týká přisvědčj! — we zpěwu, w nápěwu anebo lépe w gegj z pěwnosti složena. Gsautť tedy pjsně české we sbjrce páně Čelakowského prawějšj pjsně, nežli onyno, kteréž se nám tu podáwagj z ust lidj ruských a srbských. Mysljiž ale p. professor Müller, že pjsně české za ruskými a srbskými pozadu zůstáwagj, považowány gsauce námi ne jako pjsně ale wůbec jako básně, tuť owšem proti úsudku geho žádných nenalezáme slow. Pak ale také nesmjme pozor náš obraceti pauze na české pjsně, anobrž na weškeré básnictwj lidu českého.

Mezi ruskými a srbskými zpěwy w nadzmjnéne sbjrce nalezagj se wěru básně, kteréžbychom balladami, romancemi i t. d. gmenowati mohli, slowem: takowé, kteréžto žádné pjsně negsau, aspoň w nich tak zwané čisté lyriky newidjme. Chtěliližbychom tedy ku přirownánj gakémusi přistaupiti, musilibychom zagisté buď tyto smjšené básně wynechat, a coby pak pauhých pjsnj ostalo, s pjsněmi českými (owšem lépe než posud sebranými) na wáhu ge položiti; anebo — kdybychom sobě smyslili národnj básně wůbec, ne pak národnj gen pjsně wespolek srownáwati — musilibychom pak také české prostonárodnj powěsti a báchorky k pjsnjm našim přiwtělit, gakožto epický djl prostonárodnjho básnictwj našeho.

Český zpěwák nezpjwá nic giného, než pauhé pjsně; báchorky, děge staré anebo nowiny skoro nikdy; kdežto ruský a srbský lid lyriku a epiku často a hustě směšuge. Se wšjm a celým právem twrditi se dá, že prostý lid český (ne čechoslowanský wůbec?) smjšenj takowěto lyrikoepické za newkusné má, anebo aspoň

za něco takového držj, co se mu wnucuje. Widjm owšem odpor, kterýž w oči bige, poukáželi se na rukopis králdworský; než doba tato giž ta tam, a dalekoť od nás příliš, abychom k nj k čerpánj prawdy nazpět zaletěti mohli. Mluwjmeť tu wšak o nynějšim vkusu a chuti ljd českého, a protož důkazu ze života nynějšiho pohledáwáme. Tenť pak ne snadno k nalezenj, a dosti patrný a gasný gest, ať pak by se proto třeba trochu směšným zdál, že ho tulákům, běhnám a garmarečnjm zpěwákům děkowati musjme, Tito zagisté, běhagje kde gaký paut anebo trh, wyzpjwagj a wyprodagj ročně nesčjslaj počet pjsnj awětských, to gest: zamilowaných, pak pjsnj o diwech a wraždách. Lid wesnický obstaupj zpěwáka takového kol kolem, poslauchá nowé pjsně, kupuge a přinášj ge domů. Doma ony paubé pjsně zpjwá tak gak byl na trhu neb na pauti slyšel, a geště téhož wečera naučj se audowé celé rodiny od přjchozjho nápěwu k nowě přinešené pjsni, a zaljbjli se, tedy tak dlanho se zpjwá, dokudž opět nowějšj pjsni ustaupiti, anebo aspoň s ginou opět pjsnj o přježň weselé děwčiny zdjleti se nemusj.

A wšak pjsně o wraždách, kometách a proroctwjch, i t. d. ačkoli i tyto lid sedlský od zpěwáka zpjwati slyšj, kupuge on ge, nedbage mnoho, aby se ge zpjwati naučil; když pak ge domů přinese, přečjtá wá ge, a pak ugjžděgj z ruky do ruky, od tetky ke kmoťře, po celé dědině, a nic giného ani méně aniž wjce negsau pak, než opravdowě sedlské nowiny. Z tohoť ze wšeho patrně wyswitá, že české prstonárodnj básnictwj snárodnjmi zpěwy ostatnjch slowanských kragin potud srownáwati se nemůže ani nemá, a to wždy i pak, dokawadž sbjrkj pjsnj českých geště tak neauplny budau, a wjce mužůw básnictwj národnjho milowných o to se nezasadj, aby se i na epické zpěwy prostého lida, byť by i paubé zlomky byly, a na powěsti a báchorky ohled

bral; tím pak mílegšj nám i zlomky budau, gelikož sami Morawané a Slowáci epických zpěwů skoro hog-nost magj, a my tak přjliš na ně ehudi gme.

Pamatowalť sem sobě i gá zpěw gedem takowý geště zdětských let. Zpjwala mi ho žena gedna, staře-na; a wšak se nemohla spatowati na wjce než do-brau polowici, a wše co wěděla wtakowém nepořádku bylo, že ani dost malé spogenosti widěti nebylo. Gako dewjtileť pacholjk zaznamenal sem si gi, a nynj náho-dau opět našel a smysl hledal, a snad i našel. Podlé melodie, kterauž dosud w paměti chowám, zhotowil gsem zpěw tento, a staré werše do něho přigal, wygj-mage prwnjho, kterýž gest:

„U té našj studnice
roste bjlá bukwice,
ta bukwice bjlá
to ge moge milá.“

Kladu pak ho zde, domnjwage se, že snad předce na některé werše ze staršjch Čechůw někdo se spatuge, a nám pjeň tu gestli ne auplněgi, aspoň wěrněgi pak podá.

Co pak se tance samého, totiž staročeského minetu týče, tenť zagisté geště w konečné zapomenutj neklesl; i přeswědčen gsem, že stařj takměř wšickni, z mladšjch pak wětšj djl se na ty geště nedlauho uplynulé doby pamatuge, když babičky naše, pozwány gsauce na swatbu, swé hedbáwné zástěry a širokanské sukně we starodáwnjm minuetu roztahowáwaly, gako páw se dwořjce a swým někdegšjm nápadnjkům — nynj owšem giž starauškům — zbořeniny a drahé pozůstatky swé někdegšj krásy okazugjce; a wšak i upamatowánj prý milé gest.

Kdo to gede w zelenu
Na tom pěkném gelenu?
Gede přes boreček
Cizj mysliwček.

„Nes mě, mladý gelene!
 Přes ty luka zelené;
 Zebe rosa, zebe
 Gak se zatmj nebe.

Nebesa se zatměly
 Než k wesnici dogeli;
 Tmj se mu a denj
 W srdci potěšenj;
 Gede, gede w zelenu
 Na tom pěkném gelenu,
 Gede myśliweček
 Zrowna na dworeček.

Na dvoře si běduge
 A hwězdičkám stěžuge
 Uplakaná panna:
 „Bože, gaká hana!“
 Pak se lekne, a čelo
 Pěkně se gj zardělo —
 Widj geljnečka,
 Na něm myśliwečka.

„Ai ty čelo, ty — čelo!
 Proč si se tak zardělo?
 Děwče! co tu sobě
 Pláčeš w nočnj době?“
 Pláču, željm welice
 Pro milého děwčice.....

„Ty s modrýma očima!
 Děwče! w noci ge zima;
 Gedu kwám na hody,
 Dey mi chleba, wody.“
 S gelena on seskočj,
 Ku djwce se přibočj.
 „Newjm ani kdo ste —
 Wjtejte nám, hoste!“

Do swětničky wstaupili.
 „Gá gsem loweo zblaudilý;
 Zebe rosa, zebe
 Gak se zatmj nebe.“
 Co wám dám? řekněte —
 Chleb ge černý; sedněte!
 „Och, ty sladký chlebe!“
 Dalo nám ho nebe.

Když sau takto mluwili,
 Pacholátko zbudili,
 Co wkoljbce spalo;
 Dítko zaplakalo.
 „Hoje, hoje, jehoje —
 Wy sestřičko wy moge,
 Pokoljbeyte ho
 Pacholjčka mého.

Gá kolébat neumjm,
 Za kolébkú se stydjm;
 Koljbey si sama
 Bjlýma rukama.
 Sama si teď koljbey,
 A děšťátko zuljbey,
 S kým si někdy hrála,
 S kým si radu brala. . . .

Když tak usta wolaly,
 Modré oči plakaly,
 A co garnj kwjťě
 Smálo se to dítě;
 Modré oči plakaly
 A slzičky padaly
 Na to malé dítko —
 Rosička na kwjtko.

„Panno wěrna! má milá!
 Neznáš swého Kwapila?“
 Mysliweček řekne;
 Djwka slow se lekne.
 Ginoch ljbá děwčátko,
 Ljbá swoge dětátko—
 Djtě se naň směže:
 „Heje, heje, heje.“

Děwička se zarděla
 A radostj upěla,
 Mysliwec gi hladj
 A swé milé radj:
 „Pod' gen djwko, pod' a pod',
 K lesjčku mě doprowod'!
 Hle! noc černá bledne—
 Gasno, gako we dne.“

Panna slow se lekala,
 Djtě w náruč pogala;
 Hocha doprowázj
 Až ku lesnj hrázi;
 Zde se ginoch přitočj,
 Pannu swogi obočj,
 Na geljuka zwedne,
 A za nj si sedne.

„Nes nás, dobrý gelene,
 Přes ty luka zelené!
 Zebe rosa, zebe
 Gak se denj nebe.“
 Nebesa se bělely
 Než do chlumce dogeli,
 A hned na mši rannj
 Rytjř pogmul panj.

7.

Mjsa tagnosti o swatbě.

Nehodlámeť tuto o hostině swatebnj a o množstwj starodáwnjch a dosti zanjmawých obyčegůw, kteréž se tu posud od prostosrdečného lidu českého zachowáwagj, široce rozprávěti, zanecháwagjce tomu všemu pohodlnějšjho mjsta w započatém giž djlu romantickém; a však tu toliko o poslednj mjse řeč bude, i netřeba se tedy báti, že zwědawostj našj, a obtjžným otewřených ust u plných rukau pozorowánjm, našim hodownjkům na překážce budeme.

Na konec tedy hostiny, a to obyčegně geště dřjwe, než se starožitný, a o národu našem dobře swědčej obyčeg „uineywánj rukau“ před se wezine, přinese družba do swětnice „mjsu tagnosti,“ a postavj gi na tak nazwaný „stůl newěštjn“ anebo na gakém tu koliw giném mjstě, kdež sedj něgaký wznešený host. Sestáwáť pak tato mjsa tagnosti ze dwau obyčegných hljněných, ale náramně welikých mjs, kteréž přiklopenjm gednau druhé tagnost wsobě zawjragj, aby žádný gi widěti ani pak snadno uhodnauti nemohl, coby to za tagenstwj bylo. Obyčegně wywolj družba něso hrubě překwapugjeho, a tudjž o každé skoro swatbě něco giného.

Powjm co gsem widěl, gsa gednau na sedlské swatbě celé hostině přjtoimen. Sotwa že družba mjsu tagnosti přinesl, giž i hned zadnějšj hosté powstawše stůl s mjsau obklopili. Družba dal jim hádati, coby to bylo. Každý hádal podlé rozumu, gaký měl, geden ehytře, druhý hlaupě, což nás dosti rozesmálo a knastáwagjcmu okamženj dobře připrawilo.

Družba pozdwihe poklopenau mjsu — diwoký hlahol nastupil okamžitě! Každý w duchu srownáwal wěc na mjse stjm, nač sobě myslil, i tudjž každý swau měl přjčinu k smjchu. Bylyť to syrowé zemčata.

Družba ale proměnilw náhle šprymowný obličej swůg, gakoby sobě naň wážnau krabušku přiwázał, počal djlem pěknými djlem pak dosti wodnatými a často i rymowanými slowy wychwalowati tento starobylý obyčej, kterýž pradědowé k zachowáwánj nám gsau poručili; potom pak wyprawowal o wynalezenj brambor, o gich po weškerém swětě rozšjřenj, o všem zlém, hladu a moru, když gich geště w kraginách našich nebylo, a o prospěchu pak, genž s nimi knám přišel. I neopomenul také na konec dosti dobře powjdati o cukru, škrobu, o chlebu, kaši, nákypu, salátu, a co všeco se z nich dělati dá. Po všem tom pustil se do horliwého chwálenj zemčat, kteréž on — což se mi welmi u toho sprostého muže ljúbilo — od počátku až na konec neginák gmenowal, než pořád „božjm darem.“

Teď pogal družba opět mjsu tu u stolu, a obrátil se snj k newěstě, pro niž vlastně dar tento z otcowského statečku wywolen byl. Této pak nynj wyprawuge, kterak z malých wěcj během času weliké se stáwagj; gak se hospodařiti má, aby mohowitost hospodářowa rostla. Konečně gi prosj, aby tjmto ač malým a špatným dárkem nepohrdala, ale geg mile od rodičůw swých přigala, a zemčata tyto tak dlauho aby sázela, až se rozplemenj, že gich na celé pole dosti bude, a celý dům tjmto zdravým pokrmem se opatřj.

Zemčata tyto se pak uložj k ostatnjm wěcem newěstiným; ona wezme dar tento ssebau, a gak mile nastaupj čas sázenj, sázjwá ona tyto vlastnj rukau. Že pak wždycky rok po roku při sázenj, okopáwánj, hrobkowanj a kljzenj zemčat na někdegšj swau swatbu, na wesničku, z kteréž pocházegj, na rodiče a přátely, kteříž na swatbě byli, a na každé slowo družbowo o nich, wspomjná a djtkám swým wyprawuge, můžemeť se snadno domysliti.

Pozorowal gsem, že sestry newěstiny, giž prowdá-

né, také několik zemčat z mjsy sobě wzaly. Ptagjcinu se proč, odpověděly mi, že ksázeni; — tedy bez pochyby na dobruu pamět swatby sestřiny.

Na giné swatbě byla zawřena w mjsu tagnosti slepice; někdy tam také husj wegce složiti spůsob magj, což ale giž nepřekwapuge tak, nebo to giž zobyčegnělo.

Milým to však bylo podjwánjm, když družba gedenkrát poklici pozdwihnul, a společnost plnau mjsau žiwých kuřátek překwapenu býti se widěla; neboť ani hujzdo gegich do náramné mjsy wložiti se neopomenulo.

Zwjřátka tyto wzala sobě pěkná newěsta do swého nowého hospodářstw, i tak upřímně gich hleděla, že mnohému těžko uwěřiti. Zwěř tuto pak skoro nikdy nezabjegj, ale tak dlauho gich na žiwě zůstawugj, dokud sami nezhasnau. Býwagjť slepice tyto potom prarodičemi weškeré drůbeže na dwoře, i zdáť se u některých lidj wěru, že ge skoro za něco takowého magj, co gest buď obřadem poswěceno, anebo starau powěřau wázným učiněno. Že mnohý uštípač se takowéto citliwé hospodyně pozasměge, prawda gest; ale i to také prawda, že lidu našemu obyčegowé tito k nemalé cti slaužj, a o sprostě a však dobře wzdělaném srdci pěkné nám swědectwj dāwagj.

8.

Házenj mandlemi a rozinkami.

Že pak gsme se tak giž do gjdel pustili, rozpomenuji gsme se také na rozinky a mandle, nimiž se obyčegně končj swatebnj kwas, a však nedlauho u nich setrwáme, aby někoho nerozbolely zuby. Mezi hodo-
wánjm, zwlášť pak když se giž swatčina ku konci chýlj a swadebčané se giž porozweselugj, házj geden po druhém, často pak přes celé stolořadj, mandlemi a rozin-

kamí, a to někdy tak hustě, že ubrusy, zem a veškeré mezistolj nimi hrubě poseto býwá. Wognu tuto pak začjnjagj obyčegně ženy a panny; djwka z kljnu wezme gednu hrozinku a nebo mandli, a whodj po mládenci, gegž buď čestně wyznamenati chce, aneb na sebe samu ho pozorným učiniti hodlá. Opakugeli se to se strany mládenecké, tedyť má djwka wěrné přeswědčenj a pogištěnj, že se rozumělo; pak ale ne po gedné, alebrž plnau rukau se házj. Obyčeg tento i wůbec w městech se provozuge, a welmi rozweselj mladý lid a i staré srděčko.

Kdož we staročeském obyčegi tomto newidj podobnosti se žerty, kteréž w Italii w tak nazwaném karnewalu panugj? Že však házenj mandlemi, rozinkami a galowcem nebo hrachem, — zwlášť pak ono dvě poslednějšj, giž prastarým u nás ge zwykem, a w pohanských giž stoletjch se zachowáwalo, snadno twrditi můžeme, ba všickni swatebnj obyčegowé u nás zagisté ze staršjch, národnějšjch dob k nám se dochowali.

9.

Hra na dudka.

Wšecko na swětě změnám ge podrobeno. Stařj dnowé odplynugj, nowj přikwapugj, a snowými hodinami rodj se nowj rozumowé, kteřj do smýšlenj celé lidské společnosti nowého ducha wdechugj, a částku po částce proměňugj. Tjm pak se stáwá, že stařj obyčegowé se zanedbáwagi, a nowj dychtiwě wyhledáwagi, a udržjli se některé ze staršjch, tedy zagisté buď wnitřnj buď zewnitřnj proměně neutekau. I nediwme se tomu nikoliwěk, že nás wjce giž netěšj, co dědy a pradědy naše těšjwalo; ano námť wěru samým krog, kterýž se nám geště snad před rokem náramně ljbil, nynj giž ne tak hezkým se zdá, a brzo snad ke smjchu bude.

Kdožby z nás pustil se do hry na dudka? a předce předky naše hra tato, a mnoho giných takových, nazwijce giž zapomenulých, welice těšila. Stařj mladj bra-li na dudka, kdežto teď sotwa že gednau za rok, a to genom tu a tam, pacholjčkové naň wspomenau. Gelikož se tedy zdá, gakoby hra tato se swěta gji chtěla, dobře bude, aspoň potomkům powědjti, co dědy naše těšjwalo.

Segdauce se pacholjci, udělagj sobě dudka z habrowého, aneb i z giného twrdého dřewa, skoro w podobě čepu. Toho položj do prostřed na cihlu, a wyměřugj do kola cjele pro každého, a to stegně daleko od dudka. Potom rozehráwagj se. Geden z nich wezme ode všech cukačky, a položiw mezi ně dudka, whodj ho přes hlavu do zadu. Na čj pak cukačku dudek hlawau okazuge, ten „pase.“ Potom dudka postavj na své mjsto, a geden po druhém, stoge každý na swém cjlj, házegj po něm cukačkau, wynasnažugjce se geg sraziti. Prwnj hodiw, srazjli ho, pozorliw gest, aby si dřjwe odhozenau cukačku přinesl, a s nj opět na cjl swůg se dostawil, než ten co pase dudka přinese, a na kámen postavj; opozdjli se onen, tedy tento i hned, postawiw dudka, cjl mu zastaupj, dřjwe než onen s cukačkau se wrátj. Pak ten, kdo cjl ztratil, pase. Kdyby ale dudka prwnj nesrazil, tedy házj druhý, třetj a t. d. a po srazenj všickni, kteříž házeli, pro cukačku si běžeti musj. Nesrazjli žádný, tedy lehko pasák sjl sobě dobude, gelikož se on stawě-njm dudka neopozdj.

Hra tato prýgeště před 60 lety silně od wyrostlých mládenců prowozována byla, a k častým rwačkám podnět dávala, zwlášť staloli se (a to zagisté často!) že dwa, o přjzen gedné djwky horljce, na gednom cjlj se setkali, a ustaupiti sobě nechťeli. Powjmě někdy sám přjběh takowý a smutnau wraždu.

10.

Uváděnj newěsty.

Přijezd newěstin do bytu ženichowa sotwa kdy se zvláštnjmi a wůbec zábawnými obyčegi spogen wěru nebýwá; že gi rodiče a přátelé wjtagj a slowy biblickými žehnagj, snadno domysliti.

Druhého dne uwáděgj swadebčané newěstu ženichowi do komory, při kterémžto obřadu družba s panami giž dospělými a zvláště se ženami přjtomen býti musj; obyčeg tento starý gest, a znám skoro wůbec pod gménem: uwáděnj newěsty. Zpjawagjť při tom pjsněstaré i nowé, někdy toliko gednu, někdy wjce; obyčegně pak i hudebnjci s hauslemi, klarinety a lesnjmi rohy prowázegj hosty ke dwěřům komory, a hudau při zpěwu zborowém. Pjseň tato prwnj, posud nikde newytištěná, a obyčegi tomuto nad ostatnj přjměřeněgšj, wyňata gesti ze starého rukopisu gednoho polabského družby:

Čižjčku, ptáčku zeleného pěrj,
družba s hudebnjky zpjawáme u dwěrj;
šťastnau dobrau noc wám winšugeme,
lásku, upřjmnost manželskau přegeme.
Držte se w pa . . . stwj tutó dnešnj noc,
nebude mjt ďábel nad wáma swau moc,
gako gest měl k mileym dcery Rakule,
sedm gich udáwil, hodil pod postelev.
Následugte ctnosti Tobiáše ctného,
ngdete gako on wždycky všeho zlého;
dát wám Pánbůh štěstj, swaté požehnánj,
po smrti wás přigme mezi wywoleny.

Po pjsni této zpjawagj swadebčané obyčegně piseň, genž si má za předmět slowa: Adame! nenj dobře samoten žiwu býti. Anebo počne se zpěw střjdawý:

Newěsta:

Dobrau noc wám dáwám, mé družičky!
 Dobrau noc, dobrau noc holubičky!
 Wy ste mne těšily, než krátký čas,
 teď mne těšit bude Jenček zas.

Družičky opakuj:

My sme tě těšily, ach krátký čas,
 teď tě bude těšit Jenček zas.
 My sme tě, sestřičko, dost těšily,
 By smutna nebyla, weselily;
 a tys nás už předce opustila,
 swého Jenčka ses přidržela, a t. d.

Přigde pak skoro w každé pjsni, kteréž se při uwáděnj newěsty zpjwawagi, zmjnká o žebře prwnjho muže, i slova: „Gděte a množte se po weškeré zemi.“ Po slowech takowých přestanau w polau pjsnj zpjwati, a družba posud přede dweřma stogjci, pogme newěstu za ruku, a dowede gi ženichowi do komory, i welmi slušně a přjsně napomjná ženicha, swé ženě zůstati wěren. Dosti často žádá ho, aby mu přjsahu na to složil, a za swědka wolal Boha, swého sw. patrona; ba i rozmarjnowý wěnc anebo manželské lože zastaupj tu mjsto věci, kteráž zákonem ku přjsahánj určena gest. Pak ge geště gednau napomjná: „Držte se w pa...stwj tuto dnešnj noc“ atd. a dweře u komory přjwře.

Když pak se swadebčané s družbau od komory wzdalugj, zpjwagi pjseň tuto, aneb gj podobnau.

Dwanácte panen usnulo
 pro lásku swého milého;
 gen gedna nespala, milého čekala.
 Čekala na něg s muzikau,
 a to s radostj welikau,
 až se předce dočkala, radostj plésala.

Gak gen přomluwil slowjčko :

„kde si, má milá hrdličko?“

hned se ozwala, hned zacukrowala.

„Přestaň cukrowat, hrdličko,

a pod' sednaut na hnězdecko,

které gsi ustlala, pěkně přichystala.“

Gdu k tobě, mé potěšenj!

gdu pro twé obweselenj:

gak sem tě poznala, hned sem cukrowala.

Gak sem začala milowat,

hned sem začala cukrowat;

posawad milugi, posawad cukrugi.

„Milug, a w lásce wěrně stůg,

a každý den pěkně cukrug!

máš mne milownjka, a wždy služebnjka.

Zbytečnoby bylo, wjce starý obyčeg tento wypisowati, kdežto pjsně tu podané dosti zřegmě nám geg malugi a aučel geho udawagj. Toť pak geště podotknauti musjme, že spjše newěstu a družičky, gak ona se tu s nimi laučj, slzeti, než usmjwati uwidjme. Gen w některých kraginách, a zwlášť w městečkách trochu rozpustilegi si nynj při tom počjnagj.

4.

S l o w o o r ý m u. *)

Od J. Budislawa Malého.

Ú w o d.

Hlawnj všeho básněnj aučel, gak se o tom všickni krásowědci srownawagj, gest wzbuzenj we čtenáři neb poslauchači libosti (Lust), básně tedy, máli se ljbiti, musj býti krásanau. Ku kráse básně patří dwo g j: neyprwé předmět sám býti musj takowý, gakýby řečený cit w mysli roznjtiti mohl — pak musj obgewiti se nám w lahodné sobě přjelušné twárnosti. W udělenj této poslednj záležj uměnj básnjkowo. On všecku sjlu wynaložiti musj na to, by wlil wardce swého poslauchače neb čtenáře wšj wřelust a horaucnost onoho citu, kte-

*) Leckterá austnj wygádřenj se we věci skušených mužů, vlastnj přemýšlenj a rozgjmánj, pak i čtenj rozmanitých spisů dalo půwod těmto listům, strany kterých ohražugi se proti těm, genžby snad považowati ge chtěli za auplné pogednánj. Negsau a nemagj býti wjce, než různé prohozené myšlénky, které dalšjho wywedenj teprw od skušeněgšjho póra očekawagj.

Slušj též poznamenati, že wnitř udané prawidla nikoliw za takowá nepokládám, od nichž by se bez welikého prowiněnj ani za mák uchýliti nesmělo. Kdykoliw k wyššjm cjljme záměrům, tuť owšem musj rým, gakožto panhý prostředek po zadu zůstatí.

rý geg nadchnutého w básnickém swém roznjcenj unesl; on musj pečowati o to, by onen to samé a w rowné mjře s njm ctil. K dosaženj tohoto cje slaužj za prostředek řeč. Ona však ge toliko mdlá a slabá ozwěna roznjcené srdce naplňujcjcch zwuků; ona gest přiliš zdlauhawá hlasatelkyně wraucjcch pocitů; než ona dopowj, giž sestydla mysl, které ze wnitř psau powěst hlásá, zdjlenj se prostředkem gegjm nikdy tak živý saucit wsrdci druha newzbudj, gako kdyby zdjlenj se toto rychlegi se stalo. Gazyk, kterým citowé mluwj, srozumitedlný všem národům bez rozdjlů, ano srozumitedlný i žiwočistwu, gazyk citů prawjm, gest hudba. Řeč wygadřuge předstawenj, hudba wygewuge city; řeč gest gazyk rozumu, hudba gazyk srdce. Pročež nemělo by se nikdy od sebe laučiti básnictwj a hudebnictwj, básnjc dobře musj rozuměti zwukům, a hudebnj skladatel zagisté gest i básnjc, a bytby třeba ani werš urobiť neuměl. Rozdělowánj obogjho gest následek pokažených wěků. U všech mladistwých národů (kterj wůbec ku přirozenosti wjce se přibližuj) widěli gsme a widjme kráčeti pospolu básnictwj a hudebnictwj; tak to bylo u Hebrégčanů, tak u Řeků, a tak gest až po dnes na ostrowech polednjho oceanu. A což nezpjwá sobě až posawáde statný Slowan o přjběhách swých udatných předků, neopěwá na weselých luzjch zpěwawá Slowanka sladkost lásky? — a což zpěw nenj hudba?

Gesti to tedy wěc přirozená, že od gakžiwa o to se péče wedla, by slowný wýliw citů zpěwným se stal, ano by sám wsobě giž hudbě se podobal. Neydřjwe rozděleno zpěw na částě, které srownávaly se s přestáwkami nápěwu (těm částem pozděgi dáno gměno strof a weršů), dále pak i ty částě samé všemožně přitwařowaly se nápěwu.

Toto poslednj u rozličných národů dle rozličnosti

gich gazyka rozličným dělo se způsobem. Spogowalo se wůbec u werš tolik dob trwánj (taktů), co gich w odpowjdagjej částce nápěwu se nacházelo. Národowé nez nagjcej přirozené we slowech délky, počjitali gsau slabiky, ginj zas, gichž gazyk přirozenau délku a krátkost rozeznával, postaupili o krok dále, střjdagjce dlouhé a krátké slabiky, gak toho nápěw žádal. Ten gest počátek rozličných rozměrů, gakými honosj se gazykowé indický, řecký a latinský, a gichž gsau schopná i mnohá nářečj slowanská, mezi nimiž ne bez práwa milý náš gazyk český w tom ohledu prwnj mjsto zaujímá.

Národowé dle gazyka swého toliko na počjtánj slabik obmezeuj brzo nedostatek weršowánj takowého poznawše k giným wjce prostředkům sahalj. Takowým prostředkem zdála se jim býti podobnost zwuku, i počali tudjž klásti podobná sobě dle zwuku slova, kdykoli se wracel tentýž tón w nápěwu. Prwnjm stupněm takowého pokračowánj gest tak nazwaná alliteracj, t. g. opakowánj té samé počátečnj litery w rozličných slowech, čehož se geště udržely stopy w některých přjslowjch německých, n. p. frank und frei, Mann und Maus ag. Giný stupeň toho způsobu gest názwuk (Assonanz) aneb opakowánj týchž samohlásek na konci werše. *) Odtud k rýmu bylť genom skok, a on nenj nic giného, než zdokonalený názwuk. W takowém způsobu sobě počjnali někteřj národowé wýchodnj, tauto cestau kráčegj národowé germanštj, kterým we staré metrice nehrubě se dařj, a od nich naučili gsau se tomu Slowané. Ge-

*) Názwuk ne žrjčka se nacházj w národnjch českých pjsnjch, ano i w uměleckém básnictwj giž se u nás okázal. Wiz sw. Wáclaw a Ratislaw od W. A. Swobody. U Němců pokusil se o geho obžiwenj de la Motte Fouqué, snewelikým wšak prospěchem.

dna z nejstarších rýmovaných básní jest tak nazvaný Nibelungenlied. — V pokračování u vzdělanosti a po seznámení se s klassickou literaturou snaženo se vynasraditi ona stará metra, tudíž rýmy rozmanitě mícháno a střídáno, až posléze vynalezeny byly i některé rýmové sloky, jakož jsou: znělka, stanza a g.

Co jest rým.

Z předešlého jest patrno, že rým w básni zastupuje poněkud hudbu; jako tedy hudba, máli způsobiti w nás příjemný cit, musí býti krásná, tak i rým, máli ku wzbuzení libosti nápomocen býti, krásným býti dlužno. Gacj však ale musejí býti předmětové, by stali se schopnými, wzbuditi w mysli libost, aneb, což jedno jest, w čem krása záleží, k rozhodnutí toho přivede nás následující rozjímání.

Každodenní příkladové potvrdí, že duše lidská w neustálé nachází se činnosti, že předměty smysly pogaté bez přestání srovnává, spořádá, spoguje a laučí, a wykonavši tyto své auřady na jednom předmětu, bez prodlení ke druhému přechází. Tato činnost je tak auřce spogena s duší, žeby ona bez ní přestala býti osobliwu bytností. Wše, co činnosti té jest na odpor, působí duši muka, zvláště pak jest pro ni trapný nedostatek předmětů, gimiž by se objírala. Zústawuje on totiž gakausi prázdnota w mysli, giž duše nadarmo vyplniti se snaží, každé ale marné ducha namáhání o slabosti jeho svědčí, které sobě nerad jest powědom.

Máli tedy prázdnotě té wyhoweno býti, máli zamézili se přístup nepřijemnému citu vlastní slabosti, zapotřebí jest, by se duši předmětů dostávalo, na kterých by řečené auřady wykonávala, t. g. aby se podávala smyslu rozmanitost předmětů. Nebudeť zagisté lahoditi mysli pohled na širošré moře, kde, kam oko stačí, mimo oblohy a hladiny wodní newyskytá

se nic. Brzo bude následowati zmíněná prázdnota, a duše jednotvárným pohledem unavena počne toužiti po různém předmětu, na kterýby svůj zřetel vrhnuce mohla sebe odpočinouti. Nedejmež se tu mýliti citem welikosti, když takový pohled wzbuzuje w nás, magice když přijemný, není on nic jiného, než úžas nad neobmezeností předmětu, který duše obsáhnouti nemůže, hlavně jeho podpora jest powědomost o vlastní slabosti, která ovšem nikdy příjemná není. Pozorně sáuce na takový udawek, shledáme brzo, že úžas ten nemá do sebe nic lahodného, ale brž spíše sužuje mysl: — Tak i roztáhlá kragina, třeba lesknouc se zlatem aurody, neposkytne nám proměny nižádné, není sto, by wzbudila libost w mysli naší, milující rozmanitost. Přidejmež ale k té jednotvárnosti předměty jiné, tam n. p. po různu ležící ostrowy a ženaucí se větrem koráby — tu střídání se lidských obydlí, hor a dolů, polí a sadů, luk a potůčků: a hned stane se půwabným pohled, jest, coby na se pozornost wábilo, změna we twárnosti vyplní onu ducha prázdnotu, duše z jednoho předmětu ke druhému přechází, se srovnává, spoguje, laučí a w činnosti své spotěšením se kochá. První tedy krásy požádawek jest bez odporu rozmanitost předmětů.

Papřá však rozmanitost ku krásě daleko není dostačitedlná; ní množí se obtížnosti, s kterými u wykonávání dotčených auřadů zápasiti musí duše, neb čím větší rozličnost, tím těžší srovnávání, tím obtížnější spogení. Každá zas obtížnost probudí w duši nepřijemný cit vlastní slabosti, a tak zdá se, jakoby rozmanitost mámila a klamala ducha po ní bažícího. Musí tedy s rozmanitostí ještě něco se spogiti, coby odstranilo řečené obtížnosti, coby pozbawilo ducha protiwného onoho citu své slabosti a naplňowalo spíše citem odporujícího síly a moci, slowem, rozmanitost musí

býti lehkou přehleditelná, t. g. směřovánj všeli-
 kterých částek k jednému aučelu musj z prwnjho pohlj-
 dnutí wyswítati, spogenj gich wgeden celek musj okamži-
 tě patrno býti, pak se stane, že duše upokogena powě-
 domostí o své moci, tak různé předměty rázem pře-
 hljdnauti, w tom vědomj tjm wjce se kochá, čím wětšj
 byla rozmanitost, giž spogila w celek. Mimo to gest
 dogem celkem působení tjm žiwějšj, čím čerstwě-
 gi přehled se stává. Wše toto nás wede k závěrku,
 že krása pozůstává toliko w rozmanitosti
 udělugjjej lehký přehled. Následugijj příklad ge-
 ště wjce to obgasnj. Strog který koliw složenějšj wel-
 kau zagisté nám poskytuje rozmanitost koleček,
 wálečů a t. d. k jednému cji směřugjjej. Co wnitřnjho
 uspořádánj se dotýče, může třeba dokonalým slauti,
 nikdo však geg nenazwe krásným, gelikož těžko gest
 na prwnj pohled pochopiti, kam asi směřuge každinká
 část. Naproti tomu i w rúži ge rozmanitost, spolu
 však i přehled lehký, a protož také gest rúže dosti
 giž od básnjků otřený obraz kráasy. *)

Mnohoby zagisté o tom dalo se psáti, my však spě-
 cháme k rýmu, na něžž, co game o kráse powěděli, upo-
 třebiti se wynasnažjme.

W rýmu nacházeti se musj rozmanitost s leh-
 kým přehledem, to obě obsahuge následugjjej wý-
 měr (definitio):

Rým gest pogmů rozličných w podobném
 zwuku rozumné spogenj.

Nalézá se we wýměru tomto tré hlawnjeh rý-
 mu požádků, totiž:

- 1) rozličnost pogmů,
- 2) podobnost zwuku a

*) Přewýborně o tom mluwj Mendelsohn; wiz geho Philosophi-
 sche Schriften 1. Theil, Briefe über die Empfindungen.

3) rozumné spogenj, z nichž prwnj a poněkud i druhý týká se rozmanitosti, třetj a djlem druhý wztahuje se na lehký přehled. Tyto požádky udáwaj nám hlavnj prawidla rýmowánj, z kterých owšem wjce giných odwoditi se dá, což předmětem bude dalšjho našeho zpytowánj.

Prawidla rýmowánj.

I.

Rýmug pogmy rozličné.

Tohoto prawidla obgem gest mnohem wětšj, než na prwnj pohled býti se zdá. Zawjráť wsobě tři giná prawidla zakazowacj, gimiž zapewjďá se:

1. rýmowánj synonym,
2. rýmowánj stegných koncovek a
3. rýmowánj předložek a spogek.

1.

Kde se rýmugj synonyma, tu netřeba teprw obšjrně dokazowati, že scházj rozmanitost, a rým takowý, třeba dosti hlučný, cje swého nedogde. Gak slabě na sluch působj takowé rýmy, potwrdj následujcjcj příkladowé:

Až swá doběh' údolj,
Hlukot po všem podolj.

* * *

Čechy wede Jenrich po předu,
Za njm táhnau gehu statné pluky,
Wládce Konrád táhne k posledu,
Za njm gehu mnohočetné hluky.

* * *

Tu wznikne ples a zpěwu hluk
A bubnů třesk a cinků zwuk.

* * *

Z příkladů těchto je patrné, že čím bližší jsou sobě významy rýmujících se slov, tím prázdnější rým zní. V prvním a druhém příkladu nagsau rýmy než galové cínkánj, ani se tu významové gích od sebe v ničem neliší, ale brž slova ta obapolně zastupovati se mohou. Mohu totiž užjvati dle libosti buď údolj a nebo podolj, wolno mi woliti z těchto slov. To samé platí o slowech hluk a pluk, gelikož gim ona určitost významu chybí, kterauby mezi sebou se rozeznávala. Giž pěkněgi, ač ne docela pěkně zněgi rýmy posledního příkladu. Ačkoli v příduzná po významu nemohau se nikoli wespolek zastupowati slova hluka a zwuk, pozorowati mezi nimi rozdíl, jaký gest mezi třjda a rodem (species et genus), gest w nich tedy větší než w prvních, ne však dostatečná rozmanitost, a následowně žádný z nich gneho dobrého (t. g. krásného) rýmu nezasluhuje. Wzhledem na toto pravidlo uwádíme následující rýmy co wzorné:

Každému sic gednau wplné krásé
Blaženého žitj škwj se kwět,
Ale brzo uplynauti zdá se
Bystný jako střely ostré let.

Polák.

Gj zož radost se smála,
Byl to přesu, želu den,
W nádobku, genž pro ni stála,
Kapku nosnau wěčný sen
Proč ruka se pustit bála.

Čelakowský.

Ba právě tak! když wřeká křew
Imozk i žjly zbjhá.
Gak hustne křew, tak gjhne hněw,
Tak žalost wintu stjhá.

Šafařík.

2. a 3.

Mluvíce wyznačujeme slowmi pogmy dwogjho druhu, druhu to welmi rozdijlného, gelikož gedu ka druhému má se tak, gake látka ku formě. Každý smyslný předmět newyhnuteľně látku i formu mġi musj, ano gediné z nich sestává, an látka gestot mu uděluje, forma zas utwořje podobu geho smyslům geg podwrhje. Aniž smj chybġi gedno neb druhé, neb kde není látky, tať i skutečnosti není; a poněwadž smyslowé naši toľiku podobu wěej znamenaj, protož předmět, gemuž scházj forma podobu wěcama uděľujej, smysly pogat býti nemůž, a předmětu takowého nestává pro nás.

Pogmy sobě odťahujeme od předmětů buď wnitřnjm, buď zewnitřnjm smyslem pogatých, tedy musj i w pogmu býti látka a forma, ano každý pogem rozebrati se může w ponětj látkowé a w ponětj formálné, z nichž ono wzťahuje se na gsaucnost předmětu, toto na geho podobu a poměru k gġnjm. Řeč pro obegj ponětj má známky, které w gedno slowo spoguje wyznačujej gġstý pogem. Gsau wšak i zwláštnj wýrazy pro ponětj formálnj, které samy w sobě nie skutečného newyznačujce k gġnjm přidati se musj, které nimi zewnitřnj určġlosti dosahuj. Takowé wýrazy gsau předložky a spogky. We wšech ostatnj řeči částkách (nepočġtagjce wykřiknjkjů) zřegmě poznati gest známky látečné a formálnj. Kořen totiž slowa gest známka látečná, w které wěej ponětj látkowé, koncowka ge známka formálnj, wyznačujej takowé též ponětj. Isama nepřġtomnost koncowky, slowo, které gj schopno gest, formálně určje.

Tak n. p. kal gest kořen beze wšj koncowky, máť on swůg pogem látkowý, který we wšech od něg odwozených slowech nezmeněnjm zůstane. Samau wšak

nepřítomností koneowky nabývá gisté podoby, která však proměnlivá gest dle rozličných koncovek, které se kořenu zavěšj. We slowech kalem (Instr.), kaljm, kalný, kalený, kaľuž, kalenj znamenáme sice to samé poněťj látkowé, po každé však dle ukončenj gináče co do formy určené. Každá koncownka zvláštnj má w sobě poněťj formálnj, které, budiž ona si kam koli zavěšena, vždy tjm samým zůstane; stegnau koncownkau (gakož tau známkau formálnj) stegně se co do podoby urěj rozličné kořeny (známky látečné). *) Stegné gest na př. formálnj poněťj we slowech: kalný, platný, perný; stegné opět w běhánj, dělánj, wjtánj; tolikéž w kaljm, děljm, běžjm; w radost, trwalost, starost a t. d.

Gelikož tedy poněťj formálnjmu samému w sobě skutečnost schází, která k nalezenj gest w poněťj látkowém: snadno pochopti se může, že rozmanitost látky wjee sto gest, bawiti ducha, než rozmanitost formy; pročez také rýmowánj se kořenů daleko pěknějšj gest nad rýmowánj se známek formálnjch, totiž nad rýmowánj se předložek, spogek a koncovek. Příkladné zagisté geau rýmy následnjcj:

Zpěwu dar a vždy radostný wzhled,
K tomu šjrošjry a w št.

Čelakowský.

Řwa wywstane le w
A všecko stjšj geho h ně w.

Jungmann.

*) Často dodává předvěšená slowu předložka zewnitrnj podoby, n. p. pokaliti; že však z toho nic pro rým nevyplývá, budiž to slowem toliko podotknuto. Někteřj tomu owšem chtj, že i weliký djl koncovek powstal ze založek (postpositio) slowům zavěšených.

O Lelu! Lelu! stud. a čest
 Gen snadno zklešne w blud. a trest.
Šafářik.

W bogi stůg co powná zed,
 Krew swau pro wlast mile ced.
 —*—

Naopak, kdož nepozná mđlobu rýmugjcjch se pau-
 hých koncovek:

Tu hnána lakem po zlatě,
 Hned vyskočj gak z opratě.

* * *
 Stůg! stůg! ty zecilupiči,
 Tu skus na mém se na meči.

* * *
 Ach otče! otče spomeňte!
 Ach, djtěte se ugměte.

* * *
 To však má swé mjslo genom při rýmech ge-
 dnopádných (mužských), při wjeopádných rý-
 mowánj koncovek wyhnauti se nelze. Tu se musj hle-
 dětj, by alespoň w prwnj slabice rýmowali se ko-
 řeny; n. p.

Ztráta blahosti mne gala žalem,
 Sama nynj truchljm w swětě celém.

Polák.

Wlastenectwj! gméno swaté!
 Kohož srdce tebaugaté—

Rautenkranc.

Máli zwon kdy zhůru stjati,
 Třeba formu wkusy dáti.

Jungmann.

Gen slowe řekd, i hned se změny dály,
Šla pole w dál, a wzhláda počly skály.

Puchmjr.

Můg rod a rekosláwa
Ge wšemu swětu práwa.

Kamarýt.

Zwláštaj wnadu do sebe má rýmowánj se ko-
řene na koncowku, an ponětj zde rozličná
gsau i dle wýznamu i dle druhu; n. p.

Žežhulička kuká na buku w lesy;
Ozwi se má milá, ozwi se, kde gsi.

Národnj.

Nechte cizjch, mluwte vlastnj řečj,
Ona libým zwukem mnohé předčj.

Kollár.

Co taký hluk a lidu chwat
Má po ulici zname nat?

A. Marek.

Magjli pak se rýmowat pa uhé koncowky, hle-
děti se musj na tō, by každá giné formálnj ponětj
wsobě obsahowala; n. p.

Rád opusti w zgara městské hradby,
Kde pod zákonem i weselj,
Wenku, kde se swětj hody, swatby,
Harfenjk se přiwťělj.

Čelakowský.

A wšeko lopotánj
Ona zmysli vyhánj.

—*—

Pakli ale se rýmugj na sebe pauze stagneho s my-
slu koncowky, tenkrátě býwá rým špatný až ke smj-
chu; n. p.

Na pořádek w domácnosti,
Rychlost we wšj potřebnosti
Nebývalo djwky přes mne.

* * *

Byla jsem gj cukraušek,
Gednávala mi rok kroku
Z brusu nový kandaušek.

* * *

Co se týče bohatstwj,
Gežby pjwo ztenčovalo?
To ge lež, dám svědectwj,
Že ge pjwem zvěšovalo.

* * *

Zde, hle! dceru neymilegšj
Wozmi, synu neywěrněgšj,
Poklady mé i mau šest.
Twé synowské milowánj
Netoliko šitowánj
Ale wjce hodno gest.

* * *

Rým wjce než trogpádny titěrný gest, poně-
wadž obyčasně kontowka nepřiměřenau swau délkau
kořen ďaleko přewyšuje.

II.

Ber k rýmu zwuky podobné,

t. g. 1. neber stegně,

2. neber nepodobné.

1.

Rýmowánj stegných zwuků gest rovně jako
rýmowánj synonym proti rozmanitosti, a krát-
se rýmu wálně odporuje, n. p.

Swé dítě wznese w obgetj,
Dá srdce citům obětj.

* * *

Gakž se mi ubránit má?
 Neboť wj, že pomsta má
 Neoklámá,

* * *

Rozumj se tedy, že tjm méně ta sama slova
 spogowati se magj wrým, lečby toho žádal důraz na
 nich spočjwagjej, neb záměrům, wyššjm wždy mus
 ustaupiti rým, n. p.

O matko! co ge spasenj?
 O matko! co ge peklo?
 Snjm, snjm ge wpekle spasenj,
 A bez Wiljma peklo.

Jungmann.

2.

Posud uwedená pravidla wzťahowala se pauze na
 rozmanitost; o lehkém přehledu budau násled-
 dugjej gednati.

Lehký přehled uděluje wrýmu podobnost
 zwuku, neb w něm shodugjej se pogmy nacházegj cosi
 sobě obecného, aneb abych se tak wygádřil, nalezagj
 spogjtko wjžjej ge ksobě, což owšem napomáhá k pog-
 mutj gich co gednoho celku, udělugjegim spogenj ze-
 wnitřnjho. Nepodobnost zwuku takowá spo-
 genj rušj, budiž se gj tedy co neybedliwěgi wystřjháno.
 Gest ona pak dwogj, totiž:

- A. nepodobnost hlásek a
- B. nestegnost trwánj.

A.

Strany nepodobnosti hlásek rozeznáwati se
 musj mezi samohláskami a spoluzwučkami.
 Docela sobě nepodobné samohlásky, gako gsau
 a a i, o a y, u a e patrně neschopné gsau, by se na sebe
 rýmowaly, co tušjm až posawad ode všech rýmotworeů

uznáno bylo. Gsaut ale, kteří nešetříce rozdílu mezi samohláskami gemnými a hrubými, mezi *i a y, j a ý, ě a e* tyto hlásky v rýmování beze všeho ohledu míchají. Známo vůbec, že gemné samohlásky *i, j a ě*, též předcházející spoluzvuku *zgemňugj*, a naopak že hrubau samohlásku předcházející *sauzvuka hrubau* zůstává. Geli tedy ona *zgemněnj* schopna, t. g. pronášeli se u vyslovení to *zgemněnj*, a hláska tak změněna ke zvuku rýmowému se potahuje: tu nesmj rýmowati se na hlásku hrubau, která hrubau samohlásku předchází. Mimo to gemná hláska *ě* vyslowuje se i po spoluzvuce *zgemněnj* neschopné, nemá se tedy ve zmíněné případnosti nikdy rýmowati na hrubé *e*. Pro zanedbání tohoto rozdílu gsau následující rýmy špatné:

Tu na wogska husté řady
Padnau lité saně, hádi.

* * *

Wyzwawše se na hrad pustý,
Duchové kde ďábljci
W swůg čas burácj a šustj.

* * *

Patrně tu zřjti božj rámě,
Gemuž klanět s wraucnostj se máme.

* * *

Kdyby nacházely se dotčené hlásky v prvnj slabice, byloby rýmováno bez wady, neb rozličně vyslowené spoluzvuky byly by mimo rýmu. Proto gest dobrý následující rým:

Pak swrchu propast powstane tichá,
A s trnutjm wůkol každý wzdychá.

A. Marek.

Kde *zgemněnj* nadřečené u vyslovení patrně není, i tam směle může se rýmowati gemná samohláska na *twrdau*, n. p.

Bugnj koně s gezdci genom hráli,
 Gezdcí na nich pevně jako s kálý.
Linda.

Tu ree Plichta : Nuže mogj milj!
 Twrdíte skutky, že gste Čechové,
 Ljtě řičj Turek zhowadilý.

Tjžj kolugěj k rew,
 A rádali slýcháš z pěw.

Klicpera.

Co se týče s polu z wuček, tu owšem b na d, p na t, m na n a t. d. rýmowati se nikoli nemá, a předeem sem a tam knalezenj gsau rýmy gako následugěj:

Wen Bezduchu můg synu! wen
 Na kůň, a meč a kopj wem.

* * *

Přjkladů gest tolik set,
 Co gen pobral zlatodrábů,
 Žiwý přjklad máte zdeť,
 Budítež raděg bez dukátů.

* * *

Otázka však nastane, zdaliž rýmowati dowoleno gest twrdau sauhlásku s měkau, totiž p s b, t s d, s s z a t. d. To však genom tenkrát se dowoluge, když obě na konci slowa stogj, a buď nižádný, buď nepatrný mezi nimi rozdíl u wyslowenj se dělá; a neb když následugěj twrdá neb měká hláska předcházegěj měkau neb twrdau dle swé powahy proměňuje, tak že potom obě twrdě neb obě měkce se wyslowugi. Špatné gsau tedy následugěj rýmy:

Zde že geho blaho rozkwjtá,
 Ať se ginde po něm ohljdá.

* * *

Wnitřnj bauře hned se w prsau tjšj,
Hudby zwuk když se mu k uchu bljšj;

* * *

Našli orličj tam hnjd o,
Od něgž Hnězdnem nazwali to mjšto.

* * *

Dobře naproti tomu rýmowano :

Zpěwu dar a wždy radostný wzhled,
K tomu šjrošjrý swět.

Čelakowský.

Druzi zhljdlj, gak se wrah
Chowal hbitě k. gegich druhu,
Hnedky obkljšil ge strach.

Hněwkowský.

Pěny prosta též
dlužna býti směš.

Jungmann.

Wzhůru! pospěšte si, giž ge bljško
Činů chrabrých památné g ewjško.

—*—

Hr ub á sauzwučka s gemnau nikdy, ani na kon-
ci, ani u prostřed rýmowati se nemůže, poněwadž roz-
djl u wyslowenj wždy stegně gest patrný, n. p.

A nadbytek pochoťných par,
Tam slunce zlatau si wzneslo twáf.

* * *

Podiwné slyše hlasy
On myslil, že tam strašj.

* * *

Giž cwálá Lubor z bruže
S nj po dolu a po luze.

* * *

Tolik o rozličnosti hlásek.

B.

Wzhledem na trwánj ať se rýmuge dlauhá slabika na dlauhau, kratká na krátkau, ne však na opak. Zněgjlíž následugjej řádky gako rýmy?

Ge matka zdráwa, domácj gsau zdráwi?

Tu wám nesu pamlsky w košjku!

A ten si skáče, ten se sdárkem ba w j,

Plno radosti tu, plno křiku.

* * *

Gedinau snad wygminkau býti může é, které, když se na konci nacházj, bez hrubého umenšenj podobnosti z wuku rýmowati se může na e, gelikož ono nikdy tak dluze wyslowowáno nebýwá, aby tjm patrný rozdíl powstal, n. p.

Což wy lowčj chasy ljté

Nic w swém srdci necjtjte?

Šediwý.

Wůbec, co se dotýče podobnosti z wuku, lépe gest se dle sluchu řjditi, než dle prawopjsebnoti. — A tak ukončugeme část druhau, kladauce ještě některé příklady sem náležegjejch špatných a wzory dobrých rýmů.

Špatné:

Pozwukowal w strunách zwučných tam sem,

Až pak počal silnoplým hlasem.

* * *

Gako bych ti mleyn prohe yřil,

Nebo se ti zpronewěřil.

* * *

Wůkol kola gako sud,

Slyšet bylo chrastit cosi,

Každého tu přešla chuť.

* * *

S tau šlo domů gedno z dwog čat
Milokrásně skwělých děw čat.

* * *

Bůh ti má panenku rač požehnat,
Sedni si na chwjlku, dey si hádat.

* * *

Dobré:

Tys welký, Bože, tobě sláva z wláště!
Ty swětlem odjwáš se mjesto plášťe,
Tys nebe, nad njmž wody wisje stog j,
W stan skwostný mocnau rozbil rukau swog j!
Twůg mračna wůz, a wichry koně wozné,
Twým poslem bauř, a sluhau hromy hrozně.

Puchmjr.

I stero hlasů wolá naň,
Hle, nastogte! totě saň,
Co skot i slauhy naše žrala,
To gest ten rek, njmž za swé wzala!
Giž mnohé smělce na wraha
Wybjdla před njm odwaha,
Než nikdo neušel swé zhauby,
Gen statný rek gest hoden chlauby.
A k klášteru gdau průwodem,
Kdež rychle špitálského řádu
Rytjři swatojanštj sněm
Gsau obsadili k tomu pádu.

A. Marek.

Tys wyslyšel mé wraucné prosby;
Gá přestaw bauřliwých wln hrozby
Břeh ledwa gsem swé vlasti stj h,
Hned w rukau dám řemeslných
Wystawět podobiznu dračj.

Tentýž.

Neuzřijmli milého wjce,
 Zwoljm i gá čerwený křjž,
 Rauškau černau zastru mé ljce,
 Klášternj zeď, klášternj mřjž
 Má los mdlého žiwota býti,
 Tak chci w hrobě Bogslawa ctjti.
Štěpnička.

III.

Rýmy rozumně spogug.

Nenj dosti na tom, aby rýmy spolu toliko wzewnitřnjm byly spogenj zwuků; k usnadněnj přehledu náležjti wnitřnj t. g. logické spogenj. Ono žádá, aby rýmy sobě odpowjdagjcj nacházely se w gedné průpowědi, aby patřily k gedné myšlence. Kde se tak zachováno, tam duše takofka gedným razem ge pogme, čjmž dogem nabude rychlosti a žiwosti a pěkný celek nám se obgewj směřugjcj k gednomu oji. Kde však náležegjcj k sobě rýmy roztraušeny gsau po různých sadách, tu rozdrobuge se pozornost ducha, který každý rým zwláštj pogme a terprwa srownáwati ge musj, an tamto pogmutj a srownánj gich w gednu dobu padá. Tjm owšem přehled obtjžným a zdlauhawým se stáwá, dogem umdléwá a krása se tratj. K zawrženj tedy gest sloky takowé uspořádánj, kde stegně zněgjoj rýmy welikým počtem giných od sebe gsau odlaučeny, gešto welmi těžko gest protáhnauti w básni sadu w takowé mjře, aby od jednoho rýmu dosahowala až k druhému gemu odpowjdageejmu. Gsať opravdu takowé rýmy přjliš slabé, gak to příkladowé ukazugj.

A ljbezný oněměl gek,
 Gen Sewer, ten zůřiwý, hauštj
 Se s náramným třeskotem pauštj,

Až lepy klestj,
 Tam kudy chřestj.
 Ten strašný nezhody zhaubné wztek.

* * *

Opět prstem kyne knjže,
 Na obrat
 Z druhých wrat
 Tigr skočj,
 Když lwa zočj,
 Wydá ryky,
 Do okliky
 Ohon wine,
 Gazyk syde,
 Plaše gda
 Wákol lwa
 Zúřj wrče,
 Potom skrče
 Lehne bljže.

* * *

Gednota a ukončenost myšlenky gsau přičiny, proč znělky tolik wnady a leposti do sebe mají; neb nedělá onno dle gistého pravidla vyměřené střídánj se čtrnácterymů znělku, alebrž myšlenka výtečná, wygewená w krásné formě, a s formau i náležitě ukončená. Podobá se znělka spanilému kwjtku, w němž ku krásnému celku čtrnáctero pěkných ljdků se spoguge. Kdo však by chtěl stěsnati do formy gediné znělky dvě neb dokonce wjce látek, kdo by n. p. několik mravných průpowědj w gedinau chtěl znělku uwesti, tomu nehrubě by se dařilo. Tak i na opak, chtěllyby kdo psáti wětšj něgakau báseň w znělkách, a neukončil by se znělkau i myšlenku. Naproti tomu, kterak by medle wyhlížely ody Pindarowy neb Horacowy uwedené w rýmy? Dosti směšné,

myslím; neb onna swoboda u sledowanj se myšlenek, která panuje w odě, dokonce se nesrovnává s pravidlem rýmowanj, weljcjm, aby se neukončila myšlenka ani dřjwe ani pozděgi, než až wrátj se odpowjdagecj rým.

Nedá se tedy každá báseň s prospěchem w rýmech psáti, a wěru, těžšj wěc gest, napsati wytečnau rýmowanau sloku, nežli strofu w rozměru starém. Aniž myslíme, že báseň negsaucj odjna antickým rauchem newyhnutedlně rýmowanau býti musj; při mnohého druhu básnjch rým by byl prawau titernostj. Staré naše národnj pjsně, i mnohé nowěgšj, rowněž zpěwy národnj giných Slowanů gsau nerýmowané, a kdo by sobě k nim rýmu přál, gistě špatný by tjm wkus na gewo dal. Cuique suum. Rým slaužiž za prostředek k dosaženj krásy; kde ginj prostředkowé stačj, tam gest zbytečný, nikdý ale nebudiž, gak se to bohužel přečasto stává, pauhau zástěrau prázdného tlachánj. Kde na mjstě gest rým, tam ho rozmyslně užjweyme, newnnucgjce ho nikam, kde by překážel.

5.

O welikém stěhowánj se národů z Asie do Europy.

*Podlé Jul. Klaprotha *) od Fr. Palackého.*

Orba gest to, což národům gistau vlast dává; ona gest prawý a gediný základ, na kterémžto vlády a stá-
towé znikagj. Lidé žiwjsj se paub~~la~~ toliko chowá-
njm dobytku, aneb honban a lowem, geště nemohan
mjawati stálých sjdel; wyhynuliby zagisté, kdyby nedě-
lagjce rolj, na stálém mjstě někde osaditi se chtěli. No-
madowé táhnau se obyčegně poričjmi se stády swými,
k wynalezenj pastwišt nowých, gak mile dosawadnj ne-
postačugj dobytku gegich; žigj tedy w ustawičném stě-
howánj, genž ale w gistých okoljch se opětowává, aniž
kdy z mezej určitých wykračuge. Pastýrštj národowé
středoasiatštj rozhostjwagj se totiž w zimě po rowinách,

*) Z pogednánj nadepsaného : „Recherches sur la migration des
peuples,“ přiwěšeného k wýtečnuému geho spisu : „Tableaux
historiques de l' Asie, depuis la monarchie de Cyrus jusqu'
à nos jours, Paris 1826, in 4. avec un Atlas in-folio. Po-
gednánj toto welmi důležitě podáváme zde mjsty zkrácené,
mjsty z giných hodnowěrných spisů doplněné, mjsty také, a
wšak we wěcech nepodstatných, námi poopravené; gakož
toho neyprw prawda sama, potom pak i zdělaného čtenár-
stwa našeho potřeby požadowati se zdály.

owlažených řekami aneb prameny wod živých; w létě pak ustaupaj do audolj w horách, kde zduch čistý a čerstwý a byliny nespálené horaucjmi wětry stepnjmi. Wšak gestliže kdy národ nomadický, nedbage střídánj wurčitých a obmezených stanowistjch, wytrhug se z nich směrem přjým a dalekým, z toho giž stěhowánj národů powstati může. Národ sausednj, na něgž prwnj autok se stáwá, spogjwá se, gestli také nomadický, obyčegně stým, od kteréhož autok pocházej; ale gestliže osedlý, tu aneb odoláwá autoku a silau odrážj násilj, aneb, což obyčegnějšj gest, klesá i podroben býwá. Národ zdělaný, usjdlený, zřjodka kdy odolá národu nomadickému, nabjhgajcjm naň, třebasby mu i počtem byl roweň. Neb u nomadů wšecky mužské osoby, mohaucj nositi zbraň, bogugi, a bogugice dále pokračuj; nebogjwajj se ztráty ani vlasti ani polj swých; gsau pokaždě tam doma, kde pro dobytek pastwu nacházej; negsaut wázani k sjdlům gistým, gako rolnjci. Aniž ge znepokoguge myšlenka ta, že poplenjce zemi, kteréžto zmocniti se chtěj, tjm přednj žiwnosti swé sami se zbawj. Naproti tomu národ osedlý nikdy dosti ramen k ochraně proti tak strašnému nepřjtelu nemjwá; u něho zagisté gen mláď ráda gde do wálky; otec čelednj stará se o swůg dům, o osenj, o statek, o manželku a djtky; nomad wšecko swé ssebau do boge bere. Tjmto rozgjmánjm dá se wyswětliti, proč za času welikého stěhowánj národů barbarowé, potahmo nehognj, předce mnohé státy, gak se zdálo, mocné a kwetaucej, pobaužití a zcela wywrátiti mohli.

W sewerowýchodnj Europě a w Asii sewerozápadnj bydlej národowé kmene finského, nazýwaného takto podlé gedné z neyslabšjch wětwj na západu; mohlibychom geg wšak lepšjm právem nazwati kmenem uralským, ano wše ukazuge, že z hor uralských pocházege, odtud na západ i na východ se rozložil.

Zdá se že před dobou velikého stěhování národů rodové finští dále na gihu, nežli nyní, přebývali; že někdy až k Černému moři dosahovali, kdežto pod neurčitým gménem Scythů se mnohými národy jinými pomatení bývali.

Kraginy poduralské gsau ta brána, skrze kteraužto nomadi středoasiatsíj wpády své do Europy činjwali. Podnikánj gegich bývalo wíce neb méně znamenité i šťastné. Často rodové od východu příšl j zastawowali se w cestě na stoletj, aniž potom za mnohé wěky opauštěli krage ty, kde tučné pastwy a honby hogné gim howěly. Tjm způsobem rodové tito asiatsíj pozastawiwše se w aurodných končinách uralských, pomjсили se s rody fínskými, gež tam nalezli. Z tohoto pomjšenj powstali potom gazykové a národové nowj, genžto buď we wywolené vlasti zůstawagjce se udrželi, buď jinými od východu nabjhagjcmi národy odtud wypuzeni gsauce, dále do Europy se tiskli. Tento gest w nemnohých slo-
wíjch wýklad celé historie velikého stěhování národů.

Stěhování to počalo se wpádem Hunů z Asie do Europy r. 376 po narozenj Kristowě. Přesedše Meot i Don, wrazili oni na národy kmene indoeuropeyského, osedlé na seweru Černého moře až po Dunag. Tito na autěku wrhše se gedni na druhé, rozhostili se po kragjeh řjše Římské, a změnili docela způsob i twárnost gegj.

Neystaršj spisowatel, genž o Hunech zmjnknu činj, gest Dionys Periegeta. Zeměpisec ten, psawšj asi r. 160 po Kr., gmenuge čtyry národy, genž na západnjm pomoří Kaspickém od seweru k gihu tjmto pořádkem gedeni wedle druhého rozloženi byli: Seythové, Huni, Kaspiani a Albani. Giž sice i Eratosthen († r. 194 před Kr.) u Strabona tytěž národy tam a wtěmže pořádku klade: ale na mjstě Hunů gmenuge Utiie, snad ratolest hunska u neydále na západ pošinutau. Ptolemens, genž asi w polowici třetjho stoletj žiw byl, klade Huny mezi

Bastarny a Roxolany, následowně na oboje poříčj Dněpru. Děgepiscům armenským týž národ znám byl pod gménem Hunk; kladauť mjsta přebýwánj geho na sewer Kaukasu, mezi Wolhau a Donem. Z té přičiny také klauzy Derbendské náspem hunským nazýwaj. Moyseš Chorenský we swé historii armenské wyprawuge o bogi krále Tiridata welikého (kral. od r. 259 do 312) snarody sewernjmi wpadšjmi do Armenie. Udeři w na ně na rowinách Karkerských, *) porazil ge a zabil krále čili chakana gegich, na čež oni wšickni na autěk se dali, on pak ge až do země Hunk čili hunské stjhal. A Zonaras připomjná, že podlé domněnj některých, cjsař Karus (r. 284) we wálce proti Hunům zahynul.

Widšti tedy, že národ tento přede wpádem swým do Europy nebyl neznámý; a když Ammian Marcellin o něm prawj „Hunorum gens monumentis veteribus leviter nota,“ že tomu nemá se tak rozuměti, gakoby starý wěk před 376 owšem žádné o něm známosti byl neměl.

„Přebýwaliť Hunowé (prawj dále týž spisowatel) za Meotem, na pomořj ledowém, a gsau nad mjru diwocj. Dítě když se narodj, lje ge ho železem hluboce se rozrýwaj, aby gjzwy odtud powstale překazily zrůstu brady. Tak bezbradj stárnau a nesličnj, gako eunuchowé. Gsaň zawalitj, audť silných a tlusté hlavy. Postawá gegich neobyčegná; chodj shrbenj, žebys mněl, anť gsau zwjřata dwaunohá, aneb podmostnj slaupowé, ku podobenstwj lidskému na hrubo utesanj.“

Zosimus, genž asi o sto let po wpádu gegich do Europy psal, takto se o nich pronesl: „Tito barbarowé autok učinili na scythické národy zadunagské; nebywše předtjm známj, však brzy welice se zmohli. Nazýwání byli Hunowé; a gsaň snad Scythowé přjgmjm krá-

*) Karkerowé gsau tentýž národ co Gargarci u Strabona, genž ge do sewernj Albanie klade, totiž mezi Derbend a Terek.

lěwštj (basilides), aneb ti genž podlé Herodóta na Istru bydlili, pleskonosj a obyždny; aneb snad i přišli z Asie do Europy.“

Jornandes neb Jordanis o bágečném původu gegich takto rozprávj: „Filimer, král Gotský, našed w náro-
 „du swém čaroděgnice, nazýwané Aliorumny (Alruny),
 „wyhnal ge do pauštj, daleko od lidu swého. Ducho-
 „wé nečistj, taulagjci se po těchto pauštěch, uzřewše a
 „poznawše ge, zplodili s nimi diwoké to pokolenj (Hu-
 „nů), genž prwotně po bažinách přebýwali, malj, ohyz-
 „duj a slabj, nemagjce giného podobenstwj s lidmi, kro-
 „mě že mluwili. Tento byl půwod Hunů, napadšjeh na
 „Gothy. Podlé podánj Priskowa národ tento diwoký
 „osadil se byl na východnjm břehu Meotu, neznage gi-
 „ného zaměstnánj než honba; a však potom rozmnožiw
 „se, nepokogil sausedy swau chytrostj a laupežnostj.
 „Některj lowci gegich přiblížiwše se, gak obyčegně, ku
 „břehu Meotu, spatřili tam laň bjla, ana wrhla sebau
 „do wody, a tu běžje, tu se zastawugje, ge za sebau
 „wedla; omi pak gdauce po nj, přebrodili celý Meot,
 „gegž potud za neprůchqdny byli měli. Dostawšjm se
 „na břeh kraginy Scythské laň zmizela. Lidé ti, genž
 „se byli nedomjwali, že kromě země gegich ginde swě-
 „ta stává, diwili se kragině Scythské, a domýšlegjce se
 „chytře, že působenjm nadpřirozeným cesta gim potud
 „neznámá ukázána, wrátili se domů. Tu powjdagjce co
 „se gim stalo, chwálili Scythsko i namluwili kragany
 „swé, aby cestau nowě nalezenau obořili se na Scythy
 „a podrobili ge sobě. Přesedše tedy weliké to gezero,
 „zlaupili Alpizury, Alcizury, Skamary, Tunkassy a
 „Boisky, národy w tom kragi Scythie bydljci; konečně
 „i Alany samé, ač gim wsjle rowné, přemohli, usta-
 „wičným nabjhánjm ge zemdljwše. Koho mocj branj
 „swých nepotlačili, toho hrůzau podoby swé kautěku
 „pudili; nebo twář gegich byla nad mjru šeredná, gako

„kus masa neforemného, na němžto viděti bylo tak ří-
 „kage puntjky na místě očí. Pohled divý gewil diwo-
 „kost dušj gegich, genž i nad samými gegich dítkami w
 „den narození se ukazowala; rozdíregi zagisté železem
 „ljce synáčeků, aby dřívě nežli ku prsoum matky se při-
 „ložj, již bolestem krvawých ran přiwykali. Stárgau
 „tedy bezbradj, a we mládi gsau nesličnj, proto že o-
 „bljšeg gegich brázdowitý gest a gjawy zrčstu brady
 „překážj. Ačkoli malj, předce však gsau silnj, obratnj
 „a wýbornj gezdci; magj plece široké, umšgj welmi do-
 „bře s lukem a střelami nakládati, a hrdě hlawa nosj;
 „podobnj gsauce lidem dle wzezřenj swého, a však ži-
 „gj negináč než jako zwář diwoká.“

Konečně, k doplněnj obrazu o Hunech, připjšeme
 zde werše, kterými Sidonius Apollinaris, biskup Kler-
 monský w Alveranii r. 472 Huny ljčil:

Gens animis membrisque minax: ita vultibus ipsis
 Infantum suus horrore inest. Consurgit in actum
 Massa rotunda caput; geminis sub fronte cavernis
 Visus adest, oculis absentibus: acta cerebrum.
 In cameram vix ad refugos lux pervenit orbes;
 Non tamen et clausos, nam fornice non spatioso
 Magna vident spatia, et majoris luminis usum
 Perspicua in puteis compensat puncta profunda.
 Tum ne per malas excreseat fistula duplex,
 Obtundit teneras circumdata fasciâ nares,
 Ut galeis cedant. Sic propter proelia natos
 Maternus deformat amor, quia tensa generum
 Non interjecto sit latior area naso,
 Cetera pars est pulchra viris. Stant pectora vasta,
 Insignes humeri, succinta sub ilibus alvas.
 Forma quidem pediti media est, procera sed extat.
 Si cernas equites, sic longi aaepe putantur,
 Si sedeant.

(Sidonii Apollin. carmen II, v. 245-262.)

Totéž téměř vše, co u sauwěských historiků nachází se o původu, tvářnosti a postavě tělesné Hunů. Gedenotliwé čárky w obrázku tom gsau dosti negativé a neurčité. Stále a pevně zdá se jen to býti, že Hunové byli malooči, pleskonosí, hlustoohlaví, a barvy we tváři žluté aneb hnědé. A však zprávy nahoře uvedené oznamují, že dětem matčského pohlaví matky hned po gich narození nos rozplešťwaly, aby jim lebka na hlavě tím dokonaleji přiléhala, a že ohyzdnost gegieh tváří pocházela wíce z rozrýwání gegieh ljei w dětinstwí nežli ze přirozené podoby. Strach, který Hunové, kamkoli přišli, budili a plodili, snad také rozmnožil hrůzu gegieh podoby před očima všech ostatních Europčanů, a nadsadil gi w obrazích nám o nich pozůstawaných. A sluší také w uwážení wzjiti přjčnu následující, genž sice pozoru všech dosawadnjih skautatelů národnosti Hunské ušla. Rozličný totižto barbarové, jako Lombardi, Gothawé, Vandalowé a jiní, genž byli přede wpádem Hunů na říši Římskou se obořili, byli všickni plemene indoeuropejského; podoba tedy gegieh ode podob ostatních Europčanů, Řekům a Římanům známých, jen málo se lišila. Náhle přikwapili Hunové, národ gisté ginoplemenný, gebožto podoba, sama w sobě nelibá, schwalnjmi prostředky geště hrůznější učiněna byla. Nejen pochyby, že zgewení gegieh hrůzoplodným státi se muselo; takéž spisatelé středního věku ani dosti słow nagjti nemohau ku popsání celé ohyzdnosti lidu toho; geden nad druhého snažili se wyobraziti ge tahy neyšerednějšími.

Mužowé někteří, hledjei všude k systému, kterýmaž ale ke skautání takowémuto důkladných známostí ani zkušeností se nedostává, přjliš nakwap na tom se ustanowili, že někdejší Hunové byli z rodu nynějších Mongolů a Kalmyků; nemagje na to giných důwodů, než onyno neurčité popisy postawy Hunů tělesné. Spisowatelé tito byliby měli přede vším powážiti toho, co giž

při prvním pohledu se naskytne: totiž, že popisové takowj na množství národů seweroasiatských potahování býti mohou, a tak dobře i Woğuliče, Samejedy a Tuğusy, jako národy plemene Mongolského malují. Wjmeť pak odjinud podstatně, že za časů wpádu Hnnského národové kmene Mongolského ještě daleko we východním Sibirsku a na sewerním kragi dnešního Mongolska bydlili; mnozí národové kmene tureckého a indoeuropeyského laučili se tehdež ještě od Hunů, přebývajících na seweru a západu moře Chwalinského.

Na domněnku o Mongolském původu Hunů spolehající někteří znatelé gazyka Kalmyckého pokusili se vykládati pomocí jeho gména hunská, zachovaná u spisowatelů středověkých. A však, an pohrjchu spisowatelé tito nepodali nám významu oněch gmen, všecho takowéto etymologisování neužitečným se státi musí, neníli podepřeno svědectwím historickým o příbuzenstwí obou národů, genž tudíž jim gen vysvětleno i utvrzeno, nikoli pak dokázáno býti může. Také výkladové gmen, gakowé k tomuto cili ku př. Bergmann*) podal, tak gsau nucený a galowj, že stegným způsobem a právem hunština tato kterýmkoli gazykem na světě vykládána býti by mohla.

P. Deguignes, muž we čjnském i w gíných gazycech východních welice zběhlý, řjdiw se zvláště nálezty, gichž mu PP. Gaubil a Visdelou poskytli, přičinil se k obgasnění temného původu všech národů z Asie někdy do Europy přibylých. Aumysl ten byl zdárný, a přičinliwost muže toho rownala se důležitosti předmětu. A však, gakkoli snadno bylo welikému vědci tomuto čerpati ze všech pramenů čjnských, arabských i syrských pospolu, přede nedostávala se mu we skauování takowém wěc podstatná, totiž prawá i důkladná

*) *Nomadische Streifereien unter den Kalmüken*, Riga, 1804. in 8. díl I. na str. 129.

známost wespólného přibuzenstwí národů asiatských. Pomátw mezi sebou národy turecké, mongolské, tunguské, finské a giné, chybil se cile swého, takže spis geho weliký nie giného není, než náramný sklad wědomostí wzácných, ale bez rozsudku nakupených. Deguignes našed u čjnských spisowatelů před i po narozenj Kristowu častau zmjnu národu nomadického mocného, u-stawičně sausedy swé Čjňany nepokogicjho, gménem Hiung-nu, (též Hiun-yu) za přjčinau gediné této podobnosti gména domnjwal se, že tito Hiungnuowé byli tentýž národ co Huni. pozděgi do Europy wpadli. A však přečtauce pozorně wšecka ta mjsta, kde o Hiung-njch řeč gest, nenagdamé ani gediného důwodu, žeby oba národowé byli geden a tentýž; opak ale znamenati gest nemálo rozdělá mezi nimi. Gménem Hiun-yu a Hiung-nu nazýwali Čjňané giž od wjce nežli tisíce let před Kristem národy Turecké, osedlé na sewerozápadu řjše gegich, *) a potýkawšj se s nimi často s nestegným štěstjm, až pak wětšj částka gich okolo r. 91 po Kristu dokonce poražena bywši od Čjňanů, do stepj Kirgiských mezi řekau Irtyšem a gezerem Aralským wypuzena gest, kdežto národ ten pode gménem nowým Yupo aneb Yupan geště okolo léta 448 se připomjvá. Tito Hiungnu giž we prwnjch časech bydljwali pod stany plstěnými; na-proti tomu o Hunech známo gest, že nie podobného neměli, aniž mji chtěli.

Wjry hodněgšj gest to, co stařj byzantinštj letopisci o stegném půwodu a přibuzenstwí Hunů s Awary a

*) Za wěku Augusta cjsaře tito Hiungnu čili Turkowé bydlili geště na pomezj Čjnském, mezi Čjnan, gezerem Baikalským a horami Altaiskými, magjce za sausedy: na gihu Čjňany, na východu Sianpi a Tungusy; na seweru národy Mongolské (okolo Baikalu) a Samogedské; na západu pak národy Finské a Ugurské.

Maďary píšj. Nicetas, Leo Grammaticus, a Georgius Monachus prawj o Uhřjch, že gsau tentýž národ, co Huni; Cinnamus ge gmenuge Huny západnj; ať giných wje swědectwj nepřipomjáme. A však i Awarowé, podle Theophylakta, Menandra i Cedrena, stegného s Huny původu byli a téhož gazyku užjwali. Geště podnes na Kaukasu žige národ Awarský, ratolest kmene Leskiekého, genž sám sebe Awary, vlast pak swau mezi řekami Aksai a Koisu, Chundzaž (Hunság?) nazýwá. U toho národu stará gména osobnj, gežto po Hunech i neystaršjch Maďarjch známe, i podnes zhusta se užjwagj, gako k. př. Adilla (Attila), Ellak, Eska, Balamir, Leel, Solta, Zarolta a g. Řeka, kterauž Hunowé gmenowali var, (quae lingua sua Hunni Var appellant, Jornandes cap. 52), sluge u tohoto národu posawad or, hor, onor. I gest rozuměti, že někdy národ Awarský, přjbuzný Hunů i Maďarů, na Kaukasu mezi Leski se osadiw a djl gegich sobě podmaniw, sám pozděgi gazyk i obyčge podrobeně swých Lesků na se wzal, a z půwodnjho gazyku swěhe nic než onano gména osobnj zachowal. Ze gmen pak těch, které na Huny, Awary a Maďary bez rozdjlu se wztahujj, owšem aspoň půwodnj těchto rodů přjbuznost se gewj.

Prawili sme nahoře, že obraz tělesnosti Huneke, nám od starých Řeků a Řjmanů zanechaný, maluge netoliko samé národy plemene Mongolského. Gmenowitě platj tentýž obraz dokonale i o dnešnjch Woğuličjch, národu kmene finského wýehodnjho, gehožto gazyk posawad neybližšj přjbuzenstwj gewj s gazykem maďarským. Na důkaz této prwopočátečné a koěenné přjbuznosti gazyků, a tudjž i národů, maďarského, wogulského, osťáckého i finského, pak gegich půwodnjho rozdjlu od gazyků kmene tureckého, postavjme sem tabuli slow prwnj potřeby, zwlášť pak nižšjch počtů, gegichžto shoda neb neshoda wšude za přednj a dostatečný důkaz uznána býwá.

<i>Česky</i>	<i>Finsky</i>	<i>Wogulsky</i>	<i>Maďarsky</i>	<i>Ostácky</i>	<i>Turecky</i>
geden	yks	aku	eď	öď	bir
dwa	kaka	kita	kettö	kettö	iki
tři	kolme	kórom	három	cholym	üč
čtyry	nelia	nila	néd'	niil	dört
pět	wisi	at	öt	uet	beš
šest	kusi	kot	hat	chot	alti
sedm	seice	sat	hét	labut	jeddi
osm	kadeksan	nelolol	ňólc	núl	sekis
oko	silme	šam	sem	sem	göz
ucho	— ¹⁾	pal	•fül	pel	kulak
ruka	— ²⁾	kata	kéz	ket	él
srdce	sywen	šim	sýw	šem	jurek
krew	wéri	ur	vér	wyr	kan
woda	wezi	wyt	viz	—	su
led	jeg	jang	jég	jenk	bus
kůň	—	lo	ló	lowu	at
ryba	kála	kol	hal	chul	balyk
hus	—	lunt	lúd	lont	kas
pes	—	emba	eb	amp	it
kámen	kiwi	kow	kö	kiw	taš
wegce	muna	mon	moň	mok	jumurta
zima	talwi	teli	tél	telli	kiš
spanj	unni	olma	áлом	olm	ujuk
smrt	— ³⁾	chalal	halál	kalol	ölüm

Mohlibychom geště uwesti na sta přjkladů, ale saundnému čtenáři tyto ku přesvědčenj postačj. Takž tedy neyblížšj přjbuzenstwj dnešnjch Maďarů neb Uhrů s wychodnjmi Finny neb Uralci, gmenowitě s Woguliči a s Ostáky na Obi žádné pochybnosti podléhati nemůže.

¹⁾ Po mordwinsku pilje. ²⁾ Po čuchonsku kási.

³⁾ Po mordwinsku kalomo.

Swěděj o tom také učený mnich Ruysbroek, genž roku 1253 w poduralských kraginách putowal. O řece Jaik prawj, že od seweru z kraginy Paskatirské (Baškirske) plyne; gazyk Paskatirský a Maďarský že gest gedem a tentýž; a z této kraginy že pošli prý někdy Hunowé i Maďari. A wšak Baškirci tito giž dáwno zcela poturčeni gsauce, na vlastoj gazyk swůg zapomenuli.

Že dnešnj Woguliči w postavě swé obrazu dáwnjch Hunů se podobajj, o tom máme swědectwj mnoha wážných cestopisců před rukama. „Twáře Woguličů, dj gedem z nich, lišj se dokonce ode twářj Rusů, a gewj přibuznost gegich s ginými diwokými Asiaty; zvláště pak podobajj se Kalmykům. Postawa gegich gest newysoká; oči gegich malé a ztjsněné.“ Slawný Pallas takto ge popisuge: „Woguliči gsau wůbec malj, a we twáři poněkud Kalmykům podobnj, kromě že bělegšj. Hlaw gest obyčegně okrauhlá, což ženské dosti hezké činj. Wlasy gegich gsau černé a dlouhé; ale brady u mužských gsau řjdké a pozdě gim lezau.“

Z toho, že nyněgšj Maďari gsau nazwjce lidé dobře urostlj a slušné postawy i twáři, neslušj zawjрати, žeby od takowých předků, gakož nahoře popsáni gsau, pocházeti nemohli. Uherský tento národ giž od starodáwna pomjsil se tolikráte s národy tureckými, slowanskými a německými, že křjženjm se těchto plemen giž dáwno we swé podobě zewněgšj se změnil. Takowáto změna i u Awarů na Kaukasu, gakož sme giž dotkli, stala se; s tjm toliko rozdjlem, že tito i gazyk swůg proměnili, Maďari pak zachowali.

Podlé toho, co sme nahoře prawili o tureckých Hiungnu, genž r. 91 po Kristu, od Čjnských hranic na wětšjm djle zahrnání bywše, w sausedstwj východnjch kmenů finských čili uralských se rozložili, můžeme sice wždy domýšleti se, že i s Uralci potom wálky měli; možná také že někteřj z nich i některé Uralce, čili náro-

dy kmene finského, sobě podmaniwše, s nimi se smysli, a i gazyk gegich přigali. Ale že ti Hunové, kteří do Evropy wpadli, ani mongolského, ani tureckého, alebrž finského neboli uralského původu byli, o tom již sotwa lze bude pochybowati.

Léta páně 374 Hunové opustiwše Wolhu, wedenjm králeswého Balamira, podmanili sobě neyprw Akasiry, národ gim příbuzný, a potom Alany Donské, národ Sarmatský, gežto se k nim posléze připogili. Tak posileni gsauce, r. 376 učinili prwnj autok na řjši Ostrogothska u na Dněpru; Hermanrich, král té řjše, welice poražen byw, sám se mečem probodl. Nástupce geho Witimir, brániw se některý čas, přemožen a zabit gest; na čež Ostrogothové se rozprchli. Athanarich, wůdce Gothů Thervingů, na řece Dněstru nadarmo proti Hunům postavil se; i on překwapen byw, na autěk se dáti musil. Hunové šjili takto moc swau den co den; Ostrogothové poddali se gim, a Visigothové, w počtu 200,000 branných osob, utekše přes Dunag, s powolenjm cjsaře Valensa w Thracii osadili se; takže Huni wšecky ty země na seweru černého moře a dolegjšho Dunage opanowali. A stěhowánj se Gothů do řjše Byzantinské, nemenšj w nj potom změny po sobě potáhlo, nežli vláda Hurská na seweru Dunage byla způsobila.

Ačkoli pak Balamir již r. 380 země Byzantinské pléniti byl počal, však daw se ukogiti ročnjmi daněmi od cjsařů, on i nástupci geho, až do wěku Attilowa, málo kdy proti Byzantincům wálky zdwihali. Zbraň Hurská potýkala se mezi tjm s bogownými národy mezi Karpaty a mořem Baltickým osedlými, gežto po mnohém obapolném krwe prolitj konečně buď ze sjdel swých wyhnáni, buďto ku podniknutj wrechnj vlády gegich přinuceni gsau. Tak gmenowitě již r. 405 na statisje branných Němců i Celtů pod Radağaisem, wystěhowawše se ze vlasti, do Italie wpadli; a léta následujcjh 406

opět nesčíslný zástupové Vandalů, Alanů a jiných národů přes Reyn do Gallie se zabíraje, porom 409 do Hispnie, a částka jich r. 429 skrze Gethy odtud vypuzená, až do Afriky se přepravili. Naproti tomu zůstali w této Europy část národové, jakožto Ostrogoti, Gepidové, Herulové, Burgundové, Rugové, Scirové, Quadi, Markomani, Suevové, Turingové, Burgundi, Brakterové a částka Franků, též národové slovanský a sarmatský; w poslušenství přemocného krále Attily se pokřtili a gema slanzili. Takž Attila již r. 447 až pod Konstantinopol wogensky wrazil, a r. 450 zase do Gallie a náramně hogným wogskem se wyprawil, až za město Orleans wjložně proniknul, odkudž ale wypuzen a potom na poljch Katalaunských we hrozné bitvě, té ney-wětší, o které kdy we starožitnosti slýcháno, na hlawa poražen gsa, zase ustąpili musel. Něméné opět r. 453 k hořejšjch Uher, sjdla swého, nový autok do Italie učinil. A však rok tento 453 byl poslední rok života geho i tudíž weliké moci Hunské. Po smrti Attilowě synové geho potýkawše se wespolek o vládu, ode zbankených národů přemožení gsa; tak brzy vláda Hunská w středu Europy zmizela, národ pak sám dílem potřen, dílem opět dále na východ zahrán byl, kdežto však na nemnoho wěků i památka gména geho zšla.

Nemnoho déle udržela se w historii mos giných národů, s Hany příbuzných, a s nimi neb za nimi do východaj Europy wpadlých, jakožto Akacirů, Sargurů, Onagurů, Uturgurů i Katurgurů, Kidaritů a Sabirů, gěto všickni gětš před koncem VI. století w sawwských děginách se tratj.

Po zkáze vlády Hunské zwelebila se mos giného národu, s Hany a zvláště s Kutungury příbuzného, Bulgarů totiž, genž půwodně mezi Donem a Wolham, w tak nazwaném welikém Bulhareku, přebýwali. Přes dolgý Dunag ponecprw přepravili se r. 487, kdežto však

skrze Theodoricha, krále Ostrogotského, velice poraženi, a i kníže gegich Busas zabit. Toto neštěstí posdrželo go na některý čas: ale 493 wpadše opět do Thracie, zemel tato hrozně poplavení. Šest let později opětawwše autok swág, náramné ukrutenstwí provozowali; wegako byzantinské, magjej pod zprávou Aristowan go podstatupiti, tak wuplaš poraženo gost, že od té doby nelze bylo brániti wpádám gegich. A však potom brzy hogný počet bulharských bogowníků od samých cjsařů Konstantinopolitánských ku pomoci nagingati se dal.

Za Bulgary powstal r. 558 nový národ na východu Evropy, z téhož kmene uralského neb finského pošlý, Awarové totiž, genž mimo giné, také Bulhary sobš podrobili. Takž Bulhaři w poslušenstwí Awarů stáli, až pak kníže gegich Kubrat, mezi r. 634 a 644, gho Awarské swrhl a násilníky ty z Bulharska wyhnal. Kubrat hned potom we smlauwu wstaučil s cjsařem Herakliem, kteraužto i wěrně zdržel. Po geho smrti patero synů gego rozdělili se o wládu Bulharskau. Neystarší Batbat zůstal se swými w dáwnj wlasti své mezi Donem a Wolhau, kdežto však potom brzy od Chazarů podroben byl. Kotrag, syn druhý, přeseš řeku Don, na západnjm břehu gegim se osadil. Čtvrtý a pátý synové podali se přes Dunag; tento přenikl až k Rawenně w Itálii, onen pak we Pannonii zůstaw, s Awary se tam spojil. Třetí syn, gménem Asparuch, přes Dužpr a Dněstr potáhl na blízko říše Byzantinské, a kteraužto častě pátky měl. R. 678 cjsař Konstantin Pogonat wytyhl wojenstwí proti této Bulharům, nad nimiž tehdeš gik Terbel panował; ale pro nemoć swau nie proti nim nepotýdew, potáhl go za sebou přes Dunag, kdežto oni dobyše dolegšj Moesie, a Slowany tam opedš sobš poplatné učiniwše, sami se tam rozhostili; a kragině té gméno Bulharska dali, kteréž až podnes zachowale. Widěti z toho, že w nynějšjm Bulharsku gen asi pátá částka es-

lého toho národu se byla osadila; také Bulhafi tito, počtem nebogij, ale bogowniji dobři, mezi pokognými a pilnými Slowany bydlíce brzy se docela poslowanili. Giné wšitwe Bulharské budto pomalu s Awary zašly, budto w poddanost Chozarů, o nichž njže řeč bude, upadly.

Častořečenj Awarowé, národ někdy neybystřejšij a neyčwištěnějšij mezi Uralci, přebýwali za času cjsaře Justina I. geště na východu řeky Wolhy, podrobeni gsauce wládě chakana Tureckého. R. 557 asi 20,000 rodin znikše to gho, utekli se na západ. Tato částka národu Awarského nazýwala se také Uar a Chunpi, aneb gedenjm slowem Uarchunité. R. 558 neyprw porazili a podrobili sobě Sabiry, potom Utargary; Kuturgnrowé dobroworně poddali se gím. Geden z kajžat Kuturgurských namluwil Awary, že na Anty, silný a bogowný národ Slowanský, obořiwsě se, zemi gegich poplenili. Když pak Antowé poselstwí k nim o obapolné wywaděnj zagatých učinili, barbarowé tito zawraždiwsě poraly, opět do země Antů wpád učinili. Wše to stalo se mezi roky 560 a 562; následgicijho pak léta 563 Awarowé na západ giž až do Čech, newědomo kterau cestau a gákowým způsobem, pronikše, i dále do Durinska, králům Franckým od nedáwna poddaného wpadli; prawdě podobno gest, že někteří Durinkowé, chytíce gho Franků se sebe swrci, sami ga ku pomoci své pozwali. Ale Sigebert, král francký z rodu Merowingwa, podstaupiw gstw Durinsku, wytiskl zpět a porazil někde na Labi, snad w Čechách, tak že o pokog požádati musili. Tento ale pokog nedlouho zdržewše, opět r. 567 na Franky antok učinili; tu pak Sigibert potkaw se s nimi, negn poražen, ale i osobně zagat gest. Sigibert, dříve než se z wězenj wyprawil, namluwil awarského chana Bajana, že potom moc swau proti gižné Europě obrátí. Geště téhož léta 567 Awarowé w Uhřích,

spogiwiše se tam s Longobardy, řjši Gepidské konec učinili; následugjejho pak léta 568 i Longobardowé, pod králem swým Alboinem, celé Uhry týmž Awarům postaupili, sami do Italie hořegšj se zabrawše, kdežto řjši Lombardskau, až podnes tak gmenowanau, založili. Bajan, gsa pánem w Uhřjch, wálčil proti Byzantincům i proti Slowanům s neslýchanau ukrutnostj. Moc Awarská zmáhala se w těchto končinách Europy až po rok 623; po čemž neyprw Sámó náš na západu, potom pak Kubrat bulharský na východu častěgi ge poraziwiše, tak ge ztenčili a zemdlili, že od té doby hrůza gména gegich přestala, ostatkowé pak gegich w Uherské zemi mezi r. 791—802 s gedné strany cjsařem Karlem Welikým a Slowany; s druhé pak králi Bulharskými dokonce potření gsau.

Po klesnutí moci Awarské zdvihla se na východu Europy moc Kozarů čili Chazarů, národu také východno-finského neb uralského, ale pod panownjky z kmene tureckého pošlými žigjejho. O Kozarech těchto, genž s Akaciry nahoře dotčenými gedn a týž národ býti se zdagj, giž we druhém stoletj po Kristu zmjinka se činj u děgepisců armenských. Přebýwaliť na pomoří Kaspickém okolo ustj řěky Wolhy. W druhé polowici VII stoletj powstawše na sausedy swé, podmanili sobě částku Bulharů, we starých sjdlech swých pod Batbaim, gakož nahoře dotčeno, zůstalau, a rozložili se po wšech těch končinách na seweru moře Černého, tak že na počátku VIII stoletj wláda gegich sahala od hor Uralských a moře Chwalinského až pod Kiew město a po řeku Dněstr. Wálčiliť s gedné strany proti Slowanům w Rušjch osedlým, s druhé proti Pečeněhům za nimi do Europy se tisknaujcim i proti Arabům tehdáž w Medii a w Armenii panugjejm. S Byzantinci naproti tomu Kozarowé wždy w dobré wůli zůstawali, takže častým a sausedským s křesťany těmito obcowánjím pomalu i

mráv a obyčej gích se šlechtiti počal; ano r. 858 požádali císaře Michala o učitele u víře křesťanské, za kteréhožto slavný apoštol Slowanský, Konstantin, později nazvaný Cyrill, knim poslán byl. Šla však národu tohoto klesati počala, když Rurik od r. 862 zakladatelem říše Ruské se stal. Sužování bywše vždy více tu od Rusů, tu od Pečeněhů a Uzů, w XI století končese w historii se ztratili.

W polowici IX století vůbec veliké proměny staly se we všech zemích ležících na blízku moře Černého i Ozowského, též řeky Wolby a Donu. Příčina těchto proměn byl pád veliké říše Turecké w Asii. Stepi mezi řekami Jaikem a Wolhou osazeny byly tehdešním národem tureckým nomadiickým, genž sám sebe Kasgar (neb Kangli) nazýwal, u Slowanů pak a Byzantinců Pečeněhy neb Pačinačity slul; susedé Pečeněhů byli na západu Kozarové, na gihu pak a gihowýchodu gednoplemenníci gegich Uzowé čili Komani, u Slowanů Plawci neb Polowci nazýwanj, (na severu Kaukasu). Pečeněhowé giš od r. 839 pětali nabíhati do říše Kozarské; r. 867 wálčili se Slowany Kiewskými. Potom spogiwše se Kozari a Uzowé proti nim, rozehnali ge na východ i na západ; což nowým stěhováním národů, a zvláště vypuzením národu Maďarského z geho tehdejších sídel do dnešních Uher příčinu dalo.

Půwodnj a prwnj vlast Maďarů byla pod horami Uralskými, mezi hořejším Jaikem a Kamau řekami, asi wokolj dnešních měst Ufy a Jekaterinburku. Okolj toto podlé podstatných svědestwí ruských geště w XIII—XV století Ugrami neb Jugrami, Uğorskau neb Juğorskau zemj nazýwáno gest; a sám car Jan Wasiljewič ruský w titulu swém latinském geště r. 1491 gmenowal se také „dominus Veticiae, Ongariae, Peruniae, Buolgariae“ a t. d. rozuměge těmito gmeny

stará sídla Uhřů i Bulgarů w sousedstwj Permska, genž až podnea staré swé gměno zachowalo. S tjmto podánjm známenj a srownáwagi se všecká ostatnj stará i nepodařelá swědčestwj, kterýchž tuto gen krátce podotkneme, 1) Uheraký mnich Julian poslán byw r. 1240 od krále Bely IV. k Mongolům, nalezl w městě gednom bulharakém ženu po maďarsku mluwjcej, kterážto zprawila geg, že adwa dni cesty odtud kragané gegj bydlęj. I šed tam mnich ten, nalezl ge skutečně na řece Wolze, tšjcej se z toho welica, že se za kragany poznali; „omnino habebant hungaricum idioma, et intelligebant eum et ipse eos;“ odtud pak wrátil se skrze Mondwiny (Morduanos), národ welice diwoký; gakož o tom spráwa sawěká we starém rukopisu bibliotheky Vatikanské swědčj. 2) Plan Carpin, genž r. 1246 od papeže, a mnich Rubruquis neb Ruysbroek, genž od krále Franského r. 1253 k Mongolům posláni bywše, do těchto končin se dostali, gmenugj tu zemi Baškirskau a gazyk národu tentýž co uherský, dokládajce, že Uhři odtud pošli, gakož giž nahoře o tom powědjno gest. 3) Aeneas Sylvius (†1464) také připomjná o cestowateli, genž dostaw se až ku pramenům řeky Donu, odtud nedaleko nalezl lidi, „quorum eadem lingua sit cum Hungaris Pannoniam incolentibus.“ 4) A Bonfin mluwj o králi Matiašowi Korwinowi, že dowěděw se skrze kupce o lidu w oněch kraginách maďarsky mluwjcejm, unijnil byl pozwati geg do Uher, leč že smrt gehu (r. 1490) aumyslu tomu překazila. S tjm se všjm srownáwá se i to, co sme nahoře o zřegmém přjbuženstwj gazyku wogulského a ostáckého s maďarským pronesli; kterjžto Woguliči až podnes na východu oněch starých neb welikých Uher bydlj; tak že o tom dále pochyzeľbowati ne.

Uhrowé žili Maďarowé tito podrobeni gsau we prwnj vlasti swé r. 997 od chakana Tureckého; a zdá se, že toto panowánj Turků nad nimi, prodlauženo bywši za

některý čas, dalo příčinu nejstarším Byzantincům, že Maďary ty dleho nejináč než „Turky“ nazývali. Kterého věku a za kterau příčinou tito Uhři, opustivše první sídla svá na Uralu, do Evropy přešli, není vědomo. V IX století přebývali v říši Kozarské, v krajině gmenované Lebedias (gegjžto však položení nelze s jistotou určit), pod vlastními wogewody, závisnými však od chanů Kozarských. Pečeněhowé, poražení gsauce od Kozarů a Plawců spogených, vytiskli na autěku svém Maďary z krajiny Lebedias, a přinutili je tím ke hledání nových sídel v Uhřích posavadních r. 888, čímž celé stěhování se národů z Asie do Evropy na ten čas konec vzalo.

6.

Popis 452 gmen šlechty České i Morawské roku 1415.

Od Fr. Palackého.

Milownjkům historie vlastenské známo gest, která, po upálení M. Jana Husa w Konstanci, páni a rytjři Češtj i Morawštj u welikém počtu do Prahy sšedše se, přičiněnjm zvláště neyvyššjho tehdáž purkrabj Pražského, pana Čeňka z Wartenberka, i pana Lacka z Krawař, heitmana markrabstwj Morawského, poselstwj a psanj stjžné ke zboru Konstanskému o tom, co se bylo stalo, učinili. Ku psanj tomuto, w osmi exemplářjeh zhotowenému, neyprw dne 2 zárj 1415 w Praze, potom i wněkterých kragjch Českých a Morawských, přiwěsilo 452 pánu a rytjřů pečeti swé; za čež potom od téhož konciliium, gakožto fautores haereticae pravitatis, wšickni do Konstancie citowáni gsau. List ten páhonný, ode zboru do Čech a do Morawy poslaný, a wšecká tato gména česká i morawská w sobě obsahugjoj, tištěn gest téměř we wšech zbjrkách, Acta Conciliorum nazwaných: ale gména ta nezběhlými wgazyku českém pjsaři tak gsau porušena, že gich často ani čjsti, owšem pak uhodnauti nelze, co a kohoby znamenati měla. Snažil sem se, od dáwna, skrze porownánj wšelikých variantů w rozlič-

ných vydánjeb, dopjdiť se prawých gmen: ale to gen na málo mjstech se mi podařilo, ano nalezl sem, že w každém wydánj wjce neb méně gmen, a často i polowici gména, wynecháno bylo. Neylepší konečně pomoc poskytnul mi geden sawěký rukopis w c. k. universitnj bibliothéce Olomucké zachowaný, kdežto gména ta českým pérem, ač i tu ne weskrz bezchybně, a to geště s nedostatkem celých osmařeti gmen, napsána byla. Použiw tedy k tomu ejli také jiných starowěkých listin, jako ku př. ustawenjmjru zemského kragjch r. 1440, kdežto také mnoho šlechtěkých gmen se nachází, též desk dworských králowstwj českého, sahajicjch do toho wěku, pokusil sem se o zpráwný popis těchto 452 gmen, gakožto důležitě pomůcky ku poznánj starobylosti České i Morawské. Kde sem gistoty nabyti nemohl, postavil sem znamenaj otázky (?), abych snad domněnjm swým někoho nezawadl. Wlastenci, kterýmž dokonalejší starý popis těchto gmen do rukau se dostane, ať newážj sobě té práce, oznamiti nám geg k budoucjmjmu použitj. Domajwáme se zagisté, že členářům vlasti milowným přigemoé bude poznati, kteřj a gakowj rodové šlechticj přede čtyřmi stoletjmi w Čechách a w Morawě kwetli. Ač i to hned wyznati aluší, že tu gen z některých kragů šlechta se popisuje; wa kterýchž totižto přednj páni nauce Husowě přiznawj byli. Protož chybí tu ku př. šlechta kragu Bolelawského, kdežto páni z Michalowia, Litoměřického a Žateckého, kde páni z Haasburka i z Bergowa, Plzenského i Chebského, kde páni ze Šwanberka a t. d. sgezdám šlechty k tomu, ejš bránili. Neywětšj počet gmen tuto popsaných pochází z gihowýchodnjch Čech a ze sausednj čásaky Morawy. Ka gménům některým přidal sem krátká poznamenánj, abych méně zběhlým wa starožitoém rodopisu našem popěkad ku porozuménj poslančil. Náledugj pak gména takto po sobě:

První list.

1. Čeněk z Wesselé a z Wartenberka, nayvyšší purkrabie Pražský. 2. Lasek z Krawař, haytman markrabstwie Morawského. 3. Boček starší z Kunstatu a z Poděbrad. 4. Wilém ze Zwieřetic. 5. Jan starší z Gindřichowa Hradce. 6. Gindřich z Wartenberka, purkrabie na Králové Hradci. 7. Mikeš z Potenšteina a na Žampachu. 8. Gindřich Škopek z Dubé. 9. Oldřich ze Hradce. 10. Jan mladší z Opočna. 11. Smil ze Šternberka. 12. Hynek Krušina z Lichtenburka. 13. Boček mladší z Kunstatu. 14. Bawor z Potenšteina. 15. Jan Puška z Kunstatu. 16. Jan z Lomnice. 17. Milota z Krawař. 18. Herman z Lanšteina. 19. Jan z Rožmitála. 20. Póta z Častolowic. 21. Zdialaw ze Zwieřetic. 22. Wilém z Potenšteina. 23. Wok z Walšteina. 24. Wáclaw ze Zwieřetic. 25. Petr ze Zwieřetic. 26. Arnošt z Richenburka. 27. Jan z Wlašimě. 28. Jan z Lanšteina. 29. Zdeněk Medek z Týnce. 30. Zdeněk z Rožmitála. 31. Mikuláš z Walšteina. 32. Petr z Janowic a z Chlumce. 33. Jan z Košumberka. 34. Mikuláš z Mochowa a z Roždialowic.

* 3) Děd p. Gířho z Poděbrad, potom krále Českého.

5) Otec známého w děginách husitských p. Menharta; p. Jan mladší ze Hradce, strýc geho byl nepřítel Husitů.

9) Přjgmjm Wawák, bratr p. Jana staršího.

11) Z linie Holických, otec Kunhuty, manželky potom p. Gířho z Poděbrad.

12) Pán na Kumburce, proslulý potom we válce husitské.

23) Přjgmjm Woksa, příliš horlivý Husita, milostnj krále Wáclawa.

24) 25. Páni Zwjřetičtj byli wšew pánů z Wartenberka; Wáclaw a Petr byli bratři; Petr wze star. letopisjch slawný.

26) Arnošt z Richenburka byl syn p. Smila Flašky, známého mezi spisowatelí českými.

33) Gindř Jan z Chlumu, přjgmjm Kepka, z rodu pp. Slawa-

Druhý list.

36. Mikuláš starší z Ledče. 37. Mikuláš mladší z Ledče. 38. Sigmund z Milošovic. 39. Wáclaw z Ostrowa. 40. Bohuslaw z Kozlé. 41. Jan z Onšowa. (?) 42. Dětrich ze Studeného. 43. Jan ze Studeného. 44. Alšjk z Martinic. 45. Mladota z Dobřewody. 46. Milota z Bohdánče. 47. Mikšjk z Horky. 48. Vikeř z Genišowic. 49. Wáclaw ze Sulislawic. 50. Erasim z Otročic. 51. Leonard z Kněžowic. (?) 52. Bohuněk z Borowice. 53. Bolek z Dalčowic. 54. Wjtek ze Zhoře. 55. Mlynek ze Sedempanów. 56. Wilém ze Sútic. 57. Matěg ze Sútic. 58. Odolen ze Slup. 59. Jaroš z Proseče. 60. Diwiš z Pertoltic. 61. Wawřinec z Bohdánče. 62. Jan z Proseče. 63. Perkneř z Ostrowa. 64. Wogtěch z Ostrowa. 65. Jan ze Zbraslawic. 66. Smil ze Šwabinowa. 67. Jan z Tuněchod. (?) 68. Petr ze Kšel. 69. Albert z Nelechow. 70. Dětrich ze Lhotic. 71. Předbor ze Speřic. 72. Oneš z Kamenice. (?) 73. Gindřich z Leštiny. 74. Wáclaw z Dobrowitowa. 75. Maršjk ze Skály. 76. Ruprecht z Okrúhlic. 77. Gindřich z Rakowic. 78. Wjtek ze Žehušic. 79. Jan ze Žinian. 80. Bohuněk z Proseče. 81. Léwa z Lukého. 82. Přech ze Žinian. 83. Markwart z Koykowic. (?) 84. Wáclaw ze Smřic. (?) 85. Mikuláš z Pohledu. 86. Petr z Pohledu. 87. Wáclaw z Polné. 88. Jan z Leskowic. 89. Gindřich z Čachowic. 90. Mikeš z Petrowic. 91. Markwart ze Lhotic. 92. Wáclaw ze Lhotic. 93. Maršjk z Alberowic. 94. Pešjk z Alberowic. 95. Chyna z Košetec. 96. Petr z Miletjna. 97. Slawek z Komorowic. 98. Mikuláš z Gieřic. 99. Jan z Bystrého. 100.

tů; byl průvodčím M. Jana Husa na zboru Konstantském.

34) Přednj milostnj a pokladnj krále Wáclawa.

44) Rodu rozdjlného od někdejších pánů z Martinic a na Smečně.

56) 57. Z rodu pozdějších hrabat Čabelických ze Sautic.

Mikuláš z Třebetic. 101. Jan z Polné. 102. Štěpan z Wyčap. 103. Hanušek z Biestwiny. 104. Beneš ze Wlatic. 105. Mikuláš ze Wlatic. 106. Petr z Wyčap. 107. Jan z Ostrožná. 108. Hertwik ze Spačie. 109. Rašek z Wrdo-wa. 110. Martin z Dašic. 111. Chwalek z Hostowic. 112. Lider z Hórek. 113. Weyhl ze Semitěše. 114. Jan ze Suchotlesku. 115. Procek z Chořowa. 116. Albrecht ze Šebestianic. 117. Jan z (?) 118. Oldřich z Dobro-witowa. 119. Zdich ze Lhoty. 120. Matěg z Chaystowic. 121. Wilém z Ostrowa. 122. Jan z Bušewsi. (?) 123. Jan z Wrbky. 124. Jošt ze Zhoře. 125. Brum z Biele. 126. Bartoloměg z Dobřewody. 127. Zdeněk z Přimilowic. 128. Martin ze Zdeslawic. 129. Záwiše ze Zdeslawic. 130. Petr z Brlohu. 131. Zdislaw z Dobřewody. 132. Chyna z Pawłowa. 133. Předbor ze Lhotic. 134. Kuncš z Pawłowa. 135. Gindřich z Dobrowitowa.

Třetj list.

136. Petr z Malowic. 137. Jan z Malowic. 138. Sigmund z Malowic. 139. Petr z Pacowa. 140. Jan z Kraselowa. 141. Petr z Drslawic. 142. Lipolt ze Žimutic. 143. Jan ze Hrádku. 144. Hrdoň z Kraselowa. 145. Jan z Dobronic. 146. Wlach ze Březie. 147. Wilém z Mladiowic. 148. Hynek z Dražowa. 149. Ctibor z Wesce. 150. Mikuláš z Dobromilic. 151. Filipp z Želče. 152. Petr z Radimowic. 153. Bušek ze Wzdietowa. 154. Wilém ze Skalice. 155. Lipolt z Ustupenic. 156. Přibj-

*) 117) Acta Consiliorum magj varianty: de Zezulce, Zenat-cze, Zeznězo, Jevantize; rkp. Roznancze. Kteraké gest prawé guéno?

119) Špatným čtenjm stálo tu w některých wydánjch Zizka de Lhota. Ale Žižka ku psanj tomuto pečeti své nepřivěsil, byw dwořenjem královským, a tudž na sněmjch a zgez-dech nic činiti neměw.

136—139) Z rodu nynějšjch swob. páni Malowci.

ček z Ustapenie. 157. Bušek z Drahova. 158. Gindřich z Drahova. 159. Wilém z Mašowic. 160. Jan z Wilémowic. 161. Jošt z Želče. 162. Mikuláš z Wilémowic. 163. Pešjk ze Wzdietowa. 164. Petr z Dubu. 165. Jan ze Brzawého. 166. Wjta z Brzawého. 167. Wich ze Sla. 168. Mikuláš z Polanky. 169. Lipolt z Morawce. 170. Jan ze Štjného. 171. Beneš ze Stranné. 172. Přibyk z Choluny. (P) 173. Albrecht Rót z Djrného. 174. Mikuláš Rót z Dierného. 175. Leonard ze Mnichu. 176. Mikuláš ze Mnichu. 177. Chwal ze Ždiaru. 178. Jan ze Smilkowa. 179. Rnart ze Wřesné. 180. Erasim z Nietowic. 181. Jošt z Pošny. 182. Hrdoň z Roztietow. (P) 183. Jaroslav z Woykowa. 184. Jan ze Skopítec. 185. Petr ze Skopítec. 186. Pelhřim ze Skopítec. 187. Petr ze Dworce. 188. Ctibor ze Hwozdň. 189. Bohuslaw z Nemyšle. 190. Jan z Radenjsa. 191. Jan z Tožice. 192. Hon z Kozmic. 193. Wilém z Tožice. 194. Štěpan z Čestic. 195. Wáclaw z Todně. 196. Jan z Předslawic. 197. Wilém ze Zelčowic. 198. Petr z Tisowé. 199. Protiwa z Udimie. 200. Petr z Wesce. 201. Boček z Myslikowic. 202. Mraček z Radimowic. 203. Oldřich z Dobroměřic. 204. Beneš ze Štřeteže. 205. Beneš ze Strkowa. 206. Wogtěch ze Strkowa. 207. Lew ze Zálužie. 208. Mraček ze Štřeteže. 209. Prokop z Chotčjna. 210. Mikuláš z Kratošic. 211. Sigmund z Dobromilic. 212. Bohuněk z Dštrichowic. 213. Petr z Jablaně. 214. Jan z Wrchotic.

*) 165) 166. Rytjři, známějšj potom pode gménem Wjtů ze Rzawého.

167) Acta: Slauwe, Slaywnt; wrkp. chybj.

189) Z rodu nynějšjho hrabat Mitrowských z Nemyšle, syn Litwinůw, a bratr Gindřicha z Bukowě pod čjalem 222, i Litwina z Prudic pod č. 219.

194) Z téhož rodu, gako potomnj páni z Hoděgowa.

204) 208. Z rodu nynějšjch hrabat Deymů ze Štřeteže.

215. Přibík z Měkovic. 216. Gindřich ze Stropitk. 217. Jan z Ratibořic. 218. Petr z Ratibořic. 219. Litwin z Prádie. 220. Wáclaw ze Smilkowa. 221. Mšakaš z Petrowic. 222. Gindřich z Bukovic. 223. Utraď z Nezvěstovic. 224. Jan z Radostic. 225. Swašek z Podolá. 226. Otěch ze Mojsku. 227. Kuneš z Tučap. 228. Wáclaw ze Zvěřince. 229. Jan z Chotěmic. 230. Albrecht z Těchořez. 231. Bušek z Gedlan. 232. Matěg z Plasné. 233. Přibíček ze Hlasiwa. 234. Jan z Budislawi. 235. Wáclaw z Meznebo. 236. Jan ze Samosetn. 237. Gindřich z Herowic.

Čtvrtý list.

238. Wilém z Wlašimě. 239. Jan řečený Wawák z Wikowa. 240. Hašek z Lukawic. 241. Mikuláš z Běhořovic. 242. Wáclaw z Honbic. 243. Mikuláš z Koloděg. 244. Jan z Přepichu. 245. Martin ze Synčan. 246. Wáclaw z Hostowic. 247. Štěpan z Dwekačovic. 248. Jan z Ostrožna. 249. Giř z Tilčic. (?) 250. Jan z Popowic. 251. Jan Růbík z Holetjna. 252. Maršík z Mikulowic. 253. Jan z Koloděg. 254. Jan z Předwořic. 255. Jan ze Křešina. (?) 256. Jan ze Žďanic. 257. Giř ze Lhotky. 258. Wáclaw ze Sečtic. 259. Boreš z Poděhus. 260. Mikuláš z Barchowa gin. z Dašic. 261. Habart z Lomnje gin. z Morawan. 262. Wilém z Košumberka gin. ze Chlumu. 263. Matěg řečený Holba z Nemošic. 264. Jan z Rúsnowa. 265. Hlawáč z Komárowa. 266. Štibor z Markwartic. 267. Jan starší z Lukawic. 268. Kuneš z Hoberka. (?) 269. Beneš z Jezerowa. (?) 270. Jan řečený Hollec z Nemošic. 271. Diwiš z Košumberka, gin. ze Chlumu. 272. Wáclaw z Choltic. 273. Jan Kawalec z Žumberka. 274. Jan ze Zigin. (?) 275. Wáclaw ze Slawikowa.

*) 262. 271. Z rodu pozdějších hrabat Slawutů z Chlumu a z Košumberka, bratři našeho pod číslm 33. gmanswaného p. Jana Kepky.

272. Z rodu nynějších hrabat Sedlnických z Choltic.

276. Albrecht z Bietowa. 277. Oldřich z Holíčovic. 278. Beneš Rúbjk ze Synčan. 279. Wawřinec ze Mnětic. 280. Prokop z Jenjkowa. 281. Beneš řečený Brázda z Domanic. 282. Bernhart z Gestřebie. 283. Póta z Lukawic. 284. Arnošt ze Syřeček. (?) 285. Jan z Pašic. 286. Beneš z Robůše. 287. Mikuláš ze Křiwe. (?) 288. Něpr z Pole. 289. Jan řečený Těchlowec z Dobříškowa. 290. Petr Brázda ze Srhec. 291. Petr z Habrowa. 292. Bohuněk z Holíčovic. 293. Jan z Markwartid. 294. Bužek z Mezilesic. 295. Jan z Rosic. 296. Chomata ze Studenec. 297. Kuneš ze Třebřich. 298. Jan z Lipky. 299. Bohuněk z Počapel. 300. Ctibor z Jenišovic. 301. Prokop z Hořiněwsj. 302. Zdeněk z Radyně. 303. Mauric z Dolan. 304. Pawljk z Hostowic. 305. Materna z Turowa. 306. Jan z Iwanowic. 307. Mauric z Blatna. 308. Jan ze Seslawic. 309. Wilém z Heřmanic. 310. Jan z Hoskowic. 311. Filipp ze Synčan. 312. Wiljm z Holíčovic. 313. Gindřich z Púchobrad. 314. Mikuláš ze Seslawic. 315. Jan Rúbjk ze Synčan. 316. Wáclaw z Třebešic. 317. Petr z Nabočan. 318. Jan z Wlčnowa. 319. Mikuláš z Poděhus gin. ze Slúpna. 320. Jan mladší z Lukawic, gin. z Přesečna. 321. Hertwik z Ostrožna, gin. z Růsinowa.

Pátý list. *)

322. Lacek z Krawař, haitman markrabstwie Morawského. 323. Wilém z Pernšteina. 324. Jan z Lomnice, nayw. komornjk desk Brněnských. 325. Petr z Krawař a ze Strážnice, nayw. kom. desk Olomuckých. 326. Hanuš z Lipé, nayw. maršalek král. Českého. 327. Waněk z Bozkowic a z Černéhory. 328. Jan z Bietowa. 329. Aleš z Kunstatu a z Rayc. 330. Jaroslav ze Šternberska a z Weselé. 331. Wok z Holšteina. 332. Erhart

*) Odsawaj potjuagj gména páuů a rytjřů Morawských.

mladší Puška z Kunstatu. 333. Sigmund a Milota bratři z Křižanova. 334. Petr ze Sowince. 335. Kuniek z Drahotuší. 336. Štěpan z Wartenberka. 337. Dobeš z Cimburka. 338. Milota z Tworkowa. 339. Gindřich z Walšteina. 340. Jan Ozor z Boskovic. 341. Gindřich z Lipé. 342. Arkleb z Wěteřowa. 343. Gimram Dubrawka z Dúbrawic. 344. Zbyněk z Dúbrawic. 345. Zbyněk ze Strálek.

Šestý list.

346. Mikšjk z Malenowic. 347. Oldřich ze Wranic. 348. Čeněk z Šarowa. 349. Markwart z Gekowa. 350. Bužek z Wlachowic. 351. Žich z Nedachlebic. 352. Hereš z Welečjna. (?) 353. Hynek z Košíkova. (?) 354. Kašpar ze Šwanfeldu. 355. Woyslaw z Těchanowic. 356. Marquart z Lučan. 357. Mikuláš z Břečkowic. (?) 358. Hereš ze Stehelce. (?) 359. Diek z Koběřic. (?) 360. Oneš z Lipiny. 361. Petr Hecht z Turowic. (?) 362. Mikuláš z Heršic. 363. Franc z Pelhřimowa. 364. Beneš z Opatowic. 365. Markwart z Walowa. 366. Jan ze Smrdowic. 367. Benek ze Lhenic. (?) 368. Gabriel ze Suchéhopole. 369. Petr z Přerazu. 370. Ješek z Liboswáru. 371. Špalek z Očjna.

Sedmý list.

372. Sazema z Tosowa. 373. Mikuláš z Haly. 374. Smil z Heroltic. 375. Zbyněk, purkrabj na Meziříčj. 376. Mikuláš z Tichowic. 377. Franěk z Polic. 378. Jan Skusský. (?) 379. Štefek purkrabj na Náměšti. 380. Jan z Odrody. 381. Wlček z Okarce. 382. Ways z Taso-wa. 383. Sabart (?) z Rudolce. 384. Beneš z Rudolce. 385. Haras z Tynce. 386. Matauš z Baliny. 387. Hroch z Řehořowa. 388. Beneš ze Sardik. (?) 389. Jan ze Lhotky. 390. Getřich ze Braňsud. 391. Sigmund ze Braňsud. 392. Michal z Tichalic. (?) 393. Waněk z Opatowé.

333) Hágek ve kronice své na listu 372 podaw některá gména panská z popisu tohoto, píše tuto „bratři z Bazyzancowa.“

394. Dobeš z Opatowé. 395. Bohuše z Wiřonjna. 396. Jan ze Spalé. 397. Jan z Nuznic. (?) 398. Gij ze Kmenice.

Osmý list.

399. Gedel z Růsowan. 400. Beneš z Trabenice? 401. Drslaw z Nakel. 402. Oldřich z Rakodowa. 403. Bohuněk z Wratišowee. 404. Rinart ze Třemic. 405. Předbor ze Třenic. 406. Wolfart z Pawlowic. 407. Stach ze Hlad. 408. Ješek z Draždowa. 409. Štefek z Rakodowa. 410. Diwa ze Šisiny. (?) 411. Jan z Tasowa. 412. Racek z Wýškowa. 413. Zdeněk z Wěžek. 414. Parcifal z Naměšti. 415. Jan z Peterswaldu. 416. Zbilut ze Klecan. 417. Wáclaw z Lodenic. 418. Čeněk z Mošnowa. 419. Petr řečený Němček ze Zahorowic. 420. Racek z Kunwaldu. 421. Gindřich z Žeranowic. 422. Wáclaw z Kukwic. 423. Gindřich z Týna. 424. Gešek z Gestřebie. 425. Erasim z Wídownic. (?) 426. Oldřich z Rokowa. 427. Wáclaw ze Šlatinan. 428. Jan z Čiežowa. 429. Jan Donát z Polomie. 430. Mikeš Donát z Polomie. 431. Jan z Kroměšjna. 432. Jan z Utěchowa. 433. Mikuláš ze Studénky. 434. Petr Černý ze Štjtowic. 435. Mateska z Wyklek. 436. Jan z Hyncendorfu. 437. Bareš Hládek ze Zámrsku. 438. Jan Drn ze Zachowic. (?) 439. Záwiše z Hyncendorfu. (?) 440. Dražek ze Hrádku. 441. Dobeš z Tisé. 442. Jan z Krumšjna. 443. Rús z Doloplas. 444. Drlík z Biele. 445. Wladek ze Skřině. 446. Jan z Richenburka. 447. Jan ze Zwole. 448. Pardus z Žeranowic. 449. Ješek ze Štjtowic. 450. Jan z Řimic. 451. Oldřich ze Lhoty. 452. Aleš Kabát z Wýškowic.

7.

Listář historický.

Od J. Schöna.

(Pokračování)

XXVI.

Gak snadně statků svých nabyl Don Huerta, giž u vysvětlení psaní předešlého se vynášlo; zde pak geg vidíme kupowati panstwj Welhartické za 55,000 zlatých, an snad dwadcet let před tjm, we vlasti své, sotwa by byl 55,000 gehel kaupiti mohl. Wšak této chwały gehožádný se nezhoziž, neb i neškodná, i sprawedliwá gest; neškodná, poněwadž on bez potomků sešel, a Marradasowé, o nichž prwe zmjнка, prodawše zbožj své u nás, do Špañhel se nawrátili, a i tam, gak se zdá, wymřeli; sprawedliwá, neb všeco co se tu prawj, listy weřejnými doložiti se může. Tak ze gména i od samého dworu cjsarského, Marradas skrze zastawené město králowské Wodňany, Huerta skrze králowský Hwozd (Freibauern, Freigerichte gegen Baiern), domluwu tuto měli, že gim statkové tito ne pro sužowánj lidu, pod zástěrau, žeby byli rebellowali, aniž pro trest za rebellii, kteráž ani připomjnati wjce se neměla, ale toliko pro to postaupeni byli, aby užitky zatjm obyčegně z nich vyplýwagcjj dotud požíwali, dokud dluh gim od komory české se newyplatj, následowně toliko na mjstě auroků; neb komora cjsarská, ana, statky k fisku pro-

padlé prodala, města takowá nikdy swobody své zbawiti nemjnila; což i wskutku se ukázalo, když Pjsek a král. Hwozd po smrti Huertowě, dosti lewně, Wodňany pak vyplatiwše penjz zástawný, totiž 70,000 zl., k stawu předešlému se dostali.

Prozatjm oba páni auroky takowé, k nebi wolagjcjm způsobem naháněti uměli, čehož swým časem mjstně doložjm. Však Huerta, gak nabył, tak pozbył! neb po smrti, při všem lidodřjctwj, dluhy toliko zanechal, a dle Prodromu glorie Pragensis od Hammeršmida, pochován gsa w Praze u Hiberňáků, ani kostj w pokogi neuchowal, protože krypta tamněgšj bez pochyby wynešena. Že ale djl těla gehu, w Pjsku pochován byl, ač newjm w kterém kostele, toho diwnau náhodau sem se dowěděl. Dle způsobu totižto welikých pánůw nechaw on se otewřjti, do města hlawnjho statkůw swých, do Pjsku zawesti dal droby své. Toto patrno gest z obžalovánj gistého sauseda, genž pány radnj zle pomlauwaw, asi 15 let po smrti gehu, a pro takowé prowiněnj potrestán gsa, zwolal: „O ukrutnost, o ukrutnost! wždyť pak teď hůř, než za pána Don Martina. Čert odnesl naši předešlau wrchnost s tělem i s dušj, a kdo wj co teď se stane? Gá sice, když do kostela gdu, u hrobu, kdež Don Martina droby pochowali, wždy takto se modljm: Ach Pane Kriste! deyš by toho Don Martina všichni čerti do pekla wlekli.“

By se pak nemyslilo, že gen tak nectná huba, snad utrhawě o něm slyšeti se dala, dosti listů gest před rukama, w nichžto ne mnoho wážněgi to samé, od celé raddy, k neywyššjm auřadům zemským se zanášj.

* * *

Léta Páně tisjčjho, šestistého, dwadcatého osmého, patnáctého d. měsjece Novembris, stala se smlauwa dobro-

wolná, trh celý a dokonalý, námi Pawlem Michnau swatě římské říše hrabětem z Wacinowa na Konopišti, Tlo-skowě a Benešowě, Jeho Milosti Cjsařské raddau, a Wáclawem Štastným Pětipeským z Chyš a z Egerberku, G. M. C. raddau a mjestokomornjkiem w králowstwí čes-kém, gakožto od G. M. C. pana praesidenta a panůw radd zřízené komory české, gíněm a na mjestě G. M. C. nařizenými kommissaři, prodáwagjcmi s gedné, a uro-zeným pánem, panem Don Martinem de Hoeff - Huerta, G. M. C. wálečnau raddau a nařizeným neyvyššjm, ku-pugjcm s strany druhé. A to takowá sinlauwa a trh: gakož gsau pan Wáclaw Ottokar Perglar z Perglasu, a pan Petr Lukawský z Řenec, pro swá w čas té ohawné rebellie proti G. M. C. prowiněnj, statkůw swých gistau weypowědj odsauzeni, podle kteréžto wýpowědi stat-kowé, gichž w drženj a užjwánj byli, k ruce G. M. C., ga-kožto na G. M. C. sprawedliwě w pokutě připadlj, kon-fiscirowáni i také k trhu pošacowáni gsau; wedle če-hož že G. M. C. pan praesident a páni raddy zřízené komory české, gíněm a na mjestě G. M. C., skrze nás na-depsané k tomu obzwláštně zřízené kommissaře, giž gme-nowaných osob statky, gakožto G. M. C. vlastnj, totiž pána Wáclawa Ottokara Perglara z Perglasu zámek Welhartice, městečko pod tjm zámkem ležcej, s wesni-cemi, totiž wes Druchawec, wes Chotěšowy, we wsi Malonicjch gedem poddaný, u matky Božj na horách Welhartických krčma wýsadnj, a co se tam wjce pod-daných nagde, s lidmi usedlými i neusedlými, aneb z těch gruntů zběhlými, s wdowami a sirotky i sprawe-dlnostmi gich, s platy stálými i běžnými, kurmi, wegci, slepicemi, kapauny, robotami wšeligakými, chalupami, krámy masnými, cihelnau, piwowárem, krémami wýsad-njmi, owějny, dwory poplužnjmi i s poplužjm, s farau a kostelem filialnjm, podacjm kostelnjm, lesy, hági, porostlinami, rybnjky, potoky, štěpnicemi, zahradami,

ohradami; item genu též panu Perglarowi statek náležejej, totiž twrz a wes Mokrosuky, s dwory poplužními, s wesnicemi, totiž wes Černá, wes Lošíšowy, wes Nemanice, s lidmi osedlými i neosedlými a neb z těch gruntů zběhlými, s wdowami a sirotky i sprawedlnostmi gich, s platy stálými i běžnými, robotami všeligakými, mleynem nágemným, owčjnem, s dědinami ornými i neornými, osetými i neosetými, krčmami, zahradami, potoky, rybníky, lesy, hági; item pana Petra Lukawského z Řenec twrz a wes Nemilkow, wes Braniškov, wes Zahradka, we wsi Radwanicích tři poddanj s potahem, we wsi Twrdeslawi krčma weysadnj, a na Makowě dvě chalupy s dwory poplužními, s lidmi usedlými, a neb z těch gruntů zběhlými, s wdowami a sirotkami i sprawedlnostmi gich, s platy stálými i běžnými, robotami, piwowárem, krčmami, lukami, rybníky, potoky, lesy, hági, zahradami, ohradami, pastwami, s owčjnem, a sumam se vším a všeligakým k těm statkům a wesnicem gmenowaným od starodávna přináležejejm příslušenstwím i se všj zwolj, plným a mocným dokonalým panstwím, tak a w témž plném práwě, w těch mezech a hranicích, w nichž nadepsané statky, zámek, městečko, twrze, wesnice, dworowé poplužnj od starodávna záleží, gakž gsau toho napřed připomenuté a ze gména gmenované osoby gakýmkoliw spůsobem w drženj a užjwánj byly, a gakž gednomu každému z nich anebo předkům gich desky zemské i jiné listy a zápisy swědčily, i také tak, gakž gast toho sám G. M. C. w drženj a užjwánj wjgti a býti ráčil; nic owšem od tud newyměňugic, žádného práwa, panstwí, ani které zvláštnosti dálegi tu G. M. C. a Kráľowské, dědicům a budaucím Gich Milosti potomným kráľům českým, mnohem pak mýněgi swrchu gmenowaným osobám, kteříž gsau tak pro swá prowiněnj swé statky G. M. C. propadli, neb dědicům a budaucím gich, ani sice žádnému

ginému na tom na všem dále a více nepozastavujíc,
 se všemi svršky a nábytky při těch statech zastíženými,
 jsou prodali, a také smlouvali napřed připomenutému
 pánu Don Martinowi de Huerta, dědicům a budaucím
 pána, za sporné dědiatví k zeměni, držení a užívání, a s
 tím sporné jakožto již svým vlastním dědicům a
 svobodným učiněni, jak a to se témuž pánu, jakožto
 kupcejinu, dědicům a budaucím jeho kdy zdáti a
 libiti bude, prodávají, a to za sumu padesáte pět tisíc
 zlatých reynských, jeden každý zlatý po šedesáti kreg-
 enšich a kregcar po šesti peněžích malých počítajíc,
 tak jakožto účinkové těchž statků v gedné sumě vynáše-
 gi. Kterážto summa takto zplacena býti má: předně,
 panu kupcejinu třiceti sedm tisíc tři sta třiceti jeden
 zlatých reynských z resta toho od G. M. C. regimentu
 Don Baltazarowského wedle aučtu při auřadu G. M. C.
 zastupitelského učiněného, powinného, jako i ostatní
 summa, kteráž sobě na týchž statech, w tisicím šesti-
 stým dwadacátým čtvrtým půgčiwše na hotově k po-
 třebě G. M. C. od wzácné paměti knížete z Lighten-
 steina, totiž sedmnácte tisíc šest set šedesáte dewět zla-
 tých reynských, ugištěnau má, na doplnění a zaplacení
 těchž statků se porazí, a tak tím způsobem ty statky
 k swému zaplacení přicházejí. Co se pak jakýchkoli zá-
 wad na týchž statech kdykoli a od koho koli zdělaných,
 aby se gichkoli, buďto dlehu na týchž statech do tru-
 hlic sirečích a zádušních, neb komužkoli ginému po-
 wianých, wěna i nad wěno zapsaných, a gakkoli ginák
 pogištěných, nic méně i kontribucí wšeligakých, po-
 sudního, berní a zbysok G. M. C. i k zemi powinných a
 až do času postavení těchž statků weyš psanému pánu
 Don Martinowi de Huerta zadržalých, wyhledati a uagiti
 mohlo, dotýče: w těch a takových i sice w giných
 wšech a wšeligakých záwadách G. M. C. pan praesi-
 dent a páni raddy zřízené komory české giném a na

mjestě G. M. C., dočteného pana Dón Martina de Huerta, dědice a budaucj geho, proti gednomu každému skutečně zastaupiti, a ty všechny a všelīgaké záwady, gaky-mi by ty koli gmény gmenowány a wysloweny býti mohly, z týchž statků náležitě swesti, a ge gakožto spupné dědietwj před týmiž všemi a všelīgakými záwadamni zcela a zauplna očistiti magj, anobrž hned giž nynj tauto smlauwau očistugj a oswobozugj tak, aby tu w ničemž pan kupugcij ani dědicowé geho žádného skrácej a zanepráždňenj, nad to pak neymeněj škody žádné nikdy nenesli. Gakož pak pro lepšj pana kupugcijeho bezpečnost G. M. C., pan praesident a raddy zřizené komory české, gménem a na mjestě Geho M. C., ty statky předně všemi starými zprávami, a dále zprávau obyčegnau, tak gakž země tato za práwo má, třetinau weyš, všemi statky G. M. C., kteréž w tomto králowstwji mjtí ráčj, zprawugj. A poněwadž G. M. C. ráčil gest takowý trh skrze gistau milostiwau resolucj ratifikowati a schwáliti, tehdy aby též statky, gakožto spupné dědietwj, i s tauž dostatečnau zprávau, často gmenowanému panu Don Martinowi de Huerta, dědicům a budaucjm geho, skrze gisté, od G. M. C. gakožto krále českého k tomu obzwláštně zřizené relatory, do desk zemských wloženy a wepsány byly, w tom skutečně nápomocni býti magj. A což tu tak koliw skrze nás wýš dotčené kommissaře mezi stranami smluweno a zawřeno gest, to gsau sobě též obě strany wěrně, upřjmně zdržeti, a tomu všemu auplně a docela zadosti učiniti připowěděli. Pro lepšj gistotu, a na potwrzenj toho všeho, gest tato smlauwa na dvě w gednostegná slowa sepsána, a od nás kommissařůw, i také pana kupugcijeho pečetmi dobrowolně upečetěna i rukami vlastnjmi podepsána, a z nich gedné straně gedna odwedena.

Stalo se léta a dne swrchu psaného.

XXVII.

Pán, který následující psaní sepsal, jest ten samý, o kterémž Pelzel na stránce 750té dokládá, jak řádně peníže od lidu vytrýzniti uměl. Nejspíš že takovým způsobem obohatl; neb koupil on statečné panství Březnici k fisku královskému propadlé, a před tím panům z Lokšan přináležející. A však marnost světa! Komu shromážděoval? I jeho rod dávno zmizel; on zatím, jak tu viděti, dokud živ byl, na sebe nezapomínal, a kdež vlast celá, daleko široko, lkáním, nářkáním, hladem se mořila, krev teď zpláchnutá, ohněm přibytků svých zase z částky pozeschlá, on bříšku svému lahůdek vychlévati nepominul.

* * *

Urozený pane hejtmane, můj zvlášť milý! Od Pána Boha vám všechno dobré winšuji.

Nemohl sem se pro veliká má zaneprázdnění tohoto týhodne na Štěpanowice vyprawiti. Však dále Pán Bůh v příštj neděli konečně odtud z Březnice vygedu, a potom v pondělj o poledni na Štěpanowicích býti toho anmyslu gsem. Pročež kuchaře svého s tímto psaním odsílám, aby, jakž nadoznámeno, v pondělj pro nás oběd připravil. Poručte k tomu času také gednu husu a slepici zabiti, kterážto slepice se uvařiti a husu upeci moci bude. Skopové pak maso i howězj nepochybně že také podle mého předešlého nařizenj před rukama máte.

Odešlete i hned, jakž vás toto psaní dogde, do Bawor do Furtu, a poručte, ať se tam zeptá, po čem nyní na konec jak žito, tak pšenici, hrách a owes berau, a jak mnoho, kdyby se jim tam to poslalo, tohoby, zvlášť hrachu a žita, koupiti chtěli, tak aby se to na gisto a ne darmo wezlo. Také po čem se tam nyní sůl dostati může, a neb chmel po čem platj, kteréhož gá

odsud' nemálo ssebau přivazu, a několik ho centnýřt bude. Mohlby i hned kupec, který by se tam nahodil, s wyslaným wašjm (a neb zagistě w autery) přigjti, a geg spatřiti, i pokudž by se mu widělo, odemne koupiti. Než pro lepšj bezpečnosť neylépe bude, toho všeho, oč tuto pjši, poznamenánj, kteréž nikdy nechybí, (tak gakž gste mně to na ten způsob nedáwno odeslali) odtud wyzdwihnauti, a na to se gedem lépe ubezpečiti a spolehnuti může. Newjm, umělliby to lépe pjsat, poněwadž také německy umj, wyřjdití. Kdo se wám ktomu z těch dwau giž gmenowaných spůsobněgšj widěti bude, toho můžete tam wyprawiti. Přitom však gemu toho všeho poznamenánj s ěruntem oznámje, coby tam řjdití měli, deyte. Widj mi se, že to lépe zprawiti moci bude ten, který čjstí umj. Poručte mu též, aby s sebau tuto sklennau flašku s šraubkem, kterauž kuchář přinese, wzal, a do nj reyuského wjna, neb tam dobré mjwagj, na koštowanj přinesl, a zeptal se, po čem žejdljk toho wjna dáwagj. Deyte mu asi čtyry kreycary na též wjno. Tyto přjležité listy i hned, gakž wám donešeny budau, přymasu Klatowskému odešlete.

Datum spěšně na Březnici, w sobotu 23. dne měsjece Januarii, leta 1628.

Přjbik Janjšak z Ugezd.

Wně:

Urozenému Pánu Mikulášowi Čegkowskému z Čegkow, heytmanu mému na Štěpanowicjch, k spěšnému dodánj.

XXVIII.

© urputnosti a le paměti pana Čegkowského giž w uvedenj listu 22ého slowjěko se nahodilo; a tak sice se chowal ne genom klidu sobě podrobenému, ale i k osobám geho zpráwě nepřipáležejcjm, ba i stawu wyř-

žibo. Tak se ku příkladu tedy nalezají psaný krátké, ale hrubé, města Prachaticům svědčej, též panu Beyčkovvi z Nespečova, hejtmanu panství Warvažowského, panu Křištofowi Kolandrowi na Křeštowicích, panu Radkowsowi na Drahoněcích, Wilimowi Hozlanrowi w Březí, patrům Jezowitům kollege Pražské, panu Gijimu Wratislawowvi na Protiwině. Což diw tedy, že se do přymasů města zástavného, gak následuge, pustil? ačkoliw sem tam, gak platil tak vyplacen byl, zvlášť od pana Jana Wilima Šwamberka na Kestřanech a Boru, komornjka G. M. C., který ani psaný geho přigmauži nechtěl, kygem hroze, kdožby něgaké od něho přinesti se opovážil; a gak tu dole Čegkowský přymasowi Lukášowi traupů nadává, onen genu kromě šelem a wje takové pocty, i nařizenjm ljbatí ho, kde neobyčegno, poslauižil, ba i pro to samé káral, co tu se Lukášowi wystawuge, že titulů patřjcích, wně psaný, newysadil.

Ostatně i ze samého psaný tohoto widěti gest, gak tuze zasahowal do weškerého řizenj obecnjho, tak že bez geho wůle ani o potřebách obecnjch raditi se nesmělo,

Co klobauku smekání se dotýká, tomu sme tak nawykli, že diwné by nám přicházelo, po domácku s klobaukem na hlavě w pokogi pracowati, se procházeti, při nawštjwenj giného s klobaukem do světnice wstaupiti, a po krátkém pozdrawenj klobauk zase na hlavu wsaditi; což wšechno we Wlaších, zvlášť w zimě, až padnes se spatřuge; a gak tu Lukáš Čegkowského, tak w Hořici (Görz) blíž Tržiště, jedakdos neznamý i zane nawštjwil, klobauku nesmekna než w pokogi, a hotow gsa hnedle zase sobě ho wsaditi, až z našeho příkladu, mnozj zdegljmu způsobu se ponaučili. Na ten samý zwyk ukazuge i wyhlášené naoprámo newyšších pánů španhelakých, genž Grandes slugi. Ti,

Když před krále staupj, klobauky smeknaoče, na geho kýwnutj hlavu zase přikrygj; kdežto ostatnj lid před králem wždy s klobaukem sundaným stogj. Následowně za času, kde i u nás geště tento wlasko-špaňhelský způsob panowal, pan prymas co mezi ginými wzácnými a též urozenými geho známými se dalo, také i u pana Čegkowského si dowolil, mage owšem, geštliže byl Grande pjsecký, očekáwati, až král z Pjsku gemu o klobauku pokyne.

Co do chleba a pjwa, o němž se tu dočítáme, křiwda zauplna se činj Lukášowi; neb lid tento wogenský k wyžiwenj wykázán byl na panstwj Pjsecké, a skutku, gak i tu widěti, we wesnicjch tenkrát na čas zástawy, ne městu, ale Huertowi patřicjch, ležel. Poslěz o wěrnosti Čegkowského k cjsaři Pánu podezřelé, což gsme w listu 22tém podotknuli, toho i tady šlepěge gakési se pozorogj.

Opustiwše pak geho, když potuď rozličné dosti podiwně mluwjcj lidi sme slyšeli, pro pochautku řeč wážnau a gádrnau toho samého Lukáše, tu niže wy-peskowáného, muže wšj cti a chwály hodného, ku posledu si zanecháwáme, abychom w obcowánj osobau přepočestnau skončili; nynj pak wyčítkám následugjcjm se pozasměgeme.

* * *

Lukáši Lucius, na ten čas prymas Pjsecký! Gest wám dobře wědomo, kterak G. M. wysoce urozený pán p. Don Martin de Hoeff-Huerta, swobodný pan z Welhartic, mne na mjstě swém nad městem a měšťany Pjseckými, též nadewšjm panstwjm k městu Pjsku náležegjcjm za heytmana wystawil, kteréhožto poručenj actum na Neustupowě 30 Decembris 1633. Wám gest takowé poručenj přednešeno, i také geště wám obzwláštnj list G. M.

P. w ten čas o mně učiniti ráčil. Což všem wám měšťanům Pjseckým gest přednášeno bylo.

Nad to gest wám dobře wědomo, gak od G. M. P. austně poručeno, tak i potom spis, gak poraučeti a nařizowati ráči, přečten byl, kteréhožto spisu actum w Pjsku 23 Augusti 1635. Mne wám městu za regenta nařiditi, celau moe, tak gakž gj sobě sám od G. M. C. podle giste smlauwy poslaupanu měl, ráčil dáti, tak aby ste bez wědomosti mé a powolenj mého nic před sebe nebrali, se do raddy nescházeli, tak gakž ta instrukcj od G. M. P. w sedmi artikuljch wydaná a wám přečtená to w sobě mnohem šjr obsahuge a zawjrá.

Ale mám toho dokonaleu zpráwu, že byste se s auřadujimi osobami gak usebe domácně, tak i ginde do raddy scházeli, mně o tom žádné wědomosti (nedawše), kromě gednau na neděli; weypowědi mnohé kterým sem gá nikdá nepowolil a přjtomen nebyl, ste činili, muě ste w známost, abych gá weypowěd podle wůle a nařizenj pána učinil, neuwedli, a tak wy Lukási Lucius všechno proti wůli G. M. P., magjce giné trestati, činjte.

Manual, gaké ste weypowědi činili, o nichž gá žádné wědomosti nemám, sepsati ste dali.

Protož wám na mjstě G. M. P. wystawený regent poraučjm, aby ste i hned, gak wás toto mé psanj dogde, wezmauce od městského pjsaře ten a ne giný manual, mně geg po těchto dwauch wyslaných, totiž po Bohuslawowi Kraupowi a Wáclawowi Wlyswi odešlete.

Nad to weyš ke mně, gakožto od G. M. P. wám wystawenému, žádné cti, gak na mne náležj, neprokazugete, nýbrž mnohokrát, když ke mně do swětnice wegdete, klobauk na hlavu gako giný traup postavjte, a neb se na lawici bez pobjdnutj posadjte.

W tento pátek minulý 24. Oktobris, když ste pro mne Jana Ubermesera, abych do pražské brány k tomu kommissaři nad wozmi G. M. C. wyšel, poslali, když od

wás w mlynosti, aby ste genu mštané města Pjsku nř lid ten, kterýž při woljeh a řech wojich gsaň, dvě stě bochnjků chleba a sud pjwa na pomoc do wesnit Smrkowia a Putymě dali; což widance, že nic neslušného nežádá, k wám sem se obrátil, aby ste ten chleb ř ten geden sud pjwa na pomoc dali: wy ste hned tepěkně gako od G. M. P. nad wámi wystawenému řkawě tato slowa promluwili: „kdež my máme pjwo a gině wěsi bráti, ponewadě nám wšechny užitky ođnate gsaň; dęte wy ge z přowůru panského.“ Tu dřw že ste mi, gako bych s wámi swině pásal, newytřkal.

Gá když sem k wám zase tato slowa promluwili, wy že wždycky proti G. M. P. gste, a na panský statek, gakž přwé wáš obyčej byl, tak i gešř ukazugete: tu gste hned lehkomyšlně, ne gakž na poctiwého šlechetného člowěka náležj, k wystawenému nad sebau gste lehkomyslně, gako giný newážný traup, že žádná prawda nenj, promluwili; což mně rytjřskému člowěku obzwláštně nad wámi wystawenému trpěti neslušj. Imnohá zbytečnj slowa, že gste wěrnějšj než někdo byl gest, mluwili, a když sem se wás ptal, na koho to mluwjte, gste gmenowati nechtěli. Kdybych sobě G. M. P. newážil, gistotně bych wám satiskařej učinil. Ačkoliw mám tu moc od G. M. P. danu, wás kterak by mně seljbilo, pokutowati, ale zanechávám toho do shledánj s G. M. Pánem.

Actum w městě Pjsku, 26. Oktobris 1636.

Mikuláš Čegkowský
z Čegkow, regent města Pjska.

8.

Literární zpráva.

1) Nejstarší žaltář polský.

Před dvěma měsíci vyšla ve Vídni, dávno tužebně očekávaná kniha, nejstarší žaltář polský, a následující jejím nápisem: „Psalterz ksiólowej Matgowzoty, pierwszej, małżonki Ludwika I, króla polskiego i węgierskiego, córki króla czeskiego i cesarza Karola IV, najstarszy, dosad znany pomník pismnictwa polskiego, wydany, staraniem Stan. Hr. na Skrzynnie Dunina-Borkowskiego“ at. d. w drukarni A. Straussa, 1834. 4. XV a 92 str. O žaltáři tomto, od p. Chmela w bibliotece kláštera św. Floriana již před několika lety nalezene, a skrze p. Kopitara jiným učeným Slovákům w známost uvedeném, již dříve w některých spisoch, gminehowitz od p. Berndtke w zvláštním o něm psaném návěští w Krakově 1827, a od p. Hanky w 2hém wydání Sławjina, předběžná zpráva učenému obecenstvu podána byla; přičiněním p. hraběte Dunina-Borkowského teď naposledy wzácná ta památka staropolského písemnictví milovníkům slovanské literatury w celosti a přesností své do rukou se dostala. P. vydawatel w obšírné předmluvě poučuje čtenáře o počátku a způsobu vydání tohoto, a spolu některé myšlenky své o původu polského přeložení i starší rukopisu vynášej. Přepis, podle něhož polský text vytištěn, od p. Chmela zhotovený, obdržel p. wydawatel, jakož sám praví, za prostřednictvím p. Kopitara, načež prý l. 1831 do klá-

štera sw. Florjanského se podal, aby tam očitě o zprávnosti přepisu toho se přesvědčil. Nezdá se však, žeby práci porownánj byl skutečně předsewzal, nebo nje čteme, že teprwé p. Kopitar, wyžádaw rukopisu do Wjdně, přepis s originálem rownal a text do tisku přistrogowal. Načež p. wydawatel, přistaupiw k rozhodnutj otázky: kdy a pro koho žaltář tento psán byl? obšjrnu řečj domněnku swan prowesti usiluge, w ten smysl, žeby on zhotowen byl mezi r. 1338—1349 pro kněžnu Marketu, dceru cjsaře německého a krále českého Karla IV., r. 1348 uherskému králi a nástupci trůnu polského Ludwjkowi I. zasnaubenau. Namohauce se zde zanášeti zewrubnjm ohlédánjm důwodů ku potvrzenj této domněnky přednešených, wesměs nad mjru slabých a newěcnatých, wyznáváme, že naskrze nenahljžjme, pročby kněžnu w českém gazyku cwičenau polským, gakž patrno, teprwa tu dobu poprwé pracně a stjžj slátaným žaltářem byli trudili, gešto českých výkladů času toho giž byla hognost! Gsauť i giné okolnosti, gichž p. wydawatel na wáhu nebral, gako že nynějšj rukopis zdwau rozdjlných čili dwogj rukau psaných částek splátán gest. Na pauhém ugišťowánj, že obě z 14. stoletj gsau, nenj dosti. Dále mluwj p. hrabě o swém wydánj w následugjci smysl: „Žaltář Marketin wpůwodnjm rukopisu trogjm gest gazykem psán, latinsky, polsky a německy. Gá wydávám gediné text polský, nemysle, žeby latinský a německý hrubě mohl zanjmati polského čtenáře. Žádost má, aby ten žaltář giž r. 1832 we Lwowě w tiskárně bibliotheky Ossolinského wydán byl, přjčinau nedostatku pjsmen a dobrého papjru zůstala newyplněná. Tjm časem p. Kopitar, horliwý o neyspěšnějšj obohacenj našj literatury, napořád mne pobjzel a náhlil, abych času nepropauštěge we Wjdni tento swůg žaltář tlačil, osvědčuge se, že co neyochotněgi w nebytj mém, we Wjdni podnikne poslednj korek-

turu tisku. Umjnil gsem tedy žaltář ten tisknauti we
 Wjdni wimpressj p. Straussa, a p. Kopitar ráčil negen
 dané slowo splniti, nýbrž učinil wjce nežli sljbil (?).
 On spogené w půwodnjm rukopisu a w přepisú p. Chme-
 la náměstky ode slow odlaučil wtisku, on uwecl přjči-
 nau usnadněnj smyslu kómmata, gichž wrkp. nenj, on
 wmjsil mnoho p ro a sic, gichž wrkp. mém nebylo, on
 naposledy, wyprosiw sobě půwodnj rkp. z kláštera sw.
 Floriana za přjčinau nowého porownánj s přepisem,
 opravowal několikonásobně (pokilka krotnie) omyly
 tisku.“ Z těchto, mjsty owšem neswětlych slow, dosti
 patrné gest, že wydánj textu žaltáře tohoto, tak gakž
 geg před rukami máme, vlastně djlo učeného a wyso-
 cezaslauženého p. Kopitara gest. Doswědčuge toho i
 wěc sama, byt třebas p. hrabě nás o tom tak prostosr-
 dečně a dobromyslně byl nezprawil; neboť zpráwnost
 textu gewj ruku znatele nad nj pěči wedaucjho, gakéž
 we předmluwě nadarmo hledáme. Adkoli pak milownj-
 kům literatury giž gméno welectěného náčelnjka gazy-
 kozpytců slowanských dostatečné gest rukogemstwj
 přesnoty a zpráwnosti wydaného zde textu; však nie
 méně bude to wšechněm, kakož nám samým, gistotně
 s nemalým podiwenjm, proč p. Kopitar sám z této swé
 práce několika řádky budto w předslowj nebo w závjrcé
 počtu nesložil, anebo raděgi proč sám důkladným uwe-
 denjm wydánj tohoto žaltáře neozdobil, gesto předce
 při pjsemných památkách tohoto druhu wšecko na tom
 záležj, gak wěrně, zpráwně a podlé kterých kritických
 zásad text wydán gest? Komužby nebylo milo slyšeti
 z ust takowého znatele Slowančiny, gakowýž p. Ko-
 pitar gest, rozumný sand o starobylosti rukopisu, o po-
 waze polského wykladu a t. d., zwlášťe au to, co p. hra-
 bě o předmětu tomto přednášj, z mjry nedůwodné a
 nedostatečné gest? Neboť nelze newyznati, že zpráwy
 od p. hraběte w tomto ohledu udělené negináče nežli

úvahy geho nad gazykem a wyswětlenj některých zastaralých slow daleko za očekáwánjm i neymjrnějšiho čtenáře wzadu zůstawagj, gakbychom načitě dokázati mohli, kdyby ktomu zde mjsto bylo. A však tjm zásluhy p. hraběte, kterýž náklad na toto wydánj wedl, umalowati nemjnjme: udělalťe zagisté co mohl. Text zpráwně wytištěný — začez p. Kopitarowi djka — gest w rukau milownjků: ostatek ať sobě každý dle potřeby i možnosti přičinj. Papjr i tisk gest dobrý; wčele stogj snimek (facsimile) gedné stránky rukopisu.

P. J. Šaf.

2) Słownjk Českoněmecký Jos. Jungmanna.

(Djl prwnj, swazek prwnj: A — Bůh.)

Podlé slibu daného we prwnjm letošnjm swazku Časopisu tohoto (na str. 118) swazek prwnj słownjku p. Jungmannowa, 25archowý we 4tu, s koncem měsíce zářj w tisku dokonán gest, a pp. Předplatcům i pp. Zakladatelům museynj pokladnice České se wydává; oněm w ceně 2 zl. na stř., těmto pak za polowici, t. za 1 zl. we stř., gelikož druhá polowice za ně ode dotčené pokladnice se skládá. Pp. Zakladatelé ať tedy o swazek tento s lįstky swými základčjm we knihoskladu Kronbergra a Webra w Praze se hlásj, kdežto gim za dotčený doplatek swazkové všickni pořádně wydáváni budau.

Wěrnj vlastenci a milownjci gazyka našeho národnjho gistě s neobyčejným utěšenjm do rukau wezmau prwotiny djla tohoto znamenitého, pro potřeby naše tak tužebně očekáwaného, djla práce nesmjrné a necensé, djla konečně, gešto wšjm právem za uhelnj kámen nowě znikagjejho chrámu českosłowenské literatury powážowati můžeme. Nechceme sice zawoditi se nynj do mjetnějšiho rozebjránj hogných a welikých zásluh i

předností spisu p. Jungmannova; odkládámeť širší a důvodnější úvahu swau nad ním až do wygiti celého djlu prwnjho: a však, ačkoli wjme, že dokonalosti do-
ejci smrtedlnému člověku nikdy dáno není, přece již
nynj w tom směle a bez ugmý čjkoli prohlásiti se mů-
žeme, že slownj p. Jungmannůw eo do auplnosti, dů-
kladnosti, kritické sandnosti a austrogné článkowitosti
výkladů swých, negen naše všecky. dosawadnj slownjky
přewelmi daleko přewyšuge, ale že w čele stogj všech
wůbec slownjků slowanských, a i mezi djlymi tohoto
druhu w západnj Europě na slowo wzatými čestné mjsto
sobě osobuge. P. Jungmann, nepsaw nic bez doloženj
pramenů swých, a užiw ke swému cili všech pramenů
řeči našj, spisů totiž neystaršjch i neynowěgšjch, tiště-
ných i rukopisných, českých i ginoslowanských, též
mluwy posawad gen w ustech národu po rozličných
krajch morawských i slowenských užjwané, spogil we
swém djle rozmanité přednosti a zásluby, utlumočnjků
gazyků buďto starých a wymřelých, buď nowých a kwě-
taucjch, buď konečně mluw kraginných, po různu se
wyskytugcj. O tom o všem bedliwý čtenář již samým
nahlednutjm do prwnjho swazku tohoto se přeswěďj;
ačkoli we swazku tomto p. Spisowatel, wykládage na-
zwjce literu *A*, genž téměř ze samých cizogazyčných
slow sestává, málo přjležitostj měl, dobjrati se tak řj-
kage samých starých žil a gader gazyku našeho.

Co do zpráwnosti a auhľadnosti tisku slušná chwá-
la wzdáwati se musj, gak neyprw p. Spisowateli tak i
gmenowitě p. Špinkowi, řediteli tiskárny kněžecj ar-
cibiskupské w Praze, genž neobyčegnau horliwostj, při-
činliwostj a umělostj toto wydáwánj tak wěde, že slow-
nj p. Jungmannůw i w tom ohledu čestnau bude pa-
mátkau w literatuře národu českoslowanského.

F. P.

9.

Zpráva o Českém Museum.

(W čerwenci, srpnu a zářj 1834.)

Do společnosti wstoupili, uwoliwše se k wyměřenému ročnjmu přispěwku: hrabě Josef Kinský gakožto činný aud, a p. Vinc. Petr Erben gakožto aud přispjwagicj.

W materialijch dáno:

1. Pro zbjrku žiwočišnau: od p. Schellera, zpráwee w Deywicjch, střjbrobarewná wlašťowka; — od p. Karla Štiasného, Čtenického zpráwee, bjlá korotew; — od zbjragicjho auda, V. Chr. Rubše, děkana w Haidě, 300 malých mořakých hlemeyžďů a skořepin; — od činného auda p. Gindřicha hraběte Chotka z Chotkowa a Wognjna, zagečj hlawa spodiwnými zuby přednjmi.

2. Pro knihownu: od pp. doktorů lékařstw, Wolfganga Hamburgera, J. Wondráčka, Rud. Wilh. Michle, Norb. Gust. Schultesa, J. Rob. Schedelbauera, Karla Schneidera, Jos. J. Saučka, Ant. Untersteina a Frant. Damma gegich inauğurálnj dissertace; — od p. Josefa Kauble, exposity w Laukowě, 4 staršj vlastenské knihy; — od Calveského knihkupectwj w Praze druhý djl Sommrowy topografie, téhož kapesnj kniha o cestách na r. 1834, a hospodářské nowiny pro r. 1833 a 1 swazek pro 1834,

wše německy; — od p. kustosa a c. k. profesora Karla Boř. Presla 7mý swazeček geho „Symbolae botanicae;“ — od konsistoriálníhoho raddy we službě wogenské při německobanatském c. k. pluku číslo 12, p. Jana Csokeryana, 8 spisů w orbské řeči, a 8 též takových příležitostných básní; — od knížecí arcibiskupské konsistoře w Praze 2hý swazek Časopisu pro katolické duchowenstwo, 1834; od p. J. F. Fischera z Röslerstammu w Nixdorfě geho „Abbildungen zur Berichtigung und Ergänzung der Schmetterlingskunde,“ w Lipsku, 1834, 1nj swazek s pěti malow. obrazy; — od Pjasecké čtenářské společnosti druhé čtvrtletj všeobecných a wjdenských nowin 1834; od p. Wáclawa Krolmusa, faráře Zwikoweckého, stará modlicj kniha; od čestného auda p. Adama Rostfiszewského z Rosciszew 8 polských knih a wyobrazení mogyly Kosciuszkowy; — od p. dworského raddy Jos. z Hammrů, gakožto spisowatele a od p. John Spencera a Smitha gakožto wydawatele gegich „Mithriacon ou les Mithriaques. Paris, 1833,“ s přislušejcymi mapami na mědi; — od p. Rudolfa Glasera, adjunkta při učitelské stolici filosofické, geho německé básně, w Praze, 1834; — od p. M. Kastelice z Lublaně geho „Krajska zhbeliza“ we 4 swazeceh w 12.; — od p. Wáclawa Horáčka, arcibiskupského notáře a faráře w Ondřegowě, 8 kněh w 11 swazeceh; — od p. Ant. Brože, křižownjka s čerwenau hwězdau a katechety na hlavní škole w Loktě, geho zakleatý purkrabě, w Karlowých Warech, 1834; — od pp. H. swobodného pána z Aufsessu a prof. Moné w Normberce pokračowánj gegich „Anzeiger für Kunde des deutschen Mittelalters,“ od srpna 1833 až do dubna 1834; — od p. Frant. Kämpeljka z Brna, Radost Morawanů z opětneho přigezdu G. G. M. M. Františka a Karoliny do Brna 1834; od p. Josefa Muczowského, kustosa bibliothéky

w Krakowě, knihů: O stanle obecným literatury české. Krakow, 1834, mimo dvě jiné knihy polské.

3. Pro zbjrku rukopisů a listin: od činného auda, ddst. p. Jos. Devoty, čestného kanownjka Wyšehradského a děkana w Mikulowicích; Práva městská, vulgo Hornjkůw Kutnohorských od r. 1468; — od p. Jos. Koseyka, Med. Dra. a kragského fysikusa w Chrudimi: Fridricha rozepsánj sněmu od 25. Března 1620. s vlastnoručnjm podpisem.

4. Pro zbjrku mince: od konsistorialnjho rady we wogště při německobanatském c. k. pluku čjsla 12; p. Csokerlyana 1 větší, 6 menších a 30 maličkých starších stříbrných mince; od činného auda p. Leopolda Rabuského, měšťanosty Mostského, pražský groš od Karla IV.; od p. Wáclawa Krolmusa, faráře Zwikowického, 2 malé starší stříbrné mince; od p. Fr. Hrušky, obročnjho pjsaře w Slatinanech, měděná mince od r. 1613; od zběragjejho auda p. V. Chr. Rubše, gedna pruská stříbrná mince od r. 1537; 2 stříbrné památnj pennje od r. 1791, gedn rap, šweycarská měděná mince, 1 šwedský tolar od r. 1642, 3 španělské měděné a 1 saská měděná mince od r. 1624, pak 3 jiné cizozemské stříbrné mince; od p. Ant. Hantschla, kupce w Haidě, 3 malé cizozemské stříbrné mince; od p. Taddeáše Settelayna, zámeckého kaplana na Hrádku nad Sázawau, stříbrná mince od r. 1623; od p. Jana Just. Michla, kněze pobožných škol w Praze, 8 malých stříbrných a 4 malé měděné mince; od zběragjejho auda p. Adama Fialky, děkana a biskupského wikáře w Sušicích, 2 malé starší stříbrné mince; od p. Ondřege Tonnera, wikar. sekretáře a faráře Welhartického, pražský groš; od p. Ant. Laudila, kostelnjka u sw. Mikuláše w Praze, 3 malé stříbrné a 2 malé měděné mince, pak 1 jetton mosazný.

5. Pro zbjrku starožitností: od činného auda p. Leopolda Rabuského, měšťanosty Mostského, střela zřícenin Landswertských; — od zemřelé wdowy auřednjkowy Teresie Zdenkové, obraz bolestné matky boží; — od p. Wáclawa Krolmusa ze Zwjkwce, stará ostruha; — od p. Karla Zannbauera, infulovaného arciděkana w Krumlowě, 2 staré stampilie bývalého opatstwj Swaté Koruny; — od p. Reutznera ze Chba starožitná křtiej měděná mince s powypuklým wyobrazením zwěstovánj P. M. a nápisem.

6. Pro zbjrku pečeti: od vysokého c. k. zemského praesidium, Geho Excellencj hraběte Karla Chotka z Chotkowa a Wognja, pečeti měst, městček a t. d. z krage chrudjnského, táborského, hradeckého, litoměřického, rakownického, prachenského, plzeňského a klatowského, též biskupského konsistorium buděgowického; — od čestného auda, p. Adama Rosciszewského z Rosciszew starožitná pečeť.

7. Do pokladnice musegnj na wydávánj knih českých dodali: p. Adam Stanislaw Neumann, doktor práv a zemský advokát, 25 zl. — p. Jos. Bačkora, zkaužený učitel pro c. k. školy norm. 5 zl. — p. Josef Neumann, doktor práv, 10 zl. — p. Anton. Strobach, studug. fil. 5 zl. — p. Wěnceslaw Staněk, doktor w lékařstwj, 10 zl. — p. Jos. Fritsch, doktor obogjho práwa, 10 zl. — p. Jan Řihánek, fundaňj kaplan we Zlonicjch, 10 zl. — p. Frant. Fischkandl, kancelářský na Blatně, 7 zl. 30 kr. — p. Frant. Pechaček, posluchač bohoslowj w Hradci Král. 5 zl. — p. Jos. Štule, studug. na akad. Gym. 5 zl. — p. Ladislaw Čelakowský, redaktor nowin českých, 10 zl. — p. Frant. Mošner, doktor lékařstwj a hogictwj, c. k. professor babcitwj w Olomauci, 50 zl. — w. p. Theodor Hampel, vikář na Domě w Olomauci, 10 zl. — p. Wáclaw Černohauz, kaplan w Libáni, 10 zl. — p. Jos. Frenzl, exposit we Wšeborsku, 25 zl. — p. Jan Řibřid, posluchač bohoslowj w Litom. 10 zl. — p. Frant. Klein, farář Šwibowský, 20 zl. — p. Frant. Sommer, kaplan w Gilowicjch 10 zl. — p. Josef Karel Kodym, kaplan we Pchekách, 5 zl. — p. Jan Rodomil Dwořák, obchodnj w Praze, 5 zl. — p. Edward Griez de Ronse, c. k. politiký praetor we Splitu w Dalmacii, 10 zl. — p. Jos. Polemir Kaun, kooperator w Lomnici, 10 zl. — p. Karel Hausmann, jaben, 10 zl. — p. Aloys Hausmann, studugcej w Praze 10 zl. — p. Schneider, kněz řádu Mal-

teského, kaplan a katecheta w Strakoniejch, 10 zl. — Česká bibliotéka Arcib. Pražského Seminarium, 8 zl. — p. Frant. Bezděka, kněz cirkwnj w Zloniejch, 10 zl. — p. Jan Zaweský, kaplan w Charwatejch, 10 zl. — p. Jan Wlastimir Swoboda, učitel na Hrádku, 5 zl. — p. Jan Holý, děkan we Wolyni, 10 zl. — p. Jos. Chmela, prof. na Gym. w Hradci Král. 5 zl. — p. Jan Záborský, kaplan Chrudjmský, 10 zl. — p. Giřj Wořjšek, polnj lékař a posluchač na Josefinské akademii we Wjdnj, 10 zl. — p. Antonjn Jaroslav Bek, jurista we Wjdnj, 10 zl. — p. Tadyáš Sattelain, zámecký kaplan w Kammenném Hrádku, 7 zl. — p. Jos. Naymon, saused w Łaukowě, 10 zl. — p. Wácl. Bauer, pjsař na Hrubé Skále, 10 zl. — p. Jan Keck, studugcjj, 10 zl. — p. Ant. Swoboda, fabrikant w Turnowě, 10 zl. — p. Wlastislaw Wet, studugcjj w Praze, 5 zl. — p. Jos. Schmidinger, cirkwnj kněz, katecheta pro c. k. normálnj školy, zkaušený učitel matematiky, kreslownjho uměnj a t. d. 5 zl. — p. Jos. Šulc, kaplan w Rožďalowiejch, 4 zl. — p. Frant. Kralert, studugcjj na uniwersitě Pražské, 5 zl. — p. Jos. Justin Michl, z řádu pobožných škol, prof. w Praze, 5 zl. — p. Norbert Waněk, c. k. auřednjk při bibliot. Pražské, translator a t. d. 10 zl. — p. Kassian Rachljk, kněz řádu pobožných škol, 5 zl. — p. Frant. Štangler, kooperator w Třeboni, 5 zl. — p. Frant. Plaucar, kněz cirk. 5 zl. — Bibliotéka Vikariatu Budynského; 15 zl. — p. Jan Škoda, kaplan we Zloniejch, 6 zl. — p. Hynek Štěpánek, lokalista we Wiskři, 10 zl. — p. Josef Sedláček, lokalista we Wlastibořiejch, 10 zl. — p. Rudolf hrabě Amade w Olomauci, 10 zl. — p. Wěnceslaw Otokar Rubeš, stawowský auřednjk w Praze, 10 zl. — p. J. Mataušek, zámecký kaplan w Němčiejch, 5 zl. — p. Josef Nečas, kanownjk kapitoly Litoměřické, 10 zl. — p. Jan Mišák, kaplan w Budyni, 10 zl. — p. Wáclaw Rennert, kaplan w Budyni, 10 zl. — p. Jan Holowský, kaplan w Kowářejch, 10 zl. — p. Jan Charausek, kaplan w Hodkowiejch, 10 zl. — p. Jos. Pelikán, akcessista u hrdelnjho práwa w Král. Hradci, 5 zl. —

Redaktor: František Palacký.

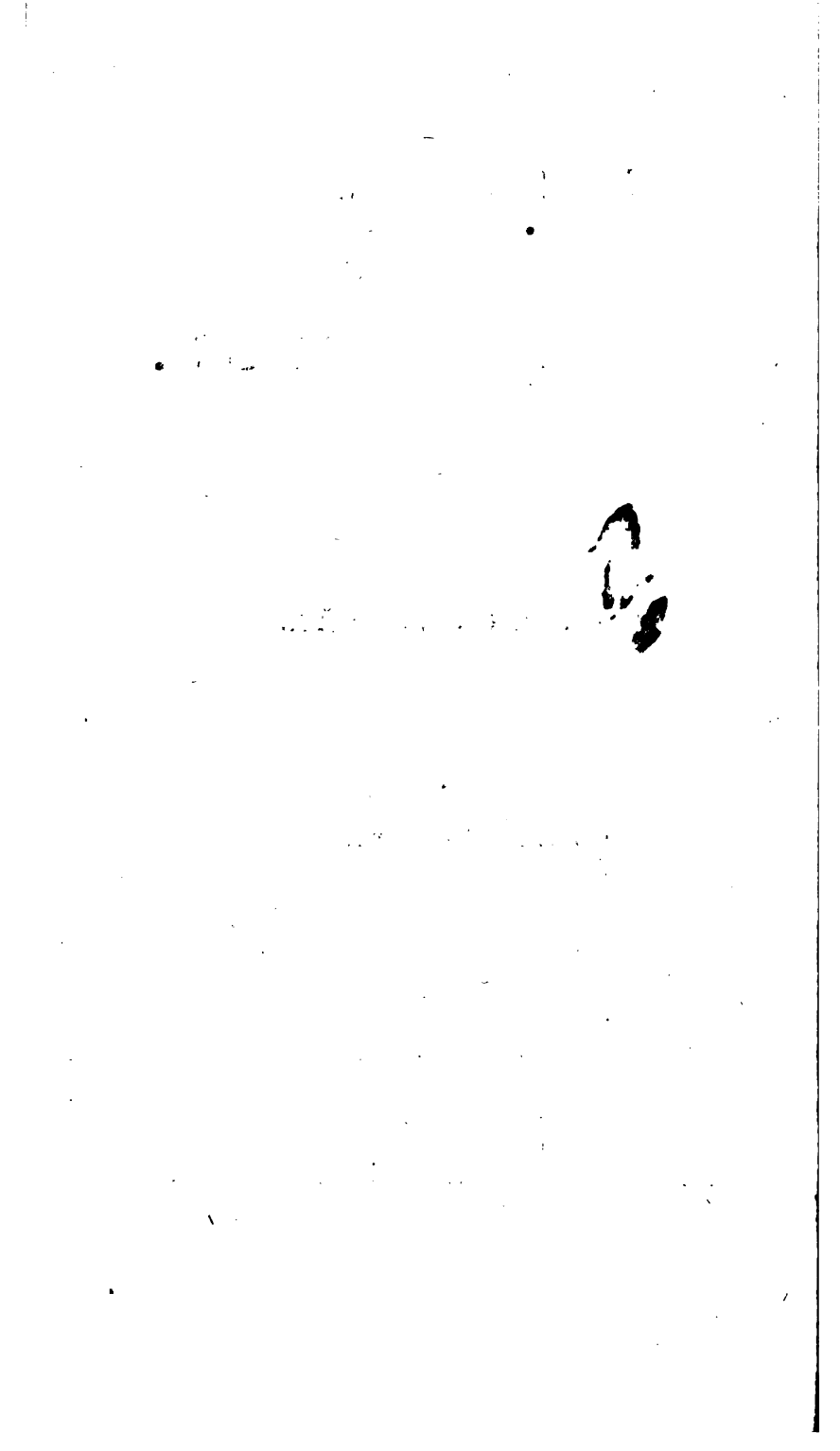
Tiskem Jana Host. Pospjšila.

Č A S O P I S
ČESKÉHO MUSEUM.

Ů S M Ý R O Č N Í B Ě H.

S W A Z E K Č T W R T Y.

W PRAZE,
NÁKLADEM ČESKÉHO MUSEUM.
1834.

1.

Taroky, kámen mudrců.

Od té doby, co nám deset českých časopisů
za rok ztráwj, na mau wjru,
do několik tisíc rysů
drahého papjru :
wšecko wšudy,
boháč, chudý,
po čtenj se shánj
bez ustánj.

Škoda gen, že w Praze
wšecko draze
zbožj takowé prodáwagj,
darmo ničeho nedáwagj !
Wšechněm ljbilby se Swětozor s obrázky ;
wšemby chutnal České Wčely med ;
anobrž i upeypawé české krásky
wjalyby mladých Kwětů kwět ;
přjsný Krok i wážný Museynjk
mnohým bylby milý společnj ;
i ostatnj naše spisy
nowé, staré časopisy
rádyby se čjtaly,
kdyby tolik těžkých
peněz českých
kupowače nestály ! —

Nuže mogi milj, co mi dáte,
 gestli, co za knihy w roce newydáte,
 Láskám Wašim uspořjm, a laciněgěj
 a snadněgěj
 proukáži encyklopedii,
 w njž se wšecky wědomosti lidské,
 uměnj též krásné, æsthetické
 gako w gednom skladu krygěj?

Wšech na swětě pansofij,
 wšენauk či encyklopedij,
 wjtězný ge sok —
 mysljte náš Krok?
 chyba láwky, mogi milj!
 gest to po tu chwjli
 w karty hra, nazwaná T a p - T a r o k.

Proč se medle usmjwáte?
 nuže, oč že uhljdáte,
 že co prawjm, na mau čest,
 prawda gest? —

Obljbený Pfennigmagazin,
 wšენaučné, wšეobrazné toto djlo,
 kwetaucj až mjlo,
 taroků gest prwnj syn.
 Taroky giž dáwno wystawugj
 k podjwánj věci z přjrody:
 opice, welblaudy, gednorožce,
 dvě - i čtweronožce.
 Noēmowi nágemnjci
 wšickni zde se spatřugj;
 ano giž i historické přjhody,
 krásy romantické
 i památky praklassické
 na tarokách malugj.

Gsau tu obrazení
 w pěkném ozdobenj
 ze všech wěku zbrognoši,
 statnj pawěznjci,
 pěšj chlapci, krásnj ginoši,
 na konjch i rytjři
 w pozlaceném pancjři,
 dámy w šněrowačkách, reifrokách,
 páni w pudrowaných parukách!
 Opět na giných widjme
 Leary, Machethy,
 Stuartky a Alžběty;
 ode dáwna djla slawná
 chrámy někdejších—to pohanů,
 i wynětky zde uzřjme
 z Waltero – Skotowých románů.
 Wěru působenjm taroků
 všeobecné oswjcenj
 učinilo k podiwenj
 spěšných pokroků!

Logika nás učj, —
 přegte páni mi gen pozoru, —
 poněť si tworiťi
 ze sebraných názorů,
 pravidelně mysliti a sanditi;
 ukazuge prawdy pewné základy,
 odhaluge klamu skryté anklady.
 Nuže, který mladý logikus
 gasněgšjho mjwá o čem pomyšlenj,
 ano žiwěgšjho předstawenj,
 nežli w tarokách gsa praktikus
 o skýsu a pačátu?
 Oba zná dle kabátu;
 toho s gitrničkau,

onoho s pjšťaľičkau.

A kterýby, tarokáč

nerozsaudil že praemiss,

kde se tagj paġát nebo skýs?

Rozeznáwá zběhlý hráč

reydy, šmeydy, klamy, mamy

swého odpůrnjka;

i byť-by ho stjhal Žizka,

nedá se ta chytrá liška

lapit do kurnjka!

Rowněž etymologie

tarokům za půwod swůg děkuge;

w nich si také oblibuge

modowá filologie.

Medle zdali usta tarokárská

mnohem liběgi než hokynárská

nezněgj hned wlaštinau,

hned španielštinau a frančinau?

Nic méně však slowozpytec český

dokáže wšem hezky,

že skýs pocházj českého od skysánj,

paġát od starého poġádánj.

Než dle smělegšjho

wýkladu a wtipněgšjho

šelmičce té gméno

proto bylo wzděno,

že prý mnohý při paġátu

swlečen býwá i z kabátu.

A však geště wjce

wedau taroky k arithmeticce.

W tarokách gako we chládku,

polehaučka, beze zmatku

naučj se každý znáti

onny čtwery pewné slaupy.

všeho počítárstwj,
 bez nichž nemůže obstáti
 ani chytrý ani hlaupý
 we swém hospodárstwj.
 Tarokár wj, že když sok,
 a snjm rovně strana druhá, čjtá
 tři a třidcet ok,
 wygde z toho konsolacj —
 na česko to potěšenj,
 až to někdy wěru k omrzenj —
 a hned wedle dobré numeracj,
 z hlawy na vlas wypočjtá,
 co bud' nad či pod tu rownau wáhu
 po každé muž muži
 dwa - tři - čtyři - nebo pětkrát dlužj.
 Wizte tuto pohodlnau dráhu
 z taroků k mathematice,
 která u nás wedle pěkné podoby
 spiwnicj a sklepnicj,
 a dle řeti ozdoby
 co se třpytj wsklenici,
 gmenuge se — početnice.

Z té hry pravidla swá wážj
 také dušeslowj.

Hráči wtwáři duše se obrážj;
 když mu štěstj howj,
 wesele si kauká;
 tři-li matadóry shlédne,
 a gim pò boku
 dewět taroků,
 i hned: pažát ułtimo! zahauká.
 Druh i třetj bledne
 při tom prowolánj
 skoro až k zaufánj; .

až pak zase nové síly shře,
 když se dobré čáky dvěře
 mezi hran
 otewrau.

Skýs-li darmo wygde,
 násilnjak si wzdyhá,
 pozdě honě bycha;
 a když posléz kubitj
 a krutému začetj
 také pařát přigde:
 gaka býwá spatřeuu
 w twářch potom proměna?
 Wjtězowé, prwé bledj,
 wesele si woči hledj;
 zmoženého ples ten mučj,
 puká žlučj;
 hlasitěli nečertuge,
 potichmo si zaděbluge,
 a tak bez ostýchánj,
 buď si bezbožnjak
 aneb nábožnjak,
 o peklu a čertu skládá wyznánj.
 Wizte tato zrcadla,
 w kterých bez uljčenj
 býwagj ke spatřenj
 lidských srdcj hýbadla!
 Chcešli býti psycholog
 hrey gen pilně w tap-tarok.

Ba i základ obecného práwa
 w tarokách se zřiti dáwa.
 W obci žádné, ač pořádné,
 mezi lidem nenj
 rozděleno gměnj
 tak sprawedliwě,

gako wtěto zábywě.

Nikde ginde po všem swětě,

genom zde bez revoluej

pewná w zimě w létě

stogj konstitucj.

Wedle obyčejge čtyři hragj;

geden z nich se w kragi

nazýwá buď pán neb hospodář,

aneb naprosto šafář;

w městách — gináč ho nazýwagj.

Ten dle smlauwy odpočjwá,

na hru neywyššj gen dohled mjwá,

kartu po kartě wydává:

za to pak se mu dostává

z každé wýhry gistá

civil-lista.

Ten neydržjwe wyložj

karet šest k zakaupenj,

ostatek pak hráčům rozložj.

Z těchto každý dle rovného práwa

listů dwanácte dostává.

Nynj počne licitacj

o tři, dwa i geden list.

Kdo se zdá být gist,

že předělá konsolacj,

to gest tři a třidcet ok,

licituge a kupuge:

tjm se ale stane druhů sok.

Tito sobě proti násilj

poskytugj posily.

Běda ale gestli kupec před rukan!

Prospěch tento mage w kupowánj,

stává se pak manj

spoluhračů bičem a mukau.

Owšem, dle wnitřnjho wnuknutj,
 druh neb třetj, překupnjka,
 domnělého násilnjka,
 pokudž může donutj,
 aby méně listů kaupil:
 sic kdyby se bez nadánj
 w kupowánj
 skýs neb pažát namátnul,
 kupec přes příliš by zbohatnul,
 druhy do hola by zlaupil.
 Medle zdali s většj opatrnostj,
 s gakau gedná we tarokách mistr,
 gednává ministr
 zahraničných záležitostj?
 Pečuje-li tento, aby sjla
 sausednjho potentáta
 ze swých mezj nekročila:
 onen rovně bránj,
 přítele i sebe chránj,
 aby šťastná kaupě kupce
 na zmar obce
 nepohjdla k wyloženj pažáta.
 Hledťež tedy, mogi milj,
 w tarokách se státi mistry:
 kdo wj, nezawolagjli wás za'chwjli
 do těch zemj, kde gsan karty
 lidské blaženosti warty,
 za státnj ministry.
 Neboť tam gich mnoho potřebugj;
 každý—to měsje
 dwa alespoň, neli wje,
 wšarlat se oblátegj a kment,
 a na ohledanau wstupugj
 w komoru neb parlament,

tak dlauho tam pobudauce,
 až pak Stenterowské pljee
 přewlastenské wěčné opposice,
 smjchem nebo hlukem odeprauce
 wymjnněné hlasy,
 we mžiknutj
 gich donutj
 nazpět požádat swé pasy.
 Eihle mogi milj!
 mezi pěknau kratochwilj
 z taroků se mandré politice wynutge,
 dobře si to pamatugte:
 karta kartu stále zwracj;
 kdo prohrává,
 za zlau, dobrau stegně dáwá,
 a za dlužnau malwersacj
 druh že druhu rowně zplácj.
 Blaze wěru národu,
 genž swau znage wýhodu,
 ne samé gen doktory,
 nezkušené theoretiky,
 ale raděg zběhlé tarokownjky
 posjlá do komory!
 Tarokári lidu wěrně powědj,
 kam se děge zlato, střjbro i smědj,
 gestli kdo chce mermomocj z pağáta
 udělat potentáta. —
 Tiť ho poučj, že co si lid
 wpokogi zahospodařj,
 dwogjch komor
 hluk a howor,
 w bogi o pağáta zmařj,
 a že po přestánj psot
 poctiwých křesťanů pot
 dostane na posled — žid.

W tarokách též učenec
 gednává co prawý vlastenec;
 neb pro panhau k obci lásku,
 nečekage na pomlášku,
 sám se každý obětuge,
 patrné swé ztráty nelituge,
 bez kaupě hru ohlásj,
 a tak často druha swého
 owšem i sebe samého
 gediné spasj.
 Ay tu sličná páska
 duši dwogj
 činj swogj!
 Šlechetněgšj láska
 do zagista
 mezi bratry nemá mjsta! —
 Rowněž i zaslaužená
 wtipu, ctnosti,
 umělosti
 čeká odměna.
 Zde naprosto násilnému
 panowánj nenj určeno,
 ani wjtězstwj mu napřed sljbeno.
 Maudře až na konec zachowaný,
 neb gak řjkagj ultimowaný,
 neymenšj tu pağátek
 skýsu neohrabanému
 wyklepá začasto kabátek.
 Pro té čipernosti zásluhu
 hráči geděn po druha
 skládagj swůg dárek,
 českých grošů párek,
 w obecnu matku-pokladnici —
 tarokárskau Matici; —

této pak řjm dál
 řjm se wjce množj kapitál.
 Proto bezpochyby wtipným lidem
 spořitelna tato nazwała se — židem.
 A však ten žid w taroku
 bez lichwy a auroků
 cizj genom blaho množj,
 ztěženě swé celé zbožj
 giným darmo dáwá;
 ničeho sám sobě nenechává.
 Ay který to moralista řjei by se bál,
 že w tarokách neyvyššj mrawnosti ideál?

A co dál?

Kdo chceš býti generál
 w tarokách se učiž taktice.
 W té bogowné praktice
 naučjš se wážit sjlu wraha
 i poznáš, která—to wede dráha
 k geho seslabenj
 nebo přemoženj.
 Bystré oko hráčů má swé zwědy,
 zná všeliké lsti, wogenské běhy,
 a co dobrý wéwoda
 hráč wj, která náhoda,
 sšikowánj—li se zdařj,
 nepřátelský autok zmařj.

Ano gako někdy Caesar o swých pútkách,
 které s Gally swáděl,
 sepsal wýtečný spis historický:
 tak slowutný pan Tarokoslaw
 výborný gest historiograf;
 wjt on pragmaticky
 wyprawowat o všech řrútkách,

gichž od roka k roku
 mjwal při taroku;
 kolik wyhrál pagátů,
 kolik strópil volátů,
 co kdy, kde a gak dowáděl;
 a to ljěj bez breylj a bez oklik,
 důkladně a žiwě,
 gak nižádný posud historik.

Ano swět z taroků milownjků
 nabýwáwá wýmluwných řečnjků.
 Cícero na Katilinu
 nehromowal tak dorážně,
 gako we tarokách sestarály umělec —
 neb se tady také gedná o obec —
 k udrženj dobré kázně
 spauštjwá se na nowáčka,
 aby za spáchanau winu
 skáral ubožáčka. —

Negenom pak k řečnictwj
 zábywa ta odewjrá dwěře,
 pěkné rovněž básnictwj
 z nj swůg podpal běře.
 Gá sám, rozehrán tarokem,
 daufám býti welkým Kollarowým sokem;
 wěru, neskládal sem tolik pěkných rýmů
 gindy za týden, co nynj za hodinu!

A však, abych pro swau oslawu
 wě nec uwil bobkowý a položil
 sám si ná hlawnu —
 gak to básnjk negeden dělává,
 komu kritika dost chwały nepodává —
 slowem, abych dlauhé řeči krátký konec uložil:
 posléz zlatoděgstwj,

to gest alchimie tajemná,
 bez zloděgstwj
 w tarokách swau djlnu má.
 Zdeławáť hra tato
 střjbro, zlato
 tomu, kdo gi bráti zná. —

Tareky gsau tedy prawá pansofie,
 zlatonosná alchimie,
 všeho uměnj lidského pramen,
 dáwno hledaný mudrců kámen!
 Co wám platno w noci bděnj,
 stálé čtenj?
 Tjmlí zjškáte si sláwy?
 zmate wám to hlavy..
 Neb w těch knihách učených,
 swázaných i stočených,
 nic nenj než samy mamy,
 nowotiny, motaniny,
 rwačky, pračky,
 pletky, tretky!
 Nechceteli se okrásti,
 a i rozumu si zmásti:
 spalte tyto žwanice,
 aby wám twář neopadla
 a wás náhle nepopadla
 čtwtrodennj zimnice! —

Nuže kandidáti maudřegěj maudrosti!
 na gednom ge dosti!
 gediný wám taptarok,
 budiž wšenučný Krok;
 židowa pokladnice
 budiž vaše Matice!
 Zde buď vaše Museum;
 srdce, mysl i rozum

we tarokách ošlechťte,
 držwe nežli sami zwjte.
 We dne w noci oswjcenau hlavu
 taroky wám spůsobj,
 duchu lahodnau ustrogj strawu,
 mrawy ošlechť a ozdobj.
 Wšecko hoře, wšecken zámutek
 zažene we mžiknutí
 přemilostný pařátek
 w moře zapomenutj.
 Tarokáři nemocnému
 na srdečnj důleček
 přiložte gen skýska,
 a ten šwarný holeček
 swému ctiteli
 a wěrnému přjteli
 wšecky bolesti odpjská.
 Nuže karty k boku!
 chutě do taroků! —

2.

Starožitné básně ruské.

(Druhé dvě.)

Přel. od Jar. Langer.

Básně tyto njže umjstěné, gakož i ony dvě we swazku 2. časopisu tohoto letošnjho, wyňaty sau ze zbjrky starobylých skládanj ruských, kteráž pod názvem „d rewnija ruskija stichotworenija“ léta 1804 w Moskwě poneyprw na swětlo wyšla, w době totiž, kdy giž i sami Rusowé cizotinau opowrhowati, a krásu swé různé národnosti pocitowati sau počali. Po několika letech wyšlo wydánj druhé, oprawené, welmi rozmnožené, a opatřené wýtečnau předmluwau, w njžto wydawatel gakéhosi kozáka Kірše Danilowa twůrcem této sbjrky a djlem i skladatelem gmenuge. Kniha tato netoliko národu ruskému — gakožto wetchá památka literatury národnj — welice milá býti musj, ale i ostatnjm pokrewnjům, a zvláště nám Čechoslōwanům; to pak wěru z wjce než gediné přjčiny. Předewšjm widjme w nj schránku ljbezné zábawy, a wšecky wady, kteréž do sebe kniha ta má, gako snad: až ke zhnusenj časté opakowánj, gednotwárnost tak nazwaných stálých forem, ducha až nad mjru unawugjcich, i t. d. negsau s to, odtrhnauti nás od nj, gak mile do njgednau nahlédneme. Tuto pak zábawu činj nadewšecko wýborné popisowánj tehdejších mrawů národnjch a obyčegůw staroruských, které wěci každému wůbec, zvláště pak mi-

lownjům staršj historie slowanské žádancjmi býti mu-
segj; i gát zagisté neznám knihy giné ruskoslowanské, w
njžby nám tolik podrobnostj, ze žiwota národnjho, z o-
beenjch cnostj a wad, ze zwykŭw — snad až z praslo-
wanských dob pošlých, pak z powěr a pozůstatkůw po-
hanských, zvlášť ale z tehdejších obyčegŭw dwor-
ských a občanských dochowáno a podáno bylo, gakotu;
nebo takměř každých několik řádkŭw nás s nĕgakau
stránkau tehdejšího w Rusjch žiwota spřjžňuje a se-
znamuge. — Skoro wšecky básně tu mluwj o Kiewu, sj-
dlu tehdejších panownjkŭw ruských, o welikém knjže-
ti Wladimjru, o weselých hostinách na dworĕ geho, a
o hrdinských podnikánjch a činech ruských bohatýrŭw
a hodownjkŭw geho. — Knjže Kiewský, rozweseliw se
při kwasu, procházj se a wlasy načechráwá — tu mu na-
padne wždy něco, coby člowěčenstwu, vlasti, gemu, a-
nebo čti národnj a hrdinské powěsti hodowných přátel
prospěti mohlo, i neopomine pobjzeti wšech tu přito-
mých bohatýrŭw k uskutečnění nápadu swého. „Tu
wětšj za menšjho skrýwá se, a z menšjch žádný knjžeti
neodpowjdá;“ — a wšak wždy někdo se nagde, kdo služ-
bu tu podniknauti se osmělj. Bohatýr vyskočj na do-
brého konĕ, a gede mu na námluwy; giný gede skrotit
národy spiklé; třetj oswobodj slawný Kiew od luzy
Tatarské, a zas giný očistj vzdálené kraginy a česty od
přjšer a litých potwor; při tom pak skoro každému na
cestách mnoho podiwného se přihodj, což opět bohatý-
ra k nowým ukazŭm swé sjly nebo wtipu swého wede.

Gak pěknĕ ale ze wšech wšudy básnj wyswitá ráz
tehdejšího lida ruského, prostého sice, a wšak při tom
dobrého, přírodnjhm zákonŭm wěrného a posud ani na
rozumu ani na srdci cizj, nenárodnj wzdĕlanostj nepo-
rušeného! Co na srdci, to na gazyku. Co gednau bo-
hatýr připowj, to wykoná, ať padne co padne. Zbož-
nau mysl wšude s hrdinským srdcem w neykrásnějšj

tu widíme spolku; i když wegde z nich některý „do swětla ejně ke sluněčku Wladimjru,“ zagisté nepozdráwj dřjw knjžete ani kněnj „dušičku Apraksejewnu,“ dokud se byl dřjwe nepoklonil „Spasitelowu obrazu s Přechistau.“ Gedeli který do dalekých; nebezpečných kragin, neodgede bez požehnánj rodičůw, a u welikých nebezpečjch spoléhá se gedině na pomoc božj, a w té důwěře — gedná! Při wšj pak nábožnostj zůstává bohatýr wždy mužem, po činech neustále bažjcjm, a taťkočka nerázně weselým, — ano, mnohé z básnj těch hoddownjch i trošku rozpustile se končj, gako na příklad ona o Čurilowi Plenkowiči; kdyžto giž všickni knjžata i bojarowé do opitj napili se za nowého stolnjka Čurilu“ — tuť :

Z gitra ráno ranjtko,

Ráno zazwonili na gitřnj,

Knjžata i bojarowé šli na gitřnj;

W ten den napadalo sněhu bjlého,

I našli oni čerstwau stopu,

Sami oni diwěgj se :

Buď zagje skákal tudy, buď bjlý hranostyl;

A ginj tuť usmjwagj se a šeptem howořj:

Znáti to ge, ne zagje tudy skákal, ne bjlý hranostyl,

Ale šel to tudy Čurila Plenkowič

K starému Bermjatowi Wasilewiči,

K geho mladé ženě, Kateřině překrásné;

anebo w oně: „Dobryňa Čuď pokořil“ — (wiz Časopis. letošnj str. 154) když přišel Dobryňuška po 12 letech domůw, ano se práwě žena na nowo wdávala. Po-gme on ženu swau od swatebnjho stolu, peklonj se knjžeti, pak i ubožátku ženichowi, řka: „Hoř, jesi ty moj nezwanoi brat, molodoi ty Popowič Alešinka! — zdra-stwuj, ženjasja! — da ne s kjem spat.“ Skoro ta sama slowa mluwj i kněžna Zapawa w básni „Solowej Bu-dimjrowič,“ a. t. d. Často zagisté w celičké básni nic

žertowného tu nenagdeš, a konec gegj tě rozmarně aně-
kdy i rozpustile přiwjtá. Zdáť pak se, že i takowéto
žertowné i abyh lépe řekl naprosto epiigrammatické u-
končowánj básnj ruských gakausi napolo stálau básni-
čkau gest formau, a wšjm wěru právem ke stu ostat-
ních známek slowanské národnj poetiky připočtena bý-
ti může, gelikož netoliko tu, ale i w giných pjsnjch u
Rusů, Srů, ano i u nás Čechů se ne zřjcka nalezá. P.
Čelakowský i ginj dobře toho tu i tam použili we swých
půwodnjch skládanjch. „Čap — slawný kupec — on ge-
diný na moři pohromu wzal.“ Koráb i penje geho pe-
hltilo moře.

Od těch časů on čáp slawný kupec
Po břehu smutný sem tam pocházj,
Chytage žabky, plazy wodnj,
Protrásá ge a wyklepává,
Ku penjzku penjzek shledává,
Deyžjž mu štěstj penje nagjti,
A zpěwáku té pjsně s njm se rozděliti.

(Čel.)

Zagjeowé ale
Zmužilost swau zapoměli
Na bogišti prostřed zelj;
Ach gak často potom po nj taužjwali,
A do prostřed zelj hledat si gj chodjwali;
Ale posud gj nenašli — weta po nj, weta — ^{isa}
Hledati gj budau w zelj do skonánj swěta. (L)

Gest pak geště gedua přjčina, která nás k lepšjmu
powšimnutj knihy této nutj, a toť: „Ohlas pjsnj ru-
ských“ páně Čelakowského, tento poklad a posudney-
národněgšj a snad i neylepšj plod našeho newěgšjho bá-
snictwj. — Nikdy w Čechách newyšlo tolik pjsnj duchem
prostonárodnjm psaných gako w těchto letech, a wšak
— mnoholi gich máme zdařilých? Gsať u nás lidé, kterj
spě na tom welmi mnoho zakládaj, když nám tak ně-

co po sedlsku zarymugj; domnjwagjť se zagistě, že chceli kdo něco národnjho psáti, giž neginak než prstonárodně to psáti musj, a ta prstonárodnost ge zawádj w gakési bludišťě, plné prostot a darebnostj. Tu i hned mi te tak připadá, gakoby gakýs na oko wtipný panáček, bywšj někdy pozwán do wsi na poswjcenj, nynj w městě w hlučné společnosti šwikákůw a slečen oblekl se do šatů sedlských, a zpjwage pjsně wenkowské dělal gim zamilowaného sedláčka; a však i toby mělo ceny do sebe nemalé, kdyby se nám stráta prawé krásy aspoň smjchem zas nahradila! — pauhá lyrika přestaupila by takto do lyriky epické a dramatické, a tragičnost do satyrické komiky; — a však našincowé gakoby tomu dobře rozuměti nechtěli, alebrž zpjwagj nám duchem prstonárodnjm tak, že to nenj ani ke wzdychu ani ke smjchu.

Pjsně prstonárodnj (ne básně wůbec!) od žádného giného nám podány býti nemohau, než od lidu prostého — nebo genom ten zpjwá nám vlastnj, neljčené city we swé vlastnj formě. Wycwičený básnj — byť i city také vlastnj nám we formě prstonárodnj podával, — přeč giž přestává býti prawým lyrikem; to same platj také skoro o všech skladateljch selanek. Od básnjkůw oswjcenějšjch tedy w tomto druhu žádných — aspoň mále gen pjsnj očekáwati smjme, a vše co od nich takového skládáno, gest buď a) čistě epické, aneb b) epická lyrika; tato tak nazwaná lyrika epická má zase ráz dwogj: buď si hrage básnj na sedláka — což k smjchu wede, aneb on wmysliw se do rozličných lidu prostého charakterůw, wystawuge nám tady obrazy srdcj a rozumůw prstonárodnjch, kteréž charaktery opět gešťě ráz buď demáci, buď přjbuzné, buď z cela cizé národnosti do sebe mjtí mohau, — a sem patřj také ohlas pjsnj ruských p. Čelakowského, w němž naskrz všeccko zdařilé. Ne tak giž se mu powedl „Ohlas pjsnj českých“ pohlédnemeli naň z toho samého stanoviska; nebo takměř

polowice gich gest spjše parodie — ne sice gednotliwých pjsnj prstonárodnjch, ale parodie pjsně české wúbec, anebo ducha radšgi a těla pjsně prstonárodnj našinské; — a však, hohužel! že ge aspoň gako parodie dokonalými gmenowati nemůžeme. Wady této však nenalezeme — čtáme kde genom koli — w nadzmjneném „Ohlasu pjsnj ruských“ naskrz nikde, a směle geg nazýwati můžeme neywětšj chlaubau našj nowěgšj poesie. Wybornost krasowědecká w nich patrná gest i každému přistupná. Co pak se krásné prstonárodnj formy týče — ta na poneyprw trochu cizj se býti zdá, a potřebj toliko nawykati se na ni. Tenž zagisté krásu básnickau našeho Čelakowského teprw pozná, kdo se dřjwe seznámj s národnjmi pjsněmi ruskými tu i tam podanými, a se sbjrkau na hoře podotknutau od Kirše Danilowa, i přeswědčj se s námi, že páně Čelakowského „ohlas“, co se formy týče, básnjm těmto ruským, kteréž mu, gakož patrnó, byly w tom školau, všudy se wyrowná; co pak se wnitřnj, čistobásnické ceny dotýká, welice ge a naskrz všecky předčj. Toto pak mě pohnulo, že sem se osmělil, několik oněchno básnj ruských w časopisu tomto weřegnosti podati, a kdoby si byl toho posud méně wšjmal, učiniti ho na to pozorným. Také snad mnohý z mládencůw, s ruským gazykem se objragjcjch, nynj s wětšj chutj knihy ty otěwře, a přirownáwage gedno k druhému, stegné se mnau rozkoše poejtj a cenu Ohlasu pjsnj ruských pozná. Mně gealito gest a zůstane, že mi posud příležitosti chybilo, se staršjmi výrazy některými seznámiti se, abych byl mohl těchto několik pjsnj, kteréž w tomto a minulém druhém swazku sem podal, přeložiti důkladněgi; a však snad brzo od někoho giného, w gazyku starém a w památkách ruských dospělegšjho, celé sbjrkj té se dočkáme.

Geště pak bychom na něco zapomenuh, což zagisté zaslubuge, abychom si toho powšjmnuli. Powědomoť wůbec, že některé staré a posud žiwaucj powěsti a báchorky čechoslowanské i sem tam daleko w Němcjch známy sau, aspoň ne přjliš dáwno geště byly. Tak n. p. mjsta některá w powěsti „O dewjti krkawcjcch“ a pak w oné „O Wodnjkowi“ sám Voss připomjná (wiz geho idylly, pak čas. mus. 1830 str. 215 a 216). I w knize této nadzmjnné „Drew. rusk. stichotworenija“ naleza-gj se některé wěru, genž s báchorkami našimi mnoho do sebe magj podobného; ano báseň nadepsaná „Dureň“ (wiz wydánj druhé, stranu 390; u wydánj prwnjm báseň ta s mnohými ostatnjmi chybj) zcela skoro tak w Čechách se powjdá; — ruský Dureň gest náš „hlaupý Janek“ neb „Janek z baudy.“ Kdo nám nynj powj, přišleli báchorka ta z Rus k nám anebo naopak? Rozšjřenost a domácnost gegj w Čechách, — a zase gegj starežitnost u Rusůw, kdo to wložj na wáhu? Ano i to znamenité gest, že u nás tento Dureň neboli náš Janek stálým gest charakterem, a mímno této rusko-české báchorky, že wjce se gich o něm geště u nás powjdá. Časem wěru sám gak přeloženj nadzmjnné ruské báchorky, tak i některé české o něm podám.

K a l i n C a r.

Z Ordy, z oné zlaté země,
Z té kraginy bohaté,
Powstal zlý car Kalin,
Zlý car Kalin Kalinowič,
Proti sjdelnjmu městu Kiewu
Se swan silau pohanskan.
A došed on od Kiewa na sedm werst,
Zastawil se Kalin u bystrého Dněpra;

Sebrala se k němu sjla na sto mil,
 Na všech čtyrech stranách. —
 Proč máš sirá země nerozpukne se? —
 Proč ona nerozstanj se?
 Ai, od páry od koňské bylotě
 I měsje i slunce zamračeno,
 Aniž widěti paprsku swěta bjlého;
 A pro gegich dech pro ten tatarský
 Nemožno nám křesťanům žiwu býti. —
 Posadil se Kalin na řemennau stolici,
 Pjše listek rychlopsaný
 Do sjdelnjho města Kiewa,
 Laskawému knjžeti Wladimjru.
 I wybral Tatařjna ze všech neywyššjho,
 A měřil on Tatařjn tři sáhy,
 Hlawu na Tatařjnu — piwný kotel,
 Kterýž kotel mnoha wěder,
 A mezi plécema — dobrau sáhu.
 Tato slowa, chytrost napsala:
 „Že dobude Kalin město Kiew,
 „Zahubj knjžete Wladimjra,
 „A rozprášj ejrkew božj.“
 Dát Tatařjnu listek rychlopsaný,
 A poslal gehu na spěch do Kiewa.
 Wskočil Tatařjn na dobrého koně,
 A gechal do města Kiewa
 K laskawému knjžeti Wladimjru. —
 Ai, Tatařjn giž w Kiewě,
 Prostřed dworu knjžecjho;
 Skočil Tatařjn s dobrého koně,
 Nepřiwáže koně, nepřikazuje,
 Běžj on do sjně swětlé,
 On obrazu Spasitelowu nemodlj se,
 Wladimjru knjžeti neklanj se,
 Aniž lidu Kiewského si wājmná;

W hodil on list na kulatý stál
 Před welikého knjžete Wladimjra.
 Odcházege Tatařjn promluwil gest:
 „Wladimjre, knjže sjdelnj w Kiewě!
 „Ruče wzdey ty nám Kiew město,
 „Bez boge, bez dražky weliké,
 „I bez krweprolitj ničemného.“
 Wladimjr knjže zarmantil se,
 A rychle list rozpečeťował,
 Rozpečeťował i prohljžel;
 Hledě w list — zaplakal Swět! —
 Nešťěstj knjžete překwapilo —
 Bohatřrůw do Kiewa nesgelo se,
 A Kalin car pode zděmi stogj;
 A Kalinowa sjla rozšjřena
 Ne wjce, ne méně, — na sto werst,
 A to na wšecky čtyry strany;
 Geště s njm mnoho carů s carewiči,
 A mnoho králů s králewíči;
 W moci každého sjla — na tři temy;
 Po prawé ruce geho zeť sedj,
 A zetě zowan u něho Sartakem;
 A po lewé ruce geho syn sedj,
 A syna geho zowan Ponšekem.
 Rokowánj gegich nekončilo se,
 Tatařjn z Kiewa newygjžděl. —

W tu dobu Wasilej-holubice
 Wyběhl na wěž na střelnici,
 Wezme swůg tuhý napřažený luk,
 Kalenau střelu wygme opěřenau,
 Zatraubil on na trubky německé,
 A kde sedj zlopowěstný car Kalin —
 Tam on Wasilej-holubice
 Tam on ted' střelil po Kalinu caru;
 Nestřelil do psa do Kalina cara,

Ale šťastil on do zetě Sartaka —
 Uhodila mu střela pod pravé oko,
 I zabila ho do smrti.
 Ai ta nehoda rozmrzela Kalina cara,
 Prwnj djlo geště neukončeno,
 A giž druhé nešťestj zakaušeno,
 An gemu zabit milowaný zet
 Z té věže ze šťastnice.
 Poslal on druhého Tatarjua
 Ku knjžeti Wladimjru,
 Aby mu vydal toho winitele.
 A málo času uplynulo —
 Tuž z té strany polednj
 Gako gasný sokol w přeletu letj,
 Když bjlá labuť přeprchuge,
 Tak běžj plamen udatný,
 Starý kozák Ilja Muromec.
 Přigechal on do města Kiewa —
 U prostřed dworu knjžeckého.
 Seskočil Ilja s dobrého koně,
 Newáže koně, nepřikazuje,
 Ale gde přjmo do světlé sjně;
 On modlj se Spasiteli a Přetisté,
 Klonj se knězi a kněnj,
 I na wšecky čtyry strany —
 A sám Ilja usmjwá se:
 „Hoi, an gsi ty sudar Wladimjr kněz!
 „Co to k tobě za hlupáka přišlo?
 „Co za hlupáka neotesaného?
 Wladimjr kněz slawný Kiewský
 Podá mu list onen rychlopsaný.
 Přigal geg Ilja, sám ho pročjtáwá; —
 Howořil gemu Wladimjr kněz:
 „Hoi, an gsi ty Ilja Muromec;
 „Pomoziž mi myšlénku mysliti,

„Wzdátili mám, či ne, město Kiew,
 „Bez všeho boge, a bez dražky weliké,
 „A bez toho krweprolitj ničemného?“
 Howořj Ilja takowéto slovo :
 „Wladimjre, slawné knjže Kiewské!
 „O nic ty, Osudar ! pečliw nebud' —
 „Božský Spasitel obránj nás,
 „A přečistá všech nás ochránj.
 „Nasypey ty mjru čistého střjbra,
 „A druhau mjru krásného zlata,
 „A třetj mjru pěkných perel ;
 „Pogeď pak se mnau ku Kalinu caru,
 „S těmito swými čestnými dary,
 „Tento Tatarjn nás dowede k němu.“ —
 Přestrogil se ted' knjže za kuchaře,
 Začadil se sazj kotelnau ;
 Pak se brali oni ku Kalinu caru ;
 Tatarjn přjmo ge tam wede.

Wgel on Ilja ku Kalinu caru,
 Do gehu leženj tatarského.
 Skočil on potom s dobrého koně,
 Kalinu caru poklonil se,
 A howořil takowéto slovo :
 „Ai Kaline care, ty nepřjteli Kalinowiči !
 „Přigmi naše drahé dary
 „Od welikého kněze Wladimjra :
 „Prwnj mjsu čistého střjbra,
 „Druhau mjsu krásného zlata,
 „Třetj mjsu pěkných perel.
 „A pak dey nám lhůtu na tři dni —
 „We Kiewě nám připrawiti se,
 „Odslaužití mši swatau s ponaridami,
 „Pak pomodliti se za zesnulé,
 „I druh s družkau rozlaučiti se.“
 Howořj tu Kalin takowéto slovo :

„Hoi, an gsi ty Ilja Muromec!
 „Wydeytež wy nám winnjka,
 „Který střelil s wěže střelnice,
 „I zabil mého milého zetě.“
 Howořj gemu Ilja takowěto slovo :
 „Slyš care, co nám poweleno :
 „Přigmi raděg naše drahé dary
 „Od welikého kněze Wladimjra ;
 „Kdežbychem wám toho vyhledati mohli ?“
 I tuž car přigal drahé ty poklady,
 A sám nadává i zlobj se.
 Ai tu se také rozpálil Ilja,
 Nebo nedal gim lhůtu na tři dni,
 Na tři dni — ani na tři hodiny.
 Howořil Ilja takowěto slovo :
 „Ty pse, ty proklatý care Kaline !
 „Odegdi s Tatary od Kiewa,
 „Máteli, psi ! chuti, zůstati na žiwě !“
 I chwátíl hněw teď Kalina cara —
 Welel on Tatarům lapiti Ilja.
 Swázali sau mu bjlé ruce
 Křepkými prowazy hedbáwnými,
 A on Ilja se rozwteklil znova,
 A zlostně křičel slovo toto :
 „Pse ! ty proklatý care Kaline !
 „Odegdiž pryč s Tatary od Kiewa,
 „Chutíli máte, psi ! zůstati žiwi !“
 I zahořel teď Kalin kratým hněwem —
 A plyge Iljowi do gasných očí :
 „Ten ruský lid — wždycky chlubiwý !
 „Opantán on, hle ! gako holý běs —
 „Geště předemnuu vychlaubá se !“
 I tuž doplnil se Ilja zlostj a wztekem,
 Nebo za weliké pohaněnj to měl,
 Že mu naplil Kalin w gasné oči ;

Wskočil on u výšku na púl dřewa stogacjho —

A rozerwal panta na plecech swogjch;

Nepustili Ilju k dobrému koni,

Ani k gehu těžké palici —

I chwátíl on Tatařjna za nohy,

Kterýžto gel do města Kiewa,

A začal njm šermowati:

Kudy njm mrštj — tam ulice,

Kam njm wrhne — tám náměstj,

A sám k Tatarowi takto mluwj:

„Ai, silný to Tatařjn, neláme se;

„A žilowatýs, pse! — neroztrhneš se.“

I sotwa Ilja słowo domluwil —

Odtrhla se hlawa tatarská,

Spadla ta hlawa do prostřed Tatar

A zabjgj, láme, hubj gich do smrti.

Ostatnj Tataři kwapem utjkali,

Wšickni se w blátě potopili,

A zanechali wozy swé w poli.

Wrátíl se Ilja ku Kalinu caru,

Chwátíl on Kalina do bjlých rukau,

A sám Kalinowi takto wece:

„Wás cary nezabjgegj, neodprawugj,

„Nebigj, neodprawugj ani newěšegj.“

I chwátj on cara swau korčahau,

Zahaural njm nad swau bugnau hlawau,

Udeřil njm o lesklý kámen,

A rozdrtil ho na malé drobty.

Co zbyli Tataři, na kwap utjkali,

A sami oni zakljnali se:

„Nedey nám Bůh, býti w Kiewě,

„Nedey wjc Bůh, uwiděti lidj ruských!

„Gsanli všickni w Kiewě takowj —

„Gediný čłowěk wšech Tatar zhubil!“

I šel Ilja Muromec Iwanowič

Hledat svého towaryše,
 A to svého Wasilege-holubici,
 A hned na hospodě našel ho,
 A vzal s sebou ku knížeti Wladimjru —
 I pige tu Ilja zelené wjno
 S tjm Wasilegem s holubičkau,
 A nazjwá ho swým bratříčkem.

Michaila Kazarinow.

Tam zdaleké vlasti z Halice,
 Z Wolynee, z toho města krásného,
 Gako gasný sokol on wylétáwal,
 Gako bjlý geřáb on wyprchował —
 Tak wygǝžděl udatnjá, dobrý mládenec,
 Mladý Michaila Kazarjanin;
 Kůň pod njm gako litá zwěř,
 On sám na koni gako gasný sokol,
 Křepké bruňj na mohutných plecech,
 Kuják a panejř z čistého stýbra,
 A kolčuha na něm z krásného zlata,
 A této košili cena čtyřicet tisje;
 Na geho bugné hlavě helma zamykací,
 A cena té helmy tři tisje;
 W geho rukau kopj Murzawecké;
 Gak swjce hořj při lewém bedru
 Připásaná ostrá šawle;
 Na délku ta šawle — sáha dobrá;
 Na šjřku ta šawle — osm palcůw.
 Též má s sebou luk tuhý, smrtící,
 A cena tomu luku tři tisje.
 Cena toho luku proto tři tisje:
 Bylyť na něm pruhy oceliwé,
 A žjly ty sau byly gelenj,
 Rohy pak byly krásné zlaté

A tetiwa hedbáwná,
 Zbjlého hedbáwj šamachanského —
 Také taul má s sebau kalených stěel,
 Páldruha sta gich w tom tauli bylo;
 Každá střela po pěti rublech;
 A kůň pod njm gako litá zwěť,
 A cena toho koně určiti se nedá;
 Proč se nedá udati cena toho koně?
 Cena koně toho udati se nedá proto:
 Přes řeku on brodu newyhledáwá,
 On ten kůň skáče se břehu na břeh.

I góde do města Kiewu,
 K laskawému knězi Wladimjru,
 Diwotworecům w Kiewě pomodlit se,
 A Wladimjru knězi poklonit se,
 Poslaužit genu wěran a prawdan.
 Když pak byl giž we městě Kiewě
 U prostřed dworu knjzeczjo,
 Skočil Kazarjanj s dobrého koně,
 Přiwázal koně k dubowému slaupu,
 Wešel do sijně do swětlé
 K welikému knězi Wladimjru,
 Modlj se Spasiteli s Přecístau,
 Poklonil se knězi i kněnj,
 I na wšecky čtyry strany.
 Howořil k němu laskawý Wladimjr kněz:
 „Hoi, an gsi ty udatnjk, dobrý mládenec!
 „Odkud' gsi přigechal? odkud' tě Bůh přinesl?
 „A gake tobě gménó, mládenče?
 „Podlé gména tobě možno mjsto dáti,
 „A podlé slowůtnosti tebe obdařiti.“
 I odwece udatný dobrý mládenec:
 „Slowuť gá Michaila Kazarjanj,
 „Kazarjanj duše, mladý Petrowič.“
 I na to slawný Knjze Wladimjr,

Nemage geště stolnjky a čjānjky —
 Naléwal sám do čjše zelené wjno,
 Ne welká mjra — as půldruha wědra,
 I nabjzj bohatýra toho
 Aby wypil čjši zeleného wjna,
 I tuřj roh medu — as půltřetjho wědra;
 Přigjmá Kazarjanjn gedinan rukau —
 A wypil on wjno gediným tahem,
 I tuřj roh medowiny sladké.

I dj k němu laskawý Wladimjr kněz:
 „Hoi, an gsi ty Michaila Kazarjanjn!
 „Posluž ty mně službau vzdálenau,
 „Gediž ty k moři sinému,
 „Nastřjley hus a bjých labutj,
 „I přeletawých malých kachniček
 „K mému knžecjmu stolu;
 „Do libosti, pak tě mládenče podařjm.“
 Mladý Michaila Kazarjanjn
 Welikého kněze neoslyšel,
 Pomodlil se Bohu, a pak odešel;
 I wsadil on se na dobrého koně,
 A gel k sinému tomu moři,
 A to do teplých tichých zátok;
 I když byl už u siného moře,
 Tuť na gehu štěstj weliké
 Přihnalo se ptáctwo ke břehu —
 Nastřjlel on hus a labutj
 I přeletawých malých kachniček
 K gehu stolu knžeckému,
 Obwázal tjm swého dobrého koně
 Po mohucjch plecech až po samu zemi; —
 A gel pak od siného toho moře
 Do slawného města Kiewa
 K laskawému knězi Wladimjru.

I přigel w poli k dubu kořatému;
 Na dubě sedj tu černý hawran,
 Přestupuge s nohy na nohu,
 Uhlazuge si své pěkné pětj —
 Nohy i nos — gak oheň hořj.
 I obdiwuge se Kazarjanj
 Té weliké přjhodě, a howořj on:
 „Co sem gá se w poli nagezdil,
 „W celé geho Hosudárské vlasti,
 „Takowý diw sem nikde nenašel
 „Gako nynj tohoto hawrana černého.“
 Potom wzal Kazarjanj
 Z nálučnice swúg tuhý luk,
 Z taułu wyňal kalenau střelu,
 I chce zastřeliti černého hawrana —
 Giz tuhý luk swúg napjną;
 Kalenau střelu přiřládá;
 I natahugue swúg tuhý luk za ucho,
 Zawyly rohy tuhého luku,
 Zaskřjpěly pruhy oceliwé —
 Giz giz chtěl spustiti kalenau střelu —
 Tuť zwěstuge mu černý hawran toto:
 „Hoi, an gsi ty udatnj, dobrý mládenec!
 „Nestřjley ty mne, černého hawrana,
 „Mau krwj ty se nenapogjš,
 „Mým masem ty se nenasytjš,
 „Nademnau twé srdce nezraduge se —
 „A gá ti powjm o wjtězstwj bohatýrském:
 „Gediž ty na onu wysokau horu,
 „Pohledni do udolj širokého,
 „I uwidjš w poli tři bjlé stany,
 „Stogj tam lówka — drahý rybj zub,
 „Na té lówce sedj tři Tatařjni,
 „Gako tři psi, laupežujci;
 „Před nimi chodj krásná děwice,

„A to zagatka, dĕwička ruská,

„Mladá Martha Petrowična.“

Po tomto slowu Kazarjanjn zarazil se,

Nestřelil na dubě po hawranu černém,

Ale gel on pak na horu wysokau,

Djwá se do širokého údolj. —

I uviděl w poli tři bjlé stany,

Stogj tam lawice — drahý rybž zub,

Na lawici sedj tři Tatařjni,

Tři Tatařjni, psi laupežnj ;

Před nimi chodj krásná dĕwice,

A to zagatá dĕwička ruská,

Mladá Martha Petrowična.

Pro slzy nemůže słowa promluwiti,

Welmi žalobně nařjkagjc :

„O nešťasnás ty hlawo moge bugná !

„Hoře trpké — wy mé rusé wlasj !

„Geště wečer wás matička rozčesáwala,

„Uprawowala wás matička rodná —

„Ach, a rozplétati wás budau, mé rusé wlasj,

„Tři Tatařjni, tři laupežnjci !“

Tataři řeci swé domluwili,

A geden Tatařjn howořj k nj :

„Neplač dĕwičko, dušino krásná !

„Nezasmušug dĕwičko swé ljce bjlé,

„Tyť se prowdáš za Tatařjna ;

„Neprodám gá tě dĕwičko lacino —

„Ale prowdám tě za swého syna milého,

„Za milého syna we zlaté Ordě.“

Ai tu s bljké hory, s vysoké,

Gako gasný sokol slétáwá —

Tak letj mladý Michaila Kazarjanjn,

Dušina Kazarjanjn, mladý Popowič.

Připrawil on swého dohrého koně,

Koně bohatýrského rozehnal —

Drže w ruce kopj Murzawecké:
 Prwnjho Tatařjna kopjm skolil,
 Druhého psa koněm roztlapal,
 Třetjm praštil o sirau zemi;
 SESCOČIL Kazarjanjn s dobrého koně,
 A uchwátíl děwičku za bjlé ruce —
 Počala děwička krásná plakati:
 „Nenj to čest mládenecká,
 „Žes se neptal ani na dědinu, na vlast,
 „Zdaž to dcera knjžecj, zdaž bojárská —
 „Gáť sem bojárka, dcera kupecká,
 „Z města Wolynce z Haliče,
 „Mladá Martha Petrowična!“
 Po tomto slowu sebral se on:
 „Hoi, ty duše moge, krásná děwičko,
 „Mladá Martho Petrowično!
 „Gakžes ty se, má sestřičko rodná,
 „K těmto Tatarům dostala?
 „K těmto třem psům laupežnickým?
 „Odpowj gemu Martha Petrowična:
 „Gá wečer se weselila w zeleném sadě
 „Se swau panj matičkau,
 „Když zdaleka z širého pole —
 „Gako černj hawrani přiletugj,
 „Přiběhli tam tři Tatarowé,
 „Zagali mě krásnau děwičku,
 „A odvezli mne do pole širého —
 „I taktěť gá dostala se k Tatarům,
 „Ke třem psům laupežnickým.“
 Mladý Michaila Kazarjanjn
 Sebjrá po stanech zlato, střjbro,
 On to skládá do wyprázněných waků,
 Do waků práznyh, newylužených,
 I tu láwku wzal — ten drahý rybž zub,
 Posadil děwičku na dobrého koně,
3*

Na koně ruského, bohatýrského,
 A sám sadil se na tatarského,
 Weda ostatnj dwa koně na uzdě —
 I gel tak do města Kiewa;
 A když do toho slavného města přigel,
 Tu hned stolujci a wratnjkowé
 Oznámili knjžeti Wladimjru,
 Že přigel Michaila Kazarjanj;
 Potom Michaila sňal s dobrého koně
 Tu swogi rodnau sestřičku,
 A swé čtyry koně uwázał.
 Přigdan poslowé od kněze Wladimjra,
 Welj Michailowi gjti do sijně swětlé
 Se swogj rodnau sestřičkau —
 I wstanpil Kazarjanj do sijně swětlé
 Se swogj rodnau sestřičkau;
 On modlj se obrazu Spasitelowu,
 Klonj se knjžeti Wladimjrowi
 I kněžj Apraksejewně:
 „Zdráv buď, laskawj knže Wladimjre,
 „Se swau knjžecj dušičkau Apraksejewnau!
 „Kam gsi mě wyslal, to vykonal gá:
 „Nastřjlel sem hus a bjých labutj,
 „I přeletawých malých kachniček;
 „Krom toho však zwjtěžil sem hrdinsky,
 „A zabil w poli tři Tatařjny,
 „Tři Tatařjny, psy laupežnické,
 „I wyswobodil swau vlastnj sestru,
 „Mladau Marthu Petrowičnu.“
 Wladimjr, slavný knže Kiewský,
 Wygasnil a radoval se z toho,
 Naléwal čjši zeleného wjna,
 A tuřj roh sladkého medu,
 I podává to Michailowi Kazarjnu;
 Přigjmá to on gedinau rukau,

A wypil to Michaila gediným duchem.

Potom vyšli na široký dwůr —

Šel i sám knjze s kněžnau

Prohlédnant geho pěkné koně,

Ty pěkné koně tatarské.

Welj on s koně obrati zwěť,

Welj segmanti waky neolužené,

A odnesi to do swětłé sijně;

Wzal také lówku — ten rybž zub,

A i koně postawiti dal do swých stąg.

Howořil ted' laskawý Wladimjr kněz :

„Hoi, an gsi ty udatnj, dobrý mládenec,

„Mladý Michaila Kazarjanj,

„Dušička Kazarjanj mladý Petrowič,

„Mamť gá wěru tři sta hřebcůw,

„Tři sta, a tré hřebců pěkných,

„Ale žádný z nich takowý nenj.

„Dobře činš na tom, mládenče milý,

„Že slaužjš knjžeti wěrau a prawdu.

3.

O gmenách mjestnjch w zemi České a Morawské.

I.

Pokus o vysvětlení českých gmen mjestnjch slabikami „*ice* a „*wice*“ se ukončujících a gen we množném počtu užívajících.

Od Frant. J. Slámy.

Libozvučnost, ohebnost a zvlášť skladnost gazyka našeho mohau owšem gen neznalci geho upjratí; znalciúm poskytuje i prostomluwa i zpěw na knize i w ustech Čechů neporušených každau chwjli nepřemožitelné důwody o té prawdě. Málo koho ale až potud znám, aby důwod skladnosti našeho milého gazyka na gmenách oby-tů českých byl stawěl. A přec gest gmenoslowj českých mjet i po významu i po rozmanitosti swých konců tak znamenité i utěšené, žeť marně po cizjch zemjch podobné rozmanitosti hledáme, ty toliko země wygjmajce, kde Slowané až do dnes gen tu zásluhu podrželi, že stawěli, orali a seli, kde giný zůstává, sklizj a gj.

Za příklad té skladnosti našj řeči we gmenách osadnjch uweđu gediný kořen „*Lib*,“ za stara „*Lub*.“ Co tu z něho wyrostlo gmen po Čechách powrnečně toliko na mapě přehlídnutých, gako : „Libeň, Libjn, Libuň, Libě-gice, Libčany, Libichow, Libochow, Libkowice, Libenec,

Ljbeznicie“! Co ale, aby ke gménům obyťů také gména polj, luk, lesů, a gegich pasek, rybnjků se připočetly? zdažby tu ne giž skladnost genom našeho gazyka w neyskwělegšjm swětle na gewo wyšla, řeč sama neocenitelných přjspěwků nabyła, mnoho zastaralých slow z polohy, powahy a porostu mjsta swého prawého významu došlo: ale také wšecky skoro wětwe slowowědy ba i národnj historie a mythologie gasnoeti nabyly? *)

Ačpak se w ukončenj našich mjstnjch gmen rozmanitost přepodiwná nalezá, tak že hnedle žádné kombinacj českých pjsmen k wynyšlenj nenj, aby na ni gméno některé nedopadalo: wyniká přece východ „iče“ nade wšecky „any“ „iny“ „ow“ „owy“ a g. tak welice, že dobrat pětinu českých gmen zahrnuje, dokonce, kdyby se k němu i geho udrobněné *ičky* („Tušowice, Tušowičky“) přičetly.

Djwámeli se pak na gména českých mjst ze hlediště mluwnického, bige nám opět tolikerá zvláštnost w oči, že podobné u ginogazyčných národů opět buď gen pořjdku nebo docela žádné stopy nenalezáme. An něinecká gména (málo které wygjmage) weskrz toliko ku pohlawj neobogjmu náležej, rozwrhuj se naše do wšech pohlawajch třjd; máť Beraun se Slaným mnohostatných bratřj, synů i služebajch manů we vlasti; ale wjce má geště králowská Praha sester swobodných a dcer spanilých, že by se z toho nadánj hogného haedle zawjrat mohlo, gakau wážnost Slowané wezdy ku pěkné pleti měli; gen Milewsko se swými Sedly, Březjmi, Po-a Záhořjmi nemohau třjdagjoj mluwničajci do dnes k žádnému pohlawj přiwrhnanti.

Méně patrná ale přec u nowěgšjch gazyků skoro neslýchaná vlastnost poskytuje se tjm we mluwničném

*) Tato myšlenka byla by se snad w celém swém obsahu zplniti mohla, kdyby katastrálnj práce roku 1830 náhle se byly nezarazily —

ohledu, že gména gednot a mjest orůznělých wezdy a předložkau *na* w akusativu a lokalu, mjsta ale mnoho domů od dáwna počítajicj toliko s předložkami *do* a *w*, když se o chůzi do nich, nebo zůstávánj w nich gedná, sestawena býti mohau. Čech chodj, gezdj i plawe do Prahy, *w* Praze může bydliti, spáti a gjsti; pakli mu ale o Wyšehrad co činiti, tu mu toliko *na* Wyšehrad, nikdy pak *do* Wyšehradu - lečby doň stříjlati chtěl - gezditi neb choditi wolno, gen *na* ne pak *we* Wyšehradě procházeti nebo odpočínauti může. *)

Gako sobě naše mjestnj gména wšecky pohlawnj třídy oblíbenj, tak i uchylowána gsauce, některá gen w gednotném, některá zas toliko we množném počtu upotřebena býti mohau; vlastnost, s kterauž se opět toliko u staršjch gazyků, a to málo kdy potkáváme.

Neyzanimawějšj ale powaha těchto gmen zdá semita, že téměř wšecká swůg křestný list méně wjce čitelný a zachowaný na swém čele nesau; tak že hnedle ze samého gména ku prwnjmu obywateli nebo zakladateli, anebo ke znamenité udalosti vlastenské či ku powaze půdy téhož obytného mjsta dohljdnauti možná. A právě to, ač samo sebau nepatrné, tak každého zajímá, že nenj mjestopisce žádného hnedle, aby půwoda gména swého mjestopisu byl pomjgel. Geť si milo spomjnat i na léta i na okolnosti buď že sebe nepatrnějšj wěku dětinského.

Mezi gmény, gegichž křestný list za neyzachowalejšj a neyčitelnějšj pokládám, gsau ta kteráž na slabiky „ice“ vycházegj. Rozpadagj se pak we dwogj třídu, djwámeli se na počet, we kterém toliko uchylowána býti mohau, náležegjce gedny pauze k gednotnému, druhé pak ke množnému počtu.

*) Nám se zdá, že toto „*na*“ wůbec na hražená i wywýšená mjsta se potahuge. (Pozn. Red.)

Djwámeli se pak na konečnj slabiku, zas se tjm dělji, že některá na „wice“ giná pauze na „ice“ se ukončugi.

Wšeecka tato gména, kterých pauze w gednotném počtu užjwáno, zdagi se podlé mjsta, na němž nebo u něhož stogi, nebo podlé powahy a porostu téhož mjsta půwodnš okřestěna býti; tak *Kamenice*, buď že na kamenitu nebo neyprwé z kamenj wybudowána; *Řečice*, že při řjčce; *Teplice*, že u teplých zřjdel; *Břežnice* že na břehu nebo mezi březowým hágem; *Mohelnice*, že snad na starowěkých mohylách; *Obecnice*, že na obecnych pastwinách nebo lesjch se wystawěly. Téměř každé gméno počtu gednotného na „ice“ nese w sobě kořen slowa dodnes gaště užjwaného, nazwjce přjrodnjch předmětů se týkagjcjho a žádné téměř z nich není, aby před slabikama „ice“ také pjsmenky w potřebowalo.

Ginák to u gmen téhož ukončení, gichž pauze we množném počtu užjwati lze. U těch hned konec „wice“ hned „ice“ palezáme; hned na přjrodnj žiwé a widitelné, hned na dušewnj a newiditelné předměty narážegj, hned ale na takowém kořenu wyrůstagj, že k němu z našj materčiny žádného wjce kljče dostati nelze. Otěch se wesměs a bezwymjnečně domýšljm, že swé gméno od swých prwnjch zakladatelů nebo obýwatelů obdržely, a sice z následugjcjch přjčin.

1.

Gména, gakkoliw ono k označení člowěka i mjsta potřebné, nedáwasi během přjrozeným člowěk sám, aniž mjstu swého obytu; on gediný necjtj toho potřebu; neb hledě sám k sobě, přestává na „gá“, liše se njm do bře od „ty“ i od „on“; hledě pak ke swému obytu, nazýwá geg domowem: „gsem doma“, „gdu domů“, rozeznáwage tak obydlj swé lépe, než aby ge desaterým přjgmjm byl označil. Odtud newědjwagj často djtky giž urostlegšj, ano také dospělj wesňané, ani swého přj-

gmenj. Gen sausedé a naši bljžnj cjtj ta pótřebu, ozna-
čiti sobě nás i domow náš přjgmjm něgakým, k čemuž
wezdy u člowěka vlastnostj a zábaw buď podle těla,
buď podle duše neywjce do očj bigjojeh či neyrozezna-
wěgšjeh užjwagj, gakž ze podnešnjch přezděwů, gimiz se
wesňané naši po kolikkráte okřestjwagj, dobře wyswita.
Nynj owšem gméno naše neywjce na kalendáři a na přj-
gmenj našich roditelů záležj; za wěků dáwněgšjch ale,
zwlastě za pohanstwj, newědělo se o žádném přjgmenj
ani o kalendáři, a gméno leželo pauze w libowolné moci
roditelů nebo přjbuwných, odkudž ta neywěšj rozma-
nitost we gménách wplynula.

2.

Obdržew člowěk giž gméno, musj snášeti, že se to
též gehu giž usazené gméno na wšecky gehu náležitosti
přenášj; syn, dcera, pole, lauka i kůň gehu, wšeccko se
křestj po něm, a sice, podle formy u Rusů gako u nás
zobecnělé, adjektivem na končinu „wic“ nebo „gic“ wy-
cházegicjm: Ať slowe otec „Čechem“, nazwe se gehu
syn „Čechowic“ (syn Čechůw), dcera „Čechowic“ dcera
přjbytek „Čechowic“ stawenj, chalupa.

3.

Newjm gestli ta powaha wšem slowanským kme-
nům obecná, Čechům aspoň powšechně obyčegná gest,
že magjce s rodinau gednati, wezdy otce, matku i djetky
pospolně a konkretně před myslj magj, čehož u gino-
gazyčnjch národů, wygjmage Němce z kořene českého
pošlé nebo s Čechy sausedugjcj, žádné stopy nalezti nenj.
Tak gdeli Čech do piwowáru, neprawj, že se k samému
toliko sládkowi beře, ale ke „Sládkowům“; bylli tam,
něpowjda, že u Sládka byl, nybrž u „Sládků“; tak
chodjwá také k Wrchňowům, ke Truhlářowům, ku Křjž-
kowům, ne pak k Wrchnjmu, ke Truhláři, ku Křjžkowi
nebo Hofičkowi; Hofičkowům, Křjžkowům, Truhlářo-
wům púgčuge swé nádobj a náčinj, ač gen s gednjm často

členem gegich rodu činiti má; od Hořičků, Křížků, Ledinských se dlužj, čeho mu třeba; s Hořičkowými, s Ledinskými ge buď na mjru nebo na štjru. Tauto podstatnj vlastnostj swého gazyka weden gsa nemůže sobě Čech celé národy a gich země leč počtem množným zosobniti: „we Francousjch, w Turcjh, w Bawořjh, ne pak we Francausku, Španhelsku,“ a t. d. gsau formy našeho gazyka. Wšeco hnedle, cokoliw k gedné celosti náležegjc, ze mnoha členů po gedné formě ulitých nebo značných sestává, musj u Čecha buď do množného počtu přegjti, nebo kolektivným názvem se upokogiti.

Tak sobě wážj Čech každé individualnosti, že snad gemu samému se podařilo nerozlučitelna celost se wšj-mawým zobrazenjm každé gednotliwé osobnosti wyraziti, a národů ne tak na zemi a k tělu, gako k osobám a duši hleděti, wšechněch swornau wůli a sjlu uwažowati, a gj se wesměs hnedle zawděčowati hned zawázána uznáwati. Tauž powahau swého gazyka zanešený, musil Čech také obyťů lidských, genž z powlowna obec činiti počali, a wedle, nebo zrowna na dědině prwnjho zakladatele téhož syny nebo přjbuznými se přistawowali, gednotu w počtu množném wyrážeti, či vlastnost gednu na mnohé přenáseti. Tak giž mjsto, kde „Mjr“ bydlil, a gehu stawenj „Mjrowo“ neb „Mjrowic“ slulo, nazwal Mjrowice, gak mile syn, nebo dcera nebo přjbuznj Mjrowi podlé něho swá stawenj budowati začali.

4.

Že tomu tak, swěděj nám mjsta, kteráž se po gménách giž křesťanům obyčegných nazýwaly, gako: Petrowice, po Petrowi; Bernartice, po Bernartu; Opatowice, po Opatu; Štěpanowice, Martinice a t. d. Geť zagisto wše nepochybná, že wšeca tato mjsta po swých zakladateljch, nebo stálegšjch držiteljch gméno swé zdědila; ale geště gistěgšj to prawda, že dřjwe než tito giž křesťanšj Čechowé podobná mjsta, gichž aspoň někte-

rých již ve 12. věku stávalo, okřestili, že si k tomu formy nové nikoliwěk netvořili, nýbrž pauze šlepěj svých pohanských předků následujce, tak gména nowější ukoncowali, gak toho příklady na mjstech starými po zakladateli gmenovaných před sebou našli, nazýwajce obec Petrem založenau nebo obýwanau proto Petrowice, že stařj obec Klenem obýwanau nebo založenau Klenowicemi byli gmenowali.

5.

Giný důwod toho nalezám we popisu staročeských osobnjch gmen, kterýchžto zbjrku nám p. Fr. Palacký we 1. swazku VI. ročn. mus. časopisu gisté welmi wděk poskytnul. Nenjť to owšem auplná sbjрка všech starým Čechům obyčegných gmen; ale gíž ta, kterých se tam dočjtáme, poskytuğj nám kljče k wyswětlenj mnoha gmen českých obyťů, nad nimiž by s té strany nikdy snad se bylo newygasnilo. Odkudby Bělčice byly swé gméno odwáděly, kdybychom se tauž sbjrkau byli nepoučili, že Bělek bylo gméno osobnj u našich pohanských předků hustě užjwávané? Odkud Dohšice, Klenowice, Třebčice, kdyby Dobeš, Klen, Třebek u Staročechů osobnjmi gmény byly nebýwaly? Wtéž sbjrcę nalezagj Buděgice neb Buděgowice swého Budiwoğe; Litoměřice swého Lutomjra; a množstwj giných mjst ukončených na *ice* a *wice* gména swých buďže zakladatelů, buďže neyčasněgšjch a neyznamenitěgšjch obywatelů.

Kdyby, pak sbjрка swrchu citowaná swé auplnosti byla dosjci mohla, nepochybugi, žeby tam také Prachatice swého Prachatu neb Prachotu, Strakonice swého Strakoně, Horažďowice swého Horazdu, Bogenice Boga, Mirotice Mirotu, Mirowice swého Mjra, Chrastice Chrasta, Malšice swého Malše (Maleš), Netolice swého Netola, (za starodáwna Notola i Motola) a tak každé „*ice*“ swé, přednj slabiky co gméno swých prwnjch zakladatelů našly. Ano domnjwám se zde tak na powné prawdě státi

že by giž z těch gmen na *ice* mohla se bez zázady sbjrkata ta doplňowati.

6.

Nemenšj wáhy důwod podáwagj nám na tuž wšo naši obogazyčnj kragané w gižných Čechách, gežto pudem Čechům giž w kořenu prwotnjm zarozeným wedení, wšecky německé wesničky slowem Schlag se ukončugjci, gestli půwodnjho českého gména neměly, w češtině uwáděgje slabikami „*ice*“ „*gice*“ ukončugj; tak nazýwagj německý Perletschlag: „Perlogice“, Peterschlag: Petrògice, Wallerschlag: Wologice, Pfefferschlag: Fefrogice, Schneiderschlag: Kreyčogice at.d; kdežto se přece o mnohých těchto wesničkách nowěgšjho wěku historicky dowesti může, že se celé mjsto gen s přídatkem „Schlag“ po prwnjm dřewoštěpu neb uhlijři gmenowalo, který se w těch prwolesjch osadil.

7.

Gestli podlé wšeho toho, co se až potud o gménách na slabiky „*ice*“ se ukončugjcih prawilo, upjratí nelze, že swá nazwiska od osobnjch gmen odwádětimusegi, nechťli do bludů a marných bágek upadnauti: budeť geště menšj pochybnosti podrobeno, že gména česká slabikau „*ow*“ neb „*owy*“ se končjci, wyrażegjce swým neporušeným přiwlastňowacjm adjektivem do dnes swůg křestnj list, toliko z osobnjch gmen pocházegj, gak: Chýnow od Chýny, gména našim staročeským mužům, dle swrchu uwedené sbjrkj, obyčegného; Slawoňow a Kraupow, obogj na Worlicku, od Slawoně a Kraupy; Nebahow či Nebohow od Neboha, Gelenkowa od Gelenka; Krumlow od Krumla neb Krumela; Klatowy od Klata, a t. p. Gen š tau podpowědj, že gména tato, přicházegjce w obecné užjwánj, toliko na osamělegšj mjsta, pa gednotné hrady a dwory ukazowala, gakož do dnes mnoho gich gen osaměle stáwá; kde pak giž „*owy*“ nalezáme, tam půwodně dwa hrádky neb dwory

něco opodál sebe štogjcy a držitelům gednoho gména patřjcy podnjmati dlužno (?).

8.

Neywětšj těžkost w tomto odwáděnj působj ta otázka: gestli takowáj gména wšeoaka od gmen osobnjch odwáděti se magj, proč se giž gedné formy nedrželi předkové naši; ale tu těm slabiky „owice“ k osobnjmu gménu, tu těm toliko „ice“ přidávali? Otázku tu tak rozluštiti, aby žádné pochybnosti za odpovědj neostalo, bogjm se. Mnedle wycházelo prwotnj gméno wšech takowých mjest na „owice“ neb zprosta „ogice“ (obogj se slyšj do dnes, Mirowice, i Mirogice, Klenowice i Klenogice); ale u některých se slabika „ow“ neb „og“ častým užjwánjm docela wytřela, tak že pozděgi dwogj forma owládla, gako do dnes i „Buděgowic“ i „Buděgie“ dobře se užjwá; tak snad gindy i Strakoňowice i Strakonice, Prachatowice i Prachatice, Netologice i Netolice a g. w. užjwána byla. Forma „owice“ přilehá wůbec spjše k těm gménám, gegichžto zakladatele gméno gednoslabičné bylo, gako: Mjr, Klen, Křen (tébož diminutivum Křeněk nesau geštš mnozj rodowé w Čechách), Štěch, Tuš, Těš; ač tu mnoho wýhrad. Forma na „ice“ připadá zase radši k těm mjestům, gegichž zakladatele gméno wjceslabičné bylo, nebo samohláskau a nebo měknaucj spoluzwučkau se končilo, gako: Mirodice od Miroty, Prachatice od Prachaty, Čimelice, od Čumela nebo Čimela; ale také mnoho gednoslabičných gmen podrobuge se tomuto prawidlu.

9.

Nemjnjm pak wýhradně ta mjestnj gména od osobnjch gmen odwáděti, genž pod uvedenými wýminkami na slabiky „ice“ se ukončugj; množstwj gest zagisté giných geštš gmen mjestnjch we počtu gednotném i množném s neyrozmanitějšjm ukončenjm, gežto gsau osobám swé gméno dlužna. Zdaž to Wratislawa, Časlawa, Boleslawa a množstwj giných giž swým gménem newyrážegj?

Zwlašť ale gména, gichž' we množném počtu pauze užjwáno, zdagj se nazwjce od osobnjeh gmen pocházeti, aspoň tak neypřirozeněgi se wyložiti dagj. Takbych Hbyty w Beraunsku raděgi ode dwau Hbytů (?) opodál sebe zůstawagjcjeh (hořegšj a dolegšj Hbyty), než od „Chybiti“ - že tam cjsař Karel na lowu chybiti měl —, tak Smolotely, raděgi od několika Smolotelů než od smolného telete, kteréž se mjsto zlatého z téhož statečku za daň odváděti mělo, a tak geště mnoho giných gen od osobnjeh gmen odwozowal, wygjunage toliko mnohé slabikama „ana“, gindy toliko „any“ se ukončugjcj, gako „Bukowana“, „Borowana“ Zalužana“ a t. p. kteráž se zdagj přiľiš mnoho wěcného swým gménem wyrážeti, než abych gim raděgi od položenj než od osoby gména nepřijikal.

Než kgakému ejli se s tau malichernostj objráj? Neňj to mařenj času? Nikoliw! aspoň docela ne. Tratjm-li sám něco času, přišetřjm ho giným, genž často na výklady podobných gmen mnoho wtipu isoli nelitugj. Nebude wšak nic času toho litowáno, přiswědčjli mi aspoň saudněgšj čtenář některý, že gsem we hlawnjeh wěcech ku prawdě uhodil. Každá chwjlka ge dobře užita, wedelí nás ku prawdě.

Gestliby tomu ale tak bylo, tuť by giž z těchto myšlének negeden zisk wplynul. Naučilibychom se osobnj gména Staročechů lépe seznáwati; přestali bychom podiwných bágek k wyswětlenj gména ljčiti, a přece se prawdywjce zdalowati než držeti; *) wědělibychom kterých

*) Tak odwádj sám náš Stránský we swé „Respublica Bohemorum“ Krumlow od mletj ker, které se prý w taměgšj zátočině Wltawské w čas dřenice zhusta cpau; Litoměřice o dwykřiknutj mlynářowa, gak mu měřice ljto, genž byla do Labe padla; tak odváděli ginj Prachatice od dřewa práchniwěgjcjho, které prwnj Prachatičané w těch mjstech byli nalezli, gakoby to hrozný diw byl, we prwolesjch na celá meyta tljčjho a práchniwěgjcjho dřjwj

gmen toliko we množném a kterých w gednotném užj-
wati dlužno, nepjšje a nemluwjce, že gedem do Teplie,
gsauce na cestě do Teplíce, nebo že Litoměřici opauštj-
me, berauce se z Litoměřic; zamilowalibychom wdě-
čnau mysl našich poctiwých předků, kteřížto co by si
hnedle gen nyněgšj wěk za nález přiswogowal, giž we
prawěku bez chlauby a hluku wykonáwali, že totiž pa-
mátku swých zaslaužilégšjch kraganů a wýtečnégšjch
mužů osadnjm gménem zwěčniti se usilowali, odkudž
dobrá polowice našj vlasti samé památnjky w sobě
chowá. —

II.

Rozbor etymologický mjestnjch gmen česko-
słowanských.

Od Frant. Palackého.

Předeslané pogednánj důst. p. Slámy dáwa nám příčinu
k daljšmu a širjšmu důležité věci této uwažowánj.

Sestawiwše weliký počet staročeských gmen mjest-
njch, a pokusiwše se o roztržděnj gegich w ohledu ga-
zykozpytném, nabyli sine toho přeswědčenj, že půwodně
a za starodáwna wšeecka gména mjestnj gen ze dwau
pramenů powodjna byla, totiž buďto ze gmen osob-
njch zakladatelů neb pánů některé osady, aneb o kol-
nostj přírodných téhož mjsta. Tudjž rozpadla se

uhoditi. A mnoholiž gmen gešto by se něgakau bágkau
půwod swůg wygasniti nesnažily! wždyť giž i k tomu
přišlo, že se nám kljčem pauze německým od malicher-
ného obědwanj ženců čistočeské gméno wykládalo, geli-
kož to stará kniha, prý, powjdale.

nám všeca tato gména we dvě hlawnj třjdy, prwnj toliž gmen osobnjch, druha u gmen přjrodnjch. Mezi oběma však třjdami geště gako na rowné wáze stogj některá gména složená; gelikož se ostýcháme wřaditi ge nakwap do té neb onné třjdy, až by wěc ta důkladněgi wyskaumána byla. Konečně zbyl nám také nemalý počet gmen nesložených a prostých, wše prastarych, gichžto wýznamu a pramenu dopjditi se na čas geště lze nebylo.

Přistaupjce ku podrobnému rozboru a rozgjmánj gak třjd těchto wůbec, tak i gednotliwých forem etymologických zwláště, které w nich se nám wygewugj, potkáme se tytž i se formami gazyka našeho dáwno zapomenutými, ačkoli někdy spanilými a pozoru hodnými. Uwidjme wzornau článkowitost, austrogitost a důslednost gazyka našeho we twořenj gmen těchto; podiwjme se ušlechtilému gehu skladu, ale politugeme také zanedbánj a konečného zmrhánj negedné krásy gazykowé u předků našich.

I) Gména mjstnj pošlá z osobnjch.

R. 1832 podali sme w Časopisu tomto popis staročeských osobnjch a křestných gmen s některými poznámenánjmi. Hleděwše tehďáž obzwláště k tomu, abyhom nepodáwali gmen, leč o kterýchžto skutečném někdy w Čechách užjwánj pjsemné důkazy sme měli, nemohli sme, při skrowné geště zásobě starých diplomů českých, než neauplný a chudý gmen těch popis sebrati. Od té doby ale negen nowě nalezenými listinami několik set nám gich přibylo, ale i z morawských starých diplomů p. prof. Bočkem zbjaných wyskytlo se gich množstwj neznámých. Owšem pak, když giž etymologickým rozborom i ze gmen mjstnjch čerpati ge budeme, počet gegich na tisjce wzroste.

Ze gmen osobnjch twořj se gména mjstnj následugcejmi způsoby:

1) Z m ě k ě n j m (jeřowánjm) k o n c o w ý c h sauhlásek: *w, m, n, l, d, t, h, k, ch*. (Poněwadž ale Čech giž nynj dwau prwnjch sauhlásek, *w* totiž *a m*, we mluwě swé jeřowati neumj, protož rozđjl osobnjch a mjstnjch gmen, končjcjch se sauhláskami *w* a *m*, gen tjm se mu gewj, že prwnj gsau pohlawj mužského, druhá ženského; onna páležegj k deklinacj prwnj, magjce w genitivu *a*, tato k deklinacj třetj, přigjmagjce w genit. *i*).

a) G m é n a o s o b n j m j s t n j

na *w* (gen. *wa*); na *w* (gen. *wi*).

Čáslaw, gen. Čáslawa — Čáslaw, gen. Čáslawi.

Boleslaw - —slawa — Boleslaw - —slawi.

Soběslaw - —slawa — Soběslaw - —slawi.

Nápodobně: Wratislaw, Liboslaw, Přibislaw, Bořislaw, Budislaw a t. d.

b) G m é n a o s o b n j m j s t n j

na *m* (gen. *ma*); na *m* (gen. *mi*).

Přjbram, gen. Přjbrama — Přjbram, gen. Přjbrami.

Radim, - —ma — Radim, - —mi.

Chrudim, - —ma — Chrudim - —mi.

Nápodobně: Widim, Túžim, Blažim, Kúřim, Přistúpim, Bezpreim, Tuchom, Sutom, Zawlekom a t. d.

Znamenati slušj, že forma tato gmen osobnjch na *m* we swém půwodu gest prastará forma participij slowanských, kterýchžto příklad zachowal se giž gen we slowjch *widom, wědom, znám* a n. g. Rukopis Kralodworský geště prawj: „až do nedozjrama daleka“ t. do nedohledného daleka. — Také z tohoto zákouu vyplýwá, že se nemá řjkati ku př. „do Mladého Boleslawu, do Kauřjma“, ale, gakož u starých Čechů se mluwilo, „do Mladé Boleslawi, do Kauřjmi, do Přjbrami a t. d. —

c) Gména osobnj:

—n (genit. na)

Třebon —na

Welen — -

Libun — -

Liban — -

Liben — -

Mimon — -

Kowan — -

gména mjestnj:

—ň (genit. ně)

Třeboň —ně

Weleň — -

Libuň — -

Libaň — -

Libeň — -

Mimoň — -

Kowaň — a t. d.

d) —mysl (gen. -mysla)

Litomysl, —

Radomysl, —

Nemysl, —

Libomysl, —

Drahomysl, —

Chocomysl, —

—myšl (gen. -myšle)

Litomyšl, —

Radomyšl, —

Nemyšl, —

Libomyšl, —

Drahomyšl, —

Chocomyšl, —a t. d.

e) —r (gen. -ra)

Jaromir, —

Chotěbor —

Chotimir, —

Prostibor, —

Střezimir, —

Kosor, —

—ř (gen. -ře)

Jaromiř, —

Chotěboř —

Chotimiř, —

Prostiboř, —

Střezimiř, —

Kosoř, — a t. d.

Město Kroměříž na Moravě sluge půwodně, dle svědectwj starých listin i dle analogie gazyka, Kroměříž, od gména osobnjho Kroměžir neb Kroměžjr, genž také we starých památkách se čjtává. Podobně i giná gména mnohá w Čechách i w Moravě obyčegem pozdějšjm změněna, tytýž i zpořwořena gsau. Tak giž ku př. w Čechách wždy Načehradec a Auřjnowes se psává, kdežtoby vlastně Načerac a Uhřiněwes po staročesku slauti mělo.

f) Gména osobnj na -d měnj se w -z, podle téhož zákona, kterýmž k. p. roditi a rozený, ploditi a plozený a t. d. se řjdj. Gsau tedy gména

osobnj: mjestnj	osobnj: mjestnj
Zderad: Zderaz	Bezděd: Bezděz
Drahobud: Drahobuz	Těchobud: Těchobuz
Problud: Probluz	Chocebud: Chocebuz
Drahorad: Drahoraz	Želebud: Želebuz
Swerad: Sweraz	Cetorad: Cetoraz a t. d.

g) Gména osobnj na *-t* měnj se w *-c* (č), jako i k. p. we ztratili, ztracený, zkrátili, zkrácený a t. d. Gestli před konečnjm *t* w osobnjm gméně giná sauhláska, tedy wa gméně mjestnjm wkládá se *e* před *c*, ku př.

Markwart: Markwarec	Humpolt: Humpolec
Rinart: Rinarec	Pernart: Pernarec
Načerat: Načerac	Domarat: Domarac
Olomut: Olomuc	Přelut: Přeluc (Přelúč)
Bolelut: Boleluc	Bolehost: Bolehošč
Radhost: Radhošč	Ředhost: Ředhošč a t. d.

h) Gména osobnj na *-k* měnj se w *-č*, podle téhož zákona, ku př.

Mirek: Mireč	Radek: Radeč
Chotek: Choteč	Malek: Maleč
Budek: Budeč	Žirek: Žireč
Bohdanek: Bohdaneč	Lepták: Leptáč
Třebjk: Třebjč	Radjk: Radjč a t. d.

i) Gména na *h*: ž, a *ch*: š pořjdu se nacházegj; nepochybugi však, že ku př. Wraž od Wraha, Sobědraž od Sobědraha, Dobřjš od Dobřicha, Libiš od Libicha, Oldřjš od Oldřicha pocházegj.

Srownámeli tuto tak určitau a stálau formu s tjm, co weliký znátel gazyků Slowanských, Dobrowský, na stránce 321 swých *Institutiones linguae Slavicae* (r. 1822) prawj, poznáme, že wšecká tato gména půwodně gsau formy zastaralé *adjectivi possessivi*. — Ale tuto důležitau stránku gazykozpytu našeho k giné wolněgšj přjležitosti odkládáme; dosti magjce nynj na tom, když gen pilněgšj skaumatele na ni pozornj učinjme. —

2) Druhý způsob, kterýmžto ze gmen osobnjch (two-
řj se gmněna mjstnj, gest při wěšowánj gistých for-
mowacjch slabik ke gmněnu osobnjmu. Takowěto
slabiky gsau:

a) ow, ku př.

Jan:	Janow	Pawel:	Pawlow
Petr:	Petrow	Štěpan:	Štěpanow
Blud:	Bludow	Ban:	Banow
Bawor:	Baworow	Brúm:	Brúnow
Beneš:	Benešow	Diwiš:	Diwišow
Kyg:	Kygow	Šwih:	Šwihow
Kochan:	Kochanow	Křižan:	Křižanow
Dětoch:	Dětochow	Neustup:	Neustupow
Nawara:	Nawarow	Batela:	Batelow at. d.

Známo gest, kolikerymi způsoby ku př. gměno
Chomúto w (Komotau) z nedogjpký wykládáno bylo;
tu skrze chomauta (Kummet), o němžto všeligaak báge-
no, tu i z latinského „commutare“. Srownámeli však
Chomúto w s Chomuticemi, Chomutowicemi a
Chomutičkami, a spamatugemeli se na někdejší ry-
tjře Chomuty z Harasowa, nebudeme wjce pochybo-
wati, že ono pocházj od osobnjho zastaralého gměna
Chomut.

b) —ice, diminat. —ičky:

Štěpan:	Štěpanice	Martin:	Martinice
Heřman:	Heřmanice	Markwart:	Markwartice
Bohumil:	Bohumilice	Bohuslaw:	Bohuslawice
Děd:	Dědice	Bezděd:	Bezdědice
Býš:	Byšice	Sen:	Senice
Liban:	Libanice	Litomir:	Litomiřice
Peleg:	Pelegice	Třebel:	Třebelice
Dobřen:	Dobřenice	Chuděn:	Chuděnice
Buž:	Bužice	Kral:	Kralice
Ctěna:	Ctěnice	Lida:	Lidice

Kogeta: Kogetice Kunšta: Kunštice
 Mileta: Miletice Mirota: Mirotice a t. d.

c) —owice, dim. —owičky.

Petr:	Petrowice	Pawel:	Pawlowice
Štěpan:	Štěpanowice	Getřich:	Getřichowice
Jan:	Janowice	Giřik:	Giřikowice
Kyg:	Kygowice	Drob:	Drobowice
Chwalek:	Chwalkowice	Hněwek:	Hněwkowice
Swatoň:	Swatoňowice	Dunag:	Dunagowice
Kocel:	Kocelowice	Miljk:	Milikowice
Kutra:	Kutrowice	Cerha:	Cerhowice
Wjta:	Wjtowice	Sema:	Semowice a t. d.

d) —jn, dim. —jnek, gen tam se tvořjwá, kdež
 gméno osobnj na —a neb —e se končj:

Teta:	Tetjn	Děwa:	Dějwn
Gitka:	Gitčjn	Kolda:	Koldjn
Slawěta:	Slawětjn	Hrozněta:	Hroznětjn
Mileta:	Miletjn	Kogeta:	Kogetjn
Žirota:	Žirotjn	Hora:	Hořjn
Chýna:	Chynjn	Léwa:	Lewjn
Libuše:	Libušjn	Swoyše:	Swoyšjn
Záwiše:	Zawišjn	Bratruše:	Bratrušjn
Kwětuše:	Kwětušjn	Milice:	Miličjn a t. d.

e) —yně, forma zastaralá, pořjdku se gewj:

Bech:	Bechyně	Bawer:	Baworyně
Rad:	Radyně	Buda:	Budyně
Boš:	Bosyně	Čeka:	Čekyně
Korka:	Korkyně	Chora:	Choryně a n. g.

f) —any, —owany, geště nehogněgi se nacházj, ga-
 ko ku př. Mílek: Milčany, Chotich: Chotišany, Libich:
 Libišany a Libichowany a g. n. Forma tato hogná gest
 gen we druhé tějďě (wiz dole). Zdaliž Chotowiny, Ky-
 dlina a t. p. gména pluralnj nepocházegj také od osobnjch?

Gména Hostauň, Chotauň, Radauň, Labauň a t. p.
 zdá se že náležegj pod zákon nahoře dotčený, o změk-

čování koncových souhlásek, a tudíž že od osobnjeh gmen Hostún, Chotún, Radún a t. d. pocházegj. Beraun, gsa mužského pohlavj, činj zvláštnj výminku, a potvrzue tjm domněnj naše ginde pronešené, že gest cizj. (w. Časopis tento na r. 1833, str. 425).

Gména mjstnj na —iwo také většjm djlem ke třj-dě této patrj, gako Mysliwo, Hlasiwo, Chudobiwo, Želiwo, Čeliwo, Libiwo. Přjbuzné knim dle formy Dobew a Bljziwo možná že do druhé třidy náležegj.

Forma —awa zdá se také býti obogetná. Bělawa, Dreblawa, Libchawa, Radawa, Trnawa, Wlkawa a t. p. gména většjm djlem z osobnjeh, ač giž neznámých, pocházegj. Některá též na —owá, gako Třebowá, Bužowá, sem počjtati slušj.

Nápodobně o formách na —jš, gako Weljš, Chořjš, na —ausy gako Robausy, Hnidausy, Křiwausy, na —uška, gako Dobruška, na —ra, gako Kystra, Štěkra, a na —átky, gako Benátky, Kogátky, Košátky, Počátky, Hornátky a t. d. rozhodnauti, před širšjm té věci uwáženjm, si netraufáme.

Srownámeli gména Třebowle, Litowle, Druhowle neb Drhowle, Počaple, Přičaple, Třebble, Skřiple a t. p. mezi sebou a s ginými týchže kořenů gmény, poznáme brzy, že i forma na —l, le náležj k této třidě, zvlášťe když se poučjme w nahoře dotčených Institutiones linguae Slaviae, že to vlastnost neystaršjeh forem adjektivných, ku kořenu po w, b, m, p přidati l, tak že ku př. Jak owl Awraaml we staroslowanské řeči totěž znamená, co Jakobůw, Abrahamůw a t. d.

Ostatně naskytá se i neyslabšjmu pozoru to, že téměř každé osobnj gméno k sobě negednu tvořicj slabiku přigjmá; tak ku př. ze gmen Ota (Otto), Wjta, Chýna, Buda, Sema, Děka, Bydža, Bezděd a t. d. tvořj se gména mjstnj Otow, Otice (Wotice), Olju (Wotja); Wjtow, Wjtice, Wjtowice, Witjn; Cheynow, Chynice

(Wehynice), Chynjn; Budow, Budowice, Budjn, Budy-
ně; Semice, Semowice, Semjn; Děkow a Děčjn; Byd-
żow a Bydžjn; Bezděz a Bezdědice a t. d.

3) Třetj způsob utvořiti ze gména osobnjho gméno
mjstnj, gest připeřiti k němu slowo *wes*; přitom wkládá
se před *wes* samohláska měká, genž i předcházejcǳ sau-
hlásky změkčuge, ku př.

Bušek: Buščewes (Buštěwes), Milek: Milčewes,
Miljk: Miličowes, Libek: Libčewes, Bran: Braňowes,
Zwolen: Zwoleněwes, Uhřin: Uhřiněwes, Ctěna: Cti-
něwes, Žižel: Žiželewes, Welemysl: Welemyšlowes,
Zdebud: Zdebuzewes, Nemogek: Nemoyčewes, Tře-
bnuch: Třebnušewes a t. d.

4) Čtwtřj způsob gest ten, že gméno osobnj, když
má gménem mjstnjm se stáli, zprosta gen do m n o ž ně-
ho počtu se klade, ku př.

Soběhrd: Soběhrdy, Wšehrd: Wšehrdy, Woděrad:
Woděrady, Žestok: Žestoky, Pyšel: Pyšely, Notol:
Notoly (Motoly), Štáhlaw: Štáhlawy, Stakor: Stakory
a t. d. (O tom njže širšj řeč bude).

II) Gména mjs tnj pošlá z okolnostj přj- rodných.

Tato gsau wůbec dwogjho způsobu: aneb prostá
appellativa, anebo gména vlastnj od appellativů pošlá.

1) Prostá appellativa gsau

a) Substantiva, gako Augezd, Lhota, Hrádek,
Týn, Teynec, Sedlišť, Hórka, Skála, Skály, Kamen,
Chlum, Chlumec, Ostrow, Austj, Brod, Dobrš (Debrš),
Osek, Hroby, Stráž, Polánka, Náchod, Locket, Lopata,
Střela, Hus, Hauska a t. d.

b) Adjectiva, gako Stará, Swětlá, Weselá, Zla-
tá, Suchá, Teplá a t. d.

c) Pluralia, gako Swinaře, Krawaře, Owčáry,
Bečwary, Hrnčjře, Ratage, Wěžnjky, Habry a t. d.

2) Gména vlastnj od appellativů pošlá

tworj se literami a slabíkami formowacjami welmi rozmanitými :

a) *Collectiva* na —j geau co do formy a smyslu přibuzná appellativů: Lipj, Gelenj, Gestřebj, Wewerj, Tuřj, Wydrj, Zubřj, Medwězj, Žernowj a t. d.

b) —d, prastará forma, genž se we gménách Lipá, Dubá, Krupá, Kozlá udržela. Odtud měli gméno páni z Lipé, a z Dubé; a však forma „Lipá“ giž we XV. stoletj tak neobyčegnau býti se zdála, že i od samých pánuů z Lipé genitiv za nominativ brán, a oni pány z Lipého psáti se byli počali.

c) —nd: Gablonná, Olešná, Smrčná, Třemešná, Dobrná, Blatná, Lomná, Polná, Swinná, Tlučná a t. d.

d) —é, —né: Prosté, Wrané, Dubné, Djrné, Šjt-né, Wražné, Železné, a t. d.

e) —no: Březno, Dubno, Lipno, Bezno, Wrbno, Giwno, Sliwno, Ostružno, Chwogno, Hwozdno, Léštno, Kladno, Hlawno, Stebno, Zbečno, Smečno, Wtelno, Prtno, Pržno, Konino, Kopidlno, Sádlno, Smogno, Skwěřino a t. d.

f) —any, gest neyhognějšj forma třjdy této: Lipany, Dubany, Dubčany, Dubňany, Bučany, Březany, Gedlany, Gedlčany, Olšany, Rokycany, Chrašťany, Lešany (lécha), Dolany, Dořřany (dobř-audolj), Chlumčany, Wysočany, Lužany, Mokřany, Wodňany, Řičany, Pořřčany, Hliňany, Mlýňany, Sekyřany, Řepany, Holany, Brňany, Tuřany, Kestřany, Kostrčany, Komořany, Hradčany a t. d.

g) —ice: Skalice, Bystřice, Teplice, Řečice, Orlice, Gestřebice, Gawořice, Wrbice, Daubrawice, Kamenice, Blanice, Giwowice a t. d.

h) —nice: Březnice, Dubnice, Lipnice, Olešnice, Gilemnice, Rokytnice, Kwjtnice, Blatnice, Lomnice, Strážnice, Mohelnice, Brtnice, Wčelnice, Raudnice,

Stříbrnice, Kobylnice, Ohrazenice, Osenice, Lednice, Kostnice a t. d.

i) —*owice*, *ownice*, *awice*: Březowice, Lipowice, Borowice, Borownice, Daubrawice, Dubowice, Żirownice a t. d.

Mezi gmény mjestnini na —*ice* a —*nice* prwnj a druhé třídy gest ten pamatný rozdíl, na kterýž i p. Sláma čtenáře pozorná činí, že gména z osobních posílá vždy gen we množném počtu se kladau, gména pak z okolností přírodných wzatá negináče než we počtu jednotném. Zákonu tohoto upředků našich tak věrně šetřiwáno, že giž proto, magje gakékoli staré gméno mjestn na —*ice* se končicj, podlé toho, w gakowém počtu se ho užijwá, bezpečně ge do náležité třídy klásti můžeme. A wšak nowěgšj wěk w ohledu tomto, z newědomj tušjm, často se prohřešuge proti zákonům gazyka našeho.

k) —*ýk*, —*jk*: Kamýk, Orlík, Šwětlík, Hliník, Geseník, Křeník a t. d.

l) —*ow*: Habrow, Hłohow, Wranow, Rybnow, Daupow, Kotlow, Kwjtkow a t. d.

m) —*owá*, —*owé*: Březowá, Trnowá, Borowá, Bukowá, Hłohowá, Klenowé, Dřjuowé a t. d.

n) —*owany*: Bukowany, Habrowany, Borowany, Trnowany, Hrušowany, Daubrawany, a t. d.

o) —*ina*, —*owina*: Lipina, Dubina, Bučina, Bukowina, Gilina, Žilina, Chwařlina, Leřtina a t. d.

p) —*inec*: Húsinec, Sowinec, Kozíase a t. d.

q) —*enky*, —*ánky*: Dubenky, Libenky, Želenky, Dolánky, Kochánky, Brozánky a t. d. (Tato gména snad wětšjm dílem do prwnj třídy náležejí).

r) —*ec*, —*ce*: Kostelec, Sédlec, Městeo, Srbec, Hóledec, Bradlec, Lužec, Lípec, Borec, Dubec, Léskowec, Sokolowec, Gestřebec, Žatec, Wlkowec, Lukawec, Gince, Wesec, Blatce, Lazce a t. d.

s) —*eč*: Dubeč, Lipeč, Stromeč a t. d.

t) — *ečno*, — *ečna*: Dubečno, Gablečno, Kletečná, Klokočná a g. w.

u) — *njk*, — *ownjk*: Mělnjk, Chúsnyk, Mrtnjk, Hořepnyk, Zlatnyk, Plewnyk, Bukownyk a t. d.

v) — *ská*: Ledská, Sadská a g.

w) — *sko*, — *ewsko*, — *owsko*: Kladsko, Tursko, Nýrsko, Krawsko, Liesko, Krnsko, Třebsko, Metelsko, Milewsko, Bukowsko, Černiwnsko a t. d.

x) — *isty*: Kopisty, Trpisty.

y) — *stwj*; Brjstwj, Obřjstwj.

z) — *iště*: Hradiště, Sedliště, Obořiště, Plotiště, Gilowiště, Konopiště a t. d.

Nepochybugeme, že negedno gméno, končjej se ku př. na — *ina*, — *enky*, — *ánky*, — *ec*, — *sko* a g. w. také do prwnj třjdy náležj; o čemž ale rozhodnauti k dalšjmu a pilněgšjmu té věci rozgjmánj si ukládáme.

III) Gména mjestnj složená.

Při rozboru gmen mjestnjch složených naskytuge se mnoho giž neznámých žiwlů starého gazyka našeho; a nauka o zákonech, kterými se čeština při skládánj dwau kořenů w gedno slowo řjďj, nabýwá odtud negedné důležité pomůcky.

1) Složenj s preposicemi. Gména takowá kladau seněkterá we množném, giná w gednotném počtu; pohlawj gegich gest také nestegné: Zásmuky, Zámrsky, Zálezly, Zástřizly a Zábřeh, Zásada, Zálužj; Podmokly, Roztoky, Roztyly, Pařzek, Přjwlaky a t. d.

Preposicj *mezi* činj gméno složené wždy pohlawj neobogjho: Meziřjčj, Mezipotočj, Mezihořj, Mezilesj, Mezimostj, Mezilažj, Mezibořj, Meziklasj, Mezišwětlj, a t. d. (Gméno Mezišlesice pocházj od osobnjho gména Mezišles).

Srownagjce gména Počaple, Přičaple, Tučapy, a Wyčapy mezi sebau, spatřjme, že slabika čap w nich

gest kořená; následowně slabika *tu* — we gménu *Tu-*čapy gest také zvláštním kořenem, a snad zastaralá preposicij, genž se i w giných gménách : *Tupadly*, *Tupesy*, *Tubožj*, *Tuklady*, *Tukleky* a t. d. nám gewj. Žeby prosté bylo adverbium *tu* (zde), gakož na prwnj pohled se zdá, to po pilněgšj m věci uwáženj méně podobné se ukazuje.

2) Složenj giných třjd slownjch mezi se b a u. Dřjwe nežli onich zdánj swé pronešeme, předložjme gegich příklady :

Wše - : *Wšechlapy*, *Wšechromy*, *Wšechwaty*, *Wšegamy*, *Wšehrdy*, *Wšeliby*, *Wšelisy*, *Wšemina*, *Wšenory*, *Wšeruby*, *Wšesoky*, *Wšestary*, *Wšestudy*, *Wšetaty*, a g. w.

Wel -, *Wle -* : *Wlehrad*, *Wlehlawy*, *Wleliby*, *Welmina*, *Welperice*, *Weltěže*, *Weltruby*, *Weltrusy*, *Welwary* a t. d.

Koloděge, *Kolomuty*, *Kolowraty*, *Kolozroky*; *Konogedy*, *Konopasy*, *Koněprusy*, *Koněstopy*; *Poděbrady*, *Poděbusy* (ginák *Poděwúsy*); *Holohlawy*, *Holowúsy*; *Mokrowúsy*, *Mokropsy*, *Mokrosuky* a t. d.

Kozogedy, *Mlekogedy*, *Konogedy*, *Masogedy*, *Hubogedy*; *Wšeruby*, *Chwatěruby*, *Kladruby*, *Nahoruby*; *Wšelisy*, *Kobolisy*, *Nepolisy*, *Rakolusy*; *Holowúsy*, *Mokrowúsy*, *Tlustowúsy*; *Drbohlawy*, *Holohlawy*, *Upohlawy*, *Wlehlawy*; *Welwary*, *Malowary*, *Gedowary*, *Mydlowary*, *Pasowary*; *Mokropsy*, *Pětipsy*, *Pobípsy*; *Přestawky*, *Pšowlky*; *Poděbrady*, *Púchobrazy*; *Nebowidy*, *Malowidy* a t. d.

Žernoseky, *Řeporyge*, *Kostomlaty*, *Dřewohryzy*, *Pyskocely*, *Hostokryge*, *Patokryge*, *Štěrboholy*, *Kosmonosy*, *Medonosy*, *Kotopeky*, *Pnětluky*, *Měcholupy*, *Hořesedly*, *Středokluky*, *Uněklasy*, *Hrdlořezy*, *Sedmipany*, *Doloplazy*, *Chudoplesy*, *Dědibaby*, *Skrchleby*,

Štipoklasy, Solopisky, Tunochody, Hracholusky, Kratonohy, Stogespaly, Pryčhledy a t. d.

Wrchlabj, Konecchlumj.

Wtěchto gmenách, a we steru gim podobných, prodbalého etymologa i grammatika negeden uzel wězj. Kyž někdo z bystromyslných kraganů našich, genž tak rádi wgazyku hlaubagj, přičinij se o náležitě rozvázanj geho, a o wyswětlenj gak gednotliwých částek, tak icelého skladu gmen těchto!

Neyprwé to pamatné gest, že všhecka téměř tato gména gen we množném počtu ženského pohlawj se užjwáwagj. We příkladech nahoře dotčených gen Welehrad, Welmina, Wšémína, Wrchlabj a Konecchlumj w tom wýminku činj; k tomu geště Wyšehrad, Bělehrad, Ostromeč, Libowěž, Zbiroh a nemnohé giné přidati se mohau. Wrchlabj a Konecchlumj následugj zvláštnj analogie o skladu dwau substantiwů, a náležegj ke druhé třídě nahoře wypsané, znamenagjce mjsto „na wrchu Labe“ a „na konci chlumu.“ Pozoru hodné gest, že i prwnj substantiw (wrch, konec) naprosto a w nominativu položen, aniž obyčegnau hláskau o s druhým spogengest. Welehrad, Wyšehrad a Bělehrad také zwaštnj formu twořj. O giných — geště non liquet. Ale powážjce nesčislné téměř ono množstwj gmen pluralnjch, — čjm déle ge skaumáme, tjm podobněgšj wěc se býti zdá, že negsau než pluraly osobnjch giž dáwno zastaralých gmen, a že tedy ku prwnj nahoře wyložené třídě pod zákon 4) náležegj. Sám ten rozdjl, že gména gednotného počtu, gako Wyšehrad, Wrchlabj a Libowěž, patrně gen ze přjčin a okolnostj přírodných čerpána gsau, wede nás k tomu, že pluralia z giného pramene pošla. Nad to, Mokrowúsy, Welehlawy, Welpěrice, Kratonohy, Wšehrdu a giné, zřegmě na osoby ukazugj, neywjce a neyprwé gakožto přezdjwky, potom i gakožto skutečná gména. Wšerub geště we XV stol. gewj se gakožto gméno mužské. Kone-

čně, dámeli se do wýkladu gmen složených z gegich kořenů, berauce ge za památky přjběhu a skutku něgakého, potkáme se s tolikerým nesmyslem, tolikerau malichernostj, plaskostj a hlaupostj, že nám ani lze nebude uwěřiti tomu, aby předkové naši, lidé rozumnj, takowé šálenosti se byli dopustiti mohli. Powažugjce ale ge gakožto pluraly gmen osobnjch, hned přiměřeného smyslu snáze se dowtj-pjme. Arci že některá gména, gako ku př. Žernoseky (w Litoměřicku, na Labi, slawně známé wjnem swým, ač giž wůbec Černoseky přezděné) přjrodny smysl poskytugj, ano skutečně výborný žernow tam se lomjwá; a wšak, kde se žernow sekáwá, tam i žernosekowé bydljwagi, a Žernoseky tedy k téže analogii, co do smyslu a formy, náležej, gako Ratage, Hrnčjře, Swinaře a t. p.

IV) Gména prostá a neznámá.

Ku př. Brada, Brť, Drmy, Chleby, Chomle, Chleny, Kbely, Kdyně, Klepy, Kluky, Knjn, Kost, Krč, Křemyž, Křemže, Ktiš, Labzy, Launy, Lety, Lkauš, Luby, Mchow, Mšeno, Pchery, Psáře, Přimda, Rábj, Řisuty, Sány, Skryge, Sluhy, Swiny, Snět, Stuhy, Tbity, Tmaň, Trosky, Wrábj, Wrát, Wraty, Wrtba, Wrow, Wzduny, Zděr, Zdiby, Zdice, Zhery, Zljn, Žapy, Žár, Žďár, Žleby a t. d.

O některých arci s důwodem domýšleti se gest, že i ony gsau prosté pluraly gmen osobnjch, gako ku př. Klepy, Kluky, Lety, Luby a g. w. Zdá se také, že we gménech Wrtba, Zdiby, slabika *-ba*, *-by*, we gménu Mchow zase *-owo* gsau gen formowacj, že Lkauš ode Lkaucha, Tmaň ode Tmana pocházej, že Přimda z kořene pře-gi (milugi) pocházej, a že smysl tento přjčinu podal ku powjdce nám o Přimdě od Dalimila zachowané; — to se zdá, ale s gistotau twrditi toho nesmjme.

Giž pak čas gest, poprositi čtenáře o laskawé odpuštění, že sme ge tolikerým newědomjm bawili, tolikेरými pochybnostmi zanášeli. Ale za lepšjsaudili sme, wy-

znati zprosta neuměnj swé, nežli kwapně gistiti něso, co-
by. snad ne ku prawdě ale k omylům wedlo. Weliká
částka našich mjestnjch gmen gsau ty neystaršj památky
negen gazyka našeho, ale i historie; sahajť až do věků,
ze kterých nám sice ani té neymenšj zpráwy psané ne-
zbývá. Musejť tedy owšem také za historické památky
powažowány, a však trochu gináče wykládány býti, nežli
posawad obyčegně se dalo. K wykladu takowému po-
trebj předewšjm důkladné známosti negen našj mateřči-
ny, ale všech nářečj slowanských, a to negen w gegich
dnešnjm austrogj a krogj, ale we starém a dáwno snad
zašlém; potrebj dále známosti podrobně topografické
negen o kraginách národem našjm zasažených, ale všech
těch w Europě, kde Slowané kdy sjdlili a geště sjdlj;
potrebj posléze i známosti gazyků a obyťů cizjeh, z část-
ky giž i wymřelých národů. Že tomu všemu ne tak na-
spěch wyhowěti se dá, laskawý čtenář sám to uzná. Pro-
tož nauka tato naše geště gen nedochůdčetem gest. Až
ona, bedliwě a rozumně pěstowána gsau ode vlastenců,
ku podstatě swé dospěje, potom gistě i předůležitý uži-
tek wydá, gak pro gazykozpyt, tak i pro historii náro-
du našeho. Potom snad i zřegněgi poznáme, kterak sám
národ Český půwodně ze spogenj mnohých malých kme-
nů powstal, kterjžto kmenowé snad i rozdjlná nářečj swá
měli. Posawad gen w Daudlebjch (Teindles, we Budě-
gowsku) pozuáwáme giněno starých, i Nestorem připo-
mjnaných, Dulěbů, národku slowanského; pozděgi snad
i wjce gich nám se naskytne, zwláště dočkámeli se za-
tjm podobného, ale auplněgšjho, rozborugmen osobnjch
i mjestnjch, u přjbužnjch nám Slowanů, Poláků, Rusů,
Srbů a g. užjwaných. —

4.

Listář historický.

Od J. Schöna.

(D o k o n ě n j.)

XXIX.

O vlast, aneb aspoň o gakýkoliw djlek vlasti zaslauižilé muže, tak řjkage z hrobu wyzdwihnauti, z temnosti zapomenutj we swětlo historické uvesti, gest obzwláštnj gakési potěšenj, wšak i powinnost, kdo w tom pomocen býti může.

To tedy práwě se činj, 174 let po smrti Lukáše Lucinsa Wodňanského, kterýžto kdyby starořecký onen způsob i mezi námi panowal, w královském městě Pjsku, na wýtečném mjstě, sochu by zaslauižil; zatjm ale tak gest neznámý, že o něm ani austně, ani pjsemně, ani stařj pamětnjci, ani mladšj starých powěstj milownjci, kromě gediného mne, zde cizjho, nicnewědj; a i mne to, co wjm, neméně pracně došlo, nežli kdybych skutečně, bez lopaty a motyky, hrob gakýsi (neb geho kde gest, též newjm) otewřjti měl: neb když mi list, an následuge, do rukau přišel, popudila mne wšetečnost, wjce o tom, kdo geg složil, se dowěděti, s prachem a plesniwinau se potýkati, zpráchniwělá psanj, břichaté protokoly a registřjky proháněti, w uichžto sem i tam na častečku něgakau ku předmětu mému slaužjci sem uapadl, a tak předce gakausi spráwu o něm stlaukl.

Wšak ale — o pomjgjej osude lidský! aniž gméno geho nedošlo nás nepochybně!

Cnost odměnu zde toliko w sobě, tam ale z rukau sprawedlnosti swrchowané wyhledáwey, neb od giných obyčegně ani té dosti chatrné památky, totiž gména a zásluh, nedosahuge.

Plete pak mne w tom gméně, že „Lucius“ býti může i křestné gméno, i přjgmenj, dle způsobu onoho času, z češtiny w latinu obrácené (Štika). Wodňanský pak může buď přjdawkem býti ke cti a památce města; odkud pocházel, (neb byl w skutku wodňanský), buď i prawdiwým přjgmenjm.

Byloť tenkrátě welmi mnoho Lukášů, Lukáš Pražák, Lukáš Portius a ginj; též mnoho, kteřj přjgmenj z mjest měli, gako i nynj, ale odtamtud leda skrze předky nepocházeli, gako Zwikowský, Bilowský; ginj, gichžto takowé gméno vlasti wjce se užjwalo, nežli prawé přjgmenj, gako Žlutický (Luditz), Žatecký; ginj, kteřj oboge spogowali gako Wolf Pelech Stražowský (w roku 1658 koncipista auřadu král. prokuratorstwj w Praze), Adam Dentulin Pjsecký (1649 weyběrčj w Praze), Mikuláš Hutar Baworowský (1628 správce panstwj Wolynského), Jan Bonitas Welwarský, Jan Beránek Mirotický.

Gemu neb o něm pak psáno, brzy „Consule Luca Lucio Wodnanaeo, pane Lukáši Lucius Wodňanský“; brzy „pane Lukáši, p. Lukáši Warhanjku, p. Lukáši Wodňanský“, a i on asi gednau, wypustiw „Lucius“, se podepsal: „Lukáš Wodňanský“, a kmotrem byl gistému atreyei swému, Pawlowi Wodňanskému.

Ať to tedy rozsaudj kdo chce, ať se gmenowal gak se gmenowal, na každý způsob cti a sláwy hodné gméno zachowal. Byw rozen we Wodňanech 1580, w Pjsku se usadil w roku 1606, gsa warhanjkem, wlatině welmi zběhlý, i w němčině, co tehdaž wzácné, wyewičen; w

brzce k auřadům městským powolaný, byl roku 1612 richtářem ložnjm, 1617 až do truchliwého wydrancewánj města, důchodujm.

Kterak při oné krvawé smutnohře život zachowal? Zdali se před obleženjm, gak mnozj ginj, ustrasil, aneb mezi třinácti z tolik tisíců na životě zachowalými mužského pohlavj byl? gistě se newj (z gistého listu owšem saudit se dá, že tuto šarwatku strašliwau očitě spatřil); to ale se wj, že giž při ruce byl, když w pustém wyhořelém městě, rozplašenj sausedé zase se scházeli, že i gich obecné věci spravowati počjnul, aby se něce za pohorálé wyprosilo, hleděl, a gsa hnedle primasem učiněa, mnohá léta, tak řjkage sám geden, všechno zastáwal, až we staršjm věku primastwj giným postaupiw, při každoročném obnowenj raddy, až do smrti w rok 1660: kdež z dwanácti osob rednjch, wolenjm sausedů a pana pedkomořjho, některé wynechané, druhé promjchané se spatřugj, vždy druhé mjsto obdržel. Nad to i sám Huerta do gehu poctiwosti tuto důwěrnoost měl, že gehu i apráwcem panstwj swého zástawného Pjseckého ustanowil, kteraužto službu též mnohá léta zastáwal, až, snad že z lidu dosti newysužowal; pana Čegkowskému odewzdána byla. O město pak všemožnau péči wynalezil, giž za života Huertowa, w Praze bedliwě o to pracowati počjnul, aby ze zástawj zase k swobodě předešlé došlo (o čemž weřegně poděkowánj sausedůw a máležitá chwála se nacházj), čehož i po smrti gehu šťastně dosáhlo, ačkoliw w tom nemalých překážek bylo, i w peněžjch k vyplácenj; i we protiwném gednánj možných pánů, neywjce dědicůw Huertowakých, wdowy, prowdané za gistého hraběte, a panj Doninky (Burggräfin von Dohna), ana geště w roku 1650 w tom pokoge si nedala, a w Praze i we Wjdní o zástawu města pracowala. Gak weliká ale ta zásluha, neylépe se wijdj z historie Wodňanské, odemne sepsaně, ale na swětlá gaště neywjšlé,

kdež toto město královské, nemagje tak rozumného a neohroženého hágitel, skoro 90 let we prawém otroctwji wězelo, pak teprw 70000 zl. se vyplatiwši. Wysłobozenj ale Pjsku přes 4000 zl. a některý stateček postaupený nepřišlo. Tak tedy když městu zase k geho eti, geho stawu, swobodě a gměnj dopomohl, to owšem zase poněkud znikati mohlo; on sám ale, gak obyčegně sprawedliwý, trpké a mnohonásobné protiwenstwj pokusil.

Smutný pohřeb tisjcůw sausedů, známých a přátelů, slzawý pohled na město popelem lehlé a žebráky w něm se scházegjej, gho Huertowo, kdož dosti náležitě wypjše? Nad to náboženstwj změnití (což gak trpké praotcům těmto přišlo, z Pelclá se wj, i gá před rukama mám), od Šwedůw chycen gsa, draze wyplatiti se musel; dům po dobytj znova wystawený, w roku 1651 ohněm znova we spáleníště obráčený oželil; dceru, djtě tušjm gediné, za pana Drachowského z Drachowa, społuradnjho prowdana, přečkal (a práwě kdo k wěku drahnému dogde, často toliko žalosti se dočká); utrhačů pak a pronásledownjků též dosti měl (neb hned w roku 1622 Čegkowský geg do Sušice wylaudil a u wězenj wsaditi se usilowal), tjm ale způsobem, že o wšech protiwnjcejch geho skutečně zlá powěst sem i tam se dokládá. Od zlých pak potupenu býti, čest gest.

O geho sprawedlnosti wšude podiwenj hodné důkazy se wyskytugj *), načež i w chudobě, wládnuw městem i panstwjm skrz dráhný čas, druhý Aristides,

*) Zachowaly se i počty, i neymenšj cedulky zašmahlé pramýnkami wody a ginými znamenjmi, od roka 1617 a 1619 bez pochyby při dobytj města, we skljpku něgakém před ohněm zachráněné; kdežto sice nepořádný, rádby na oheň, i co neskazil, stjtal; a po vyhlazenj sausedů aniž kdo byl, anby počty od něho žádal.

umřel. Gměňj wždy skrowné, tolika nesnáze a stenčenie, ba ani zešlá šediwá léta pohowenj něgakého gemu nepopřála; alebrž pro dluh gakýsi — „z nuzné potřeby —“ *) a za 50 zl. prodal, co za 116 zl. stálo, od obce pak gakausi podporu na žitě, ale welikau při tom pochwalu dostal.

Což pak listu následugjcjho se dotýče, přjlohy tam gmenowané gsem nenašel, wjm ale co do prwnj částky, že on 1636 na (nynj zbořený) zámek Střelu (Strahlhostitz) došel, a ač nařizenj cjsařské bylo, gež sem i četl, které statky postaupiti se magj, že o zachowánj richty Wrčické a Dobešic se ucházal, ne ale, gak utrháček gehu mjnj, žeby strátau takowau winen byl.

O zastánj sauzených sausedů a ulehčenj platu při Huertowi, též geště se zachowal welmi upěnlíwě prosebný spis Lukášůw, a wesměs nic důkladněgšjho, prawiwěgšjho (což i tjm že dle snešenj pánů, gakož žádal skutečně we knihy městské wložen gest, se wykazuje), nežli toto přednešenj gehu, které i co do slohu tušjm wážnému čtenáři ljbíti se bude. —

* * *

G. M. C. panu richtáři, slowutné poctiwosti pánům purkmistru a raddě města Pjsku, pánům patronům mým laskawým, též panu richtáři městskému, pánům staršjm obecným, i přjtomné poctiwé obci pokorné ohlášenj odemne
Lukáše Luciusa Wodňanského.

Slowutné a wzáctné poctiwosti G. M. C. pane richtáři, pane purkmistře, páni radnj, páni patronowé mně laskawj! Beywal ten dobrý a chwalitebný obyčeg w ob-

*) Geho vlastnj slowa.

ci této, že gsauce p. staršj obecnj a poctiwá obec powo-
lána, tehdy na rathauze, gakožto w residenci G. M. C.
ed pana primasa, nebo gisté osoby radnj, co bylo zapo-
třebj (gakž se posawád děge) se oznamowalo, a osoba z
přednjch staršjch obecnjch na takowá oznamovánj po-
winen byl bedliwý pozor dáti, a to, co se mluwilo, po
artikuljch sobě zaznamenáwati, a při wystaupenj do před-
nj swětnice znova obci opakowati, a po uwáženj, na čem
zawřjno bylo, to zase on, a ne někdo giný, gakožto ten,
který obzwláštnj a těžkau s swými konsorty powinnostj
zawázaný G. M. C. p. richtáři, purkmistru, a spolu geho
radnjm oznamowati, a nic wjce mimo přednešenj mlu-
witi nesměl, a nemohl, lečby o něčem obci škodliwém,
anebo prospěšném zapotřebj bylo w známost uwesti ;
wšak teprwa po zawřenj hlawnjho přednešenj. A tau
mjrau byla obec we swé podstatě zachowána, i pěkně w
lásce a swornosti zdržowána. Nynj pak gakýs podiwný a
nenáležitý neřád začjnati by se chtěl, gakž se to před
tjmta obce powolánjm na oko spatřilo, an Pawel Lykaon,
soused nehrubě dáwný, nešetrně poctiwé muže, staršj
obecnj a giné starožitné sausedy pomínul, a do toho co
mu nenáleželo neuwážliwě se weřel, na to co pánům
staršjm, a celé obci přednešeno bylo, žádné podstatné
odpowědi nedal; nýbrž co mu nenáleželo, s gakausi ob-
zwláštnjchtiwostj a radostj, nešetřjce ani powinnosti, ani
starostj, ani po mnohá leta poctiwého zachowánj, ze gmé-
na osobu mau gmenugje, gakobych giž tjm, co se neprá-
wě mluwilo, winen byl, na potupu mau rozprávěl, ma-
ge za to, že ne w residenci G. M. C. ale gako w některé
hospodě stogj, gakž w těch mjstech obyčeg býwá radnj
osoby štrařowati, dobré gích miněnj zle wykládati.

Pročež gá gemu, i pro wywedenj z omylů některých
osob, na trogj wěc nedůwodně přednešenau zase w plně
obci toto za odpověď dáwám. Předně. Co se Slawný-
ho dotýče, gsauc gá od neb. p. Gірjho Hrdličky, abych se

s některými radnjmi osobami, a ginými k tomu nařizenými sausedy a hagnými na Chřešřowice, a odtud na Wrčowskau richtu wyprawil, a na místě geho (gsauc na zdrauwj nedostatečný) abychom tu richtu panu Deymowi postaupili, dožádání, čemuž sem odpjral proto, že tam gak žiw nic powědom negsem, poněwadž gsau prý hagnj dobře powědomi, wy tu toliko na mém místě buďte. Gakož pak neb. Přjbul i ginj hagnj od meznjku k meznjku nás wedli, a ti že sprawedliwj gsau, pod swau powinnostj gistili; wčemž na p. Wácława Macha geště žiwého, tu též přjtomného, že tomu tak, a ne gináče gest, se odwoláwám. A nechť tomu každý wěřj, že bych tisjckráte raděgi, aby to bylo obci zůstalo, přál, nežli aby se cizjmu postupowalo. Nebo nám dědičným poddaným G. M. C. rozkazům na odpor se nerozwážliwě postavowati, gižby nešla pokuta na pobránj statků, ale strach ztracenj hrdla; an sem sotwa tři slowa o Dobešice promluwil, gsauc proto obžalován, gakau těžkau domluwu od G. M. C. pana neywyššjho hofmistra králowstj českého na zámku Střele slyšeti sem musel, pana Tomáše Cwacha, an všeho dosleychal, za swědka mám. Gest tehdy o takowých wěcech bezpečněgi mlčeti, nežli nebezpečně mluwiti.

Druh é. S strany šacuňku statku, ten se paněkolikere přjsné poručenj p. Don. Martina, i geho wlastnj nařizenj, cose z gedné každé kopy dáwati má, státi musel; však ne k geho, ale k našemu wlastnjmu dobrému, a to na placenj kontribucj woganských, a obzwlášť toho léta regimentu Marcinowskýmu, na kterýžto po 21 zl. na gednoho osedlýho dáti přišlo, a summau tomu samému regimentu 1800 zl. dáti sme museli, a to mimo obilj, pjwa množstwj sudůw a masa mnoho tisjc. liber, a giného wogáka wychowáwati.

O tom šacuňku že tak, a ne gináče gest, toto psané poručenj Nro. 1. přikládám, a také panu Pawlowi Ha-

matusewi, an se toho dotýkal, i giným mnohým dobře wědomé gest; ano i ten šacuňk Don Martinowský wlastnj rukau geho napsaný před rokami zůstáwá. A kdo gest ten šacuňk i komornj plat zauplně zaplatil, kdo wšeho neodwedl, též kdo gest do konce nic nedal, a dáti posawad powinen gest, w obci neprawdu přednášeti: ale na tu se před tjm s gruntem wpytati slušj.

Třetj. Že bych gá prý komornjmi platy, že se Don Martinowi platili, winen byl, a z toho že sem radost měl! ti se platili začali leta 1635, i medle prosjm, gakáž gestradost móge mohla býti, když sem musel předewšemi ginými na neyweyš od toho tyranského Čegkowského osočený na hotowě 60 zl. wjce nebo méně s plásem a žalostj wysázeti, gakž registra pana Hamateusa okážj.

Gá pak o placenj týchž platů takto prawdiwě powědom gsem: gsauce wšecká obec, obzwláště gá od toho Čegkowského Don Martinowi na neyweyš osočen, w nepřijeň a w nelásku uweden tak, že týž Čegkowský toto způsobil: předně, že sme ty komornj platy žalostiwě a zarmančeně platiti museli; druhé, že Don Martin s námi geho půwodem nad wšecká předešlá léta ukrutně a nekřesťansky nakládal. Třetj, že sme welikými a přjsnými pohrůžkami wšickni až do poslednjho byli přinuceni, každý z swého domu gednu osobu do humna w robotu poslati. Čtwrté, kdo cò s druhým na geho pole obiljčka wsýti dal, že prý bez wůle geho se to dalo, wšecko bral. Páté, nad to wšecko wyše, pečeť městskau, též truhlici, w njž knihy městské, též registra těch platů komornjch se chowaly, složiti, a do hradu a pokoge geho donesti dáti sme museli, čehož netoliko pan purkmistr, ten čas Wogtčch Štěchowský, ale i wšickni tehdeyšj osoby radaj powědomy gsau, tak že pro welikau ukrutnost, půwodem toho newážného Čegkowského, téměř sme se před njm strachem třásli, a slowjčka řjeti nesměli. A

summau, skoro za čtyry leta newymluwných a mnohých zlych těžkých sužowánj sme zakaušeli. Pročež, gak to může býti k wjře podobné, gsa gá pánu tak whrozné oškliwosti, a tak dobře to zlé se mne doteykalo gak i wšech giných, že bych takowými platy winen byl, a na sebe sám kordu dobeywal? Ale poněwadž, gakž giž dotčeno, wšecko přehlídl, a z těch register stjm Čegkowským ty platy wyskaumal, gakžto hned, aby se wšecky domy popsaly, poručil, gakžto tjmto poručenjm Nro. 2. approbiruge, co sme tehdy mohli, gakžto tehdejší wrchnosti našj, zwlášt ten čas tak ukrutný, tomu odepřiti? Kpatrnějšmu důvodu nepatrné zpráwy toto doložjm: Gsaucé někteřj odemne artikulowé o těžkém sauzenj Don Martinowu a toho Čegkowského tyranna sepsání, a G. M. na komoru G. M. C. dodání, gichž přjpis Nro. 3. před rukama gest, šetrně prosjm, že pánu pjsaři, gestli nenj možné wšecko čjsti, toliko těchto k této věci patřejch, totiž 8, 20, 21, 22, 26 za přečtenj žádám; též G. M. podaných strany Čegkowského 8, gak také samému Don Martinowi podaných 4. 15; z nichž každý porozumjwá, kdybych gá těmi platy, gakž se neprávě o mně mluwj, winen byl, proč bych se podlé sneženj tehdejších radnjch osob i s konsortem swým k tak weliké wrchnosti, k samému Don Martinowi, w takowém geho na nás hněwu ucházeti, a ge dodáwati pokusil, a že se snámi tyransky zacházj, žalowati se opowážil? nebo hned po některé neděli toho zrádce Čegkowského w newnawist wzal, gakž se z tohoto poručenj Nro. 4. wyrozumj, a my hned potom k wyhledáwánj swobody wšudy sme cestu swobodnějšj a otewřenějšj měli.

Gest gistě podiwná wěc zlosti oslepené, že nikdy o těch, kteřj mnoho dobrého obci prokazugi, ani o těch, kteřj opravdowě, pracně a upřimně, aby obec k swobodě přišla, se atarali, neymenšj zmjny nečinj; zdá mi se, že proto, že sobě toho lehce wážj, a in summa za

nie pokládaj. Ale když o něčem zlým, nepravdivým a sobě vymyšleným mluvíti mají, to jim jako voda z ust prude. plyne; ale při smrti všecko na paměť přige, rádi by napravili, ale bude příliš pozdě.

Pročež gest dobře, registých a nepowědomých věcí před sebe nebrati, ale někdy k něčemu pořádně powolán, co má před auřad, zvláště obci přednáseti, toho neyprwé powážiti, a na ěrunt prawdy přigiti; tehdy bude ťebau tjm bezpečnějš. Nemoha pak gá před tak mnohými, a wzácnými lidmi takowého despektu mně učiněného snesti, donuceně, s dostatkem své pauhé prawdy ozwat sem se musel, gakož pak tehdáž, co se mluwilo, že žádná prawda není, odpor sem učinil. Gistě se to nemluwilo z horliwosti pro obecné dobré, ale z pauhého ěruntu zášťi, nenáwisti, a wětšj posily mezi obci k neswornosti, mé pak osoby na zoškliwenj. Nebo kdybych gá k tak nedůwodným slowům mlčel, a žádného ohlášenj neučinil, snadně by mohla nynějšj i budoucj obec mně za takowého mjeti, a mé dobré gmého od mladosti mé i až posawád dobře zachowalé we všem zlým připomjati, zvláště po smrti mé, an giž máge wěku swého 74 leta, zdage se býti w této obci neystaršj, bez pochyby, že také k smrti nad jiné neybližšj, a gsa za 48 let w této obci mnohými prácemi obecnými ztrápený a zemdený, nerád bych někakým zlým a nepřjkladným žiwotem pošel. A pročež G. M. C. pane richtáři, pane purkmistře, páni radnj, patronowé mogi laskawj, že toto mé ohlášenj pro budoucj pamět do registřjku konšelského wepsati poručiti, a po wepsánj toto mé zase nawrátiti ráčjte, W. M. we wšj náležitě a šetrně uctiwosti prosjm. Gehož gest actum w městě Pjsku (l. 1654).

XXX.

„Náš milý listář historický! i tobě tak náš řečený „Passzettel“ se vyhotovuje. Wegdiž do světa, an až přijdeš dleaho, ne takto za pecj, ale n wězenj ležel, w kmenatě klenaté doma radnjho, dweřmi železnými a okennicemi dobře opatřené.

Aniž ti to k hanbě nebuď, neb byli sme tam oba, a proto se nám žádný newymál. Zdeci aťe nynj oběma se někdo newysměje, a řka: Ba proč ste se zbráchorami wašimi doma nezůstali? toť owšem giná otázka. Wšak co dělají? we světě gináče nanj. Může býti že ti někdo horšj stánek wykáže, nežli zde doma si měl; může pak také býti, že tě sem i tam někdo srdečným: Wjtey! pozdrawj. Táhní tedy s Bohem! a když fileček slowhioký a metrický *) giž na záda wložjš, rozžehney se: též se dwogjodihodným učitelem nábožestwj škol zdegšjch latinských, p. Františkem Bezděkau; neb wjš, že gestlže gá tě spldil a pokřestil, on že tobě kmotrem byw, semnau kandausěk dobře ti wyprášil, powallowánjm n wězenj twém celý plesniwý a hrubě ošišmaný, by si počestně před lidi wstaupiti mohl, i fileček twág wýtahem rozličných slow doplnil.

Psaný odcházjš, dáli Pán Báh tištný se wrátjš. Tak tedy na šťastné shledánj!

* * *

My purkmistr a radda města král. Pjsku známo činjme tímto listem našjm, genž pasozettel sluge, wúbec přede všemi, obzwláštně kdežby toho potřeba nastáwala, že gest před nás předstaupil slowutný Matěg Bezděka, sau-

*) Druhé a třetj rozdělenj listáře, we předmluwě listáře tohoto připowědné.

sed a řemesla nowého řewcowského mistr w témž městě, přednesane nám, kterak syn geho vlastnj, wyučiwše se řádně a poctiwě řemeslu nadoznámenému, dalšj wandr mezi dobré a poctiwé lidi před sebe wzjti, a štěstj swého při opět psaných řemesla toho pánjeh mistrjeh pracj rukau swých vyhledáwati chce, abychom pro bezpečnost tjmto passzettlem gemu přispěti odporni nebyli, w náležitě šetrnosti nás gest požádal. Iznage wše samu w sobě slušnou byti, geho pak ukazatele wždycky pokogně se a poctiwě chowagicjho, tak, činjme, k W. M. a gednomu každému respective se přimlauwáme, ano i služebně a přátelsky žádáme, že giž psaného Simona Bezděku wandrem gducjho bez wšeligakého domněnj a podezřelosti, gakožto swobodného člověka passirowati a repassirowati ráčjte a budete, pro naši toho reciprokalnj i ginau odměnu.

Na potvrzenj toho k lepšj podstatě tento list pečeti naši menšj městskau stwrditi gome rozkázali wšedome. 23. Juli 1663.

Gednánj společnosti vlastenského Museum w Čechách.

(Ostatek.)

3) *Řeč praesidenta hraběte Kašpara ze Šternberka, čtená we veřejném posezení českého Museum 2. dubna 1834.*

Gako historie světa gen tjm věrný obraz rozličných osudů kragin a národů zgednati může, když historii gednotliwých států a národnjho gich obywatelů ducha rozumně pogmauc, ge věrně i pilně wyobrazj: tak i historie wywinutj se přjrodnjch wěd gediné tjm obsáhla a postačitedlnau se stává, když každá wětew gegich o sobě neywětšj láskau pěstowána, každý nowý obgewek, každý nálezek a každá oprawa i hned na přjhodné mjsto do letopisů wěd ukládána býwá.

K tomu neywjce přispjwagj wědecké společnosti, a gegich schůzky, oznamugjce wědeckému obecenstwu, třebas gen kratičkými zprávami, co se w okresu gegich paměti hodného wyskytlo, obracugjce pozornost na méně známé předměty, a nabjdagjce k zewrubněgšjmu zkaušenj, aby wšelikerá tušenj co do prawdy wyskaušana i zweřegněna gsauce, na roli wěd wjce se neztratila.

Neybohatšj zbjrky zagisté tak, gakoby nebyly, považowati slušj, gestliže wzácnoty a nowotiny gegich dobrými opisy, věrnými obrazy a zdělowánjm se do wědy newnikagj. Zbjrky takowé stárnau, wady berauce skrze

živočištwo, počínaje od mola až do člověka; světlo i tma, prach i čas tím škodlivým: co ale gedenkrátě tím skem do vědy přešlo, stonásob se zmnožilo a na všechny strany rozšířilo, gest dobře a na vždy uchráněno. Kolik asi zbýrek XVI století dochováno až k našemu věku? Co však arciteowé přírodopisu po zkříšenj věd a po vynalezenj tisku oznámili, mohl Linné pokogneau myslj do své saustawy přírody přigmanti; co zase toliko na odiv wystaweno bylo, gakkoli vzácné a drahé, w negistotě zůstalo. Podnea geště trápíme se rozeznávánjm mnohých zwjrat, gež Římané po stech sháněli, a chtěgice milý swůg lid hodně poobweseliti, před očima geho rozsápati se dávali, — poněwadž popisy Pliniowy bez dalšjho poukázánj na gisto sobě wyložiti nemůžeme; co zatjm malitka (monada) i weškeren ten malý swět, kterýž we kapce wody život swůg trávj, gsa tak popsán, gak nám to Ehrenberg učinil, po 1000 letech s tauze gistotau se pozná, gako dnešnjho dne.

Toto zkušenj dobrau mysl dává i těm zběratelům, a společnostem, kteréž na auzký okres obmezeny a skrownými prostředky zásobený gsauce, všechno nové zaoptřiti sobě nemohau; horlenj gegich pro přírodnj vědy, dogde nic méně uznánj, snaha gegich po prawdě nebude zapomenuta, gestliže gen skrowné to, s něž gsau byly, wěrně uchowaj a k vědě připogj.

Tentož to cit, pánowé mogli genž mi dodává myslj, abych Was o čemkoli tom zprawil, čeho letošnjho roku dosjci nám se podařilo.

Nerostecký oddjl neposkytl nám sice pižádné nové látky ke zvláštnjmu přednešenj; p. kustos Zippe pokračowal však dále u wyšetřovánj swém pologehlančitých hlaťowých tworů, o nichž w nerostecké třjdě při shromážděnj německých přírodopytců we Wjdni přednášel, a vydal o tom malé pagednánj, kteréž mineralogům newhod nebude.

Mimo všleku nadějí uvedlo nám shromáždění přirozenopýtců ve Wratislawi, co do rybosloweckého zpytování z kamenělin, nowau vlastenskau přirodinnu we známost, kteréž jsme si posud byli newějmali. Wrebnj p. hornj radde z Deken zaslal z Berlju tagemnjku té společnosti, lékarskému raddowi Ottowi, rybokamy, obdržené na cestě Slezkem, prose aby neufchateckému p. prof. Agassicowi, s námi we společnosti se nacházegjejm, k určení předloženy byly. Pocházegjť pak tyto ryby z Ruprechtie blíž Braunowa, na neyzažšim pomězi českém we hradeckém kragi, kdež se we wápenném ložisku útwaru gesepowělo nalezaj. Prof. Agassic, na něbož pagednánj, o rybokamech takotka po Cuvieru bylo přešlo, a kterýž w něm stegnau horliwostj, učenosj a ostrowtipem pokračuge, poznal i hned swůg rod Palaeoniscus, a pogmenowal nowý tento druh Pal. Wratislaviensis, gsa toho domněnj, že ryba tato we Slezích nalezena byla. Guěno to zůstane i mimo mylku, kteraužto vzniklo, přede whodným, poněwadž ryba tato po dlouhé cestě ze swé prawlasti přes Berlju konané, we Wratislawi we známost swých kraganů wešla, tak že město toto při pokřestěnj gegjm gako kmotrowstwjm stálo. Pro nás mělo blížšj seznámenj-se s p. prof. Agassicem nad to geště znamenitěšj tu wýhodu, že se při návratu swém přes Adersbach a Krkonobě k nám připogil, a po osm dnj w museu w Praze rybokamy, žralokowé zuby, tlustozubce (piknodonty) a střewokamy (lumbrikarie) gehu studowal i určowal. W listu, poslaném heidelberskému p. prof. Bronnowi, zmjnil se p. Agassic pochwalně o zbirkách našeho museu *), nám pak zaslal popisy obau těch ryb, gež jsme byli minulého roku obdrželi a obecnému shromáždění předložili.

*) Leonhard und Bronn, neues Jahrbuch für Mineralogie. 1834. VI. sw. str. 675.

Obě jsou za nové uznány; i Koldjinská (wehrad. krag) je nový rod a druh, kterýž Sled Sternberkova (*Halea Sternbergii*), i Smečenská, patříjící nový druh k rodu *Beryx*, kteráž *Beryx Zippel* pojmenována byla; malá ryba ze Žichovského údolí nedaleko Břiliny byla již sice z útvaru hnědouhelného pod názvem *gelece papjrowitý* (*Leuciscus papyraceus*) známa, ale nalezenj w opálu bylo nové. I mezi rybami ze Solenhofu, Daitinku, Mühlheimu, Kehlheimu a Pappenheimu nalezeno se lesaného a vzácného; jeden druh, kragina solenhofska různě značej, obdržel jméno *Slupkonos Taxidůw* (*Pholidophorus Taxie*), aby zwěčnil jméno muže, kterýž darem svým netoliko zbirky naše rozmnožil, ale i k obohacenj wědy přispěl. Poznali sme z prohlédnutí našj zbirky předpotopých rybokamů, že již 36 druhů máme; 10 dr. ze třetihor, mimo 4 dr. žralokowých zubů; 2 pocházegjící z opuky a 3 dr. zubů; 21 dr. z jurského útvaru, 1 dr. z liasového útvaru, 1 dr. z wápna lasturnatého, a konečně nadsmjnněný *Palaeoniscus Wratislaviensis* z útvaru gesepového. W díle o rybokamech, k němužto patříjící výkresy p. prof. A. Gassie we sbromážďenj wratislawském ukázal, obdržime mnoho vyswětlenj o pokryté posud temnem wětwi přjnadopisu, a zvlášť o nešťastných žralokowých zubech, tlustozubojch, a o předtjm nepochopitelných, nynj ale za zkamenělé ryby střewa poznanych *Lumbricarijch*, kteráž i wnitř rybokamů naleznauti lze, jakož se to zde na uklegkowet. lousowém (*Thryasops Salomon. Agass.*) spatřuge; spisowatel nawrhuge ku poznačenj zkamenělin těchto welpmi whodné jméno střewokamů (*kololithů*), gežto za přjkladem leynokamů (*koprolithů*) přigato býti může.

Co do zkamenělin, zbývá nám již jen o gedině mluwiti, ne pro wzácnost gegj, neboť gadrokamy přjnowek (*nautilus*) každé velikosti nacházegj se w opuce na-

šj často dosti, nýbrž pro úplnost kusu, na němž se tvořivá uma skrytě působící přírody patrně na gewo dáwa. Obywatel domku i domek sám zmizeli, nezůstawiwe žádné naprosto patrné stopy podstaty své w kamenj geobjmawšjm; toliko snimek, utweřený we wnitru domkowém, došel nás neporušený. Přírodnj tento út看or náležj spolu do řady pseudomorfos, kdež látka gedné přírodniny ginause nahražuge, dřjwegšj formy neměnjc, — tiché-to, částečné aučinkowánj, o kterémž hradj domněnek stawěti snadněgi geš, nežli postačitelné wyswětlenj podati.

Přjhoda s ruprechtickými rybami nezůstala při shromážděnj zpytowatelů přírody we Wratislawi samau a gedinau, geňž wědomosti i zbjrky naše obohátila. Mimo welký užitek ze wzágemného wyměňowánj všelikých domyslů a prawd se wratislawskými přírodozpytci a obywateli, geňž tak laskawě a přjwětiwě nás byli přigali, a s ostatnjmi přjtomnými, známými i neznámými audy té společnosti, mimo mnohé přátelské zdělenj přjrodnin a praswětých rostlin, gichžto sme nabyli, spařili sme náhodau zběžný wýkres kopaninných parohů losjch kostj, kteréž na Rhénu bywše nalezeny, w Reyně Koljně se na prodag nalezaly. Nedliwě ani okamženj, obrátili sme se k magiteli gegich, p. Meinershagenowi w Koljně, od něhožto gsme přjtomné wzácné parohy za kaupili.

Gako známo, byl Cuvier prwnj, geňž rozdjlnost obrůwského gelena irského negen od losjch, nýbrž i od ostatnjch gelenjch druhů dokázal, a na pomjchánj tohoto zwjřete slosem pozor obrátil; parohy losj do gista zka-menělé Cuvier neznal *). Goldfuss popsal i wpodobnil obrowského gelena co neyzewrubněgi, tak že wjce nelze, s něčjm giným geg smjchati **). Hibbert

*) Cuvier *Osseimens fossiles*. D. IV. str. 70 a d.

**) Goldfuss *Nov. act. nat. cur.* D. X. sw. 2. str. 455.

konečně srovnáním starších vyobrazení losových v Münsterově kosmografii (světopisu); jakož i Aldrovandem popsáných i vypodobněných druhů gelených znal Aldrovandova gelena šjroparohého (*cervus euryceros*) za irského gelena *); za ten příčinou přisauzeny gsau irskému gelenu parohy posud zkamenělému losu přičítané, tak že nižádné nezbyly, kteréby byly s dostatečnou gistotou losu připsati se mohly, až pak wloni Hermann z Mayer čtyry opánámil **), gežto se we zbírkách leydenaké, bonské, frankofurtské a würcburské nalezají; parohy zbírky Senkenberské pocházegj ze Wlach, poslednj pak byly u Grafenreinfeldu nedaleko Šweinfurtu mezi kostmi giných praswělých zwjřat w naplaweniších nalezeny. Spisowatel udává neywěšj zewrubnostj odchylky w rozměrech a giných potazjch, které se nalezajj netoliko mezi zkamenělými a žiwými zwjřaty a gegich parohy, ale i mezi zkamenělými wespolek; nepokládá však rozdjly ty za tak důležitě, aby dostatečnou příčinu krozwrženj na druhy poskytovaly. Twrzenj toto odůwodňuje se aspoň z částky přítomným před námi exemplárem, gehožto obě lopatky tak přerozdjlny gsau i co do welikosti a podoby, i co do sauměrnosti konců. Odchylky we twaru parohů gsau u gelenů tak všeobecny, že skoro za wzácnost powažowati se musj, zwlášť w oborách, když zastřelj se gelen, gehož parohy co do konců naskrze sobě se podobajj. Mezi gelenjmi, Cu vierem wyobrazenými parohy losjmi nalezá se nápodobně mnoho odchylek, tak i u sobů; neyprawidelněšj má ge daněk, pročegj za podstatné znaky powažowati lze toliko a předewšj přítomnost anebo nepřítomnost wětwj nadočnjch, podobu růže, a sauběžnost i směr parohů wůbec. Pomoranský aneb litewský my-

*) Hibbert Edinh. Journ. of Sciences. Apríl 1830. str. 301.

**) Meyer Nov. act. nat. cur. D. XVI. sw. 2. str. 463. D. 32, 33, 37.

eliwec nikdy parohy gelena šjroparohého (*Cervus Euryceros*) s losjmi bylby nspemjchal; poněwadž parohy gelena onoho do wyše stěupagj a gednu wětew nadočnj magj, parohy však losj skoto rownowážně z hlawy wysházegj a očnjho konátu nemagj. Zkamenělý gelen šjroparohý a zkamenělý gelen los (*Cervus Alces*) gsau tedy snadni k rozeznánj; zdaťi ale tnezi zkamenělým a žiwým losem druhowý rozděl se nalezá, téžko rozhodnauti.

Herman z Mayer, popsw zewrubně spatřené od něho parohy, buď pozor na rozličné okolnosti, w nichžto předpotopná zwjřata a powrchu země našj se wytratila, mnohá zemnjmi přewraty aneb přechody powětrněch poměrů, giná ukrytj se před rozmnožujcjm se lidstwem w méně lidnatých slatinatých kraginách, náček pak těmito słowy končj: „Zkamenělým losem dokazujcjm se gižné obýwánj losa za prastarodáwna, pak i Hibbertem podaný důkaz totožnosti gelena obrowého čili welkoparohého s gelenem šjroparohým Aldrovandowým, potwzujcjm dobře důmyslné oně poznamenánj, gež pan president Nees z Esenbeku připogil ku Goldfussowu pogednánj, prawě, že s gedné strany *Cervus Alces*, los a Elch Nibelunský, s druhé pak Grimme Schelch (*Bos cervi* figura, Caes. de Belt. Gall. VI. cap. 25.) a gelen šjroparohý, *Cervus Euryceros* gedno a tože gsau, amo že se as Schelch k zubru gake los k bizonu magj. A we skutku wymřeli gelen šjroparohý (*Cervus Euryceros*, Schelch) a zubr (*Bos primigenius* Bojani) prawdě neypodobněgi teprwé před několika sty lety, ač nenalezagjli se snad posud geště w lesinatých, bařinatých, nawštětwowaných mjstech Ewropy, kdežto na opak los a bison ač bljzej wymřeni, geště žijj. Čtvero toto zwjřat a tedy též los a bison byli sawvěkými slona, nosorožce, hrocha, hiény, lwa, medwěda i giných zwjřat a spolu s nimi w Ewropě ubydleni za časů utwořowánj se potopin.“

Ačkoli v poslední této domněnce z cela se spisovatelem se snažíme, předece trváme gaksi na rozpacích, na slovo přigmanti H i b b e r t o w o zdánj o tak welmi pozdnjm wymizenj gelen a šjroparohého. Nemáme sice H i b b e r t o w o pagednánj před rukama; kdyby to však týkalo se onoho gelen, gehožto parohy britský lékař Jan C a j u s G e s n e r o w i zaslal a Aldrovand w Cap. de quadrap. p. 857. wyobrazil, dalo by se namjtnauti, že nikdež připomenuto není, by parohy tyto žiwému ewropskému gelen byly náležely. Parohy co mysliwecské trofege byly po mnohá stoletj we hradech a zámcích schovávány, i proč ne také zkamenělé parohy? kteréž se w irských slatinách dosti při powrchu a neporušeně nacházegj. A nadto gsau Aldrovandem wyobrazené parohy na prosto nepodobny wypodobněným od Cuviera a Goldfussa, nemagj vlastnich wětwej nadočnjch, wětwe tyto magj giný směr a pzdá se to wyobrazenjm podle přírody býti; docela ginaký gest gelen sob (cervus tarandus) u Aldrovanda, gelen los u Šebestiána Münstera předstawený, tak že ge zagisté každý za výkresy podle přírody pozná, ačkoli parohy u renáře trochu zpřjmenějšj gsau.

Že se gelen šjroparohý w Uhřjch hustěgi nalezal, a však na konci XIV. stoletj tam wjce nežil, můžeme dosti zewrubně dokázati. Mámeť w Museum našem kmen parohu takowého owšem s ulomenau nadočnj wětwej, a při něm současné dotwrzenj, že r. 1566, když GMC. před Rábem tábořem si lehla, od tagného rady p. Hamuže Trautsona při kopánj studně w geho tábořu z hlaubj půl druhého muže w zemi nalezeny byly. C. K. kabinet wjdenský má dwa rozličné exempláry; gedny s lebka u podobagj se welmi obrazu giných, w Collegio Romano chowaných a u Cuviera Pl. VIII. f. 2 wypodobněných; druhé, gegichžto výkres z c. k. přírodowny p. dozorcem Parčem nám poskytnut byl, nalezly se w

Banátu nedaleko železné brány w Dunagi a byly w živočichozpytném oddjlu památného shromážděnj přírodoznatelů a lékařů we Wjdni dne 20. zářj 1832 okázány. Na gedné hlavnj ratolesti parohů těchto, spatřuge se nápis, písmeňami ne docela patrně wrytými, kteréž na prwnj pohled za byzantinské pokládány, pozděgi pak za butharo-słowanské aneb sloweno-srbské poznány byly, a podle snjмку „у попомог по р861 с а“ lat. písmeňny p ot op u pog ub i s i a, t. g. w potopě zhubil se (in diluvio interiit) čteny býti musegi; z čehož zřegmě vyplýwá, že prwnj magitel parohy tyto za předpotopné uznal, a že žádná toho druhu zwjřata wjce w těchto kraginách na živě se nenacházela. Dle podoby písmeňny m mjesto T náležj tento nápis asi do druhé polowice wěku XIV, což ale nikoli nedokazuje, že snad zwjřata tato giž dříve newymřela. Wěru ale rádi bychom se dowěděli, kdože as ten slowanský přírodoznatel byl, genžto giž w onom času prásvěté parohy (snad podle naleziště a poněkudnjho zwětránj) od žiwaucjch rozeznati uměl? kde bydlel, a gak se as parohy tyto opět do Dunage dostaly, to musjmě panonským zpytatelům přírody zůstawiti. Sadami těmito chceme toliko říci, že pokud žádných určitějšjch důkazů o žiwobytj gelena šjroparohého we XVI. stoletj neobdržíme, než ty gsau, gežto se na wyobrazenj Aldrovandovu zakládaj, záhada tato za rozhodnutau pokládati se nesmj. Zdali gelen šjroparohý znám byl Řjmanům, gakož Marcelle de Serres dle popisů Johnstonowa a Münsterowa, pak i dle wyobrazenj téhož gelena, gež prý Hibbert w Řjmě našel, twrditi usiluge *), nemůžeme rozhodnauti, poněwadž nižádné toto udánj citaty potvrzeno nenj. W Münsterowu swětopisu našli sme zas gen to wyobrazenj, gež Aldrovand učinil podle parohů, D. Cajusem

*) Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilkunde, von Froriep. Čjso 21. swazku 39. na str. 322.

Gesnerowi zaslanych, k čemuž owšem mnoho důvěry nechováme. Nápodobně i druhá otázka, zdali předswětý los s žiwaucjm k gednomu a témuž druhu náležj, čili nic, kdyby rozdlowé w rozměrech a zvláště we vzdálenostech růžj, kteréž dosti znamenité gsau, za nedostatečné se pokládali, do tu d důvodně a swětle rozhodnuta nebude, pokud se aupné kostry zkamenělého losa nedopjdjme, což owšem za duů našich, kdežto pozornost na pozůstatky praswěta všeobecně zbuzenag, a zraky člowků nenerády od přítomnosti ku předešlosti se odwracuj, příliš smělým očekáwánjm nenj.

Přikročjme giž od předswětých děgin k děginné šedowěckosti, abychom se poohlédli po prwotinách řeměsla, kteréž teď we kragi našem tak vysokého stupně dokonalosti dosáhlo. — Od téhož p. Josefa Hofmeistera, faráře u sw. Giřj w Lese, genž nám dřjwe giž bröncowé srpy byl zaslal, obdrželi gsme letos sklenici, práwě antickau (starožitnau), kteráž mezi popelem a pálenými kostmi (neyspjše-to starobylý hřbitow) při kopánj buděgowské železné dráhy za českými mezemi nalezena byla. Zelenawé to, duziwé (irisugjcj) sklo srownáwá se co do známek látky zcela se sklem záalpickým. Twar má wálcowý, s kragem nahoře ochljpnutým, dole gest hruškowitě nabunělá a silně do wnitř zahnutá, a však bez pupjku a známky od přjlepku hutnické trubky, s čtyrmi w podobě kříže rozestawenými hlubinkami we wálci, z čehož poněkud wyswítá, že gestě za mēka při ohýbanj okragkn dwognásobnjma kleštěma držena byla; za nynějšjch časů přiwarila by se sklenice na spodině a pak by se ulomila, kdyby se na hoře naduřiti a po kragi ohýbnauti měla, načež by owšem pupjk na nj pozůstal; widěli gsme ale takowé, gen o něco slabšj hlubinky též na starých rubjnowých sklenicích. Zdali starožitná tato sklenice neydáwnějšjch obywatelů našeho krage doma

zhotovena byla, čili zároveň s kratochvílní srpy obchodem k nim se dostala, těžko rozhodnauti.

Nežli skončjme, třeba nawrátiti se ještě gednau ke Wratislawskému, nám tak prospěšnému shromážděnj přírodozpytců. W gednom posezenj nerostohorninského oddjlu pronesl gistý slezský přírodozpytatel přánj swé, aby společnosti, w Čechách, na Morávě, w Lužicich a Slezjch přírodnjmi wědami se zanášegjci spogily se k wyšetřowánj Sudetů, co gednoho a nerozděleného pohorj, bez ohledu na státnj rozmezenj, a pak aby výpadky těchto wyšetřowánj obecnstwu oznámily. K cili tomu spořádal se gistý spolek, kterýž dle nawrhu sněmugjcih pp. přírodozpytců na tom se usnesl, aby dalšj u věci té gednánj a budaucj redakci přispěwků we Wratislawi se obstaráwaly. Za předměty wyšetřowánj považugj se horniny, twar powrchu, rostlinstwo, žiwotistwo, poměrowé podnebnj, obyčege lidu, promysl a řemeslnost, spolu s ohledem na působenj přírody a děgin, dolehagjci na tyto poslednj.

Důležitost Sudetů we přírodném gegich rozwětwe-nj gest wůbec uznána; auplný přehled tohoto, co do částek dosti hogně wypisowaného pohorj, společným toliko usilowánjm dosjci lze, gelikož nepohybné skalnj kry staršjch útwarů dřjwe všeho politického rozmezenj a bez ohledu na ně vznikly, tčkawá zwjřata denně ge přestupugj, ano i rostliny s gedné úboče na druhau přechážegj a se poměšugj. Na sgezdu tom přítomnj češtj přírodozpytci měli za to, že tjm méně podjlu w těchto prácech odřeknauti se směgj, poněwadž české Museum mezi zbirkami swými mnoho, k wywedenj takowého podnikutj důležitých látek chowá, a w rozličných tiščených spisech dosti užitečné přispěvky pro onen djl pohorj toho se nalezagj, kterýž českým přírodozpytatelům příslupněgšj gest.

První dotaz, vzložený na Musey České, Moravské a Slezské, týká se rozlehlosti a hranic oněch podílů země, kteréž pode gménem sudetních kragin, dle pohoří a poříčí gegich wyrozumjwatí se mají. O rozličných odpovědích, kteréž dodány budou, má we Wratislawi rokováno, a výsledek toho potom wúbec we známost uwe-
den býti. Tímž způsobem weškery gednotliwé přírodnické oddjly wpotaz dáwány budou, tak že se welmi auplné práce o Sudetech hadjti lze. K této práci pogj se i welmi výhodně wloni začaté wydáwání nowého mjestopisu králowstwí Českého, gehožto neydrjwe wygjtí magjey djly právě čtyry při Sudetách položené kraje obsahowati budou; druhý swazek djla tohoto roze-
šle se o příštím welkonočním trhu lipském. Meteorolo-
gická pozorowání, giž před několika lety Prazakau vlastenskau společnost hospodářskau počelém králowstwí českém zawedená, přispějí dobře ke srownáwání s pozorowánjmi oněch kragů. Zbjrky naše hornin, nerostů, rostlin a zkamenělin obsahují ode dáwna giž ney-
důležitějšj wšci oněch pohoří, tak že dostatečně opatření gme ku podstatné pomoci w tak užitečném podnikutj.

Owšem byloby welmi přáti, aby wjce podobných, přírodnicko statistických spolků se zřjdilo, gelikož téměř takowými zvláštnjmi popisy gednotliwých důležitých kragin možné se stáwá, nabýwatí znenáhla zewrubné zaámosti o celých zemjch, gakowěžto potřebj gest co základu ke whodnému upotřebení wšeho, čeho giž stáwá, k nahradění toho, co schybí, ke wzbázowání promyslu a usnadnění obchodu. Giž při založení společnosti museynj wygádřili gme se o cjlí ústawu toho w ten smysl, že gakoz wúbec dle Platona, krásné k dobrému, tak we přírodnictwí wěděnj k tomu, což užitečného gest, wěsti má, — ne že bychom chtěli pauhowědecké studium přírodnjch wěd obmeziti a na užitečnosti ge zakládati, nýbrž aby-

ehom přírodním vědám více příznivců získali, kteřížto třebaš gen tauto obmezenau pohnůtkau ke studium vědy té přiwábeni, předce k vyššjmu studium sami se powýšj, gak mile ge poznagj; a poněwadž praktická, do žiwota zasahagjcsnaha welni dobře s přemyslnau spogiti se dá. W tomto smyslu wynasnažowali sme se, množenjm známostj o našj vlasti, šjřenjm důmyslné saudnosti o celém oboru wěd přírodnjch, usnaditi wýhodné upotřebowánj pohotowě gsaucejch surowých látek, a wzdělawánjm i powzbuzowánjm ke studium přírody rozněcowati lásku k wědě této, kteráž w tak promyslné zemi newyhnutelně potřebná gest. Nemáť ona býti wýhradnjm gměnjm školy, musjť se k weškerému národu dostati, ke všem stawům proniknauti, a do žiwota staupiti, máli se wšeužitečná státi. Neyprostěgšj řemeslnjck má znáti poměr částek k celku onoho předmětu, gegž hotowj, poněwadž na prawosti poměrů dokonalost celku zakládá; on má vlastnosti hmotů a látek, gichž ke swému djlu potřebuge, dokonale uměti posauditi; a odkudž pocházegj ony, nežli ze trogj řjše přírody? Proto gsau zpytowánj přírody, strognictwj, siloskum a wšecky tak zwané určité wědy neymocněgšj podpora blaha národnjho; každý pak ústaw, genž k aučelu tomu látku zbjrá a poskytuje, aneb i gj wšestranně užjwati učj, gest ueywýše blahočinný, a nynj zwláště, kdežto wzdělawanj národowé wšickni na této cestě rychle pokračugj, gest prawau potřebau našeho wěku.

Můžemeť se tedy právem kochati, že ke všemu tomu, co se koli neywyššj a vysokau péčj okolo nás nynj připrawuge, i my tjmže aumyslem pomůckami swými sme se přičinili.

6.

Liternj zpráwy a pŭtky.

1) *Nowý spis w nowém gazyku.*

Poněwadž Česká Wčela pjsemně i austně sobě oznámený blud (w čísle 7) neopravila, powědjti třeba: že ne několik, ale několik set „Krakowiákůw“ co neydřjwe tiskem wygde.“ Tak čteme we Kwětech Českých od 13. Března 1834, čísle 11. na poslednj straně, kde podpis W. H. a nadpis: Patěrky na paběrky a papěrky.

Česká Wčela (aneboližto gá njže psaný wčelař) chybila owšem welice, že pjsemně i austně sobě oznámený blud ani poznati, ani opraviti nechtěla, kterýžto gak z uwedených výše slow widěti gest, w tom záležel, že několik set Krakowiákůw, na ugmu a zkrácenj cizjch záslub, několika Krakowiáčky nazýwati se opowážila. Giž ale nynj, poněwadž pan W. H. wydal tiskem:

Krakowiáky, aneb pjsně národnj polské,
s připogeným půwodnjm textem.

W Praze 1835 (1834).

musil bych gá njže psaný prawým Tomášem býti, kdybych newěřil, weliký blud swůg nepoznal, a geg i hned opraviti nespjšil sobě. — Winowat, Hosudar! sohrěšil — nakrošil, da ne vychlebal! —

Ale — Česká Wčela, sem tam poletugjej, připadla giž na krakowiácký kwjtek geště zawřeny we swých ljskách, geště nerozwtý tiskarským sluněčkem, a ne bez přičiny podotknula o Krakowiáčech w závorce: (a gak se zdá k tisku neodhodlaných), dāwagje tjm panu překladateli (?) na rozum, aby pro uchráněnj swé cti a spisowatelského slawného gměna w tomto způsobu Krakowiáků newydával, ale huďto překlad swůg opravil a předělal, anebo docela potlačil. Nerozuměno? či nechťěno?

Čtenářowé giž nepochybně by rádi wěděli, co to gest Krakowiák? do gake třídy básnictwj náležj a z kolika zpěwů záležj takowá báseň? — O, gest to weliké slowo! — gest to gákési — parturiunt montes! — gest to dwaúrádkowá píseň w hospodě při tanci sklādaná a zpjwaná. *) A pak několik set takowých Krakowiáků w! — gest owšem několik set — řádků.

Aby každý snāze wyrozuměl, co gest Krakowiák, a žeho očekāwati může, kaupj-li si knjžečku několika set Krakowiáků, panem H. letos wydanau, klademe zde na poebautku gich deset, u wěrném opisu z přeloženj českého a z rozličných stránek; neboť sbjрка těchto krakowiáků gest tak podiwná wěc, že kdekoliw čjsti začneš, wšude gai w pořādku.

1. Kr. Že tě Wogto kochám, nezapjrá m ti to,

Ale žes nehoden lāsky, gest m ljo.

2. Kr. Prawdu ptáček mluj, co na dřawě sedá:

„Nebudeš ty moge, ono ti to nedá.“

3. Kr. Mág osud zagisté bylby m guž milý,

Kdybychom guž w lāsce hodiny trāwili.

*) Má-li kdo práwě při ruce 3tj dílek Slowanských národnjch pjsnj, nechť tam nahjdne str. 224. Tjmto wšak nechťeme potupowati druh ten básnictwj národnjho, ano mžeme za to, kdyby se lepiš krakowiáky wybraly a spřádaly, žeby aspoň pěkný kaleidoskop dal se z nich stworiť.

4. Kr. Chlapec sem gá chlapec, rodetr z Sudoměř,
Z mládi za pohunka, ať to každý věřj.
5. Kr. Bodeyž tebe, bodeyž, moget Maryš budej,
Až gá budu tonaut, to mi ručky podey.
6. Kr. Rád sem měl djwčinu, rád sem gi měl cele,
Rád sem gi měl, rád měl, celé tři neděle.
7. Kr. Kam se gen obrátim, a kam oko wzrušjm,
Nešťastná a bjdná gečet, plakat mušjm.
8. Kr. Čerwená čepička, štrosj péra za nj,
Milug mne djwčino, budeš za mnau panj.
9. Kr. Powjdaj lidé, že gsem nic dobrého,
A gá nemilugu geťom Staňka swého.
10. Kr. Dwa sobě mluwili, gá sem ge slyšela:
„Ženilbych se s kozau, by panjeze měla.“

Pbslednj tento krakowiák zvlášťe zasluhowal přeloženj: tak wznešená w něm myšlénka, tak ušlechtilý cit! — „A to gsau krakowiáky?“ — To gsau krakowiáky, a nikoliw krakowiáčky, a takowých laskawý čtenář, chce-li, několik set čjsti může.

Z gake asi přjčiny p. H. zrowna tyto krakowiáky překládal? Zagisté ne proto, žeby byl w nich něco výborného, mistrowského, něco w literatuře slowanské neobyčegného a pěkného nalezal, gešto proti tomu postačuje důwod desjti výše uwedených dwauřádků, a i sami Poláci u př. Brodziński tento druh básnj přjliš ubohým (zbyt ubogi) nazýwagi. Také nemysljm, že proto, by snad Čechowé za pomoci této knjžky, anoť i půwodnj text přiložen, polštině se přiučowali; k tomuť by krakowiáky ze všech knih neyméně se hodily, kde ustatně tytéž průpowjdky a taže slowa se opakugi. I ačkoliw české přeloženj z wětšjho djlu tak gest wěrné, ano i otrocké, že násilj se činj gazyku českému, by gen slowjčko na slowjčko padalo, předece opět gsau některé krakowiáky w českém přeloženj docela nepodobny tex-

tu pŕiwodajmu negen we slowech, ale i w samé myšlénce, gako u pŕ. str. 110.

Płyńie woda, płynie, po kamieniach huczy,
Kto nie umie wzdychać, miłość go nauczy.

Na české stránce takto :

Plyne woda, plyne po nad břehy skrytě,
Kdo lestně miluge, nechť zakončj žitiě !

Newidjm giné pohnůtky k této práci (byla-li gaka),
leč té, aby opět literatura česká kněžkau, ať ostatně galkaukoliw, byla rozhogněna.

Poněwadž, gak gsem výše ukázal, krakowiáky ne-gsau neylepšj druh slowanského národnjho básnictwj, měl překladel tedy tjm wjce o to se přičiniti, aby nám prosté kwjtky tyto předně wlepšjm výboru a pořádku podal, potom překládage aby tu, kde myšlénka nebo řeč gest podlegšj, gi podnášeti a zgemňowati se snažil, aby vlastnj gazyku polskému obraty ginými, češtině přiměřeněgšjmi, nahražował, pak aby gazyk byl plynny, beze wšj nucenosti, srozumitedlný, zkrátka, aby těch vlastnostj bylo šetřeno, gakých od dobrého přeloženj požadowati smjme a musjme. Pohřjchu ! wšeho toho darino by hledal w tomto přeloženj krakowiáků. P. W. H. uwyknul, ne wěc, ne myšlénky z gednoho gazyka přenášeti do druhého, ale slowa — a slowa — a slowa, tak wěrně a stakowau swědomitostj, že kde mu gazyk český wstegně zněgjecj aneb téhož kořene slowech nepostačuge (a toť se bez diwu často přiházeti musj), tu hned hotow gest i slowo našemu gazyku docela cizj, i formu gehu tak nechati, gak ge w gazyku, z něhož překládá, byl nalezl, neohljžege se na to, zdaliž i češtj čtenářowé — a pro tyť, mysljm, se překládalo — slowům takowým rozuměti mohau. Tu wadu nemagj wšak do sebe genom tyto přeložené krakowiáky; ale nalezáme gi i w giných zvlášť ze slowanských gazyků překládaných spisech téhož p. W. H., kterým snáze

Rus nežli Čech může porozuměti. Nač medle takové překládání? komu jim spomůže? — Krakowiáky ne-
gsau mimo to žádná vědecká kniha, aby mnohého roz-
gimánj a pro ráznost a určitost potřebovaly i slow
nepowědoměgšjch, ale gsauce plod spřostého lidu, ma-
gj bez zastawowánj se a bez slownjků od neysprostěg-
šjho člověka i u nás weskrz býti rozuměny. Tak-liž
tomu w překladu přede mnau ležejcm? Wšeka mjsta
we skrowném sice spjsku tom, kde na takowý sobě
oblíbený způsob pan W. H. s gazykem českým nemi-
losrdně nakládal, zde uwáděti pro mnohost nám nemož-
né gest, a bylo by wěru škoda papjru na přetiskowánj
oně šeredy: ce však můžeme, učinjme, postavjce zde
předně zlomek psanjčka zamilowaného chlapčiny,
sestawený, gak se nám manj nabodila, ze slow powé če-
štiny páně H. a pak některé pěknosti zvláště za přjda-
wek k tomu uwedauce.

— „Gak gsem tě spatřil, přeladná Kačko! (Krač.
str. 69.) chtělo se mi skočiti do tebe, (str. 121.) i plaul
gsem po kolena w nebe, (ib.) až sem whospodě fagečka
(99) i čepičušku (127) zapomněl. Srdce mé po tobě mdle-
ge, (27) srdce mé po tobě hyne, (105) gá tě šacugu, (31)
nešukám (81) gen wzágemnosti. Ach, láska gest přjkrost,
ge arsenjk, ta mi truge srdce! (121) Kdybys ty mnau
wzhrdila, (101) gsem nešťastliwý, (71) budu gečel, (137)
a žil w rozpači. (133) Wěř, kochánj moge, (9) plamenow-
wi (kamenowi 51) srdce mého; wěř, že gsem nie (121)
ljchotiwého. Třeba ty neměla posahu, (9) předce kochá-
nj se we mne tak wlepilo, (61) a twá ochudožnost (43)
tak se mi ljbj, že osmělugu se guž pytat se (143) tebe,
chceš-li býti za mnau panj. (117) Ach, gaka z nás bude
pára! (109) Slibugu, že štěře (17, 27 etc.) tě do zhonu
(101) budu kochal, (13) — twůg chlapčina.“

Gestliže náš drahý vlastenec, p. W. H. po tomto
sice genom pjsemném oznámenj nenahljdně blud swůg,

a geg budauensě neopravj, tedy — nechci geg ani druhým vlastencem gmenowati! Nechať se neohražuge tjm, že mnohá z těchto slow gsau dobrá, přesná polská slowa — i kozla nám po tom! aniž se odwołáwey na „Zbirka neydaawnějšich slownjků“, kde též některá, jako u př. posah, ščirý, přibážegj; 19tė stoletj nenj 12tė; co tam, to tam, o to hlawy nelam, ano nenj též posawáde agistotau wygednáno, kterakým způsóbem mnohá slowa slo. těchto slownjků se dostala. — My nechceme mjeti keclapinu ze všech slowanských nářečj, ale chceme mjeti gazyk, gakým předkové naši mluwili, gakým i. my mluwjmo se pijemo.

Přidavek. Str. 23. „Žijte i pšenice newelká různě.“ Co máme žjoi o spisowateli, který citu pro swág přizrozený gazyk tak tuze pochýwá, že ani nepozorně, kam pšene geho sáhagj, a gaký gest wýzpač slow geho? Co sliwky a pozor w češtině znamenagj, wj každý Čech; ale bogjma se; by p. W. H. překládage někdy z ruštiny; prwnjim slowem smetana naši; druhým chasibě napokřiti. Str. 141. „slunce wybjgi w hůry“ — diwně wybjgenj! — Co to asi gest str. 33. podkowa se kláče a str. 69. podkowečka kláče, str. 33. řeka se naučj, woda břehy saučj, str. 37. husička sedlatá str. 51. kámen pod wodau kwochá — to nám geňom pan překladatel powěděti může; geho stránkowý slownjček toho newyswětilil, a nám lidem w polštině newyřčeným nařik tedy gest přeloženj geho? Str. 61. Nenj had bez žádla a ryba bez osti — gsau též nečeskosti, a takowá gsau i slowa: parobeček, pilnowati, černá latka, přeznačenj (osud) a g. w. — Nešťastný rým byl přičinou mjstem pauhého nesmyslu: str. 117. nelag mi pro ty věci měrné (ná to se rýmuge černé): w polském stogj věci marné, a to gest něco, ale měrné věci? Str. 49. widjwals mne přes desátau strasu, w pol. přes desátau stěnu. — Také zde ondy při-

cházej: twrdosti, gako: kdyžs nestálý, kdyžs mas, až z dřeva (s dřeva).

Pan W. H. wydał nám słowniki, mluwnice, prawopisy: no, on-li se sám gimi nezprawuge, kdož se má zprawovati? Snaže se nepochybne krakowiáky prostonárodněgými učiniti, gešto píše: młógó, ślugu, pamatugu, śakau etc.; uchyluge se tudjż, kde mu: lubo, od obecnj mluwy; užjwage pjiłiś starých a neobyčejných form, do gednoduchých pjsniček neyméně se hodějich: siat, żilić, pjanje, zpiwám, móże: pisać, zażył se, on se zmjše, na gawě. — Známe słowa: męak, mrače: mękoliw ale mračeń naboli mračena. Nač tedy str. 133. skrygu sły w černau mračenku? To-liž také gest české: „giným osud přege, máš gest neužitý?“ — Řikáme: wrhla se p o matce, a ne podlé matky, str. 55. — Což to gest: „budemc: se smát. ob óge?“ Tak-liž užj mluwnice Hankowa podlé Dobnowakého? Gednau pje p. H. litości, gind: zas litosci, melitosci; str. 63. kapejky, už gind: przedłożowanj samohlósek: i tana, kde ho potřebj gest, nemiloge, pje: w: baśtina, piśtata, siłhá, netykey, netykat; že však tak dohle: gako my zná rozdíl mezi tykati a týkati se, nepochybujeme.

Poláci, čtauce tento překlad krakowiáků, diwili se musegi, kterak nápadně gazyk český s polským se srownáwá. To však gest klam a blud! My Čechové diwjme se naproti tomu, kterak nápadně gazyk pana W. H. s prawau, obyčejnau češtinau se nesrownáwá! By p. W. H. lépe psáti neuměl, musilo by nám všem newyě diwno býti. Gest to tedy nešetrnost k matérskému gazyku, gest i nešetrnost k českému čtenárstwu, která zasluhugé důtky. Takowé spisy a knižičušky geau wjce ke zkáze, nežli ku prospěchu našj literatuře, gešto obyčejný čtenák, dostana dvě tři po sobě do rukau, newrle ge odložiti musj, a tjm se w něm chuť k dálšjmu čtenj udušuge. Neměl-liby pak skutečně p. H. dohládnau

opatřen býti schopností ku překládání — non omnia omnes — radíme, aby původnjho spisování se přidržel; geho dosahůnj původnj spisowé gsau mnohem čistějšjm, vyřešějšjm, gadnějšjm gazykem psání, a gemu samému wětšj zgednali pochwaly i uznalosti. Ostatně gsem té wjry a naděje, že ctěný p. vlastenec (anož co muž proti muži weřegně wystupugi proti němu) nikoliw se horšiti nebude pro tyto mé řádky, týkající se gedině wěci, a nikoliw osoby geho, i ode mne wysoce wážené. Prawda sobě mluwme, dobřj spolu budme — říkawali předkové naši.

Fr. L. Čelakowský.

Poznámánj Redakci. Hledjce k tomu, že pp. Čelakowský a W. H. oba pomocnjci naši gsau w Časopisu tomto, a nechtějce, aby mezi nima za přjčinnau posudku předeslaného snad něgaká dálšj pátka vzniknauti měla, podali sme geg hned p. W. H. ku konečné naň odpovědi, kteraužto i s wědomjm obau pp. Spisowatelů připógume.

O d p o w ě d.

„Prawdu sobě mluwme, dobřj spolu budme.“ A wěru dobře by byl učinil p. rec. kdyby se toho přjslowj byl držel. Ale on nechtěl mluwiti, nechtěl ani psáti, ale do Nowin s tjm, do Časopisu, před celý swět! Gaký to diw že w přeloženj Krakowiákůw několik polonismů zůstalo! Nadělánož russismů w Ohlasu ruských pisanj mnohem wjce, a ze slow ruských tam se nachá-

zegjých *) mohloby se snad geště směšnějšj psanjčko slátati, ale nechme toho. W předmluwě k témuž Ohlasu přjčinu toho zregmau máme, kteréž we krakowiácjch opětowati třeba nebylo, a sice: „Užitj rozměru a některých tak nazwaných stálých forem, užitj též několika grammatických zvláštností a jiných některých drobností, což vše k lepšímu wytknutj národnj známky přičiniti se muselo.“ Z gake přjčiny krakowiáky překládány? prwnj krakowiák sám powjádá: „Abyste poznali prawého Poláka“; a co krakowiák gest, uhodnauti možno z druhé polowičky téhož prwnjho krakowiáka: „Budu wám tancuge zpjwat krakowiáka“; a protož se překladateli definicj krakowiáka zbytečna být zdála. Však prawého Poláka, byť i byl „zbyt ubogi“, t. g. přjliš chudý, a ne gak p. rec. otrocky téhož kořene nepostačitelne slovo překládá a tudy násilj českému gazyku činj „přjliš ubohý“. Naše ubohý by Polák wygáďřil bienny, nikczemny. A poněwadž sem chtěl ukázati prawého Poláka, všeho podnášenj a zgemňowanj podlegšjch myšlenek, až někdo Ohlas krakowiákůw dělati bude, nechaw, co možná wěrensem zůstal prostosrdečným

*) Sobaka, bohatýr, bohatýrský, panichida, wosk garý, prawoslawný, otecký syn, štěhotati, swist, swištěti, suchota-strast lásky, bugarý, ataman, wečerinka, nasměšnjk, rozgariti se, čestno, bogar, jezaul, towar, aršjn, kamka, kysegný, hosudar, knut, stolničič, wid, kudra, popona, a gest gich mnohem wjce, gež zde pro mnohost uwáděti nemožné gest. — Grammatická zvláštnost „budu tě kochala“ (str. 13) gest gen gednau w celé knjžce, a pro njže uvedené prawidlo z Ohlasu téhož schwálně na ukázkú dána, a ne z nešetřnosti k mateřskému gazyku, neboť w přeloženj giž bylo „bych tě milowala.“ Překladatel gest gen milownjk we spisowatelstwj, a co dělá, dělá gen z pauhé lásky k mateřčině; gediná tato odpověď gest geho newolná, gemu nechutná a donucená práce.

myšlénkám a pořádku w originálu wydanému, kaleidoskopu neutwoŕuge, neb ten se každým hnutím krakowiáckých sklíček tvoří sám, a zaglisté lépe, než se utwořilo těchto deset, panem rec. wybraných a spořádaných krakowiákův *). Poslednj krakowiák zde, dává nepokaženému geště citu přiměřený obraz ohawného lakomstwa; a tenli, kdo ho mezi jiné ukryl, aneb ten kdo ho na ubrus zrowna poslednj, aby všechny druhé gako omastil, wystawuge, wjce se probřešil, rozsaudj čtenář sám. Pozornějšj rec. byl by negen na str. 110, ale i na str. 49 různost přeloženj našel, a hned se dowtjpil, že sazeče podobnost těchto krakowiákův zmeylila, čemu se na str. 111 wyhowěti muselo. „Žito a pšenice newelká různice,“ bytby i čtenář přjdatného různý neznal, čemu se i z Ohlasa ruských pjsnj (různý kwět mjsto rozličná, rozdjlná barwa 63) naučiti mohl, ani discordia zde smyslu neugjmá, ano mocnějšj ho činj, tak gako stranu (regio) mjsto stěny; měrný, mässig, přiznávám se, poněťj oslabuge. Sedlatá husa, ač gj p. Palk. w Slownjku nemá, známa gest celým východnjm Čechám; t. husa šedá na zádech přičernalá, opp. bílá. Osti gsau i w Palk. Fischgräte, a žádlo mjsto žahadlo, šťastliwý zwláštj w Morawě a w Uhřjch mjsto šťastný slyšeti dosti zhusta. Tak též onomatopoeje kw o cha ti i do polského i do českého slownjka přigetj očekává; a žeby kámen, gegž sobě zpěwák zžiwoťnuge, žiwotného Dativu mjtí nemohl, žádný grammatik upjratí nebude. Wrhla se po matce a wrhla se podle matky gest obogj dobře. A kdežby elliptiky užjwati wolněgi býti mohlo než we přjslowjch a w takowýchto

*) We čtwtřém zde uwedeném punktjkm zawřemém krakowiáku, gest w knižečce str. 129 semikolon, a proto se zamyslně roztrhowati neměl od „Nynj za pacholka slaužim giž tři léta, začnu hospodařit pustě se do swěta.“

krátkých weršjeh? „Budeme se smáti oboge“ (dowtip se p. r. strana). „Gedněm slunce wzházj a wyběj w hůry“ (dowtip se p. r. papršky). Gako gest od plugi: plawiti, slugi: slawiti, tak také od trugi: tráwiti, a od saukati: saučeti. Mračenka (pomroka) nemá znamenati ani mrak ani mračno, ale temnou těžkomyslnost; a w tomto sestawenj „Ljtagj holubi, gedn nemá páry“ žádný to tak rozuměti nemůže, gako: „gaka z nás bude pára,“ tožby právě i w polském i w inorawském totěž bylo. Ale vždyťpakbych giž pomalu ničeho pro tak nazwané stálé formy a užij těch několik grammatických zvláštnostj a giných některých drobnostj nenechal, čehož předce všeho k lepšjmu wytknutj národnj známky přičiniti třeba. A gakož w originalu polském některé krakowiáky we prostonárodnj wyslowenj položeny gsau, tak i we přeloženj, pro lepšj w tom wěrnost, hledělo se někde prostonárodně položiti: milugu, pamatugu a t. d. Zdaž gest to klam a blud, že gazyk český s neyblížšj m spřizniwcem swým gazykem polským se srovnáwá, po přečtenj knížky této rozsaudj nestrannj čtenárowé sami; p. rec. zde hlasu nemá, neb, gest, gak ze všeho widěti, přjliš stranný. —

Ostatně že patero melodij knižečce té připogeno gest, nepowjda p. recensent; zagisté nepravý a neanplný exemplář mji bude, gak to i z wyčjtánj nepatrných omylůw widěti gest.

W. H.

2) *Historical view of the Slavic language in its various dialects. From the Biblical Repository, conducted by Edward Robinson, D. D. Andover: Flagg, Gould and Newman. 1834.*
(205 pp. gr. in 8.)

Andover gest město w Sewero-Americkém Saustátj, a sice we státu Masachusetském, ačkoli malé, a však důležité zvláště co sjdlo znamenitých škol, gmenowitě pak ústawu theologického, genž za přednj a za neylepšj se pokládá w celém Saustátj. Wydáváš se w tom městě čtwtřletnj časopis, pode gménem Biblical Repository, w gazyku anglickém, pro tamějšj duchowenstwo; do kteréhožto časopisu, do swazku genž b. r. 1834 w měsji dubnu a čerwenci wydáni gsau, geho redaktor pan Edward Robinson, doktor a professor theologie na ústawu Andoverském, postavil „historický přehled řeči a literatury slowenské podle všech nářečj,“ genž we swém celku i gakožto zvláštnj kniha pod nahoře postaweným titulem se wydává, a gegž zde čtenářům swým we známmost uwozugeme.

Mluwj se we spisu tomto neyprwé o Slowanech, o gegich starožitnostech, mythologii, gazykowém a státnjm rozdělenj, a powaze gazyků slowanských wůbec (str. 5—20) potom o řeči a literatuře staroslowanské čili cyrilské (str. 21—34), ruské (str. 34—65), srbské (str. 65—82), kamž i bulharská, dalmatinská, glagolická a t. d. se počjtagj, pak chorwatské (str. 83—84), wíndické (str. 85—89), české (str. 89—135), slowenské w Uhřjch (str. 136—143), polské (str. 143—193), a wéndické w obogjch Lužicjch (str. 194—203). We přjdawku (str. 203—205) stogj některé oprawy a nowějšj

zprávy (zvlášť o p. Šafaříkovi) z polských časopisů čerpané, a g. w.

Z toho již viděti gest, že p. Robinson celau saustawu spisu swého na spisu p. Šafaříkowě o témže předmětu r. 1826 w Budjuě německy wydaném založil. Také co do podrobnosti toto djlo we wětšj částce swé za wýtah z onoho považowáno býti mŕže *). Ale p. R. užjwal i giných pramenů k cji swému, a psal weskrz duchem samočinným, ano zdá se, že i sám powědom gest gazyka slowanského (arci že slawně známá Talvj, manželka geho, překladatelkyně Srbských národnjch pjsnj). Nad to také odwołává se w djle swém částgi na dopisy spisowatelů slowanských k němu, gmenowitě p. Kopitara i negmenowaných Poláků; zná wětšjm djlem, cokoli o tom předmětu w cizjch gazycjch, zvlášť pak německy, psáno gest, owšem pak i překlady p. Bowringowy, i pogednánj kritická sem náležitá w anglickém časopisu *Foreign Quarterly Review*. Tudjž byl s to, podati čtenářům swým netoliko holá registra spisowatelů a spisů, ale i dosti podrobné a uhodné saudy o gegich charakteru a zásluhách, a o weškerém duchu a směru literatury; saudy, w nichž negen ohlas domácjch našich kritiků se rozléhá, ale často i vlastnj a samostatný hlas se pronášj. Pjšje pak pro theology, wšude zvláštnj ohled běře na historii cirkewnj kmenů Slowanských, na překlady pjem swatých neystaršj, a na literaturu theologickau wůbec.

Duch celého spisu patrně swědčj o rozsáhlých známostech, gemné saudnosti a ušlechtilém smeyšlenj spisowatele swého; genž nikde sice nepochlebuge Slowanům,

*) Sám p. Robinson pronesl se o tom na st. 10, gmenuge spis p. Šafaříkůw „a work of great merit, to which we are indebted, as we take pleasure in acknowledging, for whatever little merit our essay may possess.“

ale dobré i výtečné powahy a usilj gegich dla zásluhy cenj, a rád ge připomjná. I gest to wěru podiwu hodné, že neylepšj posawad spis, od Neslowana o slowanské řeči a literatuře psaný, nikoli u sausedů našich na západu, genž tak honosně za všewědy a všeu ky we swětě se pro-
hlašuj, aniž w Europě, ale za oceanem atlantickým, we
wzdáleném dju swěta na gewo wyšel. Slaužjť nám to za
utěšené znamenj wěku přjštjho, kdežto na poli wěd a
nauk, uměnj a literatury, všeu ky hráze a ploty, děljej
různé národy, bez ugny bohda kwětů národnjch, probo-
ženy, a plodům ušlechtilým, na kterémkoli mjstě se da-
řejem, celoswětý oběh zgednán bude.

Že sic i toto djlo poklések a nedostatků prosto ne-
nj, diwiti se nemůžeme, powážjmeli okolnosti času a
mjsta, kdež powstalo. Nemałym djlem nedostatků těchto
winni gsau s gedné strany sami pramenowé geho, a s
druhé znamenitj pokrokové, genž nynj w literatuře slo-
wanské rok co rok se děgj. Od desjti let, co p. Šafařík
knihu swau sepsal, mnohé částky historie a literatury
slowanské pilněgi wyskaumány a opraweny, mnohé též
poklady ze starožitnosti w nowě na swětlo wynešeny
gsau, a na roli národnj oswěty mnoho nowých srdnatých
dělnjků zgewilo se. Nowěgšjch těchto ukazů p. Robin-
son neznal, kromě několika ruských a polských spiso-
watelů, genž we časopisjch tohoto wěku wůbec wyhlá-
šení gsau. Takž i gmenowitě we zprávě o české litera-
tuře ničeho téměř nedotekl, co teprw od desjti let na
swětlo wydáno. Podrobné pak omyly geho zde připom-
jnati a napravowati za zbytečné pokládáme, gežto ani
zpráva naše k němu, ani spis geho tušjm wětšjmu čte-
nárstwu našemu do rukau se nedostane, ano knihkupei
naši s Andoverskými w nižádném negsau spolčenj. Ra-
děgi připomeneme zde několik zpráv ze knihy geho,
kterých sme se odginud nedoslechli.

Str. 202. Když před lety srbské pjsně zbírky p. Wukowy w Němcjch pozor na se obrátily, král. saský státní ministr, baron z Nostic we Drážďanech, dal zbíratí také pjsně národní Srbů Lužických, a sám gich potom několik přeložil do němčiny. Zbírka však tato nikdy obecnostwu we známost newešla.

Str. 200. Ačkoli slowanští kmenové w sewernjch Němcjch již dávno se poněmčili, předce w některých kragjch ještě mnoho slowanských inrawů a obyčejů chowagj. Gmenowitě we knížetstwj Altenburském lid selský, genž sice vzdělanostj a magetnostj nad jiné vyniká (who are highly respectable through a certain degree of cultivation rare among German peasants, and distinguished for their wealth and prosperous condition), nemálo ještě slowanských obřadů, zvláště při swatbách a podobných slawnostech, zachowal, genž mnoho gjmawého do sebe magj (the details of which are very interesting).

Str. 56. R. 1787 počet všech we staroslowanském a ruském gazyku tištěných knih byl jen asi 4000; až do r. 1820 dwakrátě tolik se gich počítalo; w samém roku 1820 vyšlo gich 3400. Sopikow we své ruské bibliografii počítá 13,249 ruských a staroslowanských knih, které od r. 1553 do 1823 w Rusjch wytištěny gsau. Ale od té doby literatura ruská, aspoň co do ročnjho počtu wydávaných spisů, opět klesati počala; r. 1824 newyšlo gich než 264, r. 1831 zase jen 479, půwodnjch i přeložených. Mimo to však we knihownách cjsarských a klášterských na 10,000 rukopisů ještě netištěných, porůznu se nacházj.

P.

3) *Časopisowé češtj r. 1834.*

Od té doby, co my w historii literatury našj se pamatugeme, nikdy geště tolik časopisů, gako létos, pospolu z tiskáren českých na swětlo newycházelo. Pražské nowiny, Česká Wčela, Swětozor, Kwěty České, Wečernj Wyraženj, Krok, Tatranka, Časopis pro katolické duchowenstwo a Přjtel mládeže, — činj s tjmto časopisem museynjm dohromady deset periodických spisů, rozdjlných sice co do aučelu, obsahu, formátu, ceny a způsobu wydáwánj, rozdjlných také co do prospjwánj a oblíbenosti u čtenárstwa, ale wždy předce k gednomu konečnému cjlj wedaucjch, k oswětě totiž a k zábawě duchownj národu našeho, a za tjm i ke zwelebenj a rozšjřenj literatury národnj. Téměř toho až přjliš gest, pro newalný geště počet gak čtenárstwa tak owšem i spisowatelstwa našeho; i nenj se čemu diwiti, že některj z oněch časopisů, snad pro nedostatek těchto žiwotnjch štáw, giž i umdléwagj, ba i skutečně, gako nebohé Wečernj Wyraženj, na wěčný sen se ubjragj.

Ale s tjmto rozhogněnjm časopisů českých nastala spolu také — bohu-li žel, či chwála, řjci nesmjme — nowá doba w kritice našj, wjce nežli kritická — pán bůh sám wediž gi k dobrému konci! ano giž i sama ta dvě slowjčka „časopis“ a „český“ mnohým kraganům našim urážliwa býti počjnagj: prwnj sice z té přjčiny, že prý nenj dosti české; druhé pak zase proto, že pauze české gest.

Radj se nám, abychom dle analogie slow dennjk, tý dennjk, nepsali giž wjce „časopis“, ano se to prý německému „Zeitschrift“ tuze podobá, alebrž „časnjk.“ I gakož pak, takéli rukopis na ručnjk, letopis na letnjk proměnitj slušj? A když slow letopis a rukopis negén u Čechů, ale i Rusů, Srbů a

t. d. kdežto němčina neznáma, od gakžiwa práwě se užjwá, pročby nám časopis němčinau zapáchati měl?

Dáležitějšj, aspoň eo do následku, zdá se býti namjtku druhá. Český — a vždy gen český — to prý urážka pro Morawany a Slowáky. Ale gak pak má se psáti gináče? Čili gen „Morawský,“ aneb gen „Slowenský“? aneboli dokonce „Českomorawskoslowenský“? Sáhodlauhé a slátané té gméno komu ljbiti se, komu ku potěšenj a ke cti slaužiti bude? — Ať se prý píše Slowanský“! — Ale „Slowan“ gest nomen genericum, obsahujc j wsobě i Poláky, Chorwaty, Srby, Rusy a t. d. I pjšje my gazykem gednoho toliko národu slowanského, a gsauwe toliko gedinka w počtu Slowanských rodů, můžemeli mimo prohřešenj se proti logice a rozumu sami osobowati sobě gméno všeobecné? Wždyť gako ginde, tak i zde, a potiori fit denominatio. Slowák gest gen nepatrná změna gména „Slowan“; „Morawan,“ znamenajc j obywatele na řece Morawě, také nenj půwodnj a genetické gméno národnj, gakowé gest Čech. Gak pak gmenowal se Morawan, pokud gešš na Morawě nebydlil? Půwodu gména „Čech“ posawad nikdo s gistotau se nedopjdil; neb'co nebožtjk Dobrowský o tom pronesl, po pilnějšj s kaunánj s prawdou neostogj. Bezpochyby Čechowé swé gméno giž ze někdejšj vlasti swé s sebau přinesli. A nepocházegili Morawané a Slowáci z téže dáwnj vlasti, gakó i Čechowé? negsauli všickni gedni a týž národ, buď že na Labi, Wltawě, nebo na Morawě, Wáhu a Hronu bydlej? A protož ne bez podstaty řici se může i to, že Morawané gsau Čechowé, od dáwna na Morawě usedlj, i Slowáci že gsau vlastně wětew česká, w Uhřjch bydljci. Ale bůh sám wj, ký to zlý duch za našeho wěku mezi bratřjmi téhož rodu, téhož gazyka, téhož státu, swornost a lásku dusiti, a různice i zmatky bábelské, ba dábelské, rozsjiwati se usiluje! —

A však obraťme se již k samým těmto časopisům českým, počítajíc k nim, s dobrým svědomím, i Tatranku samu, ačkoli mezi Slováky zrozenau, ano dopřegje gi, aspoň ze zdvořilosti, jakožto hostu w Praze, prwnj mjsto we přehledu našem. Po dlouhém odpočinutj nawštjwila nás nedáwno po třetjkrát, — tuším gen proto zvláště, aby nás všechny „nowotáře a neprawopisce“ náležitě pokárala; tenkráté zagisté nad mjru gaksi zubatá se zgewila. Wzala sice sobě za šijt Kritona Platonowa, ač již přede čtyřidceti lety přeloženého, wždy však i w půwođu swém i w přeloženj mladého a krásného — škoda gen, že p. Palkowič nám ode 40 let geště celého Platona, aneb aspoň hogněgšjho výboru z něho nepodal! — potom i řeč latinskau, 12 listop. 1803 při nastaupenj professury gazyka našeho w Prešpurku od p. Wydawatele čtenau, pak dvě ukážky básnj snad od posluchačů geho sepsaných, kteréžto rádi wjítáme, jakož i giné drobnůstky w témže swazku nám podané: ku konci ale postavila si střelbu, tak, nercili hrubau, ale dotjrawau, že gj aspoň w tom, kde gměnj našeho národnjho, našj snahy a péče se dotýká, bez odpowědi nechati nemůžeme.

Pan Palkowič geště wždy na swém stogj, žel prý rukopis Libušina saudu podwržený gest; čili, abychom prawdu řekli, nestogj on na swém, ale na domněnj neb. Dobrowského, i to k tomu přigjmaže, že Zlomkové evangelij S. Jana (w. Časopis tento r. 1829, sw. II) také podwržení gsau, gelikož i to Dobrowským někdy řečeno a psáno bylo. I poněwadž tu činiti gest o wěc důležitau, o neystaršj totiž a wzácné památky řeči a literatury našj, budiž mi dowoleno, šjřegi a osobně o tom se pronesti.

Že pjsma každého zvláštjnjho wěku, wedle wšj nesmjrné a nesčislne rozdjlnosti péra každého téměř pjsaře, wždy předce něgaký společný ráz do sebe magj,

ktěmž ode pjsm glných wěků wšech se dělĳ, to negen znatelé diplomatiky, ale i kaųdý takořka čtenář wĳ; kaųdý zagisté ku př. pjsmo našeho wěku od gakehokoli přede dwěma stoletĳni psaného na prwnĳ pohled rozezná. Budemelise ale ptáti na důwody, proč některé pjsmo za staré, giné zase za newé se pokládá, tuĳ gių gen zběhlý diplomatik, an zwláštĳnĳ powahy pjsm wšech wěků podrobně a dokonale zná, dostatečĳnau odpowěd nám dáti může. A wšak i ten někdy, wyčerpaw celau zásobu známých o tom prawidel a zákonů, gako w posledĳnĳ instancĳ odwolá se geště na gistý takt, gehoųto mnohonásobným pilým zraku swého cwičenĳm nahyl. Často listina některá dle wšech znaků staroųilných dosti prawidelně psána gest, a přece zkušĳné oko diplomatikowo faleš gegĳ na prwnĳ pohled spatřĳ. Tento cit a téměř neomylný takt býwá gen podĳlem dĳauholetého pilného cwičenĳ a zwyku; ųádný důwtip ani dáti ani nahraditi ho nemůže.

Gestliųe pak i gá, po tolikerém ode dwanácti let téměř kaųdodennĳm skaumánĳ a cwičenĳ se we starých pjsmĳch, negen prawidelĳnau známost gegich, ale i gakyųkoli onen takt, a tudĳž něgaký platný saud o této wěci sobě osobugi, — aĳ mi to ųádný za marnau chĳaubu newykládá, an to gen z potřeby čĳnĳm. Prohlĳdaw gių na tisĳce listin a rukopisů starých negen we wšech téměř archivech a bibliothekách českých, ale i wĳdenských, mnichowských i ginde; a měw při tom na sta příleųžitostĳ k opravdowému skaumánĳ starých listin podezřelých: — muselbych wěru přiĳių tupé mysli a tupého zraku býti, kdybych geště wuměĳnĳ tom za newědu wydáwati se měl. Ba pohřĳchu! musĳmĳ gá negeden staroųitný diplom, ode dosawadĳnĳch historiků českých, auo i od samého Dobrowského za prawý uznáný, mezi podwržené odmĳsiti; o čĳmž o wšem na swém mĳstě, kdyų

totížto všeobecný starý diplomatář český mnau vydá-
wán bude, bohda náležitý a řádný počet složím.

Ať giž tedy dím krátce a gediným slowem: napro-
sto nepochopugi, kterak ti zlomkové z evangelium S.
Jana, nercili s důwodem, ale gen s něgakau prawdě po-
dobnostj w pochybnost bráni býti mohau! Nepodezře-
legšjho pjsma w každém ohledu wěru nadarmo hledali-
bychom po celém šjrém swětě. Aníž posawad gestě kde
o gakém sebe menšjm důwodu proti prawdě gich doslý-
cháno, kromě od pp. K. i P. opětowaného *εὐδὸς ἔφατ*; aníž
sám neb. Dobr. důwody gaké na domněnj swé kladl. Gá
pak o prawdě těchto wzácných zlomků všemi náležitý-
mi důkazy wniternými i zewnějšjmi tak dokonale pře-
swědčen gsem, gako o vlastnjm žiwobyťj swém. Ať
každý, kdokoli s podstatou o tom sauditi umj, podjwá se
sám, gestli ne na originál, alespoň na wěrný snjmek, ge-
stě nedáwno w p. Hankowě zbjrce starých slownjků po-
daný; ať originál předložj se všem přednjm diplomati-
kům w Europě ku posudku: gestliže všickni nesrowna-
gj se wtom, že to prawé a nepodezřelě pjsmo z X. sto-
letj, z wěku S. Wáclawa, — pak gá pokorně wyznám,
že owšem ničemu tomu nerozumjm!

Co do saudu Libušina gest to arei gináče. Blánagiž
před pjsmem špinawá i nečistá, inkaust zelený po celé
blánce rozlezlý, litery sotwa čitedlné, forma gegich neo-
byčegná, — to vše zarazj na prwnj pohled tušjm každé-
ho, i sebe zběhlegšjho, diplomatika. Protož nenj se čer-
mu diwiti, gestliže i kdo rozumný o neprawost rukopisu
toho se zasadj. Gá také před několika lety, gsa w
těchto wěcech tehďáz gestě méně honěný, s gedné strany
důrazem tjm, s druhé pak důwody p. Dobr. do rozpaků
zawesti sem se dal. Nynj ale, w těchto teprwa dnech,
pilnějšj než kdy gindy rukopisu (gehož sem od osmi let
byl newiděl) skaumánj předsewzaw, konečně o prawosti
geho i w diplomatické stránce přeswědčil sem se, a s pra-

wým srdce swého potěšenjm ochotné o tom před wlastenci činjm wyznánj. Nic nenj w rukopisu tom celém, ač neobyčejném, coby podstatně odporowalo prawdě té, že on, ne-li z IX. stoletj, z wěku Swatoplukowa, ale gislě z prwnj polowice Xho wěku pocházj. Dobře znage wšecku i důležitost i nesnázi wěci této, nepravjm toho ani ze wšetečnosti, ani z ukwapenj: ale dokážeune toho bohda weřegně, přjtel můg, p. Šafařík, w ohledu gazykozpytném, gá w ohledu diplomatickém i historickém, gak mile k obšjrně o tom práci pro čas dostihneme. Pro tento swazek giž ani mjsto, ani chwjlje nám nestačj. Potom i podstata důwodů neb. Dobrowského sama se zgewj, i nepotřeba zničiti částku pokladu tohoto chemickým zkaušenjm inkaustu, ano k gistému wýpadku sotwa wěsti může. Budeli wšak i toto ode znatelů za prospěšné k odkrytj prawdy uznáno, a přistau-pjli k tomu wůle sl. Museum, gakožto magitele rukopisu, staneť se neomylně. Gá zatjm Tatrance za to děkugi, že mi přčinu dala k náležitěmu rukopisu toho skaumánj, a tudž i k nabytj o něm přeswědčenj, kteréž gá sobě za nemalé stěstj pokládám.

P. Palkowič, čjm dále, s tjm trpčegšj náružiwost osupuge se na wšecky „nowoty“ a „nowotáře“ w gazyku našem. Litugeme wěru, že muž tak rozumný wždy geště přistupuge ke hlasu, kteréhožto my w těchto dobách giž gen od nedouka sme se doslýchali *). Probůh! wymřelli giž gazyk náš, aneb žiwli geště? Wy aspoň páni, kteřjkoli proti všem nowotám zehráte, na smrt geg odsuzugete. Oprawdu, prohlednemeli celau nowěgšj literaturu naši, nenagdeme ani gediné knihy wědecké, kteréžby bez nowot w gazyku českém psána byla; proč? protože kdokoli o předmětech naučných, o předmětech nowoeuropeyské zdělanosti wůbec, psáti se pokaušj, a

*) Viz Kwěty české r. 1834, čjalo 14. na konci.

primo limine giž nedostatečnost onoho, gak wy prawjте, klassického a dokonalého gazyka, k označenj tisjcera předmětů nowowěké potřeby, nemile zakušuge, a tudjž meze geho rozprostraniti, staň se to gak staň, p ř i n u c e n g e s t . Pištež pak nám, páni, gazykem Komenského, ku př. o chemii, o geologii a t. d. Ba přeložtež nám gen ku. př. Balbiho zeměpis gazykem bratrj Kralických — pak se od, wás rádi tomu mistrowstwj učiti budeme. Či snad se domnjwáte, že budemeli psáti ku př. o rozdjlů mezi karbonium, karbonatem a karbonidem, Čech nám snáze porozumj, nežli když mu napowjme o uhliku, o uhlanu a uhličnjku? Čili, abychom se wyhnuli tomuto i onomu, nebudeme raděgi o tom na wěky psáti ničeho, — gakož to u wás a od wás se děge — a přiznáme se tedy skutkem k tomu, že chudý a negapný gazyk náš do nynějšjho vzdělaného swěta se nehodj, že gjm prawé ducha oswěty ani nabyti ani udělití nelze, a protož že slušj ponechati ho do wěle božj leda grammatikům a sedlákům, odřjkati se půwoda a gměna slowanského mezi vzdělanci, přilnauti čjm dřjwe tjm raděgi k gazykům a národům cizjm, a pomoci konečně, aby giž gednau té surowé neřesti české umjráčkem odzwoněno bylo! Wiztež páni, kam nás wede; wiztež také, ge-li to wěc ušlechtilého vlastence, haniti a osočowati u národu muže ty, kteřj celý takorčka žiwot swůg nasazugj a obětugj na zakládánj a šjrenj oswěty národnj mezi námi, ano wy zatjm téměř ani hlasu swého, a to gen leda k haněnj, nepozdwihugete! A protož aneb ukažte nám sami, dobrými a hognými přjklady, kterak sobě počjnati máme, abychom národu swému ku prawé oswětě bránu otewřeli; a my, cokoli nám zdárného podáte, wděčně přigmeme a toho ku poučenj swému, kde potřebj, užigeme: anebo, neljbili se wám zabjрати se do tak krušné práce, přestaňte giž aspoň haněnj toho, aby nezůstala po wás památka

trpká, ale sprawedliwá, že mohše nápomocni býti k obecnému dobrému, wolili ste raděgi kaziti a rušiti, pokud možná bylo, snaženj w tom giných. Ač přiznáme se, že newalné naděge do pomoci wašj chowáme, když wy ku př. na mjstě dobrého a giž i přigatého slowa wěda, wědec, wědecký, špatné a i od wás samých nechwálené uměnjctwj, uměnjk, uměnjcký nám předce nawrhugete.

Co do prawopisu nebo neprawopisu, nowého i starého, chceme giž raděgi mlčeti, ano všecken spor o něm u Čechů, chwála bohu! giž utichl. Gen to nám diwné gest a nepochopitelné, kterak p. Palkowič, an co do saudu Libušina beze wšj wýminky juratin verba magistri, co do prawopisu zase neb. Dobrowskému tak urputně odpjratí může. Zdeř giž p. P. dokonale na swém stogi, prawě že c w gazyku českém gest sauhláska wždycky twrdá! (t. g. nejeřowaná). Charakteristické to znamenj doby té. we kteréž literatura naše nynj se nacházj, že muž gináče učený, professor řeči a literatury české, po třidcetiletém professorowánj, a po nesmrtdlných Dobrowského zásluhách w odkrytj celého organismu gazyků slowanských, geště to twrditi směl! Wšak my mu zde náležitě o tom lekcj z grammatiky dáwati nebudeme: k tomuť nám giž ani čas ani mjsto nestačj. A z této přjčiny také i o giných wěcech we Tatrance, zwláště kdež důwodům p. Jungmannowým leda odpory se kladau, mlčeti musjme.

O ostatnjch časopisech českých, snimiž we žádném důležitém ohledu na sporu negsme, tjm kratčegi pronesti se můžeme. O S w ě t o z o r u předewšjm geho podnikatelům a nakladatelům, pp. Synům Bohumila Háse, tu powinnau chwálu wzdáváme, že čjm dále tjm pilněgi a čistěgi tištěn byl, což wdjle obrázkowém aspoň gedna z přednjeh zásluh gest. Že ne všickni obrázkowé rytčům stegně uměle se dařj, toho nakladatelům za winu

přičítati nemůžeme, vědauce o nedostatku dobrých rytců we dřewě w zemjch našich wůbec. Také aby we wybjránj předmětů k obrázkům na zvláštnj potřeby čtenárstwa našeho zvláštnj ohled brán byl, gen tehdaž snad práwem žádati bychom mohli, kdybychom o welikém počtu odbjratelů tohoto neobyčegně i nákladného i laciného djla věděli. Ale nebylo gich, gakož nám prawe no, než asi půl druha tisjce; což ačkoli dosti gest we poměru s ginými časopisy, samo však we sobě, při ohledu na potřebný náklad, wždy gen mále m nazýwati se musj. Přičítána toho wina onde i onde i samým spisowatelům, gežto prý djlo toto duchem příliš učeným a wědeckým wedli; — my však mysljme, že kdyby náš Swětozor doslovně do němčiny překládán byl, nikdoby tušjm na nepopulárnost geho nenařikal. Pro zcela nezdělaný lid Swětozor u nás gakýkoli tjm méně psáti se dá, čjm wjce redaktor geho wázán gest obrázky určenými pro publikum giž poněkud oswjceněgšj. Wšak i na spisowatele aspoň tu prosbu wzkládáme, aby ne purisugjce příliš we populárnjm spisu, čtenárstwu slabšjmu (a toho-tě částka wětšj) těžkosti w obsahu těžkostmi we slohu, kromě kde toho potřeba newyhnuteľná káže, ne nadsazowali. Ostatně daufáme, že všickni wěrnj vlastenci o rozšjřenj wýborného spisu tohoto každý we swém okolj, wěrně se přičinj, aby nám na delšj čas zachowán a prospěšen býti mohl. Ať se gen powážj, kolik užitečných známostj, o kterýchžto sice w gazyku našem geště nikdy psáno nebylo, giž sám tento prwnj Swětózora ročnj bedliwému čtenáři poskytuje!

„Nowiny Pražské“ aspoň nikdy prwé rozumněgi a umělegi rediřowány nebyly, nežli p. Čelakowským léta tohoto. Wycházegjce podwakráte za týden, dáwaly nehogný sice, ale wždy dosti auplný a (kdo tomu rozuměti umj) také wěrný obraz důležitěgšjch we-regných udalostj we swětě politickém.

„Česká Wčela“ a „Kwěty České,“ dwa týdennjkové, přjbuznj co do plánu i obsahu, gelikož w obau se hledj ke čtenj zábawnému i ku ponaučnému lehčegšjmu, lišili wšak se patrně wedenjm swých redaktorů. W gednom podáwány nám plody wětšjm djlem dospělegšj, z eiziny přesazené, we pilném wýboru; we druhém pak rozmanité plodiny půwodnj nazwjce mladých spisowatelů, djlem nezralé, djlem i utěšené naděge dáwagjej. Takž oba tito časopisowé dobře wedle sebe státi a národu slaužiti mohau. Škoda gen že poslednjho času gegich redaktorowé dali se spolu do půtky nepotřebné, škodliwé a nečestné, gelikož giž gen pauze osobnj. Čtenárstwo rádo djwá se hádkám o důležité věci, w nichž samo něčemu naučiti se může: kde ale gen osobné swády se děgj, tam gen leda luza w nich sobě libowati může. Lichá to chwála, lichá i hana, wjtěziti anebo přemáhánu býti we půtce takowé. Aníž pak redaktorowé to práwo magj, aby swými osobnjmi důležitostmi publikum zaměstnáwali.

Wšenaučnj Krok, wěrný stále předsewzetj swému, léto opět gednjm swazkem (třetjho djlu druhým) na swětlo wykročil. W obsahu swém podobný gesti swazek tento loňskému. Nowé w něm neydůležitěgšj pogednánj gest od p. Smetany, o powětrnosti roku 1834.

Časopis pro katolické duchowenstwo, wydáwaný od knjž. arcibisk. konsistoře Pražaké, wedenjm wys. důst. p. Wáclawa Pešiny, mezi wšemi českými časopisy neyždárněgi prokwetá i neyaučinněgšj žiwot gewj, mage wýborných pomocnjků s dostatek. Kézbychom to mohli také o „Přjteli mládeže,“ wydáwaném od důst. p. Zieglera řjci! Proč oswjcenj vlastencowé neugjmagj se snažněgi spisu toho, genž tak wýborný prostředek podává k šjřenj swětla i ducha tam, kde ho u nás neywjce potřebj, mezi učiteli školnjmi? My o přjčině newjme, ale gistě toho welice litugeme.

Konečně geště připomínáme, že s počátkem roku nastáwagjcjho 1835 nowj dwa časopisowé, ne češtj sice, ale slowanštj a na české ohled beraucj, vycházeti budou: w Záhřebu totiž, wedenjm Dra. Lud. Gaje, nowiny Chorwatské, prwnj toho způsobu mezi Chorwáty, i s listem pro čtenj zábavné týdenjm, pod názvem „Danica Chorwatska, Slawonska i Dalmatinska;“ we Krakowě pak, wedenjm Dra. Ant. Sigm. Helocela, w polském gazyku „Quartalnik naukowy,“ obsahu pauze wědeckého.

F. Palacký.

O důležitěgšjch knihách českých, létos na swětlo vyšlých a časopisem tjmto geště neohlášených, gako gsau: Bar. G. Cuviera Rozprawa o přewratech kúry zemnj, přel. od J. S. Presla, — Národníé zpiewanky, čili pjsně swětské Slowáku w Uhrách, wyd. od J. Kollára, — Morawské národnj pjsně, sebr. od F. Š. — Přirodopis od J. Filcýka, — Hadr. Balbiho zeměpis, swaz. I. práwě vycházegjcj — dáme bohdá šjrěj zpráwy we přjštjm ročnjku. Kýžby gen pp. wydawatelé knih českých na prosby naše se ohlédali a oznamowali nám pořádně, co nowého wydáwagj, abychom tak aspoň au-
plný registřjk wšech tiskem na swětlo vycházegjcjch knih vlastencům we známost uwozowali mohli! —

4) *Slovník Českoněmecký Jos. Jungmanna. Díl první,
svazek druhý: Bůh — Dočistiti.*

(Návěštíj pp. Zakladatelům pokladnice Musegnj
české.)

S odvoláním se na vyšlé 27. Unora 1834 návěštíj, a danau zprávu w prwnjm swazku tohoto Časopisu na letošnj rok, str. 118, známo se činj, že druhý 25archowý swazek prwnjho dílu nadřečeného slovníku w přislíbeném čase a pořádku, t. koncem Prosince r. 1834 na světlo vyšel, a pp. Předplatitelům po 2 zl. stř. tam, kde předplatek byli složili, — pp. ale zakladatelům musegnj pokladnice České w knihoskladu Kronbergra i Webra w Praze, za poukázánjm základčjho listu a složenjm 1 zl. stř. rovněž jako prwnj swazek se vydává.

Poněwadž pak w dotčeném mjestě Časopisu našeho slíbeno gest, že rozwrh platu na vycházegcej swazky Slovníku českého mezi pp. zakladateli a mezi pokladnicj musegnj každoročně podle možnosti pokladnice a počtu pp. zakladatelů činěn, a z počátku každého roku tjmže Časopisem ohlašowán bude: dáwá se tedy weletěným pp. zakladatelům na vědomj, že, jako předešlého, tak i tohoto nastupugjejho roku 1835 náklad na wydánj slovníku gmenowaného mezi ně a mezi pokladnici na rovné částky se rozdělj, tak že oni za každý swazek jako posawad 1 zl. stř. a pokladnice tolikéž zaplatj. Co se týká oněch pánu, kteříj teprwé přjštjm rokem 1835 ústawu tohoto musegnjho aučastnjci býti počnau, těm dle §. 6 prawidel 1. Ledna 1831 (w. Čas. mus. V. ročnj běh str. 118) ustanowených, toliko swazky téhož roku 1835 vycházegcej po 1 zl. wydávány budau; aby však budaucně i z strany před tjm vyšlých swazků

něgakan wýhodu, gakožto zakladatelé, nalézali, ti gim se z dobré wůle wydawatelowy wždy w ceně předplatnj t. swazek po 2 zl. podagj.

Ostatně gakož každý gazyka i literatury České mi-
lowný vlasteneo s potěšenjm wzhledne na množjcy se
počet netoliko wůbec předplacůw na dotčený slownj, ale i zwlášťe aučastnjkůw užitečného ústawu musegnjho, gehož pomocj toto námadné a obšjrné djlo na swětlo vycházj: tak nepřjgemná zdáti se musj některých pp. vlastenců chladnost i nezpráwnost, kteřj složiwše malau částku základu swého, rok, dwa i wjce platiti přestali, ač negedni z nich wychodjcy knihy bráti se neostýchali. Z té přjčiny čjsla základčj 71, 78, 80, 83, 101, 108, 112, 114, 116, 132, 137, 147, 177, 182, 187, 188, 231 cele umořena a smazána gsau, ostatnj pak pp. zakladatelé, kteřj minimum swého na r. 1834 posud nezaprawili, uctiwě se zwau k brzkému toho učiněnj, anoby ginak budoucujho roku z počtu zakladatelů wylaučení býti newyhnutedlně musili.

7.

Zpráva o Českém Museum.

(W říjnu, listopadu a prosinci 1834.)

We společnost wstoupili prohlášením se kwymě-
řenému ročnímu příspěvku: pan Matěj Kalina z Jä-
thensteina, Doktor weškerých práv, co činný aud, —
a p. Jos. Justin Michl, klerik řádu pobožných škol a
professor w Praze, co aud přispíwagjcj.

W materialijch dodáno:

1. Pro zbírku žiwopčišnou: od Geho Excell.
p. hraběte Josefa Nostice, zbírka plžů, mlžů a
gíných některých zwjřat, totiž: plžů 30 welikých, 161
prostřednjch, mezi nimiž krásný exemplář obručanky
prawé, a 650 malých; mlžů 60 celých z obau skořepin
záležegjcjch, mezi nimiž weliký krásný exempl. kla-
diwanky, a 427 pagediných skořepin, pak 2 pramenitky,
1 gežowka, 2 mořské raky, 5 lezowek, 1 swěč, 13 ko-
ralů, 1 wičkule, 1 krakatrice, 3 sušené rybž zuby, 1 kli-
koroh brilliantowý we zvláštnj skleněné skřjnce se
zwějšowacjm sklem, a 3 wycpanj ptáci; — od p. Auge,
direktora ledeckého, zagjc dwůgče a 3 obecné šjtjry; —
od p. hraběte Giřjho da Sylva Taroucca, u Hadrbur-
ku w čáslawském kragi chycená korotew tmawohnědá
co wzácná odroda.

2. Pro zbírku rostlin: od p. Tuscany zpo-
twořený wlaský ořech.

3. Pro zbírku kopanin a zkamenělin: několik částek znamenitých kopanin od p. M. Dra. Ant. Stolze w Teplicích, — od p. M. Dra. Fridricha Bischoffa, kněžecjho klaryského lékaře studničnjho w Teplicích, — od čestného auda p. Wiljma Haidingra w Lokti — a od zběragjeho auda, M. Dra. a kragského fysikusa loketského, p. Josefa Köhlera; — částka zkamenělin z okolj braunowského od p. F. Lüssnera, kupce w Braunowě; — a částka hornin od p. Chr. Aug. Löschke we Sklářích (Glashütten) a od p. Frid. Sarauera humanitojho žáka w Pjsku.

4. Pro knihownu: od p. faráře zwikoweckého Krolmusa 2 české knihy; — od výborowého auda p. prof. Max. Millaura geho Series rectorum universitatis Pragenae ab unione academiarum. Pr. 1834; — od p. Leopolda Görlicha, učitele náboženstwj w Chomantowě, německá modlicj knížka s hebreyskými písmenami w Praze tištěná; — od činného auda p. Jos. Jungmanna, c. k. prefekta pražského staroměstského gymnasium, geho Slownjka česko-německého 1nj swazek, w Praze 1834; — od pražského arcibiskupského Konsistorium 3tj swazek Časopisu pro katolické duchowenstwo 1834 s poslednjm swazkem sw. Augustína o městě božjm; — od p. Stojanowicha w Pešti, 1nj swaz. geho „Pamětnosti“ 1834; — od činného auda p. Al. Wacka, děkana w Kopidlně, pobřebnj řeč u hrobu Tekly hrabinky Šlikowé, česká a německá; — od pp. Med. Drůw: Frant. Jul. Lercha, Jos. Krále, Frant. Karla Dräxlera, Ant. Aloysia Seidmanna, Filippa Ehrlicha, Jos. Wilh. Löschnera, Frant. Jsera, Laur. Janky, Karla Wallera, Frant. Siegela a Fried. Lilienfelda gegich inaugurálnj dissertace; — od činného auda, p. Jos. Liboslawa Zieglera, Dra. bohoslowj a děkana chrudimského, 34. až 36tý swazek geho „Přítele mládeže“ 1832; — od filosofické

fakulty pražské university: Album seu matricula facultatis juridicae Universit. pragensis ab an. 1373 usque ad 1418, Pragae 1834. Pars 1; — od p. Ant. Kozlareského, kaplana w Polné, „gedna latinská a gedna česká we 2 djlesch-kniha; — od p. Jos. Justina Michla, klerika prof. řádu pobožných škol, 2 české knihy; — od čestného auda, p. Adama swobodného p pána Rosciszewského, 9 polských spisů; — od redakce časopisu „Anzeiger für Kunde der deutschen Mittelalters“ (přibaron Aufsätze a prof. Mon. we Mnichowě) pokračování téhož časopisu, arch 10—15. r. 1834; — od hornjdužické společnosti vědecké gogjho časopisu několik swazků od r. 1828, 1829 a 1830 pak 1 a 2hý od r. 1834; — od p. Augustina Gdličky, faráře Záborského: Práva městská království českého w Praze, 1579. we fol.; — od p. Reky, protokolisty a expeditora u dášawského magistrátu: Florilegii pars II. authore Em. Swatiz. Frankf. 1612. fol.

5. Pro zbírku rukopisů, listin a map: od zbjrajícího auda p. Jos. Seydla, děkana beraunského, hist. vládycký Klementa Köberle de Lauro, na pergameně; — od p. Jana Starka, Dra. a prof. bohoslowj, 4 ameterodámské veliké mapy ze 17. stoletj; — od p. Ant. Hergeta, měšť. pražsk. 3 plány týkající se Collegium Clementinum w Praze od r. 1556, 1710, 1730; — od p. E. Henniga, kamenopisce w Praze, reysování pérem na kameně, posvěcenj praporce pro 42tý pluk Wellingtonůw představující; — od p. Jana Schreukera, polesného (Oberförster) w Člžowě, wyobrazenj historický pamětného hrobu rytjře Loreckého; — od čestného auda p. Jos. Schöna, k. prefekta w Pjsku, zbírka řjdkých zastaralých mluwenj způsobů a wyznamenání ze starých listin; — od pražských arcibiskupských ppů: Alumnů česká postilla z 15ho stoletj we folio; — od p. Wacława Peče rytjře z Pečendorfu

appellační instrukci cjs. Ferdinanda III. od r. 1644; — od p. Ant. Kolarského, kaplana w Polné, gedon list z antifonalu od r. 1414 a opisy z archivu města Polné z 15. století; — od p. Radwanowského, kupce w Německém Brodě, turecká bilietá; — od p. J. A. Dun-dra, písaře w Blowicích, geho „Nawedení k stawitel-ství“; — od p. Ad. Rosciszewského přepis kor-respondencie Fr. Siarczyńskiego.

6. Pro zbirku pečetí: skrze c. k. zemské pre-sidium otisky pečetí měst, městůček atd. z boleslawské-ho a čáslawského kráje.

7. Pro zbirku mincí: od p. Wáclawa Krol-musa, faráře zwikoweckého, 1 zlatý Morice wévody Saského 1551, 1 malý gróš, slezský 15tikreycarák 1664, a 4 starší cizozemské stříbrné mince; — od p. Jana Pöschla, magistratního rady w Praze, 31 malých sta-rých stříbrných mincí, mezi nimiž 10 landshutských, 9 rakauských, 5 baworských a 2 české; — od paní Anny z Gamsenberka, magistřkyně statku Stáleckého w tá-borském kráji, 14 rakauských, 13 landshutských, 9 mni-chowských a 6 salzburských malých stříbrných mincí z 15ho století; — od p. Peregrina Wazače, měšťana pi-seckého, pražský gróš Wladislawa II. a měděný početní peníz; — od p. Frant. Daneše: hraběcí Trautsonský gróšstříbrný 1618; — od p. Jos. Justina Michla, klerika profesora řádu pobožných škol, 3 malé cizozemské stří-brné a 1 měděná mince, pak tolar cjs. Karla V. 1543; — od p. Alfonsa Holého, klerika profes. téhož řádu, 28 malých cizozemských měděných mincí; — od p. Leo-polda hraběte ze Sternberka: 2 u Zásmuk wy-kopané pražské gróše Wladislawa II. a maličká mince krále Ludwika; — od p. Wogtěcha Šimona, vikáře do-mažlického a děkana nowokdýnského, 5 maličkých stří-brných mincí ze 17. století; — od p. Ant. Kolarské-ho, kaplana w Polné, pamětní peníz na bitvu u Frid-

berka od r. 1714, a 2 giné starémince; — od p. hraběte da Sylva Tarouca we Frauentále: 2 malé stříbrné mince; — od p. Knauera, zpravce frauentalského, stříbrná mince od r. 1679. a nápisem: Ex duris gloria; — od zbjragjeiho auda, p. Wjta Danjčka, c. k. prefekta gymnásium německobrodského, stará stříbrná mince a 10 rozličných cizozemských mincj; — od p. Oktaviana Roháčka, kanownjka želiwského, stříbrná mince na korunovánj Leopolda II; — od p. hraběte Josefa Nostice, gednatele českého museum, 2 exempl. weliké medalie stříbrné i broncové od Lercha na přítomnost G. G. M. M. Cjsaře a Cjsařowny w Čechách r. 1833.

8. Pro zbjrku starožitnostj: od swobodného pána z Engelhofen, skrze p. August. Suchánka, měšťanostu a představeného hrdelnjho práwa w Klatowě, broncová podobizna něgakého reka tam wykopaná; — od městského rychtářstw j w Hoštce (Gastdorf) w tamějším okolj wykopané staré pečeti Černjnů a Kwjtkových spolu s otisky týchž pečeti.

9. Do pokladnice museynj na vydávánj knih českých dodali: a) w druhém čtvrtletj: p. Jan Černý, lokalista w Chodowicjch, 10 zl. — p. Frant. Petera, farář Marešowský, 5 zl. — p. Jan Čtwrtečka, učitel w Albendorfu, 5 zl. — p. W. W. kněz cjrkewnj, 5 zl. b) we čtvrtém čtvrtletj: p. Jos. Pohořelý, posluchač bohosl. Litom. 4 zl. — p. Jos. Uherek, posluchač práv w Praze, 10 zl. — p. Rudolf Uherek, praktikant u stáwitelstwa w Brně, 25 zl. — p. Martin Tuma, kněz cjrkewnj, mjestodržej w Křastanech, 10 zl. — p. Karel Hawljik, posluchač práv 5 zl. — p. Jos. Kramář, posluchač lékárnictwj, 10 zl. — p. Jos. Pelikán, akceasista u hrdelnjho práwa, 5 zl. — p. Frant. Petera, farář Marešowský, 5 zl. — p. Jan Čtwrtečka, učitel w Albendorfu, 5 zl. — p. Jos. Podlipský, posluchač filos. 10 zl. — p. Frant. Šwestka, posluchač práv, 5 zl. —

pp. Studugjej Pacowštj, 16 zl. 40 kr. — p. Řehoř Zeithammer, dokt. filos. prof. hum. w Pjsku, 5 zl. — p. Jos. Quadrat, assistent porodn. 15 zl. — knihovna české školy při theol. w Búděgowsjch, 17 zl. — p. Aloys Řečický, posluchač bohosl. 10 zl. — p. Jos. Zátka, posl. bohosl. 10 zl. — p. Karel Krběček, posl. bohosl. 10 zl. — p. Matěj Pšl, kaplan w Furkarcí, 10 zl. — p. Martin Zátka, posluch. bohosl. w Búděgow. 10 zl. — p. Ant. Mrkvička, kněz ř. Maltéžského, děkan w Horažďowjch, 10 zl. — p. Ant. Přibyl z Řimowic, 5 zl. — p. Frant. Řichtér, biskupský notár, far. w Heřmanoměstci, 10 zl. — p. Frant. Laušcha, residenciální kaplan u sw. Anny na panstwj Němčickém 10 zl. — p. Michal Kottler, obchodník we ěranátech w Turnowě, 10 zl. — p. Vinc. Werych, w Turnowě, 10 zl. — p. Jan Řibřid, posluch. bohosl. w Litoměřicjch, 10 zl. — p. Frant. Kastránek, knihkupec w Gjeňoě, 5 zl. — p. Wendeljn Grünwald, posl. filos. w Praze, 5 zl. — p. Jos. Jastin Michl, z řádu pobožných škol, prof. w Praze, 5 zl. — p. Frant. Duras, mlynář w Gemnýkách, 5 zl. — p. Jan Hanl, D. M. w Praze, 10 zl. — p. Matěj Semerád, posluch. lékařstwj, 8 zl. — p. Jarosláv Wacek, zámekký kaplan w Březnici, 5 zl. — p. Wáclaw Picek, posluch. práv, 6 zl. 30 kr. — p. Jan Pruša, posluch. bohosl. 5 zl. — p. Aloys Landfrass, knihlačitel w Gind. Hradci, 10 zl. — p. Frant. Kaliba, stud. poetiku w Gind. Hradci, 10 zl. — p. Jos. Šafránek, kaplan w Nowém Bydžowě, 10 zl. — p. Jos. Dwořák Strážnický, měšťan w Tišnowě na Morawě, 5 zl. — p. Frant. Wiljmeck, kapl. w Netwoficjch, 10 zl. — p. Jan Řehák, kněz cirk. w Litoměřicjch, 10 zl. — p. Frant. Kurka, kaplan w Kladně, 5 zl. — p. Frant. Bratůvek, kaplan w Semilech, 10 zl. — p. Wácl. Kawaljr, kaplan we Wysoké, 15 zl. — p. Frant. Pelanek, farář we Wysoké, 10 zl. — p. Jos. Jahul, kaplan we Strašebjm, 4 zl. 38 kr.

p. Jos. Jermann, kapl. w Rakownjce, 10 zl. — p. Wácl. Krolmus, farář na Zwjkwci 10 zl. — p. Wěnc. Kofjnek, pjsař na Mělnickém panstwj 10 zl. — p. Jan Traspe, kněz ejrk. 10 zl. — p. Frant Pawel, práwnj pjsař w Gilemnicí, 10 zl. — p. Frant. Laušmann, kancelářský w Stěžerách, 10 zl. — p. Jan Přibjk, kandidát učitelstwj, 5 zl. — p. Ant. Stranský, prof. bohoslowj w Král. Hradci, 10 zl. — p. Aloys Ladisl. Janata, kněz ejrkewn j w Gilemnicí, 5 zl. — p. Šaurek, farář na Teyně, 4 zl. 34 kr. — p. Jos. Bačkora, zkaušený učitel pro hlawnj školy, 5 zl. — p. Jan Gilek, kaplan w Kruzburce, 25 zl. — p. Dittrich, měšťan Pražský, 10 zl. — p. Boleslawjn Wrchowský, posluchač práv we Wjdni, 10 zl. — p. Frant. Horymjr Ott, posl. práv w Olomauci, 10 zl. — p. Erwjn hrabě Sylva-Taroucca, posluch. práv w Olomauci, 10 zl. — p. Jan Dušan Steiner, posl. práv w Praze, 10 zl. — p. Jos. Wlastimjr Swohoda, učitel na Hrádku, 5 zl. — p. Jan Hulačowský, praktikant při c. k. gub. archivu, 10 zl. — p. Ant. Rokos, posl. filos. w Praze, 10 zl. — p. Jan Bohumjr Šjער, posl. filos. w Praze, 10 zl. — p. W. W. kněz ejrkewn j, 5 zl. — p. Frant. de Paula Rathauský, konsist. rada, dozorce škol, wikář a far. w Čestiejch, 10 zl. — p. Gustav Podiwjn Machek, studng. w Praze, 10 zl. — p. Matěg Kawka, posl. filos. 5 zl. — p. Ferd. Pechar, kněz ř. kazatelského, 10 zl. — p. Frant. Rolegček, kooperator w Nymburce, 10 zl. — p. Frant. Wrba, beneficiat w Kostomlatech, 10 zl. — p. Jan Kaspar, kněz ejrk. w Král. Hradci, 10 zl. — p. Jos. Wotěra, far. w Děkowě, 10 zl. — p. Jos. Šmidingер, kněz ejrkew. zkaušený w mathemat. a rýsowánj učitel, katecheta i direktor pro c. k. normálnj školy, 5 zl. — p. Frant. D. kněz ejrkew. 10 zl. — p. Frant. Hotyš, posl. práv 10 zl. — p. Ant. Felger, posl. bohoml. w Litoměřicjch, 5 zl. — p. Adolf z Ehrenberka, práwnj aktuar we

Wršowicjch, 10 zl. — p. Karel Š p o t t, studug. 10 zl. —
 p. Jos. K r a m á ř, vikář a far. we Wysokém, 25 zl. —
 p. Jos. D a m a š e k, kaplan w Semilech 15 zl. — p. Jan
 W i d i m s k ý, posluh. práw we 4tém roce, 5 zl. — p.
 Wácl. D i w o k, c. k. professor w Něm. Brodě, 10 zl. — p.
 A n t. K o l a r s k ý, kaplan w Polné, 10 zl. — p. Frant.
 S l á m a, farář we Chrašticjch, 10 zl. — p. Tomáš S t o -
 c k ý, magistrátnj a kriminálnj rada w Chrudjmi, 10 zl. —
 p. Jos. Bogislaw P i c h l, stud. filos. 6 zl. — W y s. důst.
 p. Wácl. K á r a, děkan kapitolnj w Litom. 10 zl. — W.
 p. Jos. N e č a s e k, vicerector a kanownjk w Litom. 10
 zl. — p. Michal P r a g z l e r, kaplan w Teyně nad R o -
 wenskem 10 zl. — p. Wácl. W e r u n á č, kaplan w Li-
 buni, 5 zl. — p. Jos. F r e n c e l, exposita we Wšebor-
 sku, 5 zl. — p. Frant. J a c h i m, absolv. theolog, 5 zl. —
 p. Frant. M u d r o c h, posluh. práw, 5 zl. — p. Jan K o -
 ř i n e k, posl. bohosl. w Král. Hradci, 10 zl. — p. Frant.
 F i š k a n d l, kancelářský na Blatné, 7 zl. 30 kr. — p.
 Frant. T r o j a n, posl. filos. 6 zl. 15 kr. — p. Frant.
 G e ř á b e k, kandidát radnictwj, 10 zl. — p. Filip W i e -
 s e r, kontrol. kancelářský a práwnj listownj na panstwj
 Němčickém, 10 zl. — p. Gindřich G l a s e r s f e l d, studu-
 gjej w Praze, 10 zl. — p. Xav. R á d l o, kaplan w Postu-
 picjch, 10 zl. — p. Jos. P u l t á r, vychowatel u p. O t t a
 fabrik. a welkokupce w Postupicjch, 10 zl. — p. Kašpar
 F e j é r p a t a k y, knihař we Sw. Mikuláši w Liptow. Stol.
 10 zl. — p. Jak. A s c h e n b r e n n e r, kancelářký w Něm-
 čicjch 10 zl. — p. Anton H á g e k, duchownj zpráwce we
 Weliké Řetowé 10 zl. — p. Frant. P l a u c a r, kněz cjr. k.
 5 zl. — p. August. B e e r, studug. filos. 5 zl.

O b s a h

Časopisu českého Museum na r. 1834.

I. Staročeská literatura.

Krátký spis o porážce a zageť Maximiliana, woleného krále Polského a arciknjžete Rakauského. Swaz. II. na str. 191.

Pana Karla staršjho z Žerotjua apologie neb obrana ku panu Girkowi z Hodic r. 1606. Swaz. III. str. 239.

Obleženj Malty od Turků r. 1565, od Pawla Skály ze Zhoře. Swaz. III. str. 257.

II. Nowé básně.

a) Půwodnj.

Šeb. Hněwkowský: Šemjk. II. 127.

—ř—: Taroky, kámen mudrců. IV. 359.

b) Přeložené:

Jan Purkyně: Torquata Tassa oswobozeného Jerusaléma zpěw šestnáctý. I. 3.

Jaroslav Langer: Starožitné básně ruské: 1) prwnj dvě II. 138. 2) Druhé dvě IV. 373.

III. Prosaická sepsánj.

Půwodnj.

P. J. Šafařík: 1) Myšlenky o starobylosti Slowanů w Europě. I. 23.

2) Přehled pramenů staré historie slowanské. II. 155.

Jar. Langer: České prstonárodnj obyčtege a pjsně. I. 58. III. 268.

Frant. Palacký:

- 1) Historické zprávy o lidnatosti země České. I. 67.
- 2) O welikém stěhowánj se národů z Asie do Europy, podlé Jul. Klaprotha. III. 305.
- 3) Popis 452 gmen šlechty České i Morawské r. 1415. III. 325.
- 4) Rozbor etymologický mjstnjch gmen českoslowanských. IV. 404.

J. M. Ludwjk: Smjšené zprávy historické o Náchodu. I. 80.

Još. Schö n: Listář historický. I. 92. III. 335. IV. 420.

Jan Štěp an: Pozůstatky rusadelnjch swátků w Čechách. II. 185.

W. Ruffer: Poznamenánj spisů Jana Flor. Hammeršmida. II. 204.

Dr. J. K. Chmelenský: Hlawnj zpráva o desjtiletém aučinkowánj diwadla českého w Praze. II. 221.

J. B. Malý: Slovo o rýmu. III. 283.

F. J. Sláma: Pokus o wyswětlenj gmen mjstnjch slabikami „ice“ a „wice“ se ukončugjcjch. IV. 394.

IV. České Museum.

Gednánj Společnosti vlastenského Museum w Čechách, we dwanáctém wšeo becném shromážžděnj dne 2. dubna 1834.

a) Přednešenj Josefa hraběte z Nostic, na mjstě gednatelowě. II. 212.

b) Wýtah z protokolu posezenj. II. 220.

c) Řeč praesidenta hrab. Kašpara ze Šternberka. IV. 432.

Wýtah z aučtů českého Museum, týkagjcjch se přjgmů a wydánj pokladnice na wydávánj knih českých r. 1833. Třetj ročnjk. (Připogen ke swazku prwnjmu).

V. Literatura a. kritika.

- 1) Liternej zprávy z Prahy: a) Česká včela. b) Kwěty České. c) Světozor. d) Ssawectwo od J. S. Presla. e) Obraz starého světa od F. J. Smetany. f) M. F. Cicerona řeči proti Katilinowi od S. K. Macháčka. g) C. Crispi Sallustii bellum Jugurthinum od N. Waňka. h) Ohlášej; Slownjku Jos. Jungmanna. I. 103—112.
- 2) Literatura illyrských Slowanů. I. 113.
- 3) Neystaršj rukopis kroniky Trojanské. 116.
- 4) Neystaršj žaltář polský. III. 347.
- 5) Jos. Jungmanna Slownjk Českoněmecký, díl prwnj. Swazek [prwnj: A—Bůh. III. 350. Swaz. druhý; Bůh—Dočistiti. IV. 471.
- 6) Nowý spis w nowém gazyku. (Od F. L. Čelak.) IV. 445. Odpowěd IV. 452.
- 7) Edward Robinson, Historical view of the Slavic language. Andover, 1834. IV. 456.
- 8) Časopisowé češtj r. 1834. IV. 460.

Náwěštj pp. Zakladatelům pokladnice musegnj české. I. 118. IV. 471.

Čtwrtletnj zprávy o Českém Museum. I. 120, II. 232. III. 352. IV. 473.

Redaktor: František Palacký.

Tiskem: Jana H. Pospjšila.

Náwěštj pp. Předplatcům.

Časopis českého Museum, gakož tohoto roku wydáwán byl, tjmže způsobem i nastáwagjcjho r. 1835 wydáwán bude, čtwtletně po swazcích,

we knihkupectwj Kronbergra a Webra w Praze, a skrze ně we wšech ostatnjch knihkupectwjch gak w Praze a w Čechách, tak i w Morawě, w Uhřich, we Wjdni a t. d. Předplacenj u těchže knihkupců wšech stegně přigjmati se bude, gako posawad,

na celý ročnjk 2 zl. we stř.

na půl ročnjku 1 zl. - -

Žádá se při tom uctiwě o udánj a zaslánj nám gmen pp. Předplatců skrze knihkupce. Poněwadž gména tato na r. 1834 posawad gen od několika knihkupců nás došla, od wětšj pak gich částky owšem nic, nemohli sme popisu gich we swazku tomto nynj. podati, ale podáme ge we přjšťjm ročnjku.

Prwnjho půlletj r. 1832 časopisu tohoto giž se nedostáwá. Žádagj se tedy šetrně ti pp. Wlastenci, kteřj toto půlletj snad ná zbyt magj, aby nám ge zaslali, pro poslauženj gjm giným wlastencům, za slušnau nábradu, se nezpěčowali.

W Praze, 28. prosince 1834.

Redakcj.

FEB 19 1941